

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Кафедра міжнародної економіки
Європейська Асоціація Економістів
Всеукраїнська Асоціація економістів-міжнародників
Спілка підприємців малих, середніх та приватизованих
підприємств України

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ»

4 грудня 2024 р.

Київ
2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління Київського
столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 1 від 29 січня 2025 р.)*

Редакційна колегія:

Іващенко О.А. – к.е.н., доцент, завідувачка кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Шлапак А.В. – д.е.н., доцент, професор кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Лойко В. В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Ушенко Н.В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Сундук А.М. – професор кафедри міжнародної економіки, доктор економічних наук, професор, Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Жукова Ю. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Євтушевська О.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Юрченко О.А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Никонюк К. О. – викладач кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Бобер Л.П. – старший викладач кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»
[Текст]: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 4 грудня 2024 р.) / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024. 199 с.

Викладено тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти», яка відбулася у м.Києві 4 грудня 2024 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігаються з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

СЕКЦІЯ 1.
ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ У СПРИЯННІ
СТАЛОМУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Безлюдна К.Ю., Ушенко Н.В. РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ І ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	8
Honchar D., Ivashchenko O. COMPETITION AS A DRIVING FORCE OF THE MARKET ECONOMY: ESSENCE AND FUNCTIONS	12
Huk D., Ivashchenko O. GEOECONOMICS AS A STRATEGIC TOOL FOR INTEGRATING NATIONAL ECONOMIES INTO THE GLOBAL SYSTEM	14
Дахно М.В. ЗМІНИ ЛОГІСТИЧНИХ ШЛЯХІВ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ІЗ-ЗА ВІЙНИ В УКРАЇНІ	16
Дикой Р.О., Шлапак А. В. ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (FASHION СЕКТОРА) У СПРИЯННІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК	18
Жданов А.І., Лойко В.В. МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ З УКРАЇНИ ТА ВТРАТА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	21
Крещенко А.О., Жукова Ю.М. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	24
Кузьменко Д.С., Шлапак А.В. ВПЛИВ ДЕТЕРМІНАНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	28
Курочка О.М., Шлапак А.В. ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	31
Ніколаєнко Я., Жукова Ю.М. СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «КМПГ АУДИТ»	33
Новіков А.В. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ ПРОЄКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ ВІД ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИТОРІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	38
Ожиганов Д. І. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ	42

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Tsymbal V., Pozdieieva K. DEVELOPMENT OF FRANCHISING IN THE US: HISTORY, FEATURES AND IMPACT ON THE ECONOMY	44
Shpachuk V., Pozdieieva K. CHARACTERIZATION OF THE PRINCIPLES OF ENERGY SECURITY OF THE COUNTRY	48
Shulzhenko O., Ivashchenko O. THE ROLE OF THE INTERNATIONAL FINANCIAL MARKET IN GLOBAL ECONOMIC INTEGRATION AND THE CHALLENGES OF GLOBALISATION FOR NATIONAL ECONOMIES	50
Пузанов Д. І., Жукова Ю.М. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА	52
СЕКЦІЯ 2. ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	
Александров Б. В. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗМІНИ ЯК РУШІЙ РОЗВИТКУ МСП У КИЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ АГЛОМЕРАЦІЇ	56
Bezverbnyi P., Shlapak A. DIGITALIZATION AS A KEY VECTOR OF MODERN SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT: APPROACHES TO INTERPRETATION	60
Бойко І.Ю. ВПЛИВ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА РИНОК ПРАЦІ	63
Бондаренко А. А. ЕКОНОМІЧНА НЕРІВНІСТЬ	65
Бондаренко В.А., Лойко В.В. ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	67
Вербняк Т.М., Лойко В.В. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА	69
Гладчук І. СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	72
Гладчук К., Юрченко О.А. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТОЛИЧНОГО РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ	76

Григор'єва С.С., Ушенко Н.В. РОЗВИТОК ТЕЛЕМЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ: ГРАНТОВА ПІДТРИМКА ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ	80
Доброскок Е.В. ЗНАЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ (ПІІ)	83
Дроботун Р.Р., Лойко В.В. ФІНАНСОВА КРИЗА В СПОРТІ	87
Зайка Я.О. РОЛЬ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ	90
Єфремова А.О. КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ	95
Качмарський І.В., Островерхов В.М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	97
Кириленко А.О., Лойко В.В. ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	101
Кириленко С.В. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗМІНИ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	105
Кириченко Н. О., Артамонова Г.В. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПРАКТИК УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЙ	109
Козлов А.С. ВПЛИВ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ	114
Крисоватий І.А. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА УРБАНІСТИКУ	118
Малашенко Д.В., Лойко В.В. ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ В КИЄВІ	122
Науменко В. М., Іващенко О. А. ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ	125
Осипов Л.А., Марухленко О.В. РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	131
Пархоменко Б.О. ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА СУЧАСНУ ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	134
Пилкін М.Д. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ ВІДБУДОВИ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ МІСТ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ	137

Розумний О.М., Птащенко О.В. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА РОЗВИТОК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ	140
Simavin P., Ivashchenko O. INTELLECTUAL CAPITAL AS A KEY RESOURCE FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT IN THE MODERN ECONOMY	144
Сичинська М.О., Ушенко Н.В. ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ: ВОЄННИЙ СТАН ЯК ТЕСТ НА ГНУЧКІСТЬ	146
Ступаренко М. С., Пархоменко Н. О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	150
Таран О.А. КРИПТОВАЛЮТА ЯК ВИКЛИК РЕГУЛЮВАННЮ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	153
СЕКЦІЯ 3. ТРАЄКТОРІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	
Алієв Е.Ш., Птащенко О.В. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	156
Баранов Є.М., Лойко В.В. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄС	160
Bahmach I., Ivashchenko O., MOTIVES FOR ESTABLISHING JOINT VENTURES IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION AND ECONOMIC INTEGRATION	163
Богданов О.Д. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ	165
Bondarchuk V., Shlapak A. THE MARSHALL PLAN AS A MODEL FOR POST-WAR RECONSTRUCTION: LESSONS FOR UKRAINE	168
Величко Ю.І., Лойко В.В. ЕНЕРГЕТИЧНА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ	170
Загороднюк Є.В. DIGITIZATION AS A KEY FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF THE BUSINESS SECTOR OF UKRAINE	173
Лойко Є.М. ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	175

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Любімов Д.М. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	177
Пинзеник О.О. ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЯХ КРАЇН ЄС ТА В УКРАЇНІ	181
Постернак Є.О., Лойко В.В. СТИМУЛЮВАННЯ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ	183
Рибальченко Д.А., Воронюк Є.В. НІАРШОРИНГ ЯК ТРАЕКТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МЕКСИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	185
Ushkalova K., Shlapak A. CHARACTERISTICS OF THE MAIN CONCEPTS OF INTERNATIONAL BRAND MANAGEMENT	189
Феоктістов Г., Бобер Л.П. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ І РОЗВИТОК ЕКОНОМІК КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	192
Фесан О.А., Іващенко О.А. МОТИВИ ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	197

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ У СПРИЯННІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Безлюдна К.Ю.,

здобувач ступеня бакалавр спеціальності «Економіка»,

Науковий керівник: Ушенко Н.В.,

д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ І ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ

Цифровізація є важливим фактором, що стимулює розвиток сучасних міських агломерацій, надаючи нові можливості для соціокультурних і економічних перетворень. З огляду на урбанізаційні процеси та зростання населення в містах, використання цифрових технологій стає необхідністю для забезпечення ефективного управління ресурсами, інфраструктурою та соціальними послугами. Одним з основних аспектів цифровізації є інтеграція «розумних» технологій у міське середовище, що дозволяє створювати більш комфортні умови для проживання громадян та сприяє розвитку економічної активності.

З економічної точки зору, цифровізація дає змогу значно підвищити ефективність економічних процесів. Застосування інформаційних технологій у бізнесі, зокрема в малих та середніх підприємствах, дозволяє знизити витрати та збільшити продуктивність, що є важливим для сталого розвитку агломерацій. Економічні аспекти цифровізації міських агломерацій включають впровадження нових технологій у різні галузі, що дозволяє знизити витрати, підвищити ефективність виробництва та полегшити доступ до фінансових послуг [1, с. 37]. Завдяки цифровим платформам та інструментам, підприємства можуть оптимізувати бізнес-процеси, збільшити конкурентоспроможність та розширити ринки збуту. Крім того, цифровізація сприяє розвитку електронної комерції, що, в свою чергу, знижує бар'єри для малого та середнього бізнесу, створюючи нові можливості для підприємців та стартапів. Діджиталізація підприємств допомагає створювати нові ринки, оптимізувати виробничі процеси, а також покращити доступ до фінансових послуг. Завдяки цьому економіка міста стає більш конкурентоспроможною та гнучкою [2].

З соціокультурної точки зору цифровізація міських агломерацій сприяє розвитку інклюзивності, рівності та доступу до культурних і освітніх ресурсів. Важливим аспектом є створення платформ для дистанційного навчання, культурних онлайн-подій та віртуальних виставок, що дозволяє залучати більше людей до культурного життя міста. Цифрові технології дають змогу реалізовувати проекти з розвитку громадської активності та інтеграції різних соціальних груп, що сприяє

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

підвищенню рівня соціальної згуртованості. У соціокультурному контексті цифровізація сприяє створенню «розумних» міст, де цифрові рішення дозволяють забезпечити більш доступні та ефективні культурні послуги для мешканців [3]. Інформаційні технології, такі як платформи для онлайн-освіти та культурних подій, допомагають залучати більше людей до громадського життя, забезпечуючи рівний доступ до ресурсів незалежно від соціального становища або місця проживання. Таким чином, цифрові інструменти відіграють роль у зниженні соціальних бар'єрів, підвищуючи інтеграцію різних груп населення [5, с. 125].

Водночас, цифровізація міських агломерацій може стати інструментом для вирішення багатьох соціальних проблем. Наприклад, система «розумних» міст дає можливість ефективніше управляти громадським транспортом, енергоспоживанням, а також зменшити рівень забруднення навколишнього середовища завдяки оптимізації витрат ресурсів. Використання технологій також дозволяє полегшити доступ до медичних послуг через телемедицину, що особливо актуально в умовах пандемії або для жителів віддалених районів.

Концепція Smarter City розвиває положення попередньо згаданої концепції Smart City, але на відміну від неї розглядає місто як безперервний процес ставати «більш розумним» [4, с. 29].

Цифровізація має важливе значення для розвитку міських агломерацій, оскільки вона активно трансформує соціокультурні та економічні процеси. Впровадження новітніх технологій у повсякденне життя міських громад дозволяє досягати значних результатів у покращенні якості життя, економічної активності та доступу до соціальних послуг. Оскільки агломерації стикаються з низкою проблем, таких як швидке зростання населення та обмежені ресурси, цифрові технології стають необхідним інструментом для оптимізації процесів управління та розвитку [6, с. 68].

Незважаючи на численні переваги, цифровізація також ставить перед міськими агломераціями нові виклики. Одним з них є забезпечення кібербезпеки, адже зростання цифрової залежності передбачає збільшення ризиків для конфіденційності даних та інформаційної безпеки. Крім того, необхідно забезпечити рівний доступ до цифрових технологій для всіх категорій населення, щоб не створити цифрового розриву між різними соціальними групами.

Один із важливих аспектів цифровізації полягає в управлінні міським простором. Впровадження «розумних» рішень для управління інфраструктурою дозволяє зменшити енергетичні витрати, покращити транспортну мережу та зменшити рівень забруднення. Зокрема, використання «розумних» систем управління транспортом та енергоспоживанням дозволяє знижувати витрати на комунальні послуги, що є важливим для економічної стабільності міст [6, с. 94].

Проте, цифровізація також має свої виклики. Одним із них є необхідність забезпечення кібербезпеки та захисту особистих даних громадян, оскільки зростаюча кількість інформації вимагає високого рівня захисту від зловмисних атак. Крім того, важливо, щоб процес цифровізації не призводив до соціального розриву, де деякі верстви населення можуть залишатися без доступу до новітніх технологій.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Для цього необхідна активна політика інклюзивності та цифрової грамотності серед різних соціальних груп [8, с. 26].

У свою чергу, соціально-економічний розвиток міських агломерацій також залежить від стратегічного підходу до цифрової трансформації, що включає як інтеграцію інновацій, так і адаптацію місцевих органів влади до нових технологічних реалій. Важливим аспектом є підтримка місцевих стартапів та підприємців, а також забезпечення розвитку інфраструктури для ефективного впровадження цифрових рішень на місцях [1, с. 41].

Цифровізація стала ключовим фактором розвитку соціокультурних та економічних аспектів міських агломерацій України, особливо в умовах війни. Військовий конфлікт значно змінив механізми взаємодії держави, бізнесу та громадян, зокрема через прискорену інтеграцію цифрових технологій в усі сфери життя. В умовах бойових дій та економічної нестабільності, містам доводиться адаптуватися до нових викликів, і цифровізація стає основним інструментом забезпечення стійкості та розвитку агломерацій.

З соціокультурної точки зору, цифрові технології відіграють важливу роль у збереженні культурної ідентичності та забезпеченні доступу до освіти і інформації. Під час війни, коли багато людей змушені були покинути свої домівки, цифрові платформи стали основним засобом комунікації, а також дозволили підтримувати соціальні зв'язки, організовувати онлайн-освіту та культурні події. Це стало можливим завдяки розвитку інтернет-інфраструктури та зростанню популярності цифрових сервісів.

В економічному контексті, цифровізація сприяє створенню нових можливостей для бізнесу в умовах обмежених ресурсів та високих ризиків. Міські агломерації, адаптуючи інноваційні технології, можуть підтримувати бізнес-процеси через цифрові платформи, що дозволяють здійснювати дистанційну роботу, електронні платежі та торгівлю. У результаті, агломерації, навіть в умовах війни, можуть зберігати свою економічну активність, залучати інвестиції та розвивати нові сектори економіки [8, с. 31].

Не менш важливим є застосування цифрових технологій для покращення управлінських процесів у міських агломераціях. Цифрові рішення дозволяють ефективно керувати міським транспортом, комунальними послугами та інфраструктурними об'єктами, що сприяє зниженню витрат і підвищенню якості життя мешканців. В умовах війни, коли містам необхідно швидко адаптуватися до змін у безпеці та умовах проживання, цифровізація стає інструментом для оперативного реагування та збереження функціональності урбаністичних систем.

Однак, незважаючи на безсумнівні переваги цифровізації, війна також ставить нові виклики перед міськими агломераціями. Зростає ризик кіберзагроз, особливо в контексті цифрових атак на критичну інфраструктуру. Тому важливою задачею є не тільки розвиток цифрових технологій, а й забезпечення їх безпеки та захисту даних, що стає особливо актуальним в умовах війни. Відповідно, для забезпечення сталого розвитку міських агломерацій, необхідно створювати надійні цифрові платформи та вдосконалювати кіберзахист.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Таким чином, цифровізація є ключовим фактором розвитку міських агломерацій. Вона дозволяє вирішувати численні соціальні та економічні проблеми, зокрема покращення інфраструктури, доступу до культурних послуг та посилення економічної активності. Водночас, для успішної цифрової трансформації важливо враховувати як виклики, так і можливості, що виникають у процесі впровадження нових технологій у міське середовище.

Отже, роль цифровізації у розвитку міських агломерацій є надзвичайно важливою для забезпечення їх сталого розвитку, як в економічному, так і в соціокультурному аспектах. Впровадження сучасних цифрових технологій здатне суттєво покращити якість життя мешканців, зробити міста більш конкурентоспроможними та зручними для проживання, але для цього необхідна комплексна підтримка з боку держави, бізнесу та громадськості.

Список використаних джерел

1. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 3 (47). С 36-46.
2. Коваль О., Лишак О. Характеристика цифрової трансформації економіки в умовах глобальних викликів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-72> (дата звернення: 02.12.2024)
3. Колінець Л., Гомотюк А. Роль цифровізації у зміні економічного ландшафту та механізмів фінансового ринку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-121> (дата звернення: 02.12.2024)
4. Липов В.В., Ушенко Н.В. Smarter Sities як альтернатива Smart Sities в умовах військових дій та повоєнного відновлення. Матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Цифрова трансформація в економіці, фінансах, менеджменті та підприємництві» секції «Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки». Київський університет імені Бориса Грінченка, 18 травня 2023 р. Київ, 2023. С. 27-31.
5. Мельничук Г.С., Мамалига В.О. Цифровізація економіки: можливості та загрози для ефективного функціонування підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2020. № 2 (19). С 125-130.
6. Міщенко В.І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 67-81.
7. Миронова М.І. Аналіз розвитку цифрової економіки у світі та в Україні. *Економічний збірник Наукового товариства ім. Шевченка*. 2022. № 68. С. 93–101.
8. Шевцова А.В. До питання щодо генези та сутності процесу цифровізації глобального економічного розвитку. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2024. № 19. С. 25–34.

Honchar D.,
Master's Student,
Ivashchenko O.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

COMPETITION AS A DRIVING FORCE OF THE MARKET ECONOMY: ESSENCE AND FUNCTIONS

The relevance of competition lies in its key role in the globalised and digitalised economy. Today, competitive advantages are determined not only by reducing costs, but also by introducing innovations, adapting to market requirements and integrating modern technologies. Competition is an important factor in economic development, as it encourages businesses to increase efficiency, improve technology and create quality products.

Modern economists view competition as an economic rivalry between producers for the most favourable conditions for the production and sale of goods, maximising profits and satisfying their interests. This phenomenon is the basis of a market economy that stimulates innovation, cost optimisation and product quality improvement.

Scholars have different interpretations of the concept of competition. In particular, the authors consider it a process of managing competitive advantages to achieve victory or other goals in the struggle to meet needs within the framework of legislation or natural conditions [1]. In his turn, M. Porter defines competition as a dynamic process that is constantly changing, creating new products, marketing routes, production processes and market segments [2]. Ukrainian legislation describes competition as a competition between business entities for advantages that allow consumers to choose among several offers, ensuring a balance in the market [3].

Competition performs a number of functions that ensure the efficiency of a market economy:

- regulatory function is manifested in the regulation of market prices depending on consumer demand. It helps to prioritise goods and services that are of greatest interest to consumers.
- stimulus function - forces producers to increase productivity, reduce costs and improve the quality of goods and services. Market conditions create profit opportunities for those who meet consumer demands and punish those who do not.
- pricing function ensures an optimal price level that meets social needs. Competition brings individual production costs closer to the level of socially necessary costs.
- control function - limits the possibility of monopolisation of the market by individual participants. It helps to maintain a balance between business entities, making it impossible for a single player to establish economic power.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

– innovation function - promotes scientific and technological progress. Continuous improvement of technology and cost reduction allow businesses to generate additional revenue. This ensures overall economic development.

In summary, competition is one of the main forces shaping the modern economy, stimulating its development through innovation, regulation and efficient use of resources. Its role in ensuring market equilibrium and meeting consumer needs is undeniable.

References:

1. Вашків О. П., Собко О. М., Смерека С. Б. Управління конкурентоспроможністю продукції: навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 272 с.
2. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations. 1998. Free Press, 1998. 896 pp.
3. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.

Huk D.,
Master's Student,
Ivashchenko O.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

GEOECONOMICS AS A STRATEGIC TOOL FOR INTEGRATING NATIONAL ECONOMIES INTO THE GLOBAL SYSTEM

Comprehensive globalisation is blurring the boundaries between domestic and foreign policy and the economy. Global processes in the economic, financial, industrial and other spheres determine the development of national economies, which strengthens the economisation of politics. The importance of political economy is growing, shifting the strategic vector of development from ideological to economic paths. Analysing the geo-economic environment and its dynamics is key to adapting national economies to global changes [1].

A key aspect is to understand the interaction between the national and global economies. National economies participate in global processes, but often remain separated from highly productive segments. Lack of opportunities to export advanced products and limited access to technology are the consequences of insufficient integration. The global division of labour is defining new roles for national economies, but many of them are still not integrated into the global system of reproduction.

This situation needs to change, as the global economy functions as a reproductive system. The problems of passive integration need to be addressed and sensitivity to global trends needs to be increased. The functioning of the foreign economic complex should be based on taking into account the dynamic factors of the global environment.

Scientific and technological progress stimulates the development of international cooperation, which creates coordinated production capacities beyond national borders. This intensifies the development of infrastructure and strengthens the integration of regional markets. At the same time, the slow development of national economies makes it difficult for them to be included in modern reproduction processes. Catalysts are needed to promote technological cooperation and remove barriers.

The process of incorporating global reproduction into the national environment is based on financial markets, monetary mechanisms, and labour migration. This forms a global economic environment in which national economies interact by adapting their structures.

Geoeconomics is a concept of developing foreign economic strategies that includes: organisation of the local economy in the global system; macro model of foreign economic relations; technologies for realisation of national interests on the world stage.

Geoeconomics is a modern economic concept that has emerged under the influence of digital technologies, globalisation processes and technological innovations. It is based on the predominance of intangible assets such as knowledge, information and innovation,

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

as well as the integration of digital tools into all aspects of economic activity. It is focused on the transition from resource-dependent models to a data- and artificial intelligence-based economy. The geoeconomy also includes the formation of interaction between national and global digital platforms, active participation of society in creating added value, and the transformation of markets and business processes in response to the challenges of the modern world.

Thus, the geoeconomy is a strategic tool for adapting national economies to global challenges.

References:

1. Agnew J., Corbridge S. Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy. London: Routledge, 1995. 274 pp. URL: https://www.academia.edu/19788538/Mastering_Space

ЗМІНИ ЛОГІСТИЧНИХ ШЛЯХІВ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ІЗ-ЗА ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна в Україні протягом 2022, 2023, 2024 року посилила і без того високі витрати на перевезення та може утримувати їх вищими довгий період часу. Вартість доставки контейнера трансокеанськими торговими шляхами світу зросла в сім разів за 18 місяців після березня 2020 року – початку пандемії, тоді як вартість доставки масових вантажів зросла ще більше. У довгостроковій перспективі санкції та скорочення торгівлі з РФ можуть призвести до коригування деяких ланцюгів постачання та торговельних шляхів, але все це потребує часу та має певну ціну.

Судновласники побачили достатні ризики в регіоні, аби оминати його альтернативним маршрутом. У середині грудня 2023 року в Червоне море заходило вдвічі менше суден, ніж на початку того ж місяця, і що далі – то менше суден були готові рухатися звичним шляхом. Як наслідок, атаки вплинули на контейнерний трафік: за перші десять днів січня 2024 року він упав на 90% порівняно з аналогічним періодом 2023 року. Ринок морських контейнерних перевезень зазнав значного впливу та коливань у період пандемії, але ж війна в Україні обумовлює нові виклики морським контейнерним перевезенням, не тільки у Чорноморському регіоні, а у всьому світі.

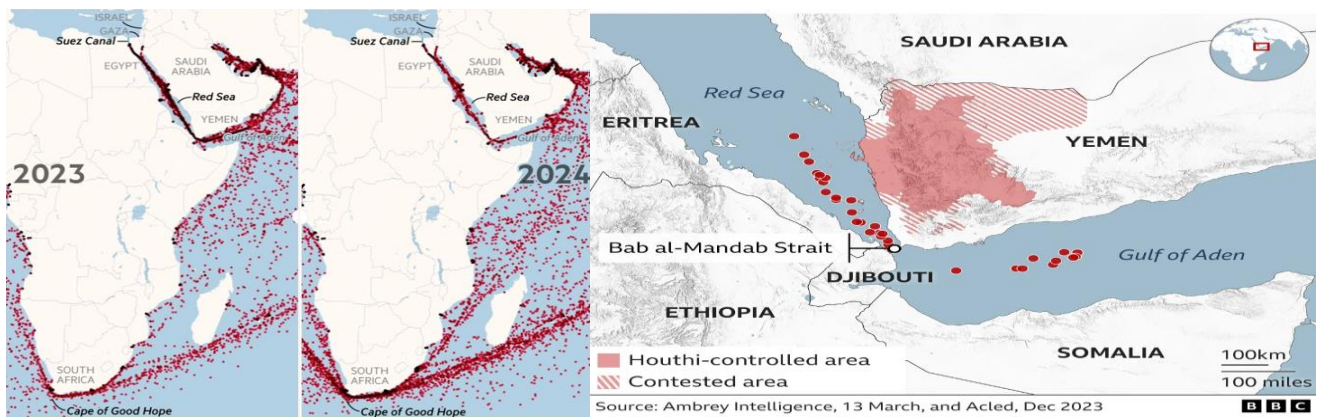

Рис. 1. Зміни транспортних шляхів у морських перевезеннях із-за війни в Україні. Джерело: складено автором за даними

Вплив спочатку пандемії, а потім війни в Україні проявився у зростанні цін на перевезення

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Як раніше вказувалось, зміна ситуації (перш за все, політичної в окремих регіонах) призвела до змін існуючих маршрутів руху вантажів у контейнерах, у той же час відбувається й певний розвиток сервісів компаній-перевізників.

Системно усі джерела, які аналізують сучасний стан ринку морських контейнерних перевезень, визначають наступні тенденції.

Подальша контейнеризація: використання стандартизованих транспортних контейнерів продовжує зростати, що обумовлюється спрощенням завантаження та розвантаження вантажу, зменшенням витрат на обробку, підвищенням загальної ефективності, збереженості.

Збільшення розміру суден-контейнеровозів: морська галузь спостерігала останнім часом тенденцію зростання розміру контейнеровозів для досягнення ефекту масштабу, такі мегаконтейнеровози спроможні перевозити більше вантажів, але вони також вимагають певні умови у портах, у тому числі, модернізації інфраструктури, тому подальше зростання розміру контейнеровозів буде призводити до відповідних змін у портовій інфраструктурі.

Екологічні ініціативи: дедалі більше уваги приділяється зменшенню впливу контейнерних перевезень на навколишнє середовище, у тому числі, впроваджуються більш чисті види палива, підвищується енергоефективність та досліджуються альтернативні технології двигунів.

Цифровізація: морська галузь все більше використовує цифрові технології для відстеження та керування рухом контейнерів, покращення координації та контролю ланцюгів постачань та підвищення операційної ефективності.

Автоматизація та робототехніка: автоматизація в портах і контейнерних терміналах зростає. Автоматизовані крани, транспортні засоби та системи обробки контейнерів впроваджувалися для підвищення продуктивності та зниження витрат на робочу силу.

Порушення та зміни торговельних шляхів: зміни в моделях глобальної торгівлі і геополітична напруженість впливають на торговельні шляхи та рух товарів світової торгівлі, що відображається у побудові нових маршрутів доставки вантажів у контейнерах та коригуванні сервісів лінійних перевізників.

Консолідація та альянси: подальше зростання альянсів з метою об'єднання ресурсів, сумісного використання можливостей суден на маршрутах для досягнення економії, та, як наслідок, забезпечення певної ефективності.

Дикой Ростислав Олександрович,
здобувач ступеня доктора філософії
Науковий керівник Шлапак Алла Василівна,
д.е.н, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (FASHION СЕКТОРА) У СПРИЯННІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Сучасна фінансова політика України має вирішальне значення для розвитку різних секторів економіки, зокрема легкої промисловості. У глобалізованому світі легка промисловість, яка включає виробництво одягу, текстилю та аксесуарів, є важливим джерелом зайнятості та економічного зростання. Проте, в умовах економічних викликів, таких як інфляція, обмежений доступ до фінансових ресурсів та потреба у повоєнній відбудові, українська fashion-індустрія стикається з низкою проблем, що вимагають адекватної фінансової підтримки. У цьому есе ми розглянемо ключові проблеми та перспективи фінансової політики України у контексті розвитку легкої промисловості.

Легка промисловість, зокрема fashion-сектор, є стратегічним сегментом багатьох національних економік. Вона сприяє створенню робочих місць, інтеграції в глобальну економіку та розвитку культурної спадщини. У той самий час, фінансова політика України має вирішальне значення для реалізації економічного потенціалу галузі та впровадження принципів сталого розвитку. У цій роботі проаналізовано основні проблеми, перспективи та економічний потенціал легкої промисловості у контексті сучасних викликів і можливостей.

Проблеми фінансової політики та сталого розвитку у легкій промисловості

1. Обмежений доступ до фінансування. Fashion-сектор в Україні значною мірою представлений малими та середніми підприємствами, які стикаються з труднощами у доступі до кредитних ресурсів. Високі відсоткові ставки та обмеження у державних програмах фінансової підтримки звужують можливості модернізації виробництва та впровадження інновацій [3].

2. Екологічна незбалансованість. Легка промисловість є одним із найбільш екологічно навантажених секторів через високий рівень споживання води, утворення відходів та викиди CO₂. Відсутність чітких екологічних стандартів та стимулів для переходу до циркулярної економіки ускладнює сталий розвиток галузі [6].

3. Недостатнє стимулювання експорту. Українські бренди, орієнтовані на експорт, стикаються з високими логістичними витратами, митними бар'єрами та браком державної підтримки, що обмежує їхню конкурентоспроможність на світових ринках [2].

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

4. Податковий тиск.Податкове навантаження та непередбачуваність податкової політики знижують прибутковість бізнесу та стримують впровадження інновацій [4].

5. Соціальні виклики.Глобально fashion-сектор часто пов'язують із порушенням прав працівників. В Україні відсутність чіткої політики щодо забезпечення справедливих умов праці також є проблемою, що стримує соціально відповідальний розвиток [1].

6. Військові виклики та економічна нестабільність. Війна спричинила руйнування виробничих потужностей та логістичних ланцюгів, що ускладнює планування бізнес-операцій і збільшує фінансові ризики для підприємств.

Економічний потенціал та перспективи розвитку.

1. Зайнятість і розвиток малого бізнесу.Легка промисловість є джерелом зайнятості для значної частини населення, особливо в країнах, що розвиваються. В Україні підтримка стартапів та локальних виробників може сприяти розвитку регіонів і створенню нових робочих місць [1].

2. Інтеграція в глобальну економіку.Розвиток експортно-орієнтованих підприємств, які впроваджують екологічні та інноваційні рішення, сприяє підвищенню конкурентоспроможності України на світових ринках [2].

3. Інновації та цифровізація.Використання таких технологій, як 3D-друк, big data та автоматизація, дозволяє зменшувати витрати, підвищувати якість продукції та створювати нові бізнес-моделі [5].

4. Сталий розвиток.Перехід до замкнутих циклів виробництва, використання екологічно чистих матеріалів та впровадження циркулярної економіки може знизити негативний вплив на довкілля [6].

5. Розширення міжнародного співробітництва.Участь у міжнародних програмах для впровадження стандартів сталого розвитку та підтримка експорту через грантові програми може значно посилити позиції України у fashion-індустрії [4].

6. Залучення міжнародної допомоги. У контексті повоєнної відбудови Україна може активно співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями для залучення грантів і позик на розвиток легкої промисловості. Інвестиції у створення кластерів сталого виробництва, орієнтованих на експорт, можуть значно покращити фінансовий стан галузі.

7. Розвиток циркулярної економіки. У світі зростає попит на стійку та екологічну моду. Інтеграція циркулярних бізнес-моделей, таких як переробка текстилю та використання вторинної сировини, може забезпечити українським брендам конкурентні переваги на глобальному ринку.

8. Інвестиції у цифровізацію. Використання цифрових платформ, таких як e-commerce та інструменти big data, може допомогти українським виробникам ефективніше взаємодіяти з клієнтами, аналізувати ринкові тенденції та оптимізувати фінансові витрати.

Фінансова політика є ключовим чинником розвитку легкої промисловості України. Вона повинна орієнтуватися на підтримку підприємств через спрощення

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

доступу до фінансових ресурсів, зниження податкового навантаження, стимулювання експорту та розвиток сталих бізнес-моделей. Враховуючи потенціал української fashion-індустрії, сприятлива фінансова політика може стати основою для її інтеграції у глобальні ринки, підвищення конкурентоспроможності та створення нових можливостей для економічного зростання. Успішна реалізація цих заходів дозволить Україні закріпити свої позиції як одного з провідних виробників модного одягу у світі.

1. Державна підтримка. Розробка програм кредитування, субсидій та грантів для підтримки малого бізнесу, а також компенсація частини витрат на модернізацію виробництва сприятимуть зростанню галузі [3].

2. Податкові стимули. Зниження ПДВ для екологічно чистої продукції, податкові пільги для компаній, які впроваджують інноваційні рішення, можуть підвищити привабливість сектора для інвесторів [4].

3. Стимулювання експорту. Відкриття спеціалізованих експортних агентств та зниження митних бар'єрів сприятиме інтеграції українських брендів на глобальний ринок [2].

4. Розвиток екологічних стандартів. Впровадження регуляторних механізмів, які стимулюють сталий розвиток, дозволить адаптувати галузь до сучасних викликів [6].

Легка промисловість має значний економічний потенціал і здатність сприяти сталому розвитку України. Ефективна фінансова політика, яка враховує потреби галузі, може стати ключовим інструментом для розвитку експортно-орієнтованих бізнесів, впровадження інновацій та забезпечення екологічної відповідальності. Інтеграція стійких бізнес-моделей та активна державна підтримка дозволять перетворити fashion-сектор на один із драйверів економічного зростання та стабільності.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт "Міжнародна праця та умови зайнятості у легкій промисловості". – Міжнародна організація праці, 2023.
2. Глобальний економічний звіт про експорт текстилю. – Вашингтон, 2023.
3. Доповідь ЮНЕСКО "Культурна спадщина та локальні виробники". – Париж, 2022.
4. Міністерство економіки України. Офіційний сайт. Доступ: www.me.gov.ua
5. Світовий банк: підтримка інновацій у моді. – Вашингтон, 2023.
6. Центр досліджень кліматичних змін. "Екологічний вплив легкої промисловості". – Київ, 2023.

Жданов А.І.,
здобувач ступеня бакалавр,
Лойко В.В.,
професор, доктор економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ З УКРАЇНИ ТА ВТРАТА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Часовий період дослідження 2014-2015 рр. У 2014 році основною причиною міграцією стала війна на сході країни, економічні та соціальні проблеми які виникли після революції Гідності та початку війни. За оцінками Міжнародної організації з міграції (МОМ) та інших джерел, із 2014 до 2015 року за кордон виїхало близько 1 мільйона людей, включаючи переселенців до сусідніх країн, особливо в Росію та Польщу. Зокрема, у Польщі чисельність українських трудових мігрантів зросла до сотень тисяч через спрощення умов працевлаштування та лібералізацію візового режиму з ЄС у наступні роки.

Часовий період дослідження 2016-2019 рр. Згідно з даними Світового банку та Державної служби статистики України, рівень зовнішньої трудової міграції зростав. Щорічно виїжджало в середньому від 500 тисяч до 1 мільйона осіб, основними напрямками стали Польща, Чехія, Італія та Німеччина. У 2016 році найбільше українських мігрантів перебувало у Польщі та працювало там же. Загальна кількість трудових мігрантів становила 3,2 млн осіб. Обсяг грошових переказів до України склав близько \$7 млрд.

У 2017 році кількість українців, які працювали за кордоном, сягнула 3,4 млн осіб. Перекази збільшились до \$9,3 млрд завдяки зростанню попиту на робітників у Польщі та Чехії.

У 2018 році трудова міграція продовжила зростати до 3,7 млн осіб, і обсяг переказів досяг \$10,9 млрд. Значну роль зіграла легалізація робочих місць для українців у країнах ЄС.

У 2019 році загальна кількість трудових мігрантів з України становила близько 3,9 млн осіб, а обсяг грошових переказів — \$11,5 млрд. Це був період, коли з'явилися нові програми працевлаштування українців у Польщі та Чехії, які спрощували процес отримання роботи.

У 2020 році через пандемію COVID-19 знизився обсяг міграції, але обсяг переказів залишився стабільним, на рівні \$10,5 млрд, оскільки значна частина українців залишилася в ЄС на довший час, ніж планувалося.

У 2021 році кількість трудових мігрантів почала відновлюватися, а обсяг грошових переказів зріс до \$12 млрд, що склало близько 8% ВВП України. Це відбулося через послаблення карантинних обмежень і відновлення економічної активності в країнах ЄС.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Україна щороку втрачала мільярди доларів через відтік кваліфікованих працівників і зниження внутрішнього ринку праці, адже молоді та кваліфіковані спеціалісти все більше обирали роботу за кордоном через кращі умови праці та зарплати

У 2022 році міграція як зовнішня так і внутрішня значно збільшилась через початок повномасштабного вторгнення Росії на територію України, бомбардування та окупацію міст та селищ.

Кількість мігрантів: Станом на середину 2023 року за кордоном перебуває близько 8,2 млн українців, за оцінками Міністерства закордонних справ України та ООН. Найбільше біженців зосереджено в Польщі (22% від загальної кількості), Німеччині (14,6%), Чехії (7,9%), Італії (5%) та США (11%).

Майже 63% українців, які перебувають за кордоном, повнолітні, 22% — діти до 18 років. Вік ще 15% осіб не уточняється.

Близько 63% переселенців — працездатного віку, що впливає на ринок праці в Україні та створює кадровий дефіцит у ключових секторах економіки.

Відтік та міграція людей з України не повністю припинилися.

За опитуваннями, 25% біженців готові повернутися найближчим часом, 61% — після закінчення війни, але 14% уже не планують цього робити

Моя думка на рахунок повернення мігрантів до України не дуже позитивна для країни, через велику кількість проблем таких як: Невідомо коли та як закінчиться війна люди не знають куди вони зможуть повернутися також багато підприємств було знищено, тобто робочі місця, але ті хто знаходяться за кордоном вже деякий час могли б знайти роботу та потроху звикати до життя за кордоном у безпеці вивчити мову тієї країни та інше. Такі мігранти стали б новим активом на боці країни до якої вони мігрували, якщо це люди які не будуть просто сидіти на соціальній допомозі, тому відтік людського капіталу з України під час повномасштабного вторгнення дуже і дуже великий.

Однією з країн яка має у себе найбільшу кількість мігрантів це Польща. З початку війни українці, які працюють у Польщі, сплатили податків на суму 10 мільярдів злотих (приблизно \$2,4 мільярда), що суттєво перевищує витрати польської держави на соціальну підтримку біженців.

Українські мігранти також стимулюють економіку Польщі своїми витратами. Наприклад, на оплату товарів і послуг у торгових мережах у 2022 році вони витрачали понад 28% усіх транзакцій за українськими банківськими картками, що свідчить про значний обсяг споживання. Основними категоріями витрат були продукти харчування, одяг і техніка. При цьому, польський ринок праці інтегрував близько 70% працездатних українських мігрантів, що сприяло покриттю дефіциту робочої сили в країні

Дослідження показали, що кумулятивний внесок біженців з України у ВВП Польщі у 2023 році склав 0,7-1,1%. У довгостроковій перспективі цей ефект зростає до 0,9-1,35%, коли економіка повністю адаптується. Було підраховано також прямі та непрямі надходження до державного бюджету Польщі коштом біженців з України. Ці надходження склали 0,8-1,0% у 2022 році, 1,3-1,6% у 2023 році. У

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

грошовому вираженні це становить 10,1-13,7 мільярда злотих у 2022 році та 14,7-19,9 мільярда злотих у 2023 році.

Список використаних джерел:

1. Міграція українців. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/kilkist-ukrayintsiv-ta-yikh-migratsiia-za-kordon-cherez-viinu-doslidzhennia-gromadianskoyi-merezhi-opora-24791>
2. Мігранти в Польщі. URL: <https://naszwybir.pl/vplyv-ukr-na-pl-ekonomiku/>

Крещенко А.О.,
здобувач ступеня бакалавр,
Жукова Ю.М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Із розвитком цифрової економіки інтеграція Інтернету в повсякденне життя людей набуває дедалі більшого значення, що висуває нові вимоги до діяльності підприємств. Для забезпечення відповідності сучасним тенденціям компанії мають трансформувати свої бізнес-моделі, поєднуючи традиційні офлайн-методи з онлайн-стратегіями продажів. Інноваційні підходи до управління, що базуються на аналізі даних, необхідно впроваджувати для ефективного реагування на виклики цифрової епохи. Це не лише сприяє підвищенню прибутковості й оптимізації процесів продажів, але й забезпечує стабільний, гармонійний розвиток у контексті цифрової економіки [1].

Аналізуючи інформацію стосовно розвитку цифрової економіки і маркетингу в Україні, можна виділити ключові показники стану цифрової економіки та маркетингу в Україні. Стан цифрової економіки дозволяє чітко побачити поточний рівень розвитку цифрових технологій, основні виклики, з якими стикаються підприємства, та перспективи їхнього впровадження.

Таблиця 1

Стан та перспективи цифрової економіки і маркетингу в Україні

Показник	Стан (поточні дані)	Тенденції / Прогнози	Перспективи розвитку
Діджиталізація	79,2% домогосподарств України мають доступ до Інтернету	Очікується зростання показника завдяки інфраструктурним проектам.	Більше орієнтуватися на онлайн-аудиторію.
Частка цифрової економіки у ВВП	3–4% ВВП	Можливе зростання до 6–7% за умов розвитку ІТ-сектору та інновацій.	Інвестувати в цифрові технології та big data для маркетингових кампаній.
Витрати на цифровий маркетинг	\$250 млн у 2023 році	Очікуване зростання до \$400 млн до 2026 року.	Збільшити фінансування на персоналізовані стратегії через соціальні мережі та пошукові платформи.
Рівень цифровізації бізнесу	17% компаній активно впроваджують цифрові стратегії.	Підвищення рівня до 30% до 2030 року завдяки підтримці державних програм.	Проводити навчання персоналу для роботи з аналітичними платформами.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Популярність e-commerce	30% населення України здійснюють покупки онлайн.	Зростання до 50% через інтеграцію мобільних додатків та платформ.	Оптимізувати мобільний досвід користувачів, впроваджувати чат-ботів.
Інвестиції в Big Data	Інвестиції компаній в аналіз даних залишаються на низькому рівні.	Зростання до \$50 млн щорічно до 2027 року.	Впроваджувати big data для сегментації клієнтів та персоналізації реклами.
Дефіцит кадрів у цифровому маркетингу	Відсутність кваліфікованих фахівців, дефіцит близько 20%.	Зниження дефіциту через адаптацію освітніх програм.	Запровадити корпоративні навчальні програми та партнерства з університетами.
Використання соціальних мереж	60% українців активно користуються Facebook, Instagram, TikTok.	Збільшення частки користувачів на 10–15% до 2026 року.	Акцентувати увагу на створенні контенту для підвищення впізнаваності брендів.
Мобільний маркетинг	Близько 40% компаній використовують мобільні додатки та сайти.	Очікується зростання до 70% через зручність і простоту доступу.	Інтегрувати мобільні платформи з програмами лояльності та розширити функціонал додатків.

Джерело: складено авторами на основі [8].

Можна побачити, що цифровізація в Україні активно розвивається, проте існують значні виклики, такі як низький рівень інвестицій у Big Data, дефіцит кваліфікованих кадрів та недостатнє впровадження цифрових стратегій бізнесом. Водночас високий рівень діджиталізації, зростання популярності e-commerce і соціальних мереж створюють потенціал для інноваційного розвитку маркетингу [10].

У сучасну епоху цифровізації проникнення Інтернету та технологій великих даних значно підвищило ринкову прозорість. Споживачі мають миттєвий доступ до інформації про продукти, відгуки та ціни через смартфони та соціальні мережі, що дозволяє їм робити більш обґрунтований вибір. Це змушує підприємства модернізувати маркетингові стратегії, акцентуючи увагу на якості продукції та сервісному обслуговуванні для зміцнення довіри та підвищення лояльності клієнтів [8].

Перехід до цифрових маркетингових каналів знижує витрати та підвищує прибуток, але потребує кваліфікованих фахівців. Через дефіцит кадрів компаніям необхідно формувати професійні команди, а університетам — адаптувати програми для розвитку міждисциплінарних компетенцій [5].

Сучасні технології дозволяють збирати та аналізувати значні обсяги даних, що створює нові можливості для формування ефективних маркетингових стратегій (табл. 2).

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Можливості цифровізації для формування ефективних маркетингових стратегій

№	Напрямок	Можливість для компаній
1.	Інтеграція, обробка та аналіз даних	Розуміння змін у споживчих вподобаннях і адаптація відповідно до поточних ринкових потреб
2.	Спеціалізовані платформи для аналізу великих даних	Відстеження динаміки ринку в режимі реального часу, ідентифікація проблемних зон, впровадження цільових рішень для підвищення маркетингової ефективності
3.	Платформи візуалізації на основі великих даних	Сегментація клієнтської бази на категорії (ключові, постійні та потенційні клієнти), розробка індивідуальних маркетингових стратегій для кожної групи, що дає змогу підвищити лояльність і задоволеність клієнтів. Формування прогностичних аналітичних даних, що дозволяють передбачати ринкові тенденції та споживчі переваги

Джерело: складено авторами на основі [5].

Такий проактивний підхід не лише підвищує ефективність маркетингу, а й сприяє зміцненню відносин зі споживачами завдяки персоналізованому обслуговуванню, орієнтованому на індивідуальні потреби. Постійне вдосконалення маркетингових стратегій на основі аналізу даних дозволяє підприємствам зберігати конкурентні позиції та забезпечувати стійкий розвиток у динамічному цифровому середовищі.

Одним із прикладів успішної реалізації інноваційної моделі маркетингу є діяльність компанії "Нова Пошта", яка активно впроваджує цифрові технології для покращення клієнтського досвіду. Завдяки мобільному додатку клієнти можуть відстежувати посилки в реальному часі, оплачувати послуги онлайн і отримувати сповіщення про статус доставки, що значно підвищує зручність використання послуг. Інноваційною складовою є запровадження доставки "до дверей" за допомогою електромобілів, що не лише оптимізує логістику, але й демонструє екологічну відповідальність компанії. Крім того, "Нова Пошта" активно співпрацює з e-commerce платформами, інтегруючи свої логістичні послуги для забезпечення миттєвої доставки онлайн-замовлень. Цей приклад демонструє, як інтеграція цифрових технологій, клієнтоорієнтованих рішень і екосистемного підходу сприяє підвищенню конкурентоспроможності компанії та відповідає вимогам цифрової економіки [6].

Просування концепції цифровізації маркетингової діяльності сприяє інноваційному оновленню існуючих операційних моделей, що надає підприємствам конкурентні переваги. Водночас, у процесі трансформації важливо фокусуватися на споживчому досвіді, впроваджуючи системи оцінки та зворотного зв'язку для глибшого розуміння потреб клієнтів. Це дозволяє підприємствам оперативно

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

адаптуватися до змін ринку та підвищувати ефективність маркетингових стратегій [2].

Список використаних джерел

1. Величко К., Цибульська Е. Трансформація бізнес-моделей компаній: сучасні виклики та перспективи у цифровій економіці. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>.
2. Верхоглядова Н., Кононова І., Морозова Є. Концепція маркетингу в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-42>.
3. Harbar Z., Selezneva O., Litvinov O. Strategic Marketing Management of Innovative Activities in Ensuring Enterprise Economic Security. *REICE Revista Electrónica de Investigación en Ciencias Económicas*. 2020. № 8. P. 298–313.
4. Zhou Sh. Innovation of Enterprise Marketing Strategies in the Digital Economy Environment. *Frontiers in Business, Economics and Management*. 2024. № 2(16). P. 138-141.
5. Прогрес та виклики цифрової трансформації бізнесу в Україні – результати репрезентативного опитування бізнесу: https://www.german-economic-team.com/wp-content/uploads/2021/12/GET_UKR_PS_04_2021_UKR.pdf
6. Сучасні види інноваційного маркетингу в діяльності підприємств: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/17.pdf
7. Аналітичні звіти економічних дослідницьких організацій: <https://www.german-economic-team.com/>
8. Скільки українців щодня користуються інтернетом: https://mediamaker.me/news/skilky-ukrayincziv-shhodnya-korystuyutsya-internetom-doslidzhennya-kmis/?utm_source=chatgpt.com
9. Праця дорожчає: дефіцит кадрів спонукає інвестувати в зарплати та залучення кандидатів: <https://www.work.ua/ru/articles/analytics/3195/>
10. Специфіка розвитку ринку Big Data для потреб відновлення економіки України в поствоєнний період: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32719/menedzhment223maket-244-256.pdf>

Кузьменко Д.С.
здобувач ступеня доктора філософії,
Шлапак А.В.,
д.е.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи
та інноваційного розвитку
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ДЕТЕРМІНАНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міські агломерації відіграють ключову роль у формуванні економічного зростання та забезпеченні сталого розвитку національної економіки. Урбанізація, що охоплює велику територію, створює значні можливості для інновацій, економічного прогресу та соціального добробуту. Водночас міські агломерації стикаються з викликами, такими як екологічні загрози, соціальна нерівність, перевантаження інфраструктури та управлінські труднощі. Тому дослідження детермінант економічного зростання міських агломерацій є ключовими при розробці ефективних стратегій, які сприяють їхньому сталому розвитку.

Одним із ключових факторів, що впливають на економічний розвиток міських агломерацій, є їхня інфраструктура. Транспортна, енергетична, комунікаційна та соціальна інфраструктури забезпечують основу для ефективного функціонування міст. Інвестиції в транспортну систему, зокрема громадський транспорт, дозволяють не лише підвищити мобільність населення, але й зменшити екологічні навантаження. Наприклад, розвиток громадського транспорту в Лондоні, зокрема розширення ліній метро, зменшення заторів та викидів шкідливих речовин. У Китаї інтенсивне будівництво високошвидкісних залізниць дозволило зв'язати основні агломерації країни, що стимулює економічну активність і створює нові ринки [2].

Економічна спеціалізація є ще одним детермінантом економічного зростання агломерацій. Багато міст є центрами певних галузей, таких як фінанси, ІТ, промисловість чи культура, що забезпечують концентрацію кваліфікованих кадрів, інновацій та капіталу. Наприклад, Кремнієва долина в США є світовим центром ІТ-індустрії, що забезпечує значний внесок у національну економіку США. Концентрація спеціалізованих підприємств та наукових центрів сприяє формуванню кластерів, які стимулюють інноваційний розвиток. В Кореї, наприклад, розвиток міського кластеру в Сеулі став основою економічної стратегії країни, що дозволило їй досягти значних успіхів у високотехнологічних галузях.

Соціально-демографічні фактори також мають значний вплив на економічне зростання міських агломерацій. Урбанізація, яка супроводжує зростання населення, створює нові проблеми для міських адміністрацій, включаючи потреби в будівництві житла, розвиток транспортної системи, забезпечення робочих місць та соціальних послуг. Наприклад, демографічне зростання в мегаполісах Індії, таких як

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Мумбаї та Делі, стимулює розвиток будівництва, сфери послуг та роздрібної торгівлі. Водночас нерівномірний розподіл доходів і соціальна нерівність стають причиною виникнення соціальних конфліктів, які можуть стримувати економічне зростання [3].

Екологічні аспекти є вирішальними для сталого розвитку міських агломерацій. Вплив агломерацій на довкілля є значним через високий рівень енергоспоживання, викиду шкідливих речовин та великого обсягу відходів. Для мінімізації екологічного впливу багатьох країн впроваджують політику «зеленого» розвитку. Наприклад, програми Smart Cities в Європейському Союзі включають впровадження інноваційних технологій для оптимізації енергоспоживання, розвитку транспорту та управління відходами. У Китаї інвестиції в сонячну та вітрову енергетику дозволили зменшити залежність від традиційних джерел енергії та покращити екологічне зниження у багатьох великих містах.

Екологічний аспект також включає розвиток зеленої інфраструктури. Зелені зони, парки, сквери не лише покращують якість життя мешканців, але й сприяють зниженню температури в містах, що є особливо актуальним у зв'язку зі змінами клімату. Наприклад, у Сінгапурі реалізовано низку програм із озеленення міського простору, які включають створення вертикальних садів, парків на дахах та зелених коридорів. Ці ініціативи не тільки підвищують екологічну стійкість міста, але й приваблюють туристів, що збільшує зростання економіки.

Інновації та цифрові технології є основними детермінантами сталого розвитку міських агломерацій. Використання технологій розумного міста дозволяє оптимізувати процеси управління міською інфраструктурою, підвищити ефективність використання ресурсів та знизити витрати. Наприклад, у Барселоні впровадження цифрової платформи для управління транспортною системою дозволило зменшити затори, скоротити час на пересування та знизити рівень викидів парникових газів. У Токіо застосування системи розумного енергоспоживання дозволило значно підвищити енергоефективність будівель [4].

Важливим напрямком розвитку є також інклюзивність, яка забезпечує рівний доступ до економічних і соціальних благ для всіх жителів міських агломерацій, незалежно від їх соціального статусу чи доходів. Наприклад, програми підтримки малого бізнесу та підприємництва в Німеччині можуть створити робочі місця, знизити рівень безробіття та сприяти економічному зростанню. У Швеції реалізуються програми із забезпечення гендерної рівності, які сприяють залученню жінок до економічної діяльності та максимальному використанню людського капіталу.

Значний вплив на сталий розвиток міських агломерацій має адаптивне містобудівне планування. Цей підхід дозволяє швидко реагувати на нові виклики, такі як зміни клімату, демографічне зрушення чи глобальні кризи. Наприклад, пандемія COVID-19 показала важливість адаптивного планування для забезпечення функціонування міст у кризових умовах. У багатьох містах світу впроваджені заходи з дистанційної роботи, що дозволило зменшити навантаження на транспортну інфраструктуру та забезпечити безпеку населення.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Рівень дослідження впливу детермінант економічного зростання міських агломерацій в Україні є низький у контексті євроінтеграції та глобалізації. Розвиток міських агломерацій в Україні стикається з низькими викликами, такими як недостатня інфраструктура, високий рівень забруднення, нерівномірний розподіл економічної активності та соціальна нерівність. У цьому контексті доцільною для України є імплементація міжнародного досвіду, впровадження інноваційних технологій та розвиток інклюзивної політики для досягнення сталого розвитку [1].

Розвиток транспортної інфраструктури, зеленої економіки та цифрових технологій дозволить створити умови для економічного зростання, зменшити екологічні навантаження та забезпечити якість життя населення. Наприклад, впровадження електротранспорту у великих містах України може зменшити рівень забруднення повітря та покращити екологічну шкоду. Крім того, розвиток системи громадського транспорту сприяє підвищенню мобільності населення та зниженню витрат на транспорт.

Економічний розвиток міських агломерацій в Україні також потребує активної підтримки малого бізнесу та підприємництва, що є основою інноваційного розвитку. Забезпечення доступу до фінансування, спрощення регуляторних процедур та створення сприятливого бізнес-клімату дозволить залучити нових підприємців та підвищити економічну активність.

Отже, детермінанти економічного зростання міських агломерацій на забезпечення сталого розвитку національної економіки є багатограними і включають інфраструктурні, соціально-економічні, екологічні та технологічні аспекти. Для забезпечення сталого розвитку необхідно впроваджувати інтегровані підходи, які враховують потреби всіх груп населення, знижують екологічні навантаження та сприяють економічній стабільності. Україна має значний потенціал для розвитку міських агломерацій, і використання міжнародного досвіду стане запорукою успішної реалізації цього потенціалу.

Список використаних джерел

1. Аналітичний документ (2023). *Процес вступу України до ЄС у контексті регіонального та місцевого розвитку*. Retrieved July 22, 2024 from <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/c63b0eb665fdf3266d87a52bf3de8ec9.pdf>.
2. Alvarez, Miguel (2022). What the absorption of structural funds says about the EU recovery plan? *Funcas Europe*, November.
3. Blanco-Alcántara D., Jorge Gallud C., Lopez-de-Silanes F. (2022). Determinants of the use of European Structural and Investment Funds, *The European Journal of Finance*, Routledge.
4. Boadway R., Dougherty S. (2018). Decentralisation in a Globalised World: Consequences and Opportunities, *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*. No. 21.

Курочка О.М.,
здобувач ступеня магістра ОПП «Міжнародна економіка»,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи
та інноваційного розвитку
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Цілі сталого розвитку (ЦСР), або Глобальні цілі, ухвалені ООН у 2015 році [3], представляють універсальний заклик до дій, спрямованих на подолання бідності, захист довкілля та створення гідних умов життя для всіх до 2030 року. Ці 17 взаємопов'язаних цілей покликані забезпечити збалансований підхід до соціальної, економічної та екологічної стійкості. Оскільки досягнення однієї мети впливає на прогрес у інших сферах, країни зобов'язалися зосереджувати зусилля на підтримці найвразливіших спільнот і регіонів.

ЦСР спрямовані на ліквідацію бідності, голоду, СНІДу та дискримінації жінок і дівчат, закликаючи до інтеграції економічного зростання, соціальної справедливості та захисту довкілля. Внаслідок адаптації цих принципів у юридичному аспекті формується так зване «право сталого розвитку», яке поєднує міжнародні та внутрішні правові норми в галузях економіки, екології та соціальної політики.

Сталий розвиток являє собою інтегровану концепцію, яка охоплює всі аспекти людської діяльності. Її метою є покращення якості життя сучасних і майбутніх поколінь, зберігаючи при цьому здатність планети підтримувати життя в усій його багатоманітності [1, с.11]. Для досягнення цієї мети ключову роль відіграє належне управління, яке забезпечує демократію, верховенство права, дотримання основних прав, таких як свобода, рівні можливості та культурне різноманіття. Водночас воно сприяє створенню умов для високого рівня зайнятості та економічного розвитку.

Концепція сталого розвитку спрямована на гармонійне поєднання економічного зростання, соціальної справедливості (зокрема, дотримання прав людини) та захисту навколишнього середовища [4, с. 151]. Це дозволяє забезпечити колективне покращення якості життя нинішніх і майбутніх поколінь. У процесі впровадження цієї концепції в юридичну площину виникло «право сталого розвитку», яке об'єднує нові міжнародні та національні правові норми й принципи. Це право лежить на перетині економічного, екологічного та соціального аспектів, відіграючи ключову роль у забезпеченні сталого розвитку між поколіннями.

Сучасні виклики сталого розвитку стають дедалі складнішими, що вимагає нових підходів, які охоплюють як політичні, так і технічні аспекти рішень. Важливу роль у цьому відіграють ефективні інституції, здатні забезпечувати доступ до ресурсів, підтримувати права людини, захищати довкілля, сприяти економічній стабільності й надавати базові послуги. Окрім цього, належне управління включає

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

створення умов для співпраці між різними секторами суспільства, усунення нерівності та підтримання соціальної стабільності.

Глобалізація підкреслює важливість транскордонного управління, зважаючи на виклики зміни клімату, міжнародної злочинності та економічної кризи [5]. Належне управління сприяє прозорості, підзвітності та верховенству права, створюючи сприятливі умови для інвестицій і стійкого економічного зростання. Міцне верховенство права також запобігає корупції та забезпечує стабільні умови для довгострокового розвитку.

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року мають на меті забезпечення гармонійного поєднання економічного, соціального та екологічного аспектів сталого розвитку [2]. Вони стали основою для розробки прогнозних і програмних документів, а також нормативно-правових актів.

Підсумовуючи, сталий розвиток є інтегрованим підходом, що охоплює всі аспекти життя та спрямований на покращення якості життя нинішніх і майбутніх поколінь. Він базується на принципах демократії, верховенства права, рівних можливостей і культурного різноманіття. Для реалізації цих цілей важливу роль відіграють ефективні інституції та механізми управління, які сприяють справедливому та стійкому розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Горбаль Н. І., Ломага Ю. Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». 2022. № 1(9). С. 9–22. URL: <http://doi.org/10.23939/semi2022.01.009> (дата звернення: 22.11.2024)
2. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 22.11.2024)
3. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 25 сентября 2015 года. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/291/92/pdf/n1529192.pdf?OpenElement> (дата звернення: 22.11.2024)
4. Яценко О. М., Швиданенко О. А., Швиданенко Г. О. Циркулярна економіка як основа забезпечення сталого розвитку країни в контексті євроінтеграції. Економіка і регіон. 2022. № 4(87). С. 150–167. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\)](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87)) (дата звернення: 22.11.2024)
5. Harris J. M. Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute Working paper 00-04 (June 2000). Medford: Tufts University, 2000. 25 p.

Ніколаєнко Я.,
здобувач ступеня бакалавр,
Жукова Ю.М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «КМПГ АУДИТ»)

Ефективне використання трудових ресурсів є ключовим чинником підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємств, особливо в умовах швидкозмінного ринку. Раціональний розподіл завдань і розвиток компетенцій працівників дозволяють досягти максимального результату з мінімальними витратами. Це також сприяє покращенню якості роботи та задоволеності співробітників, що позитивно впливає на загальну стійкість організації.

Однією з найважливіших задач правильно організованого процесу надання аудиторських послуг є кваліфіковані трудові ресурси та правильне розподілення навантаження між працівниками.

В аудиті важливе ґрунтовне розуміння процесів проведення перевірок та стабільний розвиток власних професійних навичок. Динамічний розвиток та різноманітність як команд, так і проектів, спричиняє високий рівень професійного задоволення, але водночас, і високий рівень стресу та вірогідність вигорання, що може призводити до плинності кадрів, що викликає задачу утримати працівників, які мають релевантний досвід з клієнтами компанії, налагоджену комунікацію, *soft* та *hard skills*.

Проектний бізнес має динамічну специфіку роботи, яка пов'язана не лише з різноманітністю індустрій та компаній, з якими співпрацює KPMG, а й з регулярними змінами команд та підходів до виконання регулярних задач.

Одним із способів оптимізації навантаження на працівників компанії є створення окремої функціональної групи аудиту. Ця група покликана брати на себе рутинні завдання, які потребують значних часових витрат, звільняючи таким чином досвідчених аудиторів для вирішення складніших і стратегічно важливих питань. Формування такої команди може базуватися на залученні студентів економічних спеціальностей, які зможуть поєднувати роботу з навчанням. Для молоді це стане можливістю отримати важливий практичний досвід, що відкриє перспективи кар'єрного зростання. У свою чергу, компанія отримає не лише короткострокову вигоду у вигляді розвантаження старших аудиторів, але й створить кадровий резерв, готовий до переходу на вищі посади.

Працівники функціональної групи паралельно з виконанням завдань зможуть брати участь у тренінгах і проєктах, що сприятиме їхньому професійному розвитку. Через певний час вони зможуть долучитися до відділу аудиту на позицію асистента

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

першого рівня з розумінням основних процесів і адаптованістю до роботи в компанії. Завдяки цьому нові працівники матимуть перевагу в ефективності порівняно з кандидатами, які долучаються до команди без попередньої практики.

Задачі функціональної групи наведені у табл.1.

Таблиця 1

Задачі функціональної групи

№	Задача	Зміст
1.	Обробка та перевірка первинних документів клієнта	охоплює оцінку їх достовірності та узгодженість із даними бухгалтерського обліку. Співробітники підвідділу не лише виконуватимуть цю перевірку, але й комунікуватимуть із більш досвідченими колегами, обговорюючи результати.
2.	Аналіз даних	передбачає виконання базових розрахунків, порівняння показників і виявлення закономірностей, що дозволяють отримати ширше уявлення про діяльність клієнта.
3.	комунікації з контрагентами	підготовка й відправлення запитів для підтвердження інформації, необхідної для аудиту. Вони також відстежуватимуть відповіді, аналізуватимуть отримані дані та зіставлятимуть їх із внутрішньою інформацією клієнта
4.	Інвентаризація	спрямована на фізичний підрахунок активів клієнта та звірку цих даних із бухгалтерськими записами. Усі процеси виконуватимуться на основі інструкцій старших колег
5.	Відвідування офісу клієнта	є важливою складовою аудиторського процесу. Це дозволяє отримати ключову інформацію, яка не може бути передана дистанційно, і забезпечує ефективність перевірки.
6.	Пошук публічної інформації	включає аналіз відкритих даних про клієнта та його сферу діяльності, вивчення нормативно-правових актів і судових справ, а також дослідження матеріалів у ЗМІ, які можуть впливати на аудиторську оцінку.

Такий підхід дозволяє побудувати комплексний процес перевірки, який не лише відповідає стандартам, але й дає змогу адаптуватися до особливостей конкретного клієнта.

Створення нової функціональної групи у відділі аудиту спрямоване на залучення близько 10 нових співробітників на посаду помічника аудитора. Процес реалізації цього завдання включає кілька основних витрат, серед яких варто виокремити витрати на найм персоналу, оплату праці, забезпечення технічним обладнанням (ноутбуки, гарнітура, програмне забезпечення) та організаційні витрати.

У контексті організації робочих місць для нових співробітників додаткових витрат не передбачається. Наявність вільних робочих зон в офісі ПрАТ «КПМГ Аудит» і можливість дистанційної роботи знімають питання облаштування інфраструктури, що знижує навантаження на бюджет.

Проведення співбесід планується у форматі онлайн, що забезпечує економію часу, ресурсів та створює зручні умови для кандидатів. Загалом, процес пошуку та найму нових співробітників розрахований на три місяці, і його основні витрати представлені у табл. 2.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

На початковому етапі планується залучення 10 нових співробітників, кожному з яких буде запропоновано заробітну плату на рівні середньоринкової для галузі аудиту. За інформацією з Work.ua, середня заробітна плата, зазначена у вакансіях роботодавців галузі у 2024 році, складає 15,700 грн. Заробітна плата нового персоналу стане ключовою складовою витрат на фонд оплати праці, детальна структура якого представлена у табл. 3.

Таблиця 2

Витрати на реалізацію функціонального відділу

Елемент витрат	Витрати за 1 місяць, грн.	Загалом витрати, грн.
Фонд оплати праці HR-спеціалістів (1 людина)	27500	82500
Підписки на преміум акаунти спеціалізованих платформ (10% від загальних витрат на компанії на дану статтю)	10000	30000
Інші витрати	12000	36000
Усього	49500	148500

Таблиця 3

Витрати на фонд оплати праці нового відділу

Елемент витрат	Витрати за 1 місяць, грн.	Загалом витрати, грн.
Заробітна плата працівників	157,000	990000
у тому числі		
ПДФО (18%)	28260	339120
військовий збір (1.5%)	2355	28260
Єдиний соціальний внесок (22%)	34540	414480
Усього	191540	2298480

Для даної дослідницької роботи було використано ставку військового збору на рівні 1,5% у зв'язку з непідписанням указу Президента про підвищення військового збору, а також більш актуальної оцінки нововведення на зараз.

Також працівникам буде надано відповідну техніку, як і кожному співробітнику компанії: ноутбуки та гарнітура. Співробітникам буде встановлено пакет базового програмного забезпечення для їх роботи. Структура витрат зображена у табл. 4.

Таблиця 4

Витрати на забезпечення нових співробітників для функціонального відділу

Елемент витрат	Кількість шт.	Ціна, грн.	Загальна вартість, грн.	Строк корисного використання, роки	Амортизація, грн.
Ноутбуки Lenovo ThinkPad E14 Gen 5	10	34899	348990	5	69798
Операційна система Windows 11	10	10699	106990	5	21398
Професійна					

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Microsoft Office Професійний 2021 для 1 П	10	21199	211990	5	42398
Усього	-	-	667970	-	133594

Загальні витрати на створення даного відділу в табл. 5.

Таблиця 5

Загальні витрати на створення функціонального відділу.

Елемент витрат	Витрати, грн.
Витрати на найм працівників	148,500
Фонд оплати праці	2,298,480
Основні засоби	667,970
Амортизація	133,594
Організаційні витрати	120,000
Інші витрати	50,000
Усього	3,418,544

Таким чином можемо побачити, що функціонування даної команди в перший рік для компанії обійдеться приблизно в 3,418,544 грн.

Дане нововведення може сфокусувати найманих працівників вищого грейду на виконанні більш важливих задач. Новий функціональний відділ забирає увесь об'єм рутинної роботи, яка може затримувати процес виконання проекту. Виконуючи свою роботу незалежно від команди проекту, цей відділ скорочує терміни виконання, робить витрати на конкретний проект меншими, тим самим збільшуючи як поточні прибутки за рік так і доходи окремо для кожного проекту.

Дохід проектів безпосередньо впливатиме на кількість винагороди кожного учасника проекту, тобто збільшуватиме бонуси та загальний рівень заробітної плати працівників.

Хоча це може призвести і до нових додаткових витрат. Додаткові тренінги, заміна працівників за відсутності по навчанню та додаткове програмне забезпечення чи, наприклад, програми як Alteryx, AI тощо.

Підсумовуючи, такі новації призводять до низки покращень в компанії таких як ефективність праці, рівень винагороди за окремими проектами, рівень заробітної плати працівників та збільшення доходів компанії.

Список використаної літератури:

1. Статистика середньої заробітної плати. Платформа Work.ua: веб-сайт. URL: <https://www.work.ua/salary-kyiv-%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80/> (дата звернення: 28.11.2024)
2. Офіційний сайт Lenovo. Сайт для підбору техніки: веб-сайт. URL: <https://www.lenovo.com/ua/uk/?orgRef=https%253A%252F%252Fwww.google.com%252F&srsltid=AfmBOopyj8XO2bvcGguXiuPz5CQL5uFWn0iFFg7BW5mBcgpDqFJiWQsc> (дата звернення: 28.11.2024)

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

3. European Business Association. Labour shortage in Ukraine 2025. Веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/en/defitsyt-kadriv-vysoki-zarplatni-ochikuvannya-ta-mobilizatsiya-klyuchovi-tendentsiyi-rynku-pratsi-u-2024-rotsi/> (дата звернення: 28.11.2024)
4. KPMG Clara. Розумна платформа аудиту: веб-сайт. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/audit/kpmg-clara.html> (дата звернення: 29.11.2024).
5. KPMG International. Міжнародна мережа фірм: веб-сайт: веб-сайт. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/about/overview/kpmg-international.html> (дата звернення: 25.11.2024).
6. Аудит KPMG. Послуги з аудиту компанії KPMG: веб-сайт. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/audit.html> (дата звернення 25.11.2024).
7. Аудит фінансової звітності, допомога з боку KPMG: веб-сайт. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/audit/financial-statement-audit.html> (дата звернення 26.11.2024).

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ ПРОЕКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ ВІД ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИТОРІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Згідно з оцінкою, станом на 31 грудня 2023 року загальна вартість відбудови та відновлення в Україні становить 486 мільярдів доларів США впродовж наступного десятиліття [1]. Враховуючи продовження військових дій протягом всього 2024 року, зрозуміло, що ця сума станом на початок 2025 року суттєво зросте. Як можна побачити на діаграмі 1 поступово починаючи з 2023 року є позитивна динаміка відновлення прямих іноземних інвестицій в Україну, але треба зазначити, що вона не є стабільною та пов'язана з допомогою іноземних партнерів в умовах війни. В будь-якому випадку картина 24-го року та оцінка експертів свідчить про те, що даних обсягів інвестицій, що надаються Україні від іноземних партнерів є недостатньо для реалізації програм відновлення в тому обсязі, що оцінені Світовим банком. За попередніми оцінками автора середньорічно на наступні 10 років нам потрібно залучати в 10-11 разів більше прямих іноземних інвестицій або ж від 50 мільярдів доларів США щорічно. Це означає, що потреба в диверсифікації та пошуку нових джерел фінансування буде ще більш важливою та актуальною.

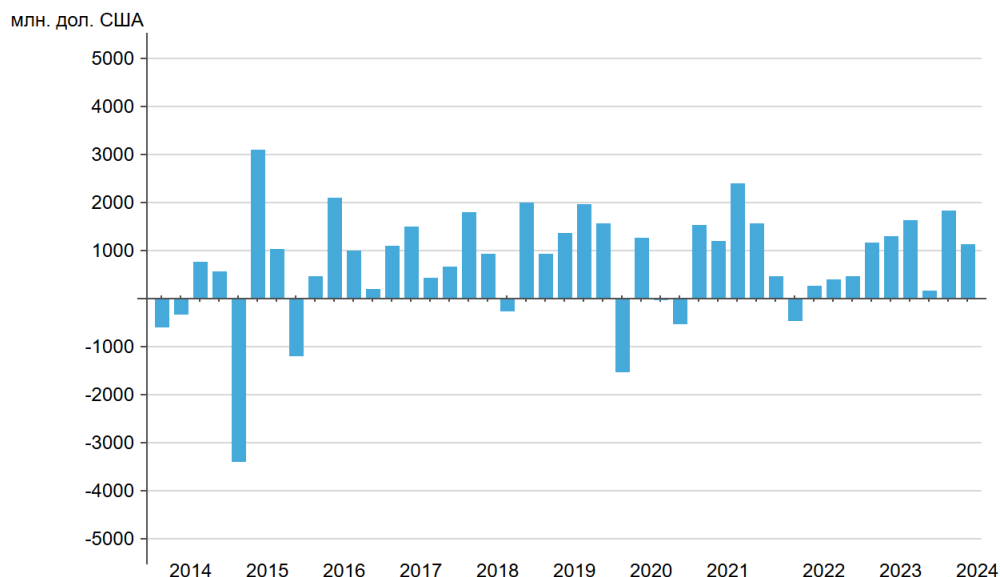

Рис. 1. Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 10 років (щоквартально). Джерело: [2].

Однією з існуючих проблем є складність залучення фінансування у проекти відновлення в обсягах, що вимірюються від 10 і більше мільйонів доларів США для

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

одного проекту. Це обумовлено тим, що великі закордонні інвестори не готові ризикувати суттєвими сумами для фінансування проектів в Україні в поточні часи. Особливо, це стосуватиметься проектів, де обсяг інвестицій стартує від п'ятдесяти і більше мільйонів доларів США. Окрім того, такі інвестори вимагають додаткових гарантій, формують свої вимоги та запроваджують цілу низку процедур, що передбачають більш довгий поетапний період реалізації проектів.

На фоні певних складнощів у роботі з крупними закордонними фінансовими партнерами, перспектива залучення іноземних громадян як співінвесторів у проекти відновлення може виглядати доволі раціональною та економічно привабливою. Це обумовлено наступними факторами:

1. На сьогоднішній день більшість фізичних осіб іноземців, що мають бажання, просто «донатять» і допомагають українцям, не вимагаючи нічого. Перспективи ж мати певні можливості не тільки повернення своїх фінансів направлених в Україну а й отримання неабиякого прибутку може спонукати багатьох допомагати таким шляхом та збільшити обсяги фінансування.

2. Пайові або спільні інвестиції знайома практика для більшості фізичних осіб у розвинених країнах світу. Таким чином, це може бути не тільки проявом доброї волі, а й доволі перспективним вкладенням грошей у горизонті від 7-10 років, коли економіка України може відновитись, зрости і віддячити своїм інвесторам за допомогу пристойними дивідендами та ростом вартості активів.

3. Ціла низка напрямків проектів відновлення пов'язана з відбудовою житлової, логістичної, індустріальної та іншої комерційної нерухомості, що є надійною гарантією збереження та примноження інвестицій у відповідному опосередкованому володінні нерухомістю. Теж саме стосується таких важливих напрямків як проекти енергетичної сфери, інженерної інфраструктури міст та галузі транспорту.

В Україні є всі необхідні передумови для створення необхідної інфраструктури залучення фінансування проекти відновлення від іноземних фізичних осіб. Основою є Закон України «Про інститути спільного інвестування» [3] на базі якого ініціатори можуть створювати пайові інвестиційні фонди. ПІФ за своєю суттю дозволяє продавати інвестиційні сертифікати та інвестувати залучені кошти у проекти відновлення. В свою чергу доходи отримані від таких проектів є власністю учасників інвестиційного фонду.

Механізм інвестування через пайові інвестиційні фонди (ПІФ) в Україні передбачає створення фонду компанією з управління активами (КУА), яка отримує відповідну ліцензію та здійснює управління активами фонду. Інвестори набувають інвестиційні сертифікати ПІФ, що підтверджують їхню частку в спільному капіталі фонду та право на отримання доходу від інвестиційної діяльності. Активи ПІФ належать інвесторам на правах спільної часткової власності та обліковуються окремо від результатів господарської діяльності КУА. Цей механізм дозволяє акумулювати кошти інвесторів та ефективно їх інвестувати в різні активи, зокрема в проекти відновлення інфраструктури та економіки України.

Прикладом успішного залучення фінансування від фізичних осіб є діяльність компанії OTR Capital, яка пропонує пайові інвестиційні фонди для українських інвесторів [4]. Головна мета ПІФ – об'єднати капітал багатьох учасників та ефективно його інвестувати, надаючи інвесторам можливість отримувати дохід від спільних інвестицій.

Залучення іноземних фізичних осіб до інвестування в проекти відновлення в Україні має значний потенціал. Іноземні інвестори можуть бути зацікавлені в участі у відбудові країни, оскільки це не лише сприяє економічному розвитку України, але й надає можливість отримати прибуток від інвестицій у довгостроковій перспективі. Крім того, інвестування в проекти відновлення може бути привабливим для іноземних громадян, які прагнуть підтримати Україну та сприяти її відновленню після військових дій.

Прогноз на наступні 7-10 років свідчить про перспективність такого формату співпраці. Очікується, що економіка України поступово відновлюватиметься, що сприятиме зростанню вартості активів та підвищенню прибутковості інвестицій. Іноземні інвестори можуть скористатися цим, отримуючи фінансову вигоду, а також задовольняючи етичні та соціальні цілі, пов'язані з допомогою у відбудові постраждалої країни.

Щоб підвищити інтерес іноземних фізичних осіб до інвестування в Україну, важливо розвивати прозорість та надійність механізмів інвестування. Забезпечення чітких процедур, надання гарантій з боку держави, а також створення стимулів, таких як податкові пільги для іноземних інвесторів, може значно посилити довіру. Наприклад, держава може впроваджувати страхування інвестиційних ризиків або створити спеціальний фонд підтримки інвесторів у випадку надзвичайних ситуацій.

Завдяки активному залученню іноземних фізичних осіб можна реалізувати масштабні проекти в енергетиці, транспортній інфраструктурі, відбудові житлових, соціальних і комерційних об'єктів. Це особливо важливо для України в умовах дефіциту внутрішніх ресурсів та обмеженого доступу до традиційних інституційних інвестицій. Зростання міжнародної кооперації сприятиме також формуванню позитивного іміджу України на світовій арені.

Перспективи на наступне десятиліття виглядають обнадійливими. Очікується, що за підтримки міжнародної спільноти та через залучення приватних інвесторів економіка України повернеться на траєкторію зростання, створюючи сприятливі умови для повернення інвестицій із суттєвим прибутком. Водночас це стимулюватиме збільшення кількості робочих місць та рівня зайнятості, що в свою чергу сприятиме більшим податковим надходженням і доходам бюджетів на загальнодержавному та муніципальному рівнях.

Крім того, можливість залучення фізичних осіб відкриває двері до нового формату партнерства, заснованого не тільки на фінансових інтересах, але й на соціальній відповідальності. Іноземці можуть бути впевнені, що їхній внесок не лише сприятиме економічному розвитку, але й допоможе поліпшити життя мільйонів українців, які постраждали від війни.

Отже, створення сприятливих умов для інвестицій фізичних осіб є ключовим чинником у досягненні довгострокових цілей відновлення України. Це вимагає активної участі держави, прозорих регуляторних механізмів та широкого інформування потенційних інвесторів про можливості, які надає участь у відновленні України. Успішна реалізація цього підходу може стати прикладом для інших держав, демонструючи, як міжнародна співпраця та приватні інвестиції можуть сприяти економічному відродженню.

Список використаних джерел

1. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. World Bank official site. Прес-реліз №: 2024/ECA/063 URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. МінфінМедіа. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 01.12.2024).
3. Про інститути спільного інвестування. Закон України від 6 липня 2012 р. // Офіційний вісник України від 27.08.2012 – 2012 р., № 63,
4. Пайові інвестиційні фонди. OTP Capital Ukraine official site. URL: https://www.otpcapital.com.ua/investment-funds/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 01.12.2024).

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

Економісти постійно звертають увагу на питання підвищення та забезпечення конкурентоспроможності компонентів інноваційної інфраструктури, оскільки їх вирішення та втілення в практику зумовлюють важливість прийняття управлінських рішень на різних рівнях управління національною економікою [1].

Дослідження проблем забезпечення конкурентоспроможності інноваційних кластерів є корисними, оскільки вони сприяють формуванню та збалансованому розвитку інфраструктури інновацій.

Конкурентоспроможність інноваційних кластерів повинна розглядатися в комплексі з факторами, які впливають на розвиток. Для підвищення ефективності використання наявного потенціалу розвитку та виявлення перешкод на шляху зростання конкурентоспроможності важливо визначити основні фактори, які обумовлюють процес підвищення конкурентоспроможності інноваційних кластерів.

Світовий досвід показує, що інноваційні кластери є ефективним методом розвитку регіонів, оскільки вони дозволяють одночасно вирішувати велику кількість стратегічних управлінських проблем, створювати нові сфери діяльності, нові технології та підвищувати конкурентоспроможність територій, сфери діяльності, організації, залучення капіталовкладень різних типів, розвиток альянсів і спільних підприємств тощо. Щоб створити систему інновацій у країні та ефективну інноваційну економіку, важливим є залучення та отримання найбільшої інноваційної активності з інноваційних кластерів [1].

Модель забезпечення конкурентоспроможності інноваційних кластерів складається з різноманітних рівнів інструментів для управління розвитком інноваційних кластерів. Ця модель базується на організації компонентів економічного простору з урахуванням інтересів розвитку суб'єктів господарювання. Дослідження конкурентоспроможності інноваційних кластерів призвело до розробки та впровадження стратегічних орієнтирів (стратегій, програм), які мають на меті розвивати інноваційний потенціал, формувати конкурентну позицію та зберегти позицію на конкурентних ринках.

У багатьох країнах визнано, що розвиток кластерних організацій є основним драйвером у сфері інновацій і зростання конкурентоздатності економік держав, коли цифрові технології стають більш поширеними. Усі країни, які впроваджують стратегії інноваційного розвитку, повинні базувати свої ініціативи на фундаментальних аспектах світового кластерного поступу та напрямках забезпечення конкурентоздатності інноваційних кластерів.

У країнах ЄС існує низка платформ і заходів (The European Cluster Observatory, Cluster Excellence, Cluster Internationalisation, Clusters and Emerging Industries, Smart Specialisation Platform), що впровадженні для:

- інформування про ініціативи ЄС, які підтримують нові сфери й інструменти картографування;
- порівняльного аналізу та навчання для кластерних організацій, аналізу діяльності кластерів, кластерних політик;
- інформування про події та заходи для кластерів;
- обміну досвідом і пошуку партнерів для співпраці в ЄС та за його межами;
- сприяння у розробленні, впровадженні та перегляді стратегії досліджень та інновацій для смарт-спеціалізації [2; 3].

Для ефективного розвитку інноваційних кластерів необхідно не лише вивчити типи інструментів та методів, що сприяють забезпеченню конкурентоспроможності економічних одиниць, але й з'ясувати основні принципи, які підвищують їх конкурентну здатність на міжнародному рівні. Важливо розробити чіткі стратегії та програми, які охоплюють різні аспекти розвитку кластерів: від інфраструктурної підтримки до технологічних і організаційних змін, що забезпечать їх сталий розвиток. Успіх таких ініціатив також залежить від тісної співпраці між підприємствами, науково-дослідними установами, державними структурами та іншими учасниками інноваційної екосистеми.

Успішний розвиток інноваційних кластерів вимагає не лише сприятливих умов та державної підтримки, але й постійного адаптування до змін у глобальному економічному середовищі. Впровадження стратегії смарт-спеціалізації, розбудова нових альянсів і мереж, а також інтеграція інновацій у стратегічні плани розвитку стануть запорукою досягнення високої конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку на національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Юринець З. В. Інноваційний потенціал і державна інноваційна політика в системі підвищення конкурентоспроможності національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. С. 35-37.
2. EU Cluster Portal. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/cluster-policy_en
3. Clusterplatform Deutschland. URL: <http://www.clusterplattform.de>.

DEVELOPMENT OF FRANCHISING IN THE US: HISTORY, FEATURES AND IMPACT ON THE ECONOMY

The history of modern franchising in the United States dates back to 1860, when Albert Singer first developed a franchise agreement and succeeded in franchising as a way to sell sewing machines.

A little later, in 1891. Martha Matilda Harper, considered a pioneer in the franchising industry, created a franchise for her first hair salon [1].

The entrepreneur developed a business model (known today as business-format franchising) and pioneered the concept of social franchising, allowing only low-income women to own a Harper franchise. Franchisees were provided with branded hairdressing products and intensive training.

Harper's franchise business model was successful and scalable. By 1914, Harper had opened 134 franchises in 128 cities in the United States, Canada, and Europe. At the peak of its success, Harper salons numbered more than 500 locations worldwide, along with a network of training schools. The company was sold in the 1950s [2].

Franchising in the United States became widespread in the mid-1900s with the emergence of a new type of franchise in the form of retail and fast food chains.

In particular, in 1940, Americans Ray Kroc and Richard and Maurice McDonald founded McDonald's Corporation. To understand the speed of scaling of this business, here is information on the number of the corporation's establishments for the period 1957-2023 (Fig. 1).

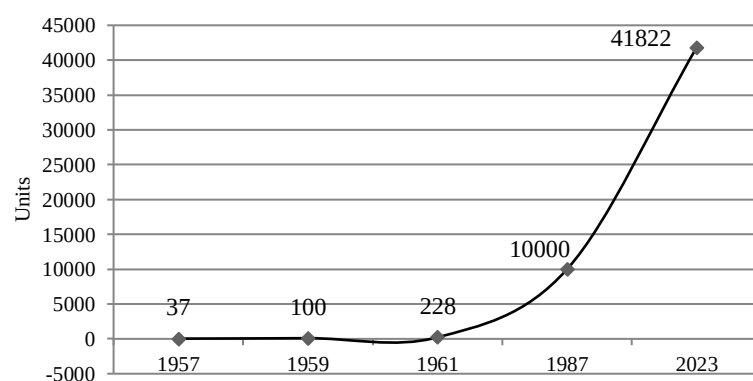

Fig. 1. The number of McDonald's restaurants in 1957-2023, units

Source: generalized by the author according to [3; 4]

Franchising has a significant impact on the US economy. In 2023, the franchise business in the country consisted of 806270 enterprises, with an economic result of their

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

activities equal to USD 858.5 billion [5], i.e. franchise-based firms generate more than 5% of the country's GDP [6]. In 2023, the number of employees in franchised American companies amounted to 8.66 million people (Fig. 2).

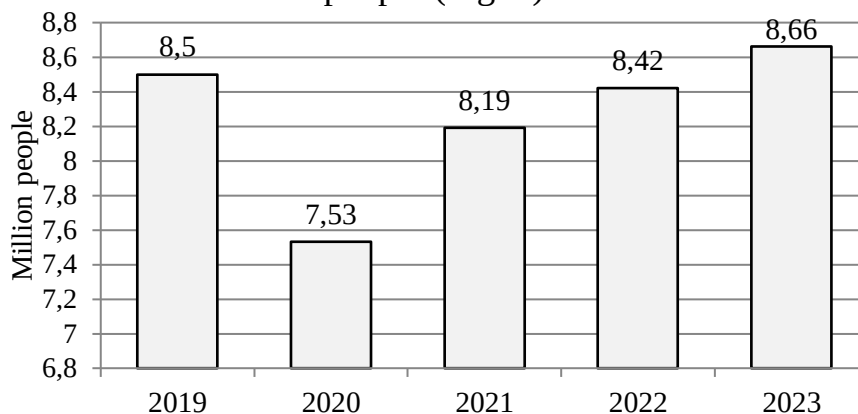

Fig. 2. Number of employees in franchise companies in the United States, million people

Source: [7]

Prior to the coronavirus pandemic, 8.5 million people worked in US franchise companies, and the pandemic reduced this number to 7.53 million, but since 2021, this indicator has begun to show positive dynamics. In 2023, the number of employees of franchising companies increased by 1.13 million people, or 15.0%, compared to 2020. This form of business has been successfully developed in the catering, food sales, and hotel services sectors. The industry structure of franchising in the United States is shown in Fig. 3.

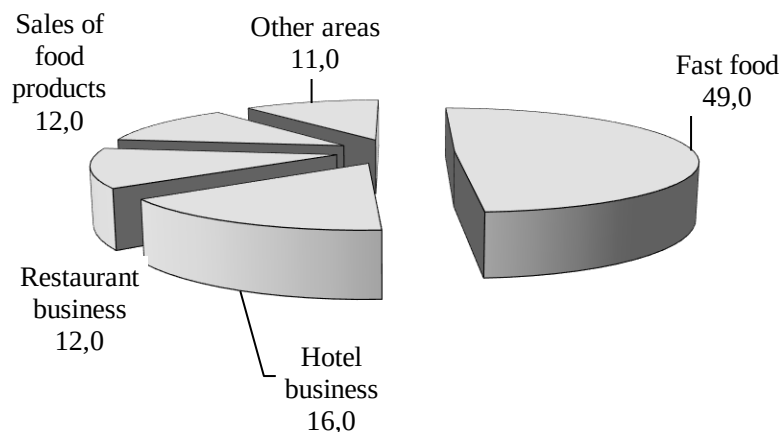

Fig. 3. Sectoral structure of franchising in the US in 2022, %

Source: [5]

Thus, fast food outlets account for 49% of the country's franchise networks, 16% of all franchise networks operate in the hotel business, and 12% of franchise networks operate in the US restaurant business. In terms of revenue, the leading American franchise McDonalds is the leader in the United States, followed by such companies as 7-Eleven and

KFC (Fig. 4).

These data show that in 2023, McDonalds received more than USD 118 billion in sales worldwide. USD from sales worldwide. Franchise locations

7-Eleven generated approximately USD 93.5 billion in global sales, and KFC - USD 31.1 billion.

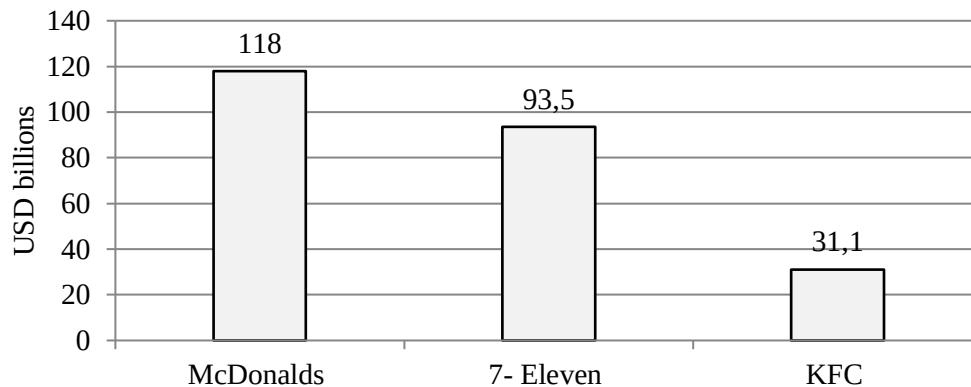

Fig. 4. American franchises leading in terms of revenue

Source: generalized by the author according to [5; 8]

In 2023, the global fast food chain McDonalds had 41.8 thousand restaurants worldwide, which is 4.0% more than in 2022 (40.2 thousand restaurants) [8].

The country with the largest number of McDonalds restaurants in the world is the United States, in Europe - France, in Latin America and the Caribbean – Brazil, and in Asia-Pacific – China. In 2022, McDonalds was named the most expensive brand of fast food restaurants with an estimated brand value of USD 196.5 billion worldwide [8].

The 7-Eleven Company is an international corporation, whose trading format at the beginning of its creation was positioned as the sale of products from the warehouse. Today, the company's mini-markets sell groceries, household goods, medicines, fast food, and fresh press.

Today, the company is the world's largest mini-market chain, which is developing on a franchise model. The company's sales in 2023 amounted to about USD 93.5 billion. There are about 69 thousand stores under this brand around the world, most widely distributed in the United States and Japan, and 7-Eleven mini-markets operate in Australia, Thailand, Canada, the Philippines, China, and Scandinavian countries [9].

The 7-Eleven franchise is distinctive in that in each new country it undergoes a serious process of localization, adjusting to local customs and national culture.

KFC is a chain of fast food restaurants specializing in chicken dishes. The first restaurant was opened in 1952, and in 2023, the company's network was already represented in 149 countries. Since 1997, the KFC chain has been owned by the large restaurant company Yum! Brands, which also owns such brands as Pizza Hut. The value of the KFC brand in 2023 amounted to 22.1 billion USD.

An analysis of the US franchising market showed a high level of costs for opening a franchise in the country. Thus, in 2022, the initial investment in a McDonalds franchise

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

amounted to USD 2.5 million, in a KFC franchise – USD 3.2 million, and in a Burger King franchise – USD 4.2 million [5].

The researchers note that the US is characterized by an extremely developed franchise support infrastructure, including consulting companies, associations, and training centers. To achieve market leadership, US franchise networks actively use modern management tools aimed at optimizing business processes and ensuring high quality customer service. For example, McDonald's uses LEAN and Six Sigma methodology to optimize customer service processes and supply chain management to improve the quality of service in its restaurants. Due to high investments in technology, the company fulfills 10 orders every second [10].

Thus, the United States should be recognized as the undisputed leader in the franchising industry. Today, the number of franchise business companies in the country is 806.3 thousand units with a workforce of 8.66 million people. In 2023, the total economic result of franchise-based businesses amounted to USD 858.5 billion. This is more than 5% of the country's gross domestic product.

References:

1. What Is The History of Franchising In The United States? URL: <https://www.spadealaw.com/resources/what-history-franchising-united-states>.
2. Martha Matilda Harper. URL: <https://paulcollege.unh.edu/rosenberg/pioneers/martha-matilda-harper#:~:text=In%201891%2C%20Harper%20was%20ready,%E2%80%94%20in%20Buffalo%2C%20New%20York>.
3. Жукова Л. Скільки всього McDonald's у світі та країни, де ви не знайдете жодного. URL: <https://www.rbc.ua/rus/stylr/skilki-vsogo-mcdonald-s-sviti-ta-krayini-1715154850.html>.
4. A Brief History of Franchising. URL: <https://www.franchise-law.com/franchise-law-overview/a-brief-history-of-franchising.shtml>.
5. Franchising in the U.S. - statistics & facts. URL: <https://www.statista.com/topics/5048/franchising-in-the-us/#topicOverview>.
6. The History of Franchising. URL: <https://rhino7.com/history-franchising/>.
7. Чисельність працівників у франчайзингових установах США. URL: <https://www.franchise.org/sites/default/files/2024-02/2024%20Franchising%20Economic%20Report.pdf>.
8. Number of McDonald's restaurants worldwide from 2005 to 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/219454/mcdonalds-restaurants-worldwide/>.
9. Коротка історія великого успіху «7-Eleven». URL: <https://franchise-capital.com/cases/istoriyi-velikih-franchajzeriv-7-eleven/>.
10. Двадцять кращих франшиз США: щорічний рейтинг від Entrepreneur. URL: <https://franchising.ua/stattya/2662/20-krashchih-franshiz-ssha-shchorichniy-reyting-entrepreneur/>.

Shpachuk V.,
Master's Student,
Pozdieieva K.,
PhD, Associate Professor of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

CHARACTERIZATION OF THE PRINCIPLES OF ENERGY SECURITY OF THE COUNTRY

The principles of National Energy Security are a set of guiding principles that can help countries and organizations achieve a secure and sustainable energy future. These principles are based on the recognition that energy security is important for economic growth, social development and national security. These principles should be respected and applied in a comprehensive approach to develop and follow the most effective roadmap and system of actions for the country in terms of energy security (Fig. 1).

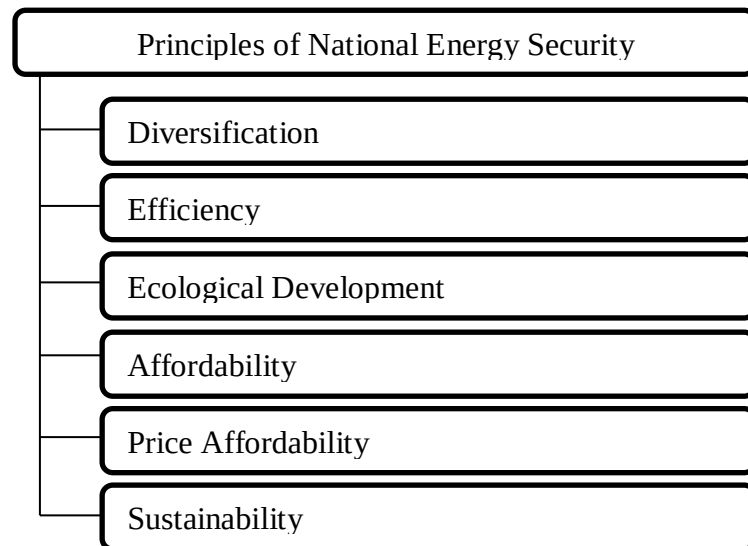

Fig. 1. Principles of energy security of the country

Source: [1]

It is worth considering the purpose of each of these principles for the country:

1. diversification: a diversified energy mix reduces dependence on any single fuel source or supplier, making the energy system more resilient to disruptions. Diversification allows a society to cope with shocks in one energy source, such as coal, by increasing the use of another, such as nuclear or solar energy. That is why a diverse energy mix leads to greater energy security;

2. efficiency is a principle that implies minimizing energy consumption. Thus, countries should strive to use energy more efficiently to reduce consumption and dependence on imports. Improving energy efficiency reduces the amount of energy needed to meet demand, which can save consumers and businesses money and reduce environmental impact;

3. ecological development is a principle that provides for energy security in the

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

context of sustainable development. This principle implies that countries strive to use energy in a way that does not harm the environment. Thus, investments in renewable energy sources and other environmentally friendly energy technologies help countries to reduce greenhouse gas emissions and reduce their impact on the environment;

4. affordability: ensuring that all segments of the population have access to affordable energy is essential for social equity and economic development. This principle can be achieved through the introduction of social programs, such as energy subsidies for the poor;

5. price affordability is a principle that implies ensuring affordable energy prices, i.e., the cost of energy should be affordable for consumers and businesses so that it does not become an obstacle to economic growth and social development. Affordability can be improved through the introduction of competitive market mechanisms and government regulations;

6. sustainability is a principle that implies ensuring energy security in the long term. In other words, it is a state in which the country's energy system will be able to meet the energy needs of the population and at the same time be resistant to disruptions and external shocks, such as natural disasters, cyberattacks, climate change or political crises. Resilience can be achieved through the diversification of energy sources, redundancy, and the development of renewable energy sources.

All of the above principles can be applied at all levels, from the individual household to the national government.

References:

1. Sovacool B.K. The Routledge Handbook of Energy Security. 2012. URL: https://www.academia.edu/104176428/The_Routledge_handbook_of_energy_security

Shulzhenko O.,
Master's Student,
Ivashchenko O.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

THE ROLE OF THE INTERNATIONAL FINANCIAL MARKET IN GLOBAL ECONOMIC INTEGRATION AND THE CHALLENGES OF GLOBALISATION FOR NATIONAL ECONOMIES

The modern era is characterised by the extreme interdependence of national economies and financial systems. In this context, the international financial market plays a key role, being not only a platform for currency exchange and investment, but also a catalyst for economic change. Its impact includes stimulating economic growth, ensuring financial stability, and mitigating crises.

Recent decades have witnessed an increasing integration of financial markets. Since the 1990s, the ratio of global external liabilities to GDP had risen from 50% to 200% before the 2007 financial crisis. Although the crisis halted growth, the world remained much more integrated than before. Researchers such as Reznikova, N., Ivashchenko, O. and Panchenko, V. [1] have analyzed the macroeconomic stabilization policies in response to global crises, highlighting the role of financial integration in shaping monetary and fiscal approaches during times of uncertainty.

The financial markets of developed economies such as the US, UK, and France have demonstrated stable economic growth, low risks, and high levels of international investment. In developing countries, such as Poland and Saudi Arabia, financial markets are still being formed, but their development helps to attract foreign capital and strengthen the economic system. Ivashchenko, O. [2] has examined the risks of government debt monetization in the US, focusing on the financial and investment aspects of instability in developed markets.

One of the key mechanisms of the financial market is to ensure the efficient redistribution of resources between those who have capital and those who need it. This process contributes to economic growth through increased production, consumption, income, and tax revenues. According to Shlapak, A. [3], the role of government bailouts in correcting debt and credit cycles is crucial in maintaining financial stability and supporting capital flows in international markets.

Increased global financial integration has led to the emergence of the so-called “global financial cycle”. US monetary policy has a key influence on these cycles, shaping asset values, risks, and capital flows around the world. An increase in the value of the US dollar or changes in interest rates often cause significant fluctuations in the economies of other countries. The author [4] has explored how global financial cycles and macroprudential policies interact, focusing on the regulation of international capital flows and the prevention of crises.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Countries that open their financial markets face a “dilemma”: maintain control over domestic financial conditions or adapt to the impact of global cycles. The euro area is both a generator and a receiver of financial shocks. Its large banks play an important role in international lending, making the euro area vulnerable to changes in global financial conditions. The author [3] discusses the need for international coordination in macroprudential policy to mitigate the effects of global financial shocks.

The international financial market is a key instrument for the development of the global economy. Its ability to reallocate capital, promote investment, and support economic growth makes it indispensable to the modern world. At the same time, the globalization of finance brings challenges, such as increased risks of crisis transmission. For example, the authors [2; 4] emphasise that global financial cycles and international coordination in financial policy are important for managing these risks.

It is important for countries to adapt their financial strategies to global trends, develop national financial instruments, and ensure regulation to minimize risks. Such an approach will contribute to stability and sustainable economic growth in the context of increased globalization.

References:

1. Резнікова Н. В., Іващенко О. А., Панченко В. Г. Від синтезу економічних теорій до політичного консенсусу: монетарно-фіскальні дилеми макроекономічної стабілізації в умовах коронакризи. *Економіка України*. 2021. № 4. С. 3-29. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.04.003>
2. Іващенко О.А. Ризики монетизації урядового боргу США: фінансові та інвестиційні аспекти нестабільності. *Міжнародні відносини. Серія "Економічні науки"*. 2020. № 23. С. 87-89. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/4063
3. Шлапак А.В. Міжнародна координація макропруденційної політики як інструмент фінансової інтеграції. *Вісник Маріупольського державного університету Серія: Економіка*. 2022. №24. С. 5-13. URL: https://visnyk-ekonomics.mdu.in.ua/publ/2022/vipusk_24_2022/shlapak_alla_vasilivna/12-1-0-91
4. Шлапак А.В. Глобальні фінансові цикли і проблема регулювання міжнародних потоків капіталу: роль банків і макропруденційної політики у протидії кризам. *Вісник Маріупольського державного університету Серія: Економіка*. 2022. № 23. С. 109-119. URL: https://visnyk-ekonomics.mdu.in.ua/publ/2022/vipusk_23/shlapak_alla_vasilivna/11-1-0-90

Пузанов Д. І.,
здобувач ступеня магістра ОПП «Міжнародна економіка»,
Жукова Ю. М.,
доцент кафедри міжнародної економіки, кандидат економічних наук,
доцент
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Польща та Україна є двома найважливішими економіками Центральної та Східної Європи. Польському та українському суспільству довелося зіткнутися з надзвичайно складним завданням створення інститутів ринкової економіки практично з нуля, де головним гальмом зростання ВВП є усталені та стабільні, неформальні, неринкові інститути, які не сприяють вільній конкуренції (мережі інтересів колишні групи політичної еліти, клани, олігархія та мовчазна згода на корупцію та автократична політична еліта).

Говорячи про основи польсько-української економічної співпраці, варто звернути увагу на інституції та форуми, які уможливлюють ці контакти. Одним із таких місць є Економічний форум у Криниці. Щорічний організований Східним інститутом проект дозволяє підняти важливі теми у сфері політичної та економічної співпраці за широкої участі представників урядів, економічних кіл та науковців.

Крім того, в Польщі діє Польсько-українська господарська палата. Створена у 1992 році як організація економічного самоврядування, вона об'єднує польські та українські суб'єкти, зацікавлені в економічній співпраці. Він займається просуванням польської економіки на українському ринку, сприяє налагодженню співпраці між польськими та українськими підприємствами та допомагає у налагодженні підприємницької діяльності на території обох країн.

Значне місце в українсько-польських відносинах займає міжрегіональна співпраця. Основним правовим інструментом українсько-польської міжрегіональної співпраці є Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво, підписана 24 травня 1993 року [1].

Ключовим механізмом міжрегіонального співробітництва є створена 1995 році Міжурядова координаційна рада з питань міжрегіонального співробітництва. Чергове засідання цієї ради відбулося 28- 29 березня 2021 року [8].

Практичним механізмом вироблення та реалізації міжрегіональних проектів між Україною та Польщею є участь у діяльності Єврорегіону «Буг» (створений у 1995 р.) та Асоціації «Карпатський Єврорегіон» (створена у 1993 р.) (рис.1) [6].

Одним із найперспективніших українськопольських проектів з економічної та геополітичної точок зору є продовження трубопроводу «ОдесаБроди» до Гданська з метою транспортування до Європи каспійської нафти. Реалізація цього проекту є дуже важливою з погляду справжнього стратегічного партнерства у сфері

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

енергетичної безпеки. Нафтопровід будувався протягом 1996—2002 років. Вартість будівництва – 453 млн. дол. США. Проте з 2002 до 2004 року нафтопровід Одеса-Броди простоював, оскільки уряд України не отримав від нафтових компаній, що працюють на Каспії, гарантій щодо завантаження його сировиною. На сьогоднішній день проект «Одеса-Броди-Гданськ» фактично не реалізовано. Українська ділянка використовується для постачання каспійської нафти на українські нафтопереробні заводи [3].

Рис. 1. Співпраця України з євро регіонами

Джерело: [6].

У 2010 р. відбулося багато подій, які вплинули на українсько-польські відносини. На початку 2010 року в Україні відбулися вибори президента країни, перемогу на яких здобув Віктор Янукович. А менш як за півроку, внаслідок трагічної загибелі Леха Качинського та проведення дострокових виборів, новим президентом Польщі став Броніслав Коморовський. Усі ці фактори вплинули на характер та шляхи розвитку українсько-польських відносин у 2010-2012 роках [5].

У 1992 р. частка України в зовнішній торгівлі Польщі становила близько 1%. Обсяг взаємної торгівлі становив 480 млн. дол. США. На 2021 рік частка України в імпорті Польщі - 1,5%. Польща займає 2-ге місце серед торговельних партнерів України.

За даними Держмитслужби України за весь 2021 рік обсяг двосторонньої торгівлі товарами з Польщею зріс на 38% і перевищив 10,2 млрд. дол. США, що майже на 3 мільярди перевершує результат усього 2020 року (7,36 млрд. дол.). Український експорт до Польщі зріс на 60% і перевищив 5,2 млрд. дол., перевершивши показник 2020 року на 1,9 млрд. дол. США (частка українського

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

експорту товарів до Польщі від загального обсягу українського експорту склала майже 8% або 20% від експорту до усіх країн-членів ЄС). Польський імпорт зріс на 21% та склав 5 млрд. дол. США (майже 7% від загального обсягу імпорту в Україну). Позитивне для України сальдо склало +247 млн. дол. США (на противагу негативному -856 млн. дол. США у 2020 році). Номенклатура двосторонньої торгівлі за результатами 2021 року охопила 1050 товарних груп [2, 4] (рис. 2).

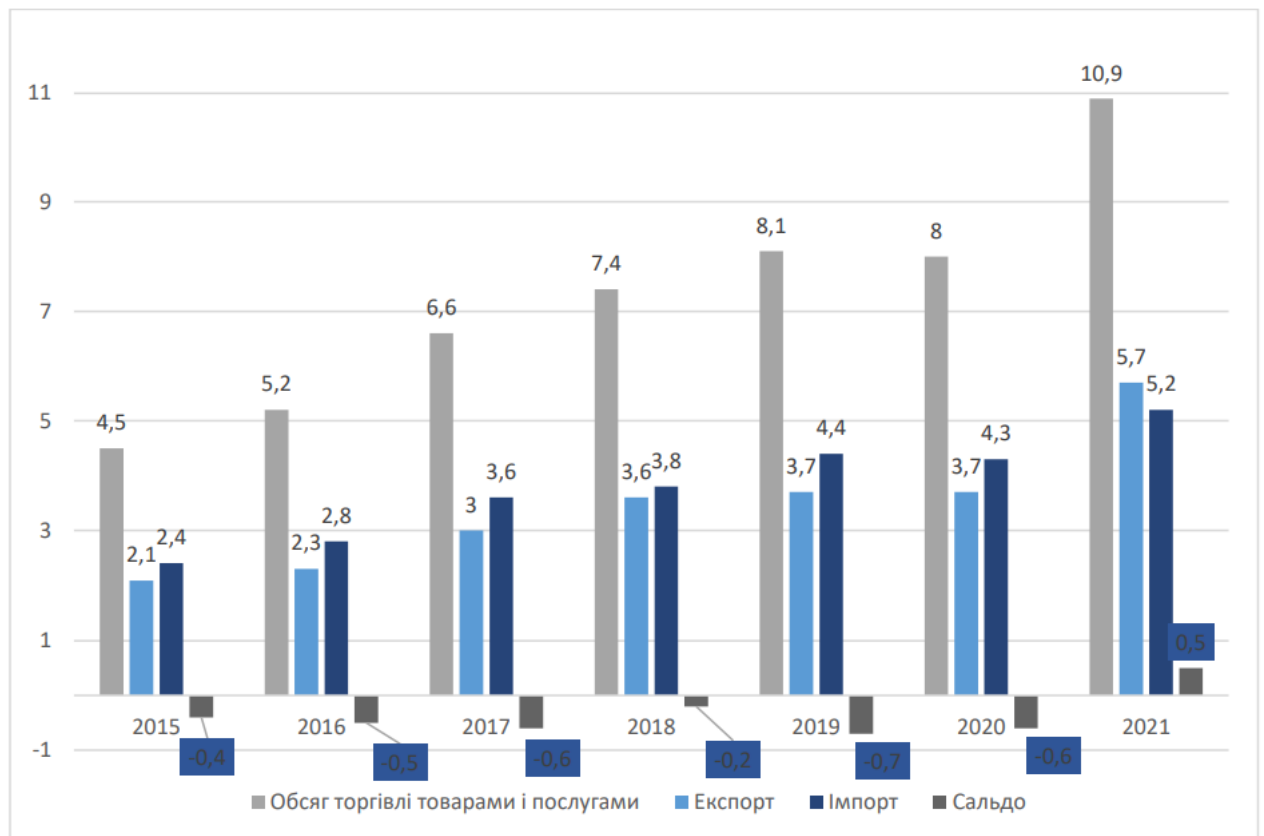

Рис. 2. Динаміка торгівлі товарами і послугами між Україною та Республікою Польща, млрд. дол. США

Джерело: [2, 4].

Слід зазначити, що активізації торговельно-економічних зв'язків значно сприяла робота постійних українсько-польських економічних форумів та семінарів, організатором яких в основному була Польща. Важливий внесок у розвиток економічних відносин зробила і українсько-польська міжурядова комісія з питань торгово-економічного та науково-технічного співробітництва.

Особливе місце в українсько-польській економічній співпраці займає інвестиційна співпраця. В Україні діє 1244 підприємства з капіталом польських інвесторів. У Польщі на даний момент створено 9 підприємств з українським капіталом. Традиційно польські інвестиції спрямовані в обробну промисловість (близько 50%), у фінансовий сектор (близько 30%), в оптову та роздрібну торгівлю (12%) [7].

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

У сфері розвитку контактів між людьми за позитивним сигналом було скасування плати за національні польські візи та лібералізація польського законодавства для громадян України, які працюють у Польщі.

Та незважаючи на всі труднощі, можна припустити, що вартість торгівлі продовжить зростати в найближчі роки. Польська економіка активно розвивається. Українська ж, зважаючи на сьогоднішні обставини, трохи меншими темпами. Тим не менш, тісніші політичні та економічні контакти між Україною та ЄС вселяють надію на запровадження необхідних реформ та подальший розвиток.

Політичний діалог між Україною та Польщею на всіх рівнях на даний момент є одним з найактивніших і за певної уваги до нього з українського боку може призвести до появи нового геополітичного тандему в Європі.

Список використаних джерел

1. Балук В., Марек П. Стан і перспективи стратегічного партнерства між Польщею та Україною. Варшава: Інститут політичних та адміністративних наук Університету Марії Кюрі-Склодовської. 2021. URL: <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2022/0105/104910-stan-i-perspektywypartnerstwa-pl.pdf>
2. Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Річний звіт 2021 рік. Фонд міжнародної солідарності Польщі. URL: https://solidarityfund.pl/wp-content/uploads/2022/10/FSM_ANNUALREPORT-2021_EN-.pdf
5. Стратегічне партнерство Польщі та України. 2020. Економічний форум. URL: <https://www.forum-ekonomiczne.pl/strategiczne-partnerstwo-polskii-ukrainy-haslo-czy-rzeczywistosc-relacja/>
6. Теоретичні погляди на економічне співробітництво. URL: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII3_AND.pdf
7. Торівля Польщі з Україною швидко зростає. Rzeczpospolita. URL: <https://www.rp.pl/handel/art37261041-szybko-rosnie-handel-polski-z-ukraina>
8. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею. Офіційний сайт Посольства України в Республіці Польща. URL: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/229-torgovelyno-jekonomichnespivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-polyshheju>

СЕКЦІЯ 2. ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ

Александров Б. В.,

*здобувач ступеня доктора філософії ОНП «Економіка»,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна*

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗМІНИ ЯК РУШІЙ РОЗВИТКУ МСП У КИЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ АГЛОМЕРАЦІЇ

Міські агломерації є двигуном економічного та соціального розвитку, адже саме у великих містах зароджуються нові тенденції, формуються інноваційні ідеї та швидше адаптуються глобальні тренди. Соціокультурні зміни, які охоплюють демографічні, культурні та поведінкові аспекти, суттєво впливають на формування попиту, трансформацію бізнес-моделей та створення нових ринкових можливостей. Для малого та середнього підприємництва (МСП), яке є основою економіки багатьох країн, ці зміни створюють як виклики, так і значні перспективи.

Київ, як столиця України та один із найбільших економічних центрів країни, є унікальним майданчиком для розвитку малого та середнього підприємництва (МСП). Завдяки високій концентрації населення, динамічному розвитку інфраструктури та значному культурному різноманіттю, київська агломерація створює сприятливі умови для підприємців. Проте функціонування МСП у столиці також супроводжується низкою викликів, зокрема високою конкуренцією, впливом війни та нестабільністю ринку.

Київ залишається найбільшим містом України, що постійно приваблює молодь, студентів, кваліфікованих фахівців і підприємців. Внутрішня міграція з регіонів через пошук роботи, навчання та доступ до кращих умов життя стимулює зростання чисельності населення. Це створює додатковий попит на різноманітні товари та послуги, зокрема оренду житла, харчування, транспорт, освітні та медичні послуги. Розширення житлових районів Києва, розвиток інфраструктури та відкриття нових комерційних площ відкривають значні можливості для малого та середнього бізнесу (МСП), який відіграє важливу роль у задоволенні потреб зростаючого міського населення. МСП швидко адаптується до змін, забезпечуючи локальні ринки доступними товарами і послугами, а також створюючи нові робочі місця, які сприяють економічному зростанню столиці. Згідно з дослідженням Центру економічних стратегій, за останні два з половиною роки населення Києва та області зросло на 48,1%. [2]

Київ є не лише економічним і культурним центром України, а й містом, яке приймає значну кількість іноземців та внутрішньо переміщених осіб. Столиця привертає увагу іноземних студентів, фахівців ІТ-сфери та підприємців, які активно інтегруються в місцеву економіку та соціум. Це сприяє розвитку специфічних

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

ринків, таких як заклади етнічної кухні, мовні школи, етнічні магазини та ринок оренди житла. Попит на мультикультурні послуги також проявляється у проведенні міжнародних фестивалів, культурних подій та створенні простору для взаємодії різних культур.

Імміграція під час війни додала ще один вимір до економічної та соціальної динаміки міста. Переїзд значної кількості людей із зон бойових дій збільшив навантаження на локальні ринки, зокрема на житлову інфраструктуру, транспорт та сферу послуг. Однак, це також відкрило нові можливості для бізнесу, орієнтованого на адаптацію та підтримку переміщених осіб. Особливо популярними стали послуги з працевлаштування, психологічної підтримки, допомоги з оформленням документів, а також створення нових робочих місць у сфері малого та середнього бізнесу.

Таблиця 1

Вплив соціокультурних факторів на МСП київської агломерації

Соціокультурний фактор	Статистичні дані	Вплив на МСП	Приклади адаптації
Внутрішня міграція	Станом на середину червня 2023 року в Україні зареєстровано 4 871 807 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), з яких значна частина переїхала до Києва. У Києві проживає майже 400 тисяч ВПО, з них понад 66 тисяч — діти до 18 років.	Зростання попиту на житло, освітні послуги, медичне обслуговування та інші соціальні послуги, що створює можливості для МСП у відповідних секторах.	Відкриття нових бізнесів у спальних районах, доставки, релокація підприємств, діскаунтери одягу та меблів.
Іноземні студенти	Станом на 1 листопада 2024 року в Україні навчаються 27,2 тис. іноземних студентів, з яких значна частина обирає київські заклади вищої освіти. Найбільше студентів з Китаю (10,7 тис.), Азербайджану (4,3 тис.) та Індії (1,8 тис.).	Розвиток ринків оренди житла, закладів харчування з етнічною кухнею, мовних курсів та інших послуг, орієнтованих на іноземних студентів.	Агентства з працевлаштування, оренда житла, запуск онлайн-магазинів, доставки, бренди Zero Waste. Цифровізація бізнесу.
Мультикультурність	Київ приваблює значну кількість іноземних фахівців,	Зростання попиту на етнічні товари та послуги, проведення	Етнічні магазини, мовні школи, агентства з працевлаштування,

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

	студентів та підприємців, що сприяє формуванню мультикультурного середовища.	міжнародних фестивалів, розвиток мовних шкіл та культурних центрів.	оренда житла
--	--	---	--------------

Джерело: складено автором за даними [1], [3], [4].

Ці процеси стимулюють підприємців до створення інноваційних рішень, що відповідають потребам мультикультурного населення та сприяють подальшій інтеграції столиці у глобальну економіку.

У сучасному Києві зростає попит на доступні, швидкі та персоналізовані рішення, які відповідають динамічному ритму життя міських жителів. Збільшення кількості зайнятого населення, зокрема завдяки внутрішній міграції та розширенню ринку праці, стимулює розвиток онлайн-послуг. Люди шукають зручні способи задоволення своїх потреб — від замовлення продуктів і їжі до бронювання послуг, таких як транспорт, клінінг чи навчання.

Онлайн-платформи стають важливим каналом для малого та середнього бізнесу, дозволяючи пропонувати свої товари й послуги безпосередньо кінцевому споживачеві. Поява таких сервісів, як мобільні додатки для доставки, маркетплейси та персоналізовані рекомендаційні системи, змінює структуру попиту, роблячи його більш орієнтованим на комфорт і економію часу. Ця тенденція відкриває нові можливості для підприємців, які здатні адаптувати свої бізнес-моделі до цифрової культури сучасного споживача.

Малий і середній бізнес (МСП) відіграє критичну роль у забезпеченні доступності послуг у житлових районах, які часто залишаються поза увагою великих корпорацій. У таких місцях МСП виступають ключовим джерелом задоволення щоденних потреб населення, пропонуючи товари та послуги, які відповідають локальним запитам. Це можуть бути невеликі продуктові магазини, кав'ярні, аптеки чи ремонтні майстерні, які формують основу комфорту для мешканців.

Гнучкість і здатність до швидкої адаптації дозволяють МСП оперативно реагувати на зміни в структурі населення і його потребах. Наприклад, у зонах активного будівництва та заселення малий бізнес відкриває нові магазини, заклади харчування чи сервісні пункти, що забезпечують базові послуги для нових мешканців. Це не лише задовольняє попит, але й сприяє розвитку локальної економіки, створюючи нові робочі місця та підтримуючи соціальну згуртованість на рівні спільнот. Гнучкість МСП робить їх незамінним елементом економічного ландшафту міських агломерацій.

Список використаних джерел

1. "Внутрішня міграція: як змінилася карта населення країни після початку війни", Центр економічних стратегій (CES). URL: <https://ces.org.ua/state-of-the-ukrainian-regions/>

2. Дослідження стану бізнесу в Україні Листопад 2023 URL: <https://drive.google.com/file/d/1p-LZgG7FE2GYr5D0QZot7fX2rXikYURE/view>

3. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні — Раунд 14: Жовтень 2023 року. https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R14_Displacement_ENG-UKR.pdf

4. Іноземні студенти в Україні: статистика від МОН. <https://life.pravda.com.ua/society/skilki-v-ukrajini-inozemnih-studentiv-statistka-vid-mon-305011/>

Bezverbnyi P.,
Master's Student,
Shlapak A.,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

DIGITALIZATION AS A KEY VECTOR OF MODERN SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT: APPROACHES TO INTERPRETATION

Digitalization is a pivotal trend in modern socio-economic development, impacting every sphere of life, from business to public administration. In the context of the global digital transformation, it serves as a powerful tool for enhancing competitiveness, ensuring sustainable development, and adapting to contemporary challenges. This is particularly significant for Ukraine, which, in its recovery after military upheaval, urgently needs innovative solutions to rebuild its economy and improve the quality of life for its citizens. The importance of digitalization is emphasized by works, such as those of Resnikova, N. et al. [1], who explore the shift from industrial ecosystems to digital economic ecosystems, and the platformization of the digital economy [2]. These authors discuss the transformation of global markets and the role of technological globalization in shaping new business models and competition. Additionally, the role of innovations in driving digital transformation is highlighted by Shlapak, A. et al. [3], who examine how new business models are influencing international trade and economic integration in the digital age.

Given the significant role that digitalisation is playing in shaping the future of global development and national economies, it is important to understand the different approaches to interpreting this phenomenon. These perspectives not only offer a multifaceted view of the impact of digitalisation, but also provide insights into how it can be used to promote economic recovery, growth and sustainable development, especially in a post-war context like Ukraine. Exploring these perspectives allows for a better understanding of the forces driving digital transformation and the opportunities they present for socio-economic development.

The philosophical approach, represented by the author [4], emphasizes the transformative role of digitalization in reshaping socio-economic processes through the adoption of modern technologies. This perspective underscores the integration of digital tools into the fabric of society, viewing digitalization not just as a technological shift but as a paradigm that drives fundamental social and economic change. It highlights how digital technologies influence the operation and interaction of individuals, organizations, and states, thus accelerating progress on a global scale.

The regulatory approach views digitalization as a phenomenon that requires comprehensive legal regulation. The author [5] stresses the importance of establishing legal frameworks that recognize and promote digitalization at the state level, ensuring the stable and sustainable development of digital infrastructure within the country. This

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

approach advocates for creating norms and policies that govern the digital transformation, ensuring that it contributes to broader societal goals, such as fairness, transparency, and security.

The social approach, presented by the authors [6], focuses on the human-centered aspects of digitalization. In this view, digital technologies are seen as instruments for improving the quality of life for individuals and society at large. The authors explore how digitalization influences societal structures, relationships, and governance, creating opportunities for innovative solutions that enhance public services and promote inclusive economic growth. The authors [7] extend this perspective by presenting digitalization as a new model of social development, driven by information technologies that foster socio-economic transformations and elevate the well-being of citizens.

The economic approach provides an in-depth analysis of digitalization's impact on industries, markets, and national economies. The author [8] emphasizes the role of digital technologies in addressing critical economic issues such as inflation, cyclical crises, and regional economic disparities. The authors [9] discuss the shift toward intangible production and the emergence of a digital economy, highlighting key elements such as knowledge, innovation, and digital infrastructure. The authors [10] focus on the enhanced efficiency of business operations and the resulting improvements in living standards as key benefits of digitalization.

These approaches collectively illustrate that digitalization is far more than a technological trend; it is a multifaceted phenomenon that drives systemic change across all aspects of society. By encompassing philosophical, social, and economic dimensions, digitalization not only influences governance, business, and human interaction but also shapes the future of global development. For Ukraine, embracing these perspectives is essential as the country embarks on its post-war recovery journey. Digitalization offers a pathway to modernization, enhancing global competitiveness, fostering sustainable development, and addressing both immediate challenges and long-term growth objectives.

References:

1. Reznikova N., Shlapak A., Ivashchenko O. From industrial ecosystems to digital economy ecosystems: new business models and models of competition in the conditions of digitalization of international trade in goods and services. 2023. URL: <http://surl.li/hubywt>

2. Reznikova N., Bulatova O., Shlapak A., Ivashchenko O. Platformization of the digital economy or techno-globalism of digital platforms? Transformation potential of digitalized markets for international business and trade. 2023. URL: <http://surl.li/ccwwgv>

3. Reznikova N., Bulatova O., Shlapak A., Ivashchenko O. Innovation as a driver of digital transformation of the global economy in the conditions of techno globalism: the influence of new business models on the development of international trade in goods and services. 2023. URL: <http://surl.li/uhfkgw>

4. Sichkarenko K. Digitalization as a factor of changes in international economic relations. 2018. URL: <http://surl.li/jdtmwb>

5. Rudiuk V. Digitalization in Modern Judicial Procedure. 2020. URL:

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

<http://surl.li/uhmymu>

6. Kuybida V.S., Karpenko O.V., Namestnik V.V. digital governance in ukraine: basic definitions of the conceptual categorial apparatus. 2018. URL: <http://surl.li/dppxub>

7. Dannikov O.V. Sichkarenko K.O. Ukrainian economy's digitalization: conceptual grounds. 2018. URL: <http://surl.li/stpctv>

8. Koliadenko S. Digital economy: conditions and stages of formation in Ukraine and in the world 2016. URL: <http://surl.li/mfdyii>

9. Veretyuk S.M., Pilinsky V.V. Determination of the priority directions for digital economy's development in Ukraine. 2016. URL: <http://surl.li/tnzvbz>

10. Karcheva G.T., Ogorodnya D.V., Openko V.A. digital economy and its influence on development of domestic and international economies. 2017. URL: <http://surl.li/sphmfo>

Бойко І. Ю.,
*здобувач ступеня бакалавра ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

ВПЛИВ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА РИНОК ПРАЦІ

Мінімальна заробітна плата (МЗП) є важливим інструментом державного регулювання економіки, зокрема ринку праці. Вона визначає нижню межу оплати праці, що має гарантувати працівникам певний рівень доходів, незалежно від виду діяльності чи кваліфікації. Проте її вплив на ринок праці має як позитивні, так і негативні аспекти, що робить цю тему предметом постійних економічних дискусій.

Основною метою впровадження МЗП є соціальний захист працівників. В Україні, де рівень бідності залишається значним, МЗП виконує важливу роль у підтримці доходів найуразливіших категорій населення. Наприклад, станом на 2024 рік мінімальна заробітна плата в Україні становить 7 100 гривень (порівняно з 6 700 гривень у 2023 році). Це покращення позитивно вплинуло на доходи близько 4 мільйонів працівників, зокрема тих, хто працює в бюджетній сфері.

Підвищення МЗП також стимулює споживчий попит, адже працівники з низькими доходами витрачають значну частину свого заробітку на базові потреби. За даними Державної служби статистики України, у 2023 році збільшення мінімальної зарплати на 400 гривень сприяло зростанню роздрібного товарообігу на 2,4% порівняно з попереднім роком.

Однак підвищення мінімальної заробітної плати має і негативні наслідки, особливо для малого та середнього бізнесу (МСП). У 2022–2023 роках, за даними досліджень Європейської Бізнес Асоціації, близько 40% підприємств малого бізнесу в Україні повідомили про складнощі внаслідок зростання витрат на оплату праці. Це призвело до скорочення штатів або зменшення годин праці для частини працівників.

Крім того, у країнах із високим рівнем тінізації економіки, таких як Україна (де, за даними Міжнародної організації праці, у 2023 році близько 21% працівників були зайняті в неформальному секторі), підвищення МЗП може стимулювати роботодавців переходити на «тіньові» схеми виплат. Так, після збільшення мінімальної зарплати у 2021 році, за даними Мінекономіки, кількість офіційно зареєстрованих працівників зменшилася на 3,2%, що свідчить про ризики для офіційного ринку праці.

Підвищення МЗП також впливає на рівень інфляції. У 2022 році, коли мінімальна зарплата в Україні збільшилася з 6 000 до 6 500 гривень, споживчі ціни зросли на 26,6% (переважно через інші фактори, такі як війна, але зростання витрат бізнесу на оплату праці також зробило внесок у цей процес).

Для порівняння, у 2023 році, коли МЗП зросла лише на 200 гривень, темпи інфляції були дещо нижчими — близько 15%. Ці дані свідчать про те, що різке збільшення МЗП може створювати додатковий тиск на ціни, особливо в умовах кризового стану економіки.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Отже, встановлення оптимального рівня мінімальної заробітної плати є складним завданням, яке вимагає врахування багатьох факторів. Урядові рішення повинні базуватися на економічній ситуації, рівні продуктивності праці та потребах громадян. Для України це особливо актуально, адже підвищення МЗП у період відновлення економіки після війни може як підтримати найуразливіших працівників, так і створити додаткові виклики для бізнесу.

За даними Національного банку України, оптимальне зростання МЗП не має перевищувати 10% на рік у кризові періоди, щоб уникнути шоків для бізнесу і зберегти стабільність на ринку праці. Водночас важливо, щоб уряд у співпраці з бізнесом і профспілками запроваджував стимули для легалізації праці та підтримки підприємств, наприклад, через податкові пільги для тих, хто забезпечує працівників офіційною зайнятістю.

Таким чином, мінімальна заробітна плата залишається важливим, але складним інструментом політики на ринку праці, і її ефективність залежить від балансу між соціальною справедливістю та економічною доцільністю.

ЕКОНОМІЧНА НЕРІВНІСТЬ

Економічна нерівність часто вимірюється через розподіл доходів, де значна частина багатства зосереджена в руках невеликої групи людей, тоді як більшість населення має значно менші доходи. Крім доходів, економічна нерівність також включає розподіл багатства, де багаті мають значні активи, такі як нерухомість, акції та інші інвестиції, тоді як бідні мають обмежені ресурси.

Високий рівень економічної нерівності може призводити до соціальної напруженості, збільшення рівня злочинності та зниження соціальної мобільності, що ускладнює можливості для людей покращити своє економічне становище. Нерівність може негативно впливати на економічне зростання, оскільки обмежує споживчий попит та інвестиції в людський капітал, що є важливими факторами для стійкого розвитку економіки. Економічна нерівність може призводити до політичної нестабільності, оскільки нерівний розподіл ресурсів може викликати недовіру до уряду та політичних інститутів. Економічна нерівність є глобальною проблемою, яка впливає на всі країни, незалежно від їх рівня розвитку. Вона може посилюватися через глобалізацію, технологічні зміни та інші фактори. Для зменшення економічної нерівності необхідні комплексні заходи, включаючи прогресивне оподаткування, інвестиції в освіту та охорону здоров'я, а також політики, спрямовані на підвищення рівня життя найбідніших верств населення.

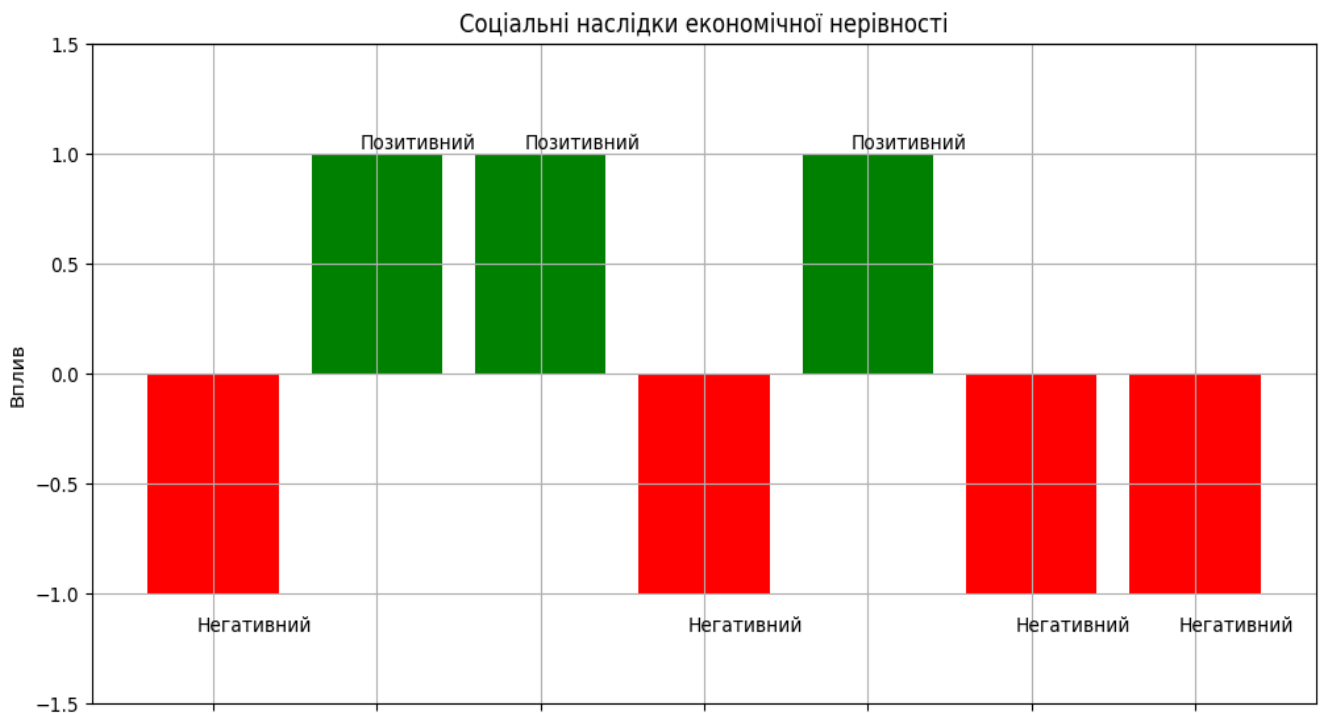

Рис. 1. Соціальні наслідки економічної нерівності. Розподіл багатства.
Джерело: складено автором
«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Економічна нерівність є серйозною проблемою, яка впливає на різні аспекти суспільства. Вона обмежує економічне зростання, спричиняє соціальні конфлікти та злочинність, знижує соціальну мобільність і призводить до політичної нестабільності. Нерівність також негативно впливає на здоров'я населення та доступ до якісної освіти. Для подолання економічної нерівності необхідні комплексні заходи, включаючи прогресивне оподаткування, інвестиції в освіту та охорону здоров'я, а також політики, спрямовані на підвищення рівня життя найбідніших верств населення. Важливо забезпечити рівні можливості для всіх громадян, щоб створити справедливе та стійке суспільство.

Список використаних джерел

1. Національний інститут стратегічних досліджень. (2024). Прояви економічної нерівності населення в Україні в контексті забезпечення стійкості. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/proyavy-ekonomichnoyi-nerivnosti-naselennya-v-ukrayini-v-konteksti>
2. Вікіпедія. (2024). Економічна нерівність. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. (2023). Диференціація за доходами та споживчими характеристиками. [Звіт]. Київ: ІДСД.
4. Національний банк України. (2023). Інфляційний звіт. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://bank.gov.ua/>
5. Economist Intelligence Unit. (2022). Глобальний індекс продовольчої безпеки. [Звіт]. Отримано з <https://www.eiu.com/n/>

Бондаренко В. А.,
здобувач ступеня бакалавра ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Лойко В.В.,
професор, доктор економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна в Україні, що триває з 2022 року, суттєво вплинула на ринок праці, викликавши численні проблеми, зокрема зростання безробіття. Станом на 2024 рік, ситуація залишається складною, з високим рівнем безробіття та дефіцитом кадрів. За даними Державної служби зайнятості, у 2024 році рівень безробіття коливався від 13% до 20% [1,2].

Внаслідок війни відбулися значні зміни в структурі зайнятості, зокрема зменшення робочої сили на 25% у порівнянні з 2021 роком. Масова еміграція українців за кордон через війну призвела до зменшення робочої сили. Багато чоловіків були мобілізовані до Збройних сил України, що також вплинуло на ринок праці. Зростання кількості пенсіонерів та зменшення молодого населення ускладнюють ситуацію на ринку праці. 74% роботодавців відзначили дефіцит кадрів, що ускладнює пошук працівників [3]. Незважаючи на зростання кількості вакансій, активність шукачів роботи залишається низькою, що свідчить про труднощі в адаптації до нових умов.

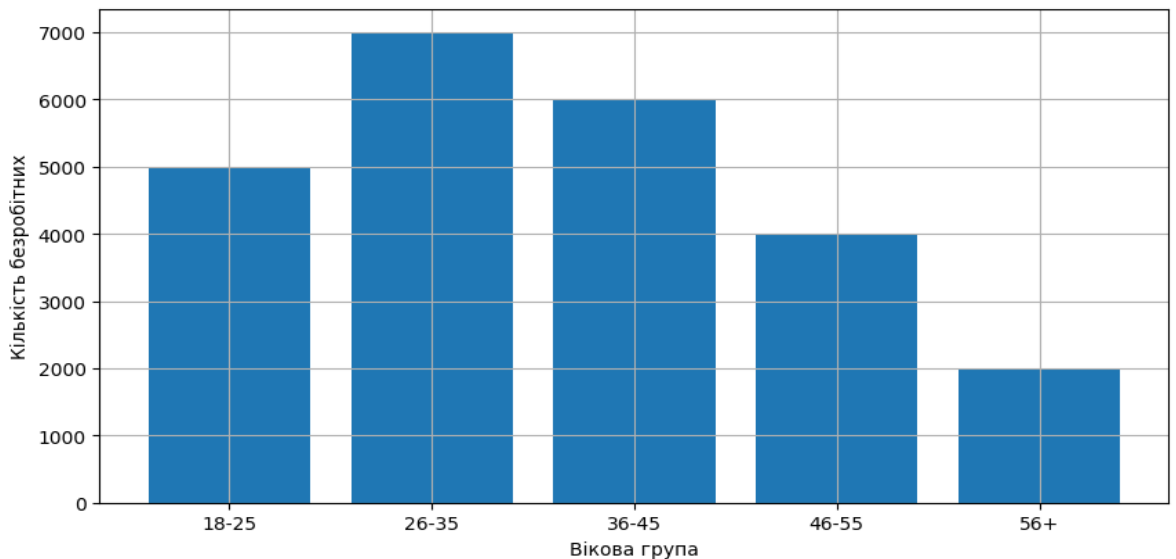

Рис. 1 Динаміка рівня безробіття в Україні (2022-2024). Джерело: складено авторами за даними Державної служби зайнятості [2].

У 2024 році кількість вакансій зросла на 19 тисяч, але конкуренція за них зменшилася. Зростає попит на дистанційні вакансії, що стало важливим фактором

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

для збереження робочих місць під час війни. Молодь (до 25 років) становить значну частину безробітних, що вимагає особливої уваги з боку держави. Важливо забезпечити молодь можливостями для професійного навчання та перепідготовки.

Таблиця 1

Кількість вакансій за регіонами (2024 рік)

Регіон	Кількість вакансій
Київ	15,000
Львів	8,000
Одеса	7,000
Харків	6,000
Дніпро	5,000

Джерело: складено авторами за даними [4].

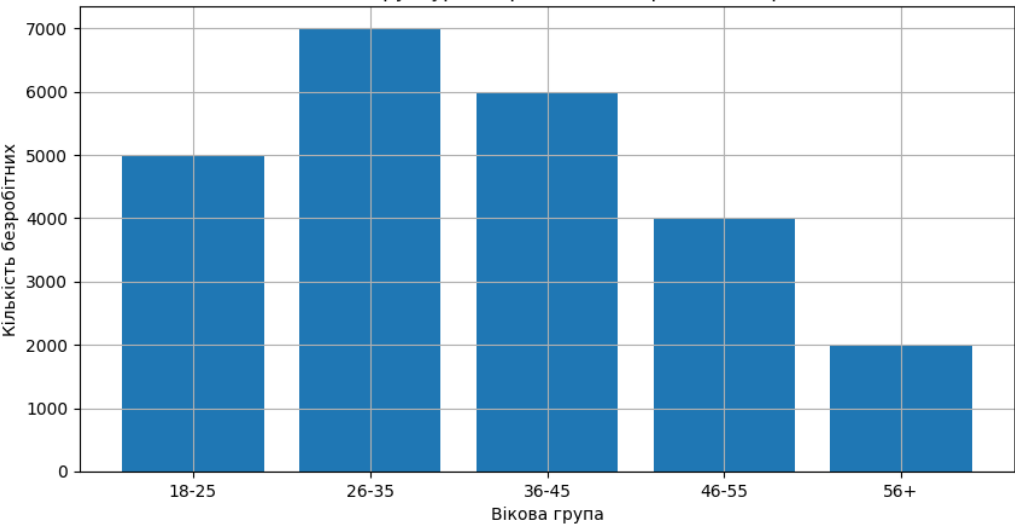

Рис. 2 Вікова структура безробітних в Україні (2024 рік). Джерело: складено авторами за даними Державної служби зайнятості [2].

Необхідно впроваджувати програми перепідготовки та професійного навчання. Створення сприятливих умов для працевлаштування молоді через державні програми та ініціативи. Проблеми безробіття в Україні під час війни є складними та багатогранними. Вимагають комплексного підходу для їх вирішення, зокрема через адаптацію ринку праці до нових умов.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2024). Основні характеристики ринку праці. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://www.bank.gov.ua/>
2. Державна служба зайнятості України. (2024). Статистика безробіття. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://dcz.gov.ua/>
3. Європейська бізнесова асоціація. (2024). Дослідження ринку праці. [Звіт]. Київ: Європейська бізнесова асоціація.
4. Work.ua. (2024). Аналіз вакансій та резюме. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://www.work.ua/>
5. Центр економічної стратегії. (2024). Трекер економіки України під час війни. [Звіт]. Київ: Центр економічної стратегії.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Вербняк Т.М.,
здобувач ступеня доктора філософії ОНП «Економіка»
Лойко В.В.,
професор, доктор економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА

За проведеним аналізом наукових праць виділено три методичні підходи до діагностики економічної безпеки підприємства, які справедливо можна застосувати до будь-якого об'єкту економіки (рис.1).

Рис. 1. Методичні підходи до діагностики економічної безпеки міста
(складено автором за науковими джерелами [1-3].)

Система економічної безпеки міста є комплексною динамічною системою і складається із окремих підсистем. Доцільно виділити наступні підсистеми системи економічної безпеки міста: фінансову, виробничу, соціальну, інформаційну, екологічну, продовольчу. Сутнісний склад системи економічної безпеки міста полягає у тісній взаємодії всіх її підсистем, що має синергетичний вплив на кінцевий результат, на рівень економічної безпеки.

Для прогнозування рівня економічної безпеки застосовуються статистичні, експертні методи та методи моделювання. До статистичних методів відносяться наступні: екстраполяції, регресії, найменших квадратів. Експертні методи мають у своєму алгоритмі застосування експертних оцінок, тому вважається, що ці методи мають суб'єктивний характер і можуть бути не завжди точними. Проте у випадках, коли не можна кількісно виміряти той чи інший показник, експертні методи

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

доцільно застосовувати.

Процес діагностики рівня економічної безпеки міста є складним багатофакторним завданням, що зводиться до виявлення найбільш значних числових показників рівня економічної безпеки, а саме інтегрального показника (рівень економічної безпеки міста), групових показників (рівень економічної безпеки підсистем економічної безпеки міста), одиничних показників. Кількісне значення інтегрального показника має завчасно сигналізувати про наявність небезпечних факторів, що дозволить адміністрації міста своєчасно розробити комплекс заходів щодо попередження або зниження рівня впливу негативних факторів.

Адекватність результату розрахунків рівня економічної безпеки міста залежить від правильного вибору системи одиничних показників. Критичними значеннями показників є кількісні параметри, що характеризують межу між безпечною і небезпечною зонами у різних напрямках розвитку міста. Діагностика рівня економічної безпеки за системою одиничних показників повинна також враховувати особливості підсистем економічної безпеки, а порогові значення одиничних показників необхідно визначати з урахуванням стану та можливих тенденцій розвитку економіки країни в цілому. Найвищий ступінь рівня економічної безпеки міста досягається за умови розташування розрахованих кількісних значень показників у межах допустимого інтервалу, а підвищення значення окремого показника повинно досягатися не у збиток іншим. Відхилення показників за допустимі межі є ознакою того, що економіка міста може втратити здатність до стійкого динамічного конкурентоспроможного розвитку, тобто стає вразливою.

Для формування повного уявлення про стан економічної безпеки міста доцільно здійснювати оцінку її рівня економічної безпеки за кілька суміжних періодів, що дозволить виявити наявну тенденцію. На основі отриманих результатів проводиться дослідження стану економічної безпеки та відбувається формування рекомендацій для її забезпечення та підтримки її на належному рівні. Система показників для визначення рівня економічної безпеки об'єкта економіки сформована на основі теорії збалансованої системи показників. Дослідження рівня економічної безпеки міста доцільно проводити за наступними етапами [2,3]:

- 1) формування збалансованої системи показників для визначення рівня економічної безпеки міста за виділеними функціональними складовими (підсистемами);
- 2) розрахунок одиничних показників рівня економічної безпеки міста;
- 3) формування рівнянь функцій Харрінгтона;
- 4) розрахунок групових показників рівня економічної безпеки міста (за підсистемами) та інтегрального показника;
- 5) прогнозування рівня економічної безпеки об'єкта економіки із застосуванням моделі Брауна або іншого метода прогнозування.

Рівень економічної безпеки міста визначається в залежності діапазону значень інтегрального показника. У табл. 1 наведено характеристику оцінки рівня економічної безпеки міста в залежності від діапазону кількісного значення

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

інтегрального показника, розрахунок значення якого отримано в ході дослідження. За отриманими результатами адміністрація міста може прийняти рішення щодо достатності розрахованого рівня економічної безпеки міста або його недостатності.

Таблиця 1

Діапазони значення інтегрального показника рівня економічної безпеки міста відповідно до теорії Харрінгтона

Діапазон значень	Характеристика оцінки
0,00 – 0,20	незадовільний рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,21 – 0,36	низький рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,37 – 0,62	задовільний рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,63 – 0,79	добрий рівень економічної безпеки об'єкта економіки
0,80 – 1,00	відмінний рівень економічної безпеки об'єкта економіки

Джерело: складено за результатами аналізу наукових джерел [2 - 6]

Найбільшу трудомісткість складає розробка системи одиничних показників в межах кожної окремої підсистеми для розрахунку кількісних значень групових показників. Кожна підсистема має свої особливості, тому для розрахунку кількісного значення групового показника рівня економічної безпеки кожної окремої підсистеми може бути різна кількість одиничних показників. При отриманні кількісних значень одиничних показників доцільно застосовувати як кількісні методи оцінки, наприклад розрахунок за формулою, так і якісні методи оцінки, наприклад, проведення опитування мешканців міста з різних питань і обробка результатів опитування за допомогою експертних методів.

Для розрахунку рівня економічної безпеки міста доцільно частково використовувати алгоритмом, який запропонований у «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», зокрема методику нормування індикаторів [6]. Рівень економічної безпеки міст України буде підвищуватися в умовах післявоєнного відродження України.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С., Буркальцева Д. Д. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. К.: Знання України, 2011. 299 с.
2. Лойко В.В. Моніторинг рівня економічної безпеки промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 8 – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4446>
3. Лойко В.В., Лойко Д.М. Експертна система як інструмент визначення рівня економічної безпеки. *Науково-технічна інформація*. 2015. № 3 (65). С. 41-46.
4. Романовська Ю.А. Місто як об'єкт соціально-економічної безпеки. *Проблеми економіки*. 2019. № 3(41). С.171 – 177.
5. Loiko V., Verbniak T. Prospects for sustainable development of innovation activity in the context of ensuring the economic security of Kyiv (Перспективи сталого розвитку інноваційної діяльності в контексті забезпечення економічної безпеки м. Києва). *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2024. № 2 (14). С. 227-237.
6. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Гладчук І.М.
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності 051 «Економіка»,
освітньої програми «Міжнародна економіка»*

Юрченко О.А.,
*доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцент,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасній економічній парадигмі чинники людського капіталу відіграють вагомий роль. Натомість збереження потенціалу людського капіталу виступає головним пріоритетом будь-якої країни. Це пов'язано з тим, що в умовах глобальної конкуренції людський капітал визначає здатність країни створювати та розвивати нову економіку. Людський капітал є визначальним фактором конкурентоспроможності, економічного зростання та соціальної продуктивності країни.

В інноваційній економіці людський капітал є ресурсом, який пов'язаний із розвитком науки і технологій. Технічний прогрес, глибокі зміни в структурі продуктивності праці, зміна характеру і якості змісту праці впливають на ефективність людського капіталу та його місце в системі інноваційної економіки [2, с. 85].

Під час переходу економіки країни від експортоорієнтованого до інноваційного типу, широко використовується підхід до розуміння людського капіталу з точки зору інноваційної економіки. В цьому випадку, акцент уваги робиться на саморозвитку та вдосконаленні людського капіталу. Це зокрема визначення впливу творчих здібностей особистості на економічний інноваційний розвиток.

У сучасних умовах глобальної інноваційної трансформації очевидними є низка проблем ефективного розвитку людського капіталу у вітчизняній економіці, що в кінцевому підсумку призводить до зниження її конкурентоспроможності на світовому ринку. Різноманітні міжнародні дослідження, проведені незалежними організаціями, показують, що Україна до початку широкомасштабного вторгнення займала низькі позиції стосовно конкурентоспроможності та якості людського капіталу.

Погоджуємося з думкою Д. С. Насипайко, що орієнтири корпоративної соціальної відповідальності вітчизняних компаній можуть стати невід'ємною частиною національної стратегії формування та використання людського капіталу в інноваційних умовах економіки. А для цього необхідно розробляти на таких підприємства кодекси соціального бізнесу, які будуть містити оновлений зміст

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

соціального діалогу з партнерами бізнес-співтовариства, зокрема: акціонерами й інвесторами, владними структурами, профспілковими організаціями, громадським суспільством, тощо [3, с. 12].

Досліджуючи роль і значення людського капіталу України в умовах інноваційної економіки, доречно виокремити основні стратегічні завдання, зокрема:

- *поліпшення соціальної і демографічної характеристики*. Враховуючи результати наукових досліджень щодо формування та використання людського капіталу в Україні, вважаємо, що стратегічні завдання в цьому напрямі мають бути пов'язані з компенсацією зношеності людського капіталу (висока смертність населення, скорочена тривалість життя, тощо). Пріоритетним засобом покращення соціально-демографічних характеристик людського капіталу в інноваційній економіці України має стати реформа демографічної та імміграційної політики та системи охорони здоров'я;

1. *інвестування в людський капітал*. Вплив війни на людський капітал (еміграція населення, тотальна мобілізація чоловіків віком від 25 років), а також нестабільна економічна ситуація в країні негативно впливає на мотивацію людського капіталу до професійного розвитку і навчання. Між інноваційним економічним розвитком та інвестиціями в людський капітал існує діалектичний зв'язок. Створюючи умови для інноваційного розвитку вітчизняних компаній можна забезпечувати сталий розвиток людських ресурсів країни шляхом підвищення інтенсивності та ефективності інвестицій у людський капітал. Для покращення якості та кількості людського капіталу необхідно спрямувати інвестиційні ресурси на перенавчання існуючого потенціалу робочої сили на більш конкурентоспроможні професії (наприклад, оператор дронів);

- *формування інноваційних здібностей*. Інноваційна економіка змінила уявлення людей про природу та роль людського капіталу, відповідні зміни зазнали і характеристики, які йому властиві. Наявність інноваційних можливостей повинні сприяти формуванню інновацій, які суттєво відрізняються від існуючих товарів. Це вперше чергу принесе дохід власникам такого людського капіталу. Модернізація системи освіти та заміна інформаційної моделі освіти на розвиваючі моделі дозволить сформувати інноваційні здібності людського капіталу, який в подальшому буде використано на відбудову країни.

Погоджуємося з думкою О. В. Білецького, який стверджує, що реалізація конкретних завдань передбачає зосередження зусиль вищого керівництва компанії на певній системі взаємопов'язаних напрямів, спрямованих на формування людського капіталу, що відповідає інноваційним умовам економіки. Це дозволяють оцінити ступінь виконання конкретних стратегічних завдань і напрямів у частині формування людського капіталу [1, с. 53]. Виходячи з цього пропонуємо розглянути систему стратегічних напрямів формування людського капіталу в інноваційній економіці (рис. 1).

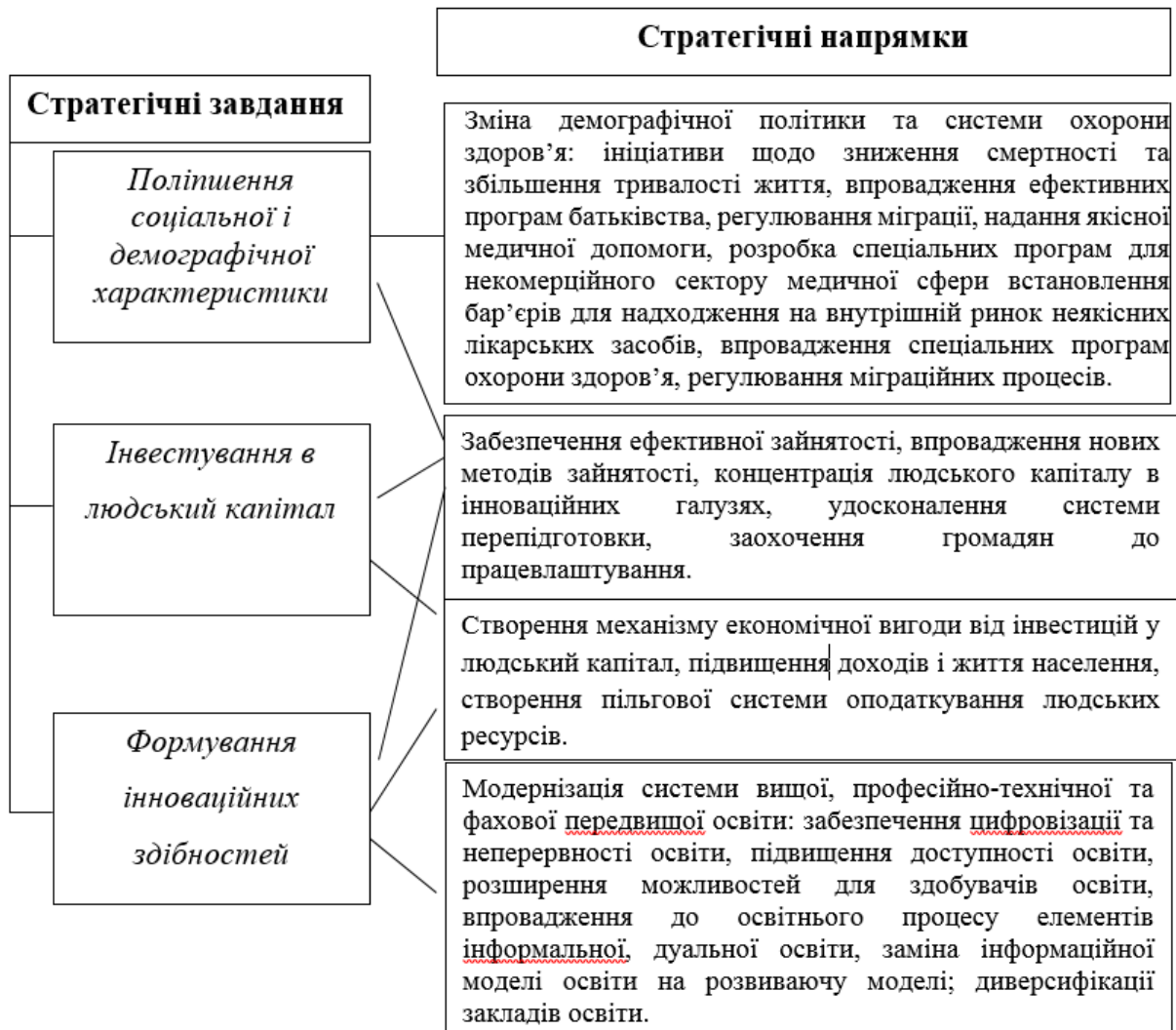

Рис. 1. Стратегічні завдання та напрями формування людського капіталу в Україні в умовах розвитку інноваційної економіки. Джерело: розроблено автором на основі [1, с. 52]

Досягнення стратегічних напрямів залежить як від розробки конкретних програм, так і від стабільної соціальної політики з боку держави та створення додаткових робочих місць. Це дозволить розширити потенціал для інвестицій у людський капітал. Заходи щодо формування людського капіталу в умовах розвитку інноваційної економіки доцільно розподілити на рівні виробників та споживачів людського капіталу.

Проведені дослідження дозволили сформувати стратегічні завдання та визначити стратегічні напрями формування людського капіталу в Україні в умовах розвитку інноваційної економіки. Людський капітал знаходиться в стані занепаду, однак він все ще є необмеженим ресурсом, який слід використовувати та ефективно управляти в довгостроковій перспективі, щоб створити нові економічні переваги та

привести до нового рівня розвитку, який буде конкурентоспроможним на глобальному рівні. Вважаємо, що людський капітал це соціальний і культурний ресурс, який сприяє процвітанню суспільства. Без людського капіталу була би неможлива продуктивна та інноваційна діяльність, яка є важливою для забезпечення соціального та наукового прогресу. За рахунок використання стратегічного підходу людський капітал стане рушійною силою розвитку інноваційної економіки, здатної відповідати на різні виклики.

Список використаних джерел:

1. Білецький О. В. Стратегічні засади формування та використання людського капіталу в інноваційній економіці. *Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць*. №10 (173). 2015. С. 51-54.

2. Мякотіна Н. А. Людський капітал: індикатори та модель оцінювання. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2014. № 1. С. 85-89.

Насипайко Д. С. Відтворення людського капіталу в контексті впливу на розвиток економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 / Д. С. Насипайко; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. К., 2010. 20 с.

Гладчук К.О.,
здобувачка вищої освіти другого освітньої програми «Міжнародна економіка»,
Юрченко О.А.,
доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцент,
Київський столичний університет імені Б. Грінченка,
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТОЛИЧНОГО РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Навіть в умовах війни ринок житлової нерухомості Києва залишався ключовим індикатором економічної стабільності та розвитку країни. Станом на листопад 2024 року, незважаючи на виклики, ринок житлової нерухомості продемонстрував відносну стабільність і готовий до поступового зростання. Натомість, вторинний ринок житла в місті Київ залишається більш вразливим до цінових коливань, але його позиції зміцнюються в міру відновлення попиту.

Станом на листопад 2024 року середня ціна квадратного метра на вторинному ринку становить 42500 гривень (приблизно 1160 доларів). Однак ціни різняться залежно від типу квартири, району міста та року будівництва [1].

У розрізі загальноукраїнського ринку житлової нерухомості, Київ залишається найдорожчим містом, але в інших великих містах України також спостерігається зростання цін. Так, у Львові, середня вартість однокімнатної квартири зросла на 12%, або на 6400 доларів США за рік. В Івано-Франківську темп зростання склав 18%, в результаті чого середня вартість житла зросла на 4700 доларів. Це зростання пояснюється відносною безпекою західного регіону України та високим попитом із боку внутрішньо переміщених осіб [3].

Ціни на житло в місті Києві залишаються значно нижчими порівняно з європейськими столицями. Наприклад, у Варшаві середня вартість житла за квадратний метр на початок 2024 року становить \$2,8-3,2. Подібні показники мають Будапешт і Прага з цінами на рівні 3-4 тисяч доларів США за квадратний метр. Це робить ринок Києва потенційно привабливим для інвесторів, які шукають дешевші варіанти довгострокового інвестування [3].

Незважаючи на всі виклики, з якими стикається столичний ринок нерухомості, він продовжує демонструвати стабільність і потенціал зростання. Ціни на вторинному ринку в м. Київ поступово відновлюються, попит на доступне житло продовжує зростати, а первинний ринок показав високу стійкість через обмежену пропозицію нових будинків. Дефіцит нових квадратних метрів в столиці породжує зростання цін на квартири на первинному ринку нерухомості.

Враховуючи нижчі ціни порівняно з європейськими столицями, київський ринок може стати привабливим для інвесторів з огляду на можливості довгострокового інвестування. У той же час внутрішній попит відіграватиме важливу роль у відновленні ринку, оскільки все більше людей повертаються до столиці та шукають нові житлові рішення.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

У перші місяці повномасштабної війни росії проти України питання купівлі нерухомості точно відійшло на другий план. Навіть якби у потенційних покупців було таке бажання, це неможливо через закритий Державний реєстр прав на нерухоме майно. Влітку 2022 року був відкритий Державний реєстр, але попит не зріс. Військові дії на сході та півдні країни, а також ракетні обстріли по Україні не додають впевненості у завтрашньому дні – купувати будинок ризиковано. Крім того, курс долара США поступово зростає, а також поступово зростає рівень інфляції. Усе це не підходить для інвестицій у нерухомість.

Динаміка ціни на житлову нерухомість м. Київ станом на третій квартал 2024 року зображено на рис. 1.

Варто зауважити, що одним із рушіїв ринку нерухомості в Києві є державна програма «Оселя». Проте стати учасником цієї програми можуть тільки передбачені законодавством категорії населення, зокрема: військовослужбовці за контрактом; медичні, науково-педагогічні та педагогічні працівники [4].

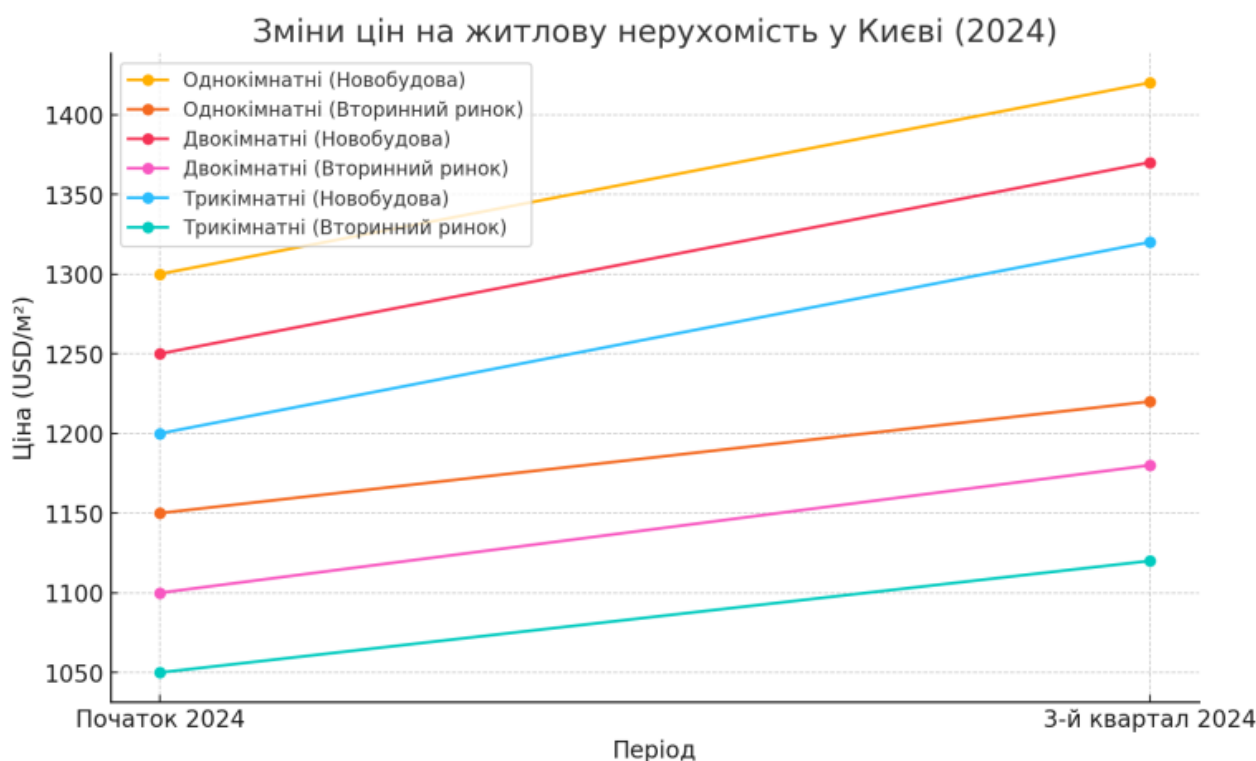

Рис.1. Ціни на житлову нерухомість в місті Києві.

Джерело: узагальнено автором на основі [1]

Люди, які належать до даних категорій, мають відповідати наступним критеріям, зокрема : громадяни України; старші за 18 років на дату оформлення кредиту; не старші 70 років на дату погашення; платоспроможні; не мають власного житла зовсім або воно є меншим за 52,5 м² + 21 м² на кожного наступного члена сім'ї додатково (чоловік / дружина та неповнолітні діти) або розташоване в районі бойових дій або на тимчасово окупованій території; не фігурують в санкційних списках; не беруть участь в інших чинних державних програмах із забезпечення житлом [3].

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Якщо потенційний власник житла відповідає даним критеріям, він може розраховувати на іпотеку на пільгових умовах: пільгова процентна ставка на весь термін кредиту – 3%; максимальний строк кредиту – 20 років; мінімальний початковий внесок – 20%; кредитують банки – учасники програми (Ощадбанк, ПриватБанк, Глобус Банк, Укргазбанк, SkyBank).

Держава йде назустріч громадянам України, які втратили власне житло внаслідок влучання ракети та затоплення, розробивши програму «єВідновлення».

Державну ініціативу «єВідновлення» розпочато 10 травня 2023 року, і у перші два місяці понад 2000 українських родин реалізували житлові сертифікати та отримали нові оселі замість знищеного російськими обстрілами. Схему платежів щодо операцій із купівлі-продажу об'єктів житлової нерухомості з використанням житлових сертифікатів зображено на рис. 2.

Рис.2. Схема платежів щодо операцій із купівлі-продажу об'єктів житлової нерухомості з використанням житлових сертифікатів.

Джерело: узагальнено автором на основі [4]

Для отримання житлового сертифікату за програмою «єВідновлення» потрібно подати відповідну заяву через «Дію». Коли комісія опрацює її та визначить суму компенсації, ця інформація відобразиться у застосунку. Далі потрібно забронювати кошти через «Дію», дочекатися підтвердження цього, припинити право власності на знищене житло та укласти угоду про купівлю-продаж. Гроші надійдуть на рахунок продавця майна. Тобто фактично ці житлові сертифікати можна обміняти на квартиру чи приватний будинок у будь-якому регіоні України, крім тимчасово окупованих [4].

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

З початку програма «Єоселя» була доступна лише певним категоріям громадян: військовослужбовцям, медикам, вчителям і науковцям. Вони можуть отримати кредит під 3% річних. Пізніше схема була поширена на інших громадян, але за річною процентною ставкою 7%.

За два роки роботи програми «ЄОселя» забезпечено житлом 13,1 тис. осіб. українці, більшість з яких – військовослужбовці та працівники силових структур (56,5%, або 7400 осіб). Найбільше кредитів видано працівникам поліції: 20,7%, або 2,7 тис. кредитів. Найменше платили військовослужбовцям та працівникам Головного управління розвідки : вони отримали по 0,1% від загальної суми. 2,2 тис. кредитів видано військовослужбовцям ЗСУ. На другому місці за кількістю виданих кредитів – «інші громадяни», тобто ті, хто не має власного житла або потребує поліпшення житлових умов. Вчителі та лікарі отримують майже однакову кількість іпотечних кредитів: 1,1 тис. (8,6%) і 10,7 тис. (8,2%). Учасники програми найчастіше обирали житло в Київській області та Києві. Далі перевагу громадяни України віддавали західним регіонам, зокрема м. Львів.

Отже, за результатами проведеного дослідження розкриті сучасні тенденції розвитку ринку нерухомості в місті Києві. Зокрема, з'ясована цінова політика на житлову нерухомість на первинному та вторинному ринку; розглянуто схему платежів щодо операцій із купівлі-продажу об'єктів житлової нерухомості з використанням житлових сертифікатів; проаналізовані переваги програми «Єоселя» та її роль для розвитку столичного ринку житлової нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт. Ринок комерційної нерухомості. URL: https://www.klimatvdomi.com/st_build/st_kakijeosobjennosti-njesjet-kharaktjeristika-rynka-kommjerschjeskoj-njedvizhimosti-i-hto-prjedstavljajetsoboj-arjenda-njedvizhimosti-pod-ofis_ua.html
2. Офіційний сайт. Ринок іпотечної нерухомості в Україні. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/059.htm
3. Коваль О. Ціни на нерухомість в Києві у 2024 році: тенденції, порівняння і прогнози на 2025. *Українська правда: електронне Інтернет видання*. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/11/1/721298/>
4. Дячкіна А. Два роки "єОселі": що змінилося в програмі та які нові умови пропонують українцям. *Українська правда: електронне Інтернет видання*. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/10/3/720124/>

Григор'єва С.С.
студентка 4 курсу бакалаврату спеціальності "Економіка"

Науковий керівник: Ушенко Н.В.
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки,
Київський столичний університет ім. Б. Грінченка*

РОЗВИТОК ТЕЛЕМЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ: ГРАНТОВА ПІДТРИМКА ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ

Телемедицина є інноваційним рішенням для вирішення багатьох проблем української системи охорони здоров'я. Вона дозволяє зменшити нерівність доступу до медичних послуг, особливо в сільських та віддалених регіонах, де пацієнти часто змушені долати значні відстані до найближчої лікарні. Телемедицина також знижує навантаження на медичний персонал і оптимізує процеси надання допомоги, забезпечуючи швидкий доступ до консультацій, діагностики та лікування.

Водночас розвиток телемедицини є не лише технічним завданням, але й питанням соціальної відповідальності держави, яка має забезпечувати рівні можливості для доступу до якісних медичних послуг незалежно від регіону проживання. Соціальна відповідальність держави проявляється у створенні умов для покращення добробуту громадян, що у випадку телемедицини включає не лише фінансування інновацій, а й формування доступної інфраструктури для надання медичної допомоги [6].

Незважаючи на переваги, впровадження телемедицини стикається з низкою проблем. По-перше, необхідне навчання медичного персоналу для роботи з новими технологіями. За даними Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України, близько 70% лікарів станом на початок 2024 року потребують додаткового навчання для ефективного використання телемедичних платформ. По-друге, в умовах обмеженого фінансування система охорони здоров'я не завжди має можливість закуповувати сучасне обладнання та програмне забезпечення. За оцінками 2023 року, лише 35% лікарень в Україні мають базову інфраструктуру для телемедицини [5]. По-третє, цифровізація медичних даних залишається на ранньому етапі, що ускладнює інтеграцію телемедичних послуг у загальну систему охорони здоров'я.

Одним із ключових рішень для подолання цих викликів є залучення грантової підтримки. У межах міжнародних програм, таких як LHSS Ukraine та грантів ВООЗ, лікарні можуть отримати фінансування для закупівлі обладнання, навчання персоналу та розробки програмного забезпечення. Наприклад, у 2023 році кілька медичних закладів України отримали гранти на суму понад 1,5 млн євро для реалізації телемедичних проєктів [5]. Ці кошти були спрямовані на створення мобільних телемедичних клінік та інтеграцію з існуючими системами електронної медицини (табл. 1).

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Грантова підтримка для розвитку телемедицини

Програма	Організація	Мета гранту	Сума фінансування
LHSS Ukraine	Horizon Europe	Впровадження цифрових рішень за допомогою сучасної телемедицини для покращення доступу пацієнтів до медичної допомоги.	10 000\$ до 50 000\$
EU4Health	Всесвітня організація охорони здоров'я	Розвиток інфраструктури телемедицини	500 тис. євро
USAID Health Program	USAID	Створення мобільних клінік	700 тис. доларів

Джерело: складено автором на основі джерел [1-3;7-8]

Завдяки грантам (див. табл.1) вдалося реалізувати низку ефективних рішень. Протягом 2023 року, за фінансування EU4Health і USAID, понад 5 тисяч лікарів пройшли спеціалізовані тренінги з використання телемедичних технологій, що дозволило збільшити кількість дистанційних консультацій на 35%. У рамках грантових програм за 2022-2023 роки було встановлено понад 300 телемедичних станцій у районних лікарнях, а в 12 медичних закладах прифронтової зони запущено віртуальні операційні, які забезпечують взаємодію з провідними фахівцями в реальному часі [5].

Впровадження інноваційних підходів може значно прискорити розвиток телемедицини в Україні. Одним із перспективних рішень є створення національної телемедичної платформи, яка об'єднає всі медичні заклади та забезпечить доступ до консультацій лікарів різних спеціальностей. Така платформа має включати функціонал для запису пацієнтів, зберігання електронних медичних записів, проведення відеоконсультацій і доступу до алгоритмів штучного інтелекту для підтримки клінічних рішень. Впровадження такої платформи потребує значного фінансування, яке можна отримати через міжнародні грантові програми, а також через часткову підтримку державного бюджету.

Основним джерелом фінансування для цього може стати залучення грантів від міжнародних організацій, таких як BOOЗ [4], Horizon Europe [3], USAID [7], EU4Health [8], а також через державні програми, що сприяють цифровізації та модернізації інфраструктури охорони здоров'я. Наприклад, у рамках грантів Horizon Europe можливо отримати до 50 000 доларів для реалізації проєктів [8], які покращують доступ до медичних послуг за допомогою цифрових технологій. Підтримка таких грантів дозволить покрити витрати на розробку програмного забезпечення та інтеграцію телемедичних рішень у загальну систему охорони здоров'я.

Окрім впровадження самого застосунку, важливо також забезпечити належне навчання медичного персоналу для ефективного використання нових технологій та інтеграції їх у щоденну практику. Для покриття витрат на навчання медичного персоналу та закупівлю необхідного обладнання важливу роль можуть відігравати гранти, що фінансуються міжнародними організаціями, зокрема EU4Health і USAID. Ці програми вже активно підтримують українські медичні заклади, сприяючи розвитку телемедичних станцій, навчальних платформ і мобільних клінік, що дозволяє значно розширити можливості для надання медичних послуг у віддалених та прифронтових районах.

Залучення фінансування через гранти та часткову державну підтримку дозволить прискорити розвиток телемедицини в Україні та інтеграцію нових інструментів в загальну систему охорони здоров'я, що особливо нагально в умовах військового стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Грантовий конкурс з розвитку телемедицини в Україні від LHSS Ukraine. URL: <https://granty.org.ua/grantovyj-konkurs-z-rozvytku-telemetrytsyny-v-ukrayini-ot-lhss-ukraine.html> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Можливості для медиків: стипендіальні та грантові програми. МОЗ України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/5-mozhlyvostej-dlja-medikiv-stipendialni-ta-grantovi-programi#> (дата звернення: 01.12.2024).
3. Розподіл ресурсів EU4Health на 2023 рік. Центр громадського здоров'я України. URL: <https://phc.org.ua/news/rozpodil-resursiv-eu4health-na-2023-rik> (дата звернення: 01.12.2024).
4. Стратегія співробітництва ВООЗ з Україною на період до 2030 року. URL: <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/WHO-EURO-2024-9329-49101-73236> (дата звернення: 01.12.2024).
5. Як розвивається телемедицина в Україні: підсумки й плани на 2024 рік. Міністерство охорони здоров'я України. 08.01.2024. URL: <https://moz.gov.ua/uk/jak-rozvivaetsja-telemedicina-v-ukraini-pidsumki-j-plani-na-2024-rik> (дата звернення: 01.12.2024).
6. Ушенко Н.В. Соціальна відповідальність держави. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №17. С. 931-936.
7. USAID. Opportunities for Funding: Grant & Partnership Programs. URL: <https://www.usaid.gov/partner-with-us/find-a-funding-opportunity/opportunities-funding> (дата звернення: 01.12.2024).
8. EU4Health Programme 2021-2027: A Vision for a Healthier European Union. URL: https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_en (дата звернення: 01.12.2024).

ЗНАЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ (ПІІ)

Починаючи з 2020 року відповідальність за складання та публікацію статистики прямих іноземних інвестицій покладено на Національний банк України (далі – Національний банк).

Прямі інвестиції – це категорія міжнародної діяльності, яка відображає прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни здійснювати контроль чи справляти стійкий вплив на діяльність підприємства, яке є резидентом іншої країни, що досягається шляхом участі в капіталі. Усі інші операції між прямим інвестором і підприємством прямого інвестування також класифікуються як прямі інвестиції (наприклад, надання кредитів).(ст.1)

Для розмежування прямих і портфельних інвестицій на практиці використовують такий критерій: якщо інвестор безпосередньо володіє інструментами участі в капіталі, що забезпечують йому 10 або більше відсотків голосів в управлінні підприємства, то вважається, що вкладення коштів, майна, цінних паперів тощо, мають характер прямих інвестицій.(ст.1)

Прямі інвестиції зазвичай направлені від прямого інвестора до підприємства прямого інвестування, але при цьому можуть мати місце і потоки у зворотному напрямку (реверсні інвестиції або зворотне інвестування). Прямі інвестиції включають також вкладення нерезидентів в нерухомість в Україні та вкладення резидентів України в нерухомість за кордоном, які в такому випадку розглядаються як прямі інвестиції в умовну інституційну одиницю (резидента або нерезидента).(ст.1-2)

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це довгострокові вкладення капіталу з-за кордону, які здійснюються з метою отримання контролю над підприємствами в іншій країні. Для України ПІІ є одним з важливих джерел фінансування економічного зростання, модернізації виробництва та технологічного розвитку.

Основні характеристики.

1. Довгостроковість: ПІІ відрізняються від портфельних інвестицій, оскільки спрямовані на створення або підтримку реальних активів.

2. Контроль: Інвестор отримує право приймати управлінські рішення, що відрізняє ПІІ від спекулятивного інвестування.

3. Продуктивний характер: ПІІ спрямовані на створення доданої вартості шляхом розвитку підприємств, інфраструктури та технологій.

Форми ПІІ.

Створення нових підприємств (Greenfield investments).

- Інвестор будує нові виробничі потужності з нуля.
- Приклад: будівництво заводів, фабрик, логістичних центрів.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

2. Злиття та поглинання (Mergers and Acquisitions, M&A)

- Інвестор купує вже існуюче підприємство або зливається з ним.
- Це найпоширеніша форма ПІІ, яка дозволяє швидко отримати доступ до ринків.

3. Реінвестування прибутків

- Інвестори використовують прибутки від дочірніх компаній для подальшого розширення.

4. Корпоративні позики

- Материнська компанія надає дочірній структурі фінансування у вигляді позик або кредитів.

Глобальні тенденції розвитку прямих іноземних інвестицій (ПІІ)

Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) постійно змінюються під впливом багатьох факторів, таких як економічні цикли, геополітичні події, технологічні інновації та зміни в регуляторному середовищі.

У світі спостерігається зростання обсягів ПІІ, особливо в країнах, що розвиваються. Основними реципієнтами є Китай, Індія та інші країни Азії, а також регіони Латинської Америки.

Основні тенденції:

- Зростання інвестицій у нові технології: Все більша увага інвесторів приділяється секторам, пов'язаним з цифровими технологіями, штучним інтелектом, "зеленою" енергетикою, біотехнологіями тощо. Це пов'язано з високою перспективністю цих галузей та їхнім впливом на майбутнє світової економіки.
- Регіоналізація інвестиційних потоків: Відбувається посилення регіональної інтеграції та зростання інвестицій між країнами регіонів. Це пов'язано з розвитком регіональних торгових угод, спільних проектів та посиленням економічних зв'язків між країнами регіону.
- Зростання ролі держави в регулюванні ПІІ: Держави все активніше беруть участь у регулюванні потоків ПІІ, встановлюючи обмеження, надаючи пільги та стимулюючи інвестиції в пріоритетні галузі.
- Вплив геополітичних ризиків: Геополітичні конфлікти, торгові війни та інші фактори нестабільності можуть негативно впливати на глобальні потоки ПІІ.
- Зростання ролі ESG-факторів: Інвестори все більше враховують екологічні, соціальні та управлінські фактори (ESG) при прийнятті інвестиційних рішень. Це призводить до зростання інвестицій у сталі проекти та компанії, які відповідають принципам сталого розвитку.

Стан та проблеми прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україні.

Прямі іноземні інвестиції є одним з ключових факторів економічного зростання та розвитку будь-якої країни. Для України ПІІ є важливим джерелом фінансування, нових технологій та know-how. Однак, незважаючи на значний потенціал, Україна стикається з низкою проблем у залученні ПІІ. В Україні залучення ПІІ є складним через нестабільний інвестиційний клімат, недостатню інфраструктуру та корупцію. Проте основні сектори, такі як агропромисловий

комплекс, фінансова сфера та енергетика, залишаються привабливими для інвесторів.

Стан ПІІ в Україні:

- Динаміка: За останні роки спостерігається певна динаміка зростання ПІІ в Україну, проте обсяги залишаються відносно невеликими порівняно з іншими країнами регіону.

- Структура: Більша частина ПІІ зосереджена в окремих секторах економіки, таких як енергетика, промисловість та фінанси.

- Географія: Основними інвесторами в Україну є країни ЄС, США та країни СНД.

Основні проблеми залучення ПІІ:

- Політична нестабільність: Часті зміни уряду, невизначеність політичного курсу та геополітичні ризики відлякують інвесторів.

- Корупція: Високий рівень корупції в Україні створює значні бар'єри для ведення бізнесу та залучення інвестицій.

- Недосконала судова система: Неефективна судова система не забезпечує належного захисту прав інвесторів.

- Низький рівень життя населення: Обмежений внутрішній ринок знижує привабливість України для інвесторів.

- Недостатня розвиненість інфраструктури: Застаріла інфраструктура підвищує витрати на ведення бізнесу.

- Складна податкова система: Складна та непередбачувана податкова система ускладнює планування інвестицій.

- Відсутність кваліфікованих кадрів: Дефіцит кваліфікованих фахівців у деяких галузях є перешкодою для розвитку виробництва.

Наслідки недостатнього припливу ПІІ:

- Гальмування економічного зростання: Недостатній приплив інвестицій обмежує можливості для модернізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності української економіки.

- Збільшення залежності від зовнішнього фінансування: Для покриття дефіциту бюджету та фінансування інвестиційних проектів Україна змушена залучати значні обсяги зовнішнього боргу.

- Збереження сировинної орієнтації економіки: Більша частина експорту України припадає на сировинні ресурси, що обмежує можливості для диверсифікації економіки.

Шляхи вирішення проблем.

- Політична стабільність: Забезпечення стабільного політичного курсу та проведення реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією.

- Вдосконалення законодавства: Спрощення процедур ведення бізнесу, захист прав інвесторів, створення рівних умов конкуренції.

- Розвиток інфраструктури: Інвестиції в транспортну, енергетичну та комунікаційну інфраструктуру.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- Висновок.** Залучення прямих іноземних інвестицій є одним з пріоритетних завдань для України. Для досягнення цієї мети необхідно вживати комплексних заходів, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату та подолання існуючих проблем, також необхідно покращити інституційну базу, зменшити бюрократичні перешкоди та створити сприятливі умови для інвесторів.

7. Вікіпедія.URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D1%8F%D0%BC%D1%96_%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D1%96_%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97

86

Дроботун Р. Р.,
здобувач ступеня бакалавра ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Лойко В.В.,
професор, доктор економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА КРИЗА В СПОРТІ

У 2023 році бюджетні витрати на спорт в Україні були скорочені до 3,7 млрд гривень, що вдвічі менше, ніж у 2022 році. Основна частина коштів спрямована на розвиток фізичної культури та спорту вищих досягнень, що залишає менше ресурсів для підтримки спортивної інфраструктури та масового спорту. Через економічні труднощі багато компаній скоротили або припинили спонсорські контракти зі спортивними клубами та заходами. Це призвело до зменшення доходів у спорті, що особливо відчутно для професійних клубів та організаторів змагань. Недостатнє фінансування призвело до занепаду спортивних об'єктів. Багато стадіонів та спортивних комплексів були зруйновані або пошкоджені під час війни, що ускладнює проведення тренувань та змагань. Через фінансові труднощі багато батьків не можуть дозволити собі оплачувати заняття спортом для своїх дітей. Це негативно впливає на розвиток молодих спортсменів та зменшує кількість талановитих кадрів у майбутньому.

Організація спортивних змагань стала менш частою через високі витрати та недостатнє фінансування. Це обмежує можливості спортсменів для змагань та розвитку, а також зменшує інтерес до спорту серед населення. Професійні спортсмени стикаються з затримками у виплатах зарплат, скороченням премій та інших фінансових стимулів. Це впливає на їх мотивацію та продуктивність, а також може призвести до відтоку талановитих спортсменів за кордон. Для подолання фінансової кризи в спорті необхідні реформи, спрямовані на підвищення прозорості фінансування, залучення приватних інвесторів та оптимізацію витрат. Це включає розвиток державно-приватного партнерства та створення сприятливих умов для інвесторів.

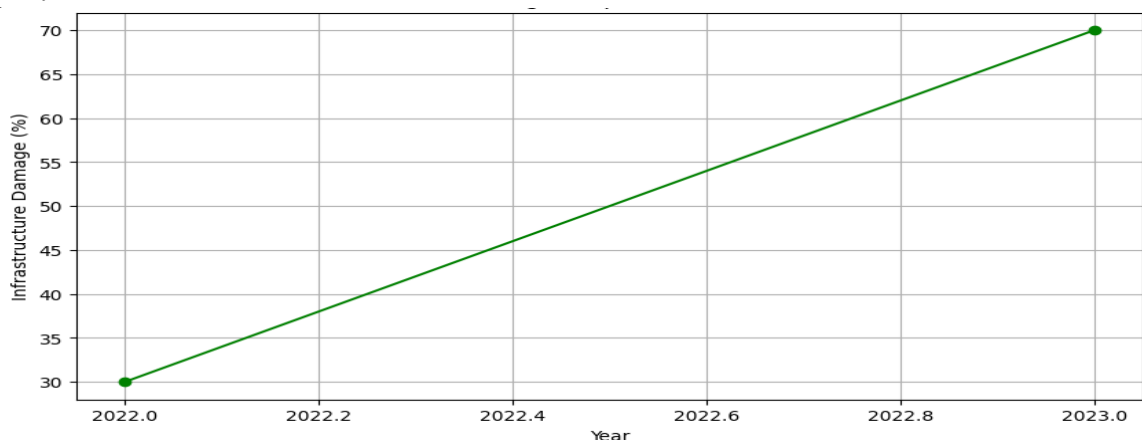

Рис. 1 Бюджетні витрати на спорт в Україні (2022-2023). Джерело: складено автором

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

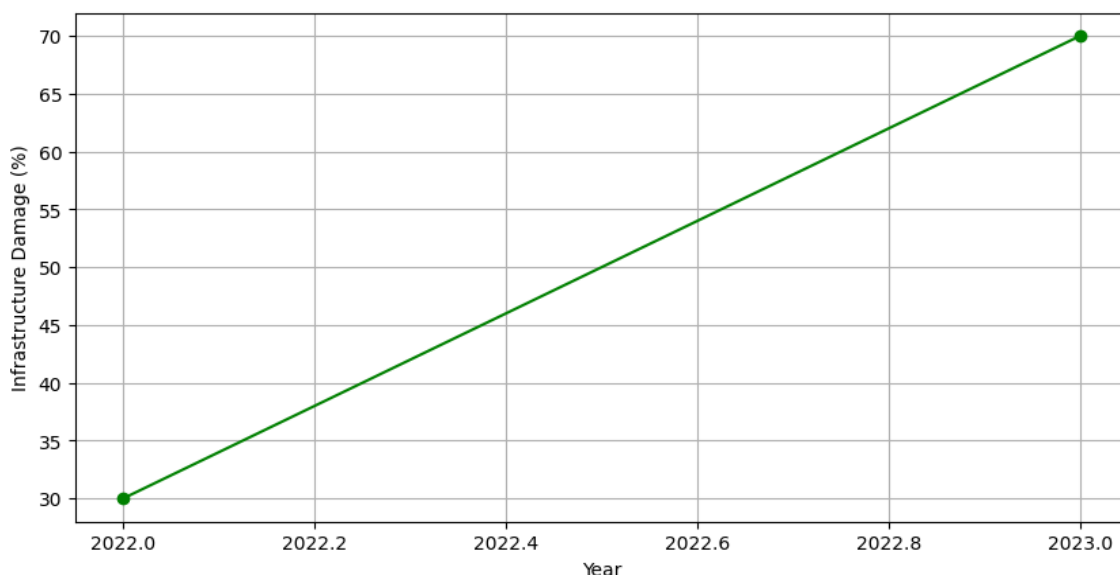

Рис. 2. Зниження спонсорської підтримки в спорті в Україні (2022-2023).
Джерело: складено автором

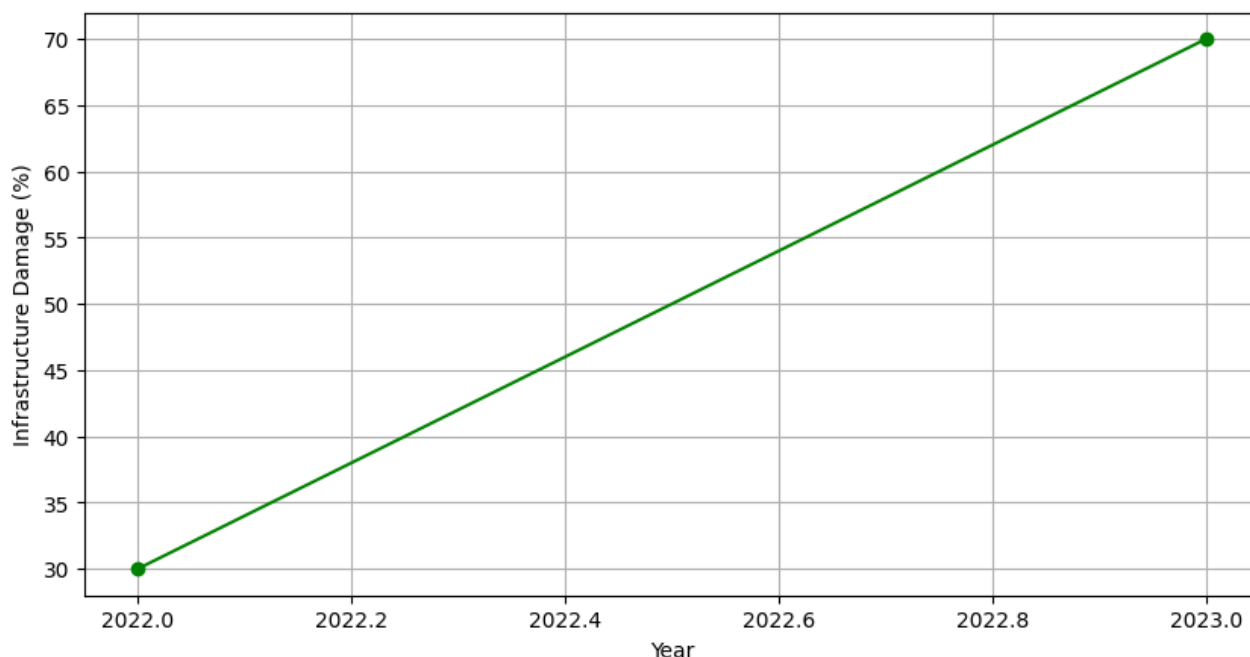

Рис. 3. Пошкодження інфраструктури в спорті в Україні (2022-2023).
Джерело: складено автором

Фінансова криза в спорті України має значний вплив на всі рівні спортивної діяльності. Зменшення державного фінансування та спонсорської підтримки призвело до занепаду спортивної інфраструктури, зниження кількості спортивних заходів та проблем у професійному спорті. Молодіжний спорт також постраждав через фінансові труднощі, що обмежує можливості для розвитку майбутніх спортсменів. Для подолання цієї кризи необхідні комплексні реформи, спрямовані

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

на підвищення прозорості фінансування, залучення приватних інвесторів та оптимізацію витрат. Важливо також розвивати державно-приватне партнерство та створювати сприятливі умови для інвесторів, щоб забезпечити стійкий розвиток спортивної галузі в Україні.

Список використаних джерел

1. Міністерство молоді та спорту України. (2023). Бюджетні витрати на спорт. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://mms.gov.ua/>
2. Національний олімпійський комітет України. (2023). Спонсорська підтримка спорту. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://noc-ukr.org/>
3. Державна служба статистики України. (2023). Статистика спортивної інфраструктури. [Електронний ресурс]. Отримано з <https://ukrstat.gov.ua/>
4. Федерація легкої атлетики України. (2023). Вплив фінансової кризи на молодіжний спорт. [Звіт]. Київ: Федерація легкої атлетики України.
5. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. (2023). Фінансова криза в професійному спорті. [Звіт]. Київ: ІЕД.

Зайка Я. О.,
студент спеціальності «Політологія»
Факультету суспільно-гуманітарних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЛЬ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

Електронна комерція є однією з найбільш динамічних галузей сучасної економіки, що суттєво трансформує способи ведення бізнесу та взаємодії зі споживачами. Розвиток технологій, зокрема мобільних, відкрив нові можливості для зростання цього сектору, тим самим забезпечив швидкість, зручність і доступність. Сьогодні мобільні пристрої стали невід’ємною частиною повсякденного життя, а мобільна комерція (m-commerce) – важливим напрямом розвитку глобальної цифрової економіки. Мобільні додатки перетворилися на ключовий інструмент електронної торгівлі, що інтегрує бізнес-процеси, маркетинг і комунікацію в єдину платформу. Вони не лише спрощують покупки, але й надають персоналізований досвід клієнтам, посилюючи їхню лояльність.

Прогнозований обсяг світового ринку електронної комерції досягне 4820 млрд доларів США до 2026 року. Феноменальні результати демонструє Китай, як один із лідерів у цій сфері, – очікується, що до 2025 року обсяг ринку електронної комерції країни досягне 12 трлн юанів. Цей успіх значною мірою пояснюється високим рівнем проникнення мобільних технологій, які вплинули на більшість аспектів галузі [1].

Мобільний сектор, що зростає швидше за традиційні канали, став основною складовою електронної комерції. З 2016 до 2021 року обсяг продажів у цьому секторі збільшився з 0,97 млрд до 3,56 млрд доларів США. Частка мобільних транзакцій також суттєво зросла – з 52,4% до 72,9%. За даними Statista, у 2024 році мобільний шопінг складатиме 72,9% від загального обсягу електронної комерції, тоді як частка мобільних пристроїв у глобальних покупках онлайн нині складає понад 55%, а в найближчі роки очікується ще більше зростання [1; 4].

Мобільні технології дозволяють компаніям електронної комерції оптимізувати операції, знижувати витрати та вдосконалювати обслуговування клієнтів. Інструменти штучного інтелекту і машинного навчання значно підвищили точність прогнозування попиту, що, своєю чергою, забезпечує ефективне управління запасами. Чат-боти, роботизована автоматизація складів, а також персоналізований маркетинг стали стандартами сучасного бізнесу.

Ще однією перевагою є мінімізація участі посередників. Прямий продаж споживачам значно знижує витрати, одночасно спрощуючи ланцюги постачання та фінансові транзакції. Водночас великі дані та прогнозна аналітика дозволяють бізнесу краще розуміти поведінку клієнтів і вдосконалювати маркетингові стратегії.

Мобільна комерція стала невід’ємною частиною сучасного цифрового ландшафту, і Україна, як частина глобальної економіки, активно долучається до

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

цього процесу. Станом на 2023 рік в країні близько 50% інтернет-трафіку припадає на мобільні пристрої, і цей показник постійно зростає. Проте потенціал мобільної комерції стримується недостатнім рівнем інтеграції мобільних рішень у бізнесах, особливо серед малих та середніх підприємств. Цей фактор стримує зростання ринку, оскільки багато користувачів не мають доступу до зручних мобільних платформ для покупок [3]. Дослідження свідчать, що відсутність мобільної версії сайту або додатку може позбавити компанію до 25% клієнтів.

Ключовими проблемами у цій галузі залишаються відсутність єдиної інноваційної політики, недостатній рівень цифровізації підприємств і слабка підтримка інноваційної активності з боку держави. Крім того, економічні виклики та нестабільність національної валюти роблять інвестиції в новітні технології менш привабливими для українських компаній. Це відбивається на їхній конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. На відносно низькому рівні також залишається цифрова грамотність населення, що обмежує потенціал мобільної комерції та створює бар'єр для широкого впровадження електронної комерції через мобільні пристрої.

Незважаючи на ці складнощі, а також ті, що пов'язані з триваючою війною, та певне відставання у показниках цифровізації, мобільна комерція продовжує демонструвати зростання і стає перспективною сферою для розвитку інновацій.

За результатами дослідження Mastercard SME Index 2024 наразі вже 3 із 4 підприємств активно використовують цифрові канали для представлення товарів і послуг свого бренду. Зокрема, 37% підприємств мають власний вебсайт, чверть опитаних (24%) представлені на маркетплейсах, а кожен шостий підприємець (16%) розробив мобільний додаток для свого бізнесу [5]. Тому можна ствердити, що m-commerce в Україні знаходиться на стадії активного розвитку. Підстави для оптимізму нині дають, зокрема зростаючий рівень проникнення смартфонів і популярність мобільних додатків, які займають центральне місце в електронній комерції та виступають як ключовий інструмент взаємодії між бізнесом та споживачами.

Розвиток мобільних додатків у комерції починався зі спрощеного доступу до інформації про товари та послуги. Сьогодні ж додатки стали потужними платформами, що інтегрують маркетинг, продажі, комунікацію і навіть управління лояльністю клієнтів. Сучасні додатки можуть не лише демонструвати товари, але й надавати інтерактивний досвід покупок, як-от віртуальне примірювання, голосові пошукові запити чи рекомендації на основі штучного інтелекту.

Рітейлери використовують додатки не лише для продажу, а й для покращення продажів у фізичних магазинах. Додатки допомагають прискорити обслуговування, зменшити можливі незручності та зробити процес покупки максимально комфортним.

Маркетинг мобільних додатків базується на тих самих принципах, що й класичний. Втім, елементи комплексу маркетингу — продукт, ціна, канал розподілу та просування — адаптуються до специфіки мобільного середовища. Мобільний додаток стає «обличчям» компанії в смартфоні клієнта. Успішний додаток має бути

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

не лише функціональним, а й зручним та інтуїтивно зрозумілим, адже швидкість і простота — головні вимоги сучасного споживача. Так, більшість додатків світових брендів є безкоштовними, що є потужним стимулом для залучення аудиторії.

Основними елементами маркетингу додатків є таргетинг та просування. Інтернет надає можливість точного збору даних про користувачів, що дозволяє компаніям пропонувати персоналізовану рекламу. Сучасні додатки дозволяють ефективно «відловлювати» користувачів завдяки геотаргетингу, поведінковому аналізу та аналітиці великих даних. Мобільні додатки можуть бути не лише інструментом продажу, але й каналом комунікації з клієнтами. Рітейлери активно впроваджують програми, які інтегрують елементи гейміфікації, пропонують бонуси та персоналізовані пропозиції [2].

Сучасні мобільні додатки швидко адаптуються до зростаючих потреб споживачів. Виділяють наступні тенденції їхнього розвитку:

- *персоналізація*: сучасні споживачі цінують унікальний досвід, і мобільні додатки дозволяють створювати персоналізовані рекомендації на основі аналізу попередніх покупок та поведінки;

- *ефективність*: покупки стають максимально комфортними завдяки швидкому пошуку, релевантній інформації про товари та послуги, простому оформленню замовлення та безпечній оплаті;

- *зручність і доступність*: покупки в додатках можна здійснювати будь-де і будь-коли.

Розвиток мобільної комерції супроводжується низкою викликів — як на глобальному рівні, так і в Україні. На світовій арені одним із ключових бар'єрів є безпека та конфіденційність даних. Мобільні додатки потребують обробки великої кількості персональних даних, що вимагає високого рівня захисту. Додатково, розробники стикаються з різноманітністю платформ і пристроїв, що ускладнює забезпечення сумісності додатків і створює додаткові витрати для бізнесу. Значущими перешкодами також залишаються швидкість інтернету та доступність технологій, особливо в регіонах, де інфраструктура ще розвивається. Крім того, важливим аспектом стає персоналізація сервісів, але її впровадження потребує великих даних та складних алгоритмів, що піднімає питання про баланс між приватністю користувачів і наданням персоналізованих послуг.

Незважаючи на це, завдяки мобільним додаткам електронна комерція стала доступнішою для широкого кола споживачів. У період глобалізації бізнесу мобільні додатки створюють нові можливості для компаній усіх масштабів: від локальних рітейлерів до міжнародних корпорацій. Вони дозволяють підприємцям знижувати витрати на обслуговування клієнтів, підвищувати ефективність бізнес-процесів і виходити на нові ринки.

Наведемо кілька прикладів успішних зарубіжних й вітчизняних мобільних додатків, які значно вплинули на розвиток електронної комерції:

1. *Shopify* — це популярна платформа для створення інтернет-магазинів, яка надає можливість малим та середнім підприємствам швидко запустити онлайн-

продажі. Додаток дозволяє керувати магазином через смартфон: відстежувати замовлення, контролювати інвентар та вести аналітику продажів.

2. *Amazon*. Один з найбільших у світі рітейлерів – пропонує мобільний додаток, через який користувачі можуть переглядати мільйони товарів, читати відгуки, робити покупки та відстежувати замовлення.

3. *AliExpress*. Цей глобальний онлайн-рітейлер дозволяє користувачам купувати товари безпосередньо від виробників за низькими цінами. Додаток пропонує зручний інтерфейс для пошуку товарів, спілкування з продавцями та отримання знижок.

4. *Rozetka*. Rozetka — один з найбільших інтернет-магазинів України. Його мобільний додаток дозволяє користувачам купувати широкий асортимент товарів: від електроніки до продуктів харчування. Зручний інтерфейс та можливість отримати товар у фізичних магазинах приваблює багатьох покупців.

5. *Сільпо*. Мобільний додаток мережі супермаркетів «Сільпо» дозволяє користувачам створювати списки покупок, отримувати інформацію про акції та знижки, а також накопичувати бали за покупки в рамках програми лояльності.

6. *OLX* – це популярний сервіс для купівлі-продажу вживаних товарів, що дозволяє користувачам швидко розміщувати оголошення та шукати потрібні товари. Додаток пропонує зручну систему фільтрації та спілкування між продавцями та покупцями.

7. *Kasta*. Український інтернет-магазин, який спеціалізується на продажу одягу та аксесуарів. Додаток Kasta дозволяє користувачам здійснювати покупки зі знижками, отримувати кешбек та брати участь у розпродажах.

8. *Нова Пошта*. Додаток «Нова Пошта» дозволяє користувачам відстежувати посилки, оформляти відправлення, отримувати сповіщення про статус вантажу, а також керувати оплатою та доставкою прямо з мобільного пристрою.

Отже, мобільні додатки відіграють ключову роль у розвитку електронної комерції й стають зручними інструментами для бізнесу та споживачів. Вони дозволяють компаніям досягати нових рівнів ефективності, забезпечують персоналізований підхід до клієнтів і значно спрощують процеси покупки. Додатки створюють нові можливості для зростання ринку, а також формують унікальний досвід для споживачів, зокрема завдяки інтеграції інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, аналітика великих даних і автоматизація.

Глобальні тенденції демонструють безпрецедентне зростання ролі мобільної комерції, що стає основним каналом електронної торгівлі. Вітчизняний ринок, попри виклики економічної нестабільності, демонструє позитивну динаміку, що зумовлена зростаючим проникненням мобільних технологій та застосуванням інноваційних підходів бізнесу.

Примітно, що мобільні додатки надалі збільшуватимуть вплив на поведінку споживачів та бізнес-моделі, при цьому адаптуючись до швидко змінюваних потреб ринку. Подальше зростання вимагає подолання викликів, таких як цифровізація малого бізнесу, забезпечення безпеки даних та доступності технологій. Проте очевидно, що мобільна комерція залишається одним із найперспективніших

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

напрямків розвитку як на глобальному, так і на українському ринку, формуючи нову реальність для електронної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Булах О. В. Вплив мобільних технологій на розвиток світового ринку електронної комерції. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/466/418>.
2. Крахмальова Н. А. Особливості створення та використання мобільних додатків в електронній комерції. *Вісник КНУТД*. 2017. № 4 (113). С. 64–68.
3. Літвіненко М. В., Богдановська М. І. Нові можливості менеджменту організацій малого бізнесу в умовах цифрової економіки. *Вісник НТУ «ХПІ» серія "Економічні науки"*. 2024. № 3. С. 62–66.
4. Global retail site device visit & order share 2024. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/568684/e-commerce-website-visit-and-orders-by-device/> (date of access: 26.11.2024).
5. Mastercard. 40% українських підприємців планують виходити на закордонні ринки, а кожен п'ятий користується ІІІ – дослідження Mastercard. *Mastercard Newsroom*. URL: <https://newsroom.mastercard.com/news/eemea/uk-ua/Дя-mastercard/> (дата звернення: 26.11.2024).

КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Міжнародна торгівля є визначальним фактором економічного розвитку держав в умовах глобалізації. Особливого значення набуває формування ефективної стратегії міжнародної торговельної діяльності для країн, що розвиваються, зокрема України.

Комплексний аналіз сучасних тенденцій та проблем розвитку міжнародної торгівлі, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності України.

Незважаючи на значний потенціал міжнародної торгівлі, існують суттєві перешкоди для її ефективного розвитку:

- Нестабільність економічного середовища
- Технічні бар'єри у торгівлі
- Війна
- Обмежена кількість конкурентоспроможних експортних продуктів

Російське повномасштабне вторгнення суттєво трансформувало зовнішньоекономічну діяльність України, змусивши країну адаптуватися до нових викликів та переналаштовувати торговельні стосунки з міжнародними партнерами.

У 2022 році українська зовнішня торгівля зазнала значних змін. Експорт скоротився на 32,3%, сягнувши 36,9 млрд доларів, при цьому негативне сальдо зовнішньої торгівлі збільшилося в 2,6 раза до 7,05 млрд доларів.

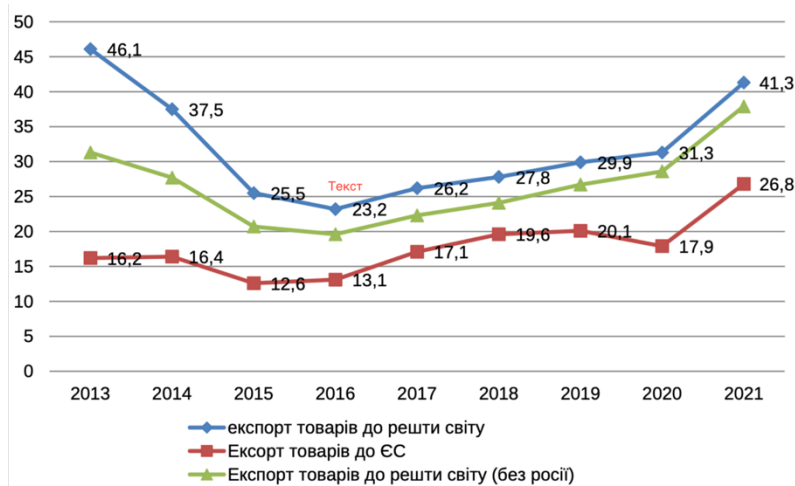

Рис. 1. Динаміка українського експорту за 2013-2021 р.

Ключові фактори впливу на міжнародну торгівлю.

1. Геополітичні зміни:
 - Різке скорочення торгівлі з Росією
 - Переорієнтація на європейські ринки

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- Зміна структури експортерів та імпортерів
- 2. Структурні зміни в експорті:
 - Домінування аграрного сектору
 - Кукурудза (12,9%) та соняшникова олія (12,1%) стали провідними експортними товарами
 - Суттєве зниження металургійного експорту
- 3. Трансформація торговельних партнерів:
 - Польща вийшла на перше місце серед покупців українських товарів
 - Китай опустився з першої на четверту позицію
 - Зростання торговельного партнерства з Румунією, Туреччиною, Угорщиною

Фактори для вдосконалення міжнародної торгівлі.

- Диверсифікація експортних продуктів
- Нарощування виробництва продукції з високою доданою вартістю
- Подальша переорієнтація на європейські ринки
- Відновлення експортного потенціалу в промисловості
- Залучення міжнародної фінансової допомоги

Для покращення міжнародної торгівлі Україні необхідно провести комплексну модернізацію економіки, яка включатиме спрощення митних процедур, диференціацію експортного потенціалу та орієнтацію на високотехнологічні галузі. Ключовими пріоритетами мають стати цифровізація експортних процесів, підтримка інновацій у виробництві, створення сприятливого інвестиційного клімату та активне просування українських товарів на світових ринках, особливо в європейському економічному просторі.

Список використаних джерел:

1. <https://blog.youcontrol.market/iak-viina-vplinula-na-mizhнародnu-torghivliu-ukrayini/>
2. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2126/2055>

Качмарський І.В.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Острроверхов В.М.,
к.е.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи,
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Будівельна сфера є однією з ключових складових економіки, що безпосередньо впливає на розвиток інфраструктури, житлового фонду та економічного потенціалу держави. В останні роки цей сектор переживає серйозні зміни завдяки впровадженню цифрових технологій, які сприяють оптимізації процесів проектування, будівництва та експлуатації об'єктів. Перехід до цифрових технологій в будівництві відкриває нові можливості для підвищення ефективності, зниження витрат, покращення якості та безпеки будівельних робіт. Однак, цей процес також супроводжується низкою викликів, серед яких необхідність навчання персоналу, адаптація до нових стандартів і вимог, а також забезпечення кібербезпеки у використанні новітніх технологій.

Цифрові трансформації в будівельній сфері охоплюють різноманітні аспекти, від проектування та планування до самого будівництва та експлуатації об'єктів. Одним із основних напрямів є впровадження будівельних інформаційних моделей, які дозволяють створювати віртуальні моделі будівель і споруд, що враховують усі етапи життєвого циклу об'єкта - від проектування до його обслуговування після введення в експлуатацію. Ці моделі дозволяють значно покращити точність проектних рішень, знизити ймовірність помилок та витрат, а також зменшити час виконання робіт.

Іншим важливим аспектом є використання автоматизації та роботизації в будівництві. Від сучасних дронів для виконання геодезичних робіт до роботів для монтажу та друку 3D-моделей будівель - ці технології дозволяють підвищити продуктивність, знизити витрати на робочу силу та мінімізувати людський фактор у процесі будівництва. Цифрові платформи та програми для управління будівельними проектами дозволяють краще контролювати виконання робіт, відслідковувати витрати та управління ресурсами в реальному часі, що забезпечує більшу прозорість та ефективність у всіх етапах.

Також цифрові трансформації сприяють розвитку розумних будівель і інтелектуальних систем управління. Використання сенсорних технологій, Інтернету речей (IoT) та систем для моніторингу енергоспоживання дозволяє створювати енергоефективні будівлі, що відповідають вимогам сталого розвитку та екоінновацій.

Незважаючи на всі переваги, цифрові трансформації також викликають певні виклики. Одним з них є необхідність навчання і підготовки кадрів, здатних

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

працювати з новими технологіями, що потребує значних інвестицій у підвищення кваліфікації працівників та розвиток нових компетенцій. Крім того, важливою є проблема безпеки даних, оскільки зростання залежності будівельної галузі від цифрових інструментів може спричинити загрози кібербезпеки.

Таким чином, особливості розвитку будівельної сфери в умовах цифрових трансформацій полягають не тільки в технологічних інноваціях, але й в організаційних змінах, що вимагають нового підходу до управління проектами, взаємодії між учасниками будівельного процесу та забезпечення відповідності новим вимогам екологічності і сталого розвитку. Цифрові трансформації стають важливим фактором, який може значно змінити характер будівельної галузі та її внесок у сталий розвиток економіки.

Впровадження новітніх технологій, автоматизація процесів, цифровізація управлінських функцій і зміни в організаційних моделях призводять до змін у самому підході до будівництва. Це охоплює як створення нових об'єктів, так і їх подальшу експлуатацію. Зокрема, цифрові технології в будівництві дають можливість значно підвищити ефективність, знизити витрати, покращити якість робіт, а також прискорити час виконання проектів. Отже, в таблиці 1 наведемо основні особливості впливу сучасних цифрових трансформацій на будівельну сферу.

Таблиця 1

Вплив цифрових трансформацій на будівельну сферу

Особливості впливу	Характеристика
Інтеграція будівельних інформаційних моделей	Однією з головних особливостей цифрових трансформацій є впровадження технології будівельних інформаційних моделей (BIM), яка дозволяє створювати віртуальні 3D-моделі будівель, що охоплюють всі етапи їхнього життєвого циклу. За допомогою BIM можна точно спроектувати конструкції, визначити їх вартість, строки будівництва, а також передбачити можливі ризики. Ця технологія забезпечує більш точне планування, що дозволяє зменшити кількість помилок і перепланувань, скорочуючи загальні витрати та час виконання проектів
Автоматизація та роботизація процесів	З розвитком цифрових технологій будівельна сфера активно переходить до автоматизації і роботизації. Нові технології дозволяють використовувати роботів для виконання рутинних та важких завдань, таких як укладання плитки, монтаж конструкцій або навіть 3D-друк будівель. Роботи можуть працювати у складних умовах, що знижує ризики травматизму, підвищує точність виконання робіт і дозволяє значно знизити витрати на оплату праці
Інтернет речей і розумні будівлі	В умовах цифрових трансформацій активно розвиваються розумні будівлі, в яких застосовуються технології Інтернету речей для моніторингу стану будівлі, її енергоспоживання, температури, освітлення та інших параметрів. Ці системи допомагають оптимізувати витрати на енергоносії, підвищують комфорт мешканців та зменшують негативний вплив на

	навколишнє середовище, забезпечуючи сталий розвиток будівельної галузі
Цифрові платформи та управління проектами	Цифровізація також торкається процесів управління проектами в будівництві. Спеціалізовані цифрові платформи дозволяють відслідковувати хід виконання робіт у реальному часі, контролювати витрати і строки, а також координувати діяльність усіх учасників проекту - від підрядників до постачальників матеріалів. Це значно знижує ймовірність помилок, запобігає затримкам і перевитратам, що є типовими для традиційного способу управління будівельними проектами
3D-друк і нові будівельні матеріали	Розвиток 3D-друку в будівництві дозволяє створювати деталі будівель прямо на місці, скорочуючи витрати на транспортування і зберігання матеріалів. Також цей процес дає можливість використовувати нові матеріали, які важко обробляються традиційними методами. Це дозволяє будувати більш складні конструкції з високими характеристиками надійності та енергоефективності
Підвищення енергоефективності та сталий розвиток	Цифрові трансформації в будівництві сприяють сталій енергоефективності будівель. За допомогою новітніх технологій можна значно знизити витрати енергії, що використовуються для обігріву та кондиціонування, а також оптимізувати водо- та енергоспоживання. Це особливо важливо в умовах сучасних екологічних викликів і необхідності зменшення викидів вуглецю
Застосування доповненої реальності та віртуальної реальності	Доповнена реальність (AR) і віртуальна реальність (VR) знаходять застосування у сфері будівництва для візуалізації проектів до початку робіт. Це дозволяє замовникам, проектувальникам та підрядникам побачити, як виглядатиме об'єкт у реальному середовищі ще на етапі проектування. Також ці технології активно використовуються для тренувань і навчання персоналу

Джерело: сформовано на основі [1, 2, 3, 4]

Цифрові трансформації значно змінюють будівельну галузь, роблячи її більш ефективною, безпечною та стійкою до ризиків. Впровадження новітніх технологій, таких як BIM, автоматизація, роботизація, IoT і 3D-друк, не тільки покращує якість будівельних процесів, а й сприяє сталому розвитку галузі, підвищує енергоефективність і зменшує екологічний вплив. Однак для повної реалізації потенціалу цифрових трансформацій необхідно подолати ряд викликів, серед яких підготовка кадрів, адаптація до нових технологій та забезпечення кібербезпеки. Тільки комплексний підхід до впровадження цифрових інновацій дозволить будівельній сфері досягти нових висот і забезпечити сталий розвиток у майбутньому.

Таким чином, цифрові трансформації в будівельній сфері мають потенціал значно змінити традиційні підходи до проектування, будівництва та експлуатації об'єктів. Впровадження таких технологій, як будівельні інформаційні моделі (BIM), автоматизація, роботизація, а також використання інтернету речей (IoT) і 3D-друку, дозволяє підвищити ефективність, знизити витрати, скоротити час виконання

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

проектів і забезпечити високу точність будівельних робіт. Крім того, цифрові рішення сприяють розвитку сталих і енергоефективних будівель, що є важливим кроком до зменшення екологічного впливу.

Однак для реалізації повного потенціалу цифрових трансформацій необхідна адаптація всієї інфраструктури будівельної галузі до нових технологій, що включає підготовку кадрів, створення ефективних нормативно-правових механізмів і забезпечення високого рівня кібербезпеки. Тому важливо продовжувати інвестувати в інновації, навчання фахівців і підтримку технологічних стартапів, щоб максимально використати можливості цифрових змін для сталого розвитку будівельної сфери в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Krysovatty, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>, URL: <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441>
2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries
3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.
4. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf>. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

Кириленко А.О.,
здобувач вищої освіти ОПП «Економіка міста. Урбаністика»
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Російська агресія проти України 2022 року завдала руйнівного удару по економіці країни. Масштабні руйнування, проблеми в логістиці та енергетична криза призвели до різкого спаду виробництва, зменшення експорту та зростання витрат на оборону. Одним із найболючіших наслідків війни стало стрімке зростання інфляції, яке суттєво вплинуло на життєвий рівень населення, інвестиційну привабливість та загалом на потенціал економічного розвитку.

Інфляція – це стійке загальне зростання цін на товари та послуги протягом певного періоду. В умовах війни цей процес набуває особливої актуальності. Нижче наведено графік, який демонструє зростання індексу інфляції в Україні протягом 2014-2024 рр. (рис. 1).

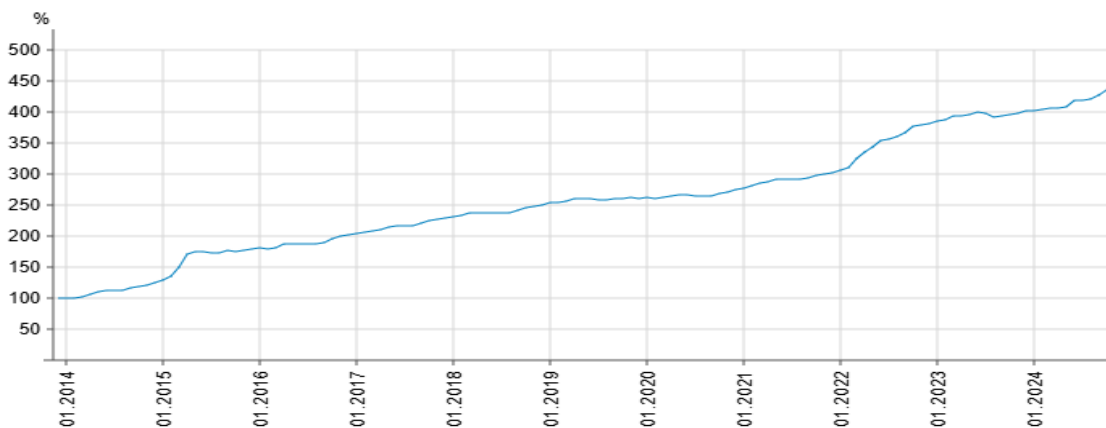

Рис.1. Динаміка зміни індексу інфляції.

На графіку спостерігається помірне зростання темпів інфляції протягом зазначеного періоду. В 2015 році показник помітно зріс внаслідок політичної нестабільності(війна на сході України). 2019 року помірна інфляція внаслідок пандемії COVID-19(глобальний спад; зниження попиту на товари та послуги). Вже з 2022 року видно різкий стрибок темпів інфляції у зв'язку з воєнним станом в країні. На загальну картину цього показника впливає низка макроекономічних показників.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

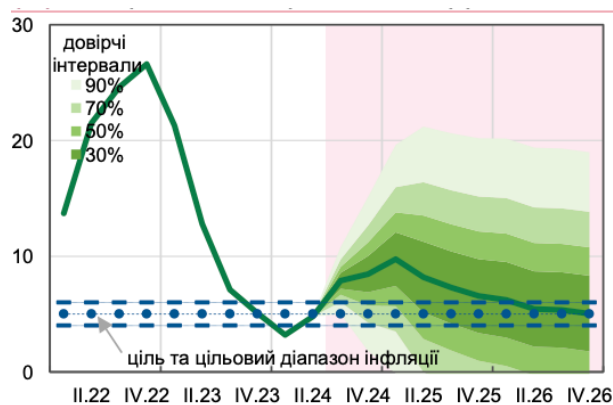

Рис. 2. Прогноз НБУ щодо ставки.

На рис. 3, зображені довірчі інтервали, які показують невизначеність щодо динаміки інфляції. Поступове зниження протягом невеликого проміжку часу пов'язане з наступними чинниками.

- Зменшенням попиту: люди адаптувалися до нових економічних умов, попит на товар стабілізувався
- Заходами уряду та Національного банку: підвищення облікової ставки, продаж валютних резервів для підтримання курсу гривні; зменшення дефіциту бюджету шляхом скороченням витрат або збільшенням податків, підтримка виробництва, регулювання тарифів на комунальні послуги та ін. товари.

Інфляція, звісно ж, помітно вплинула на всі сектори економіки країни. Детальніше це видно на рис. 4 та рис. 5 (“Економічна активність в Україні в I півріччі 2024 р.”).

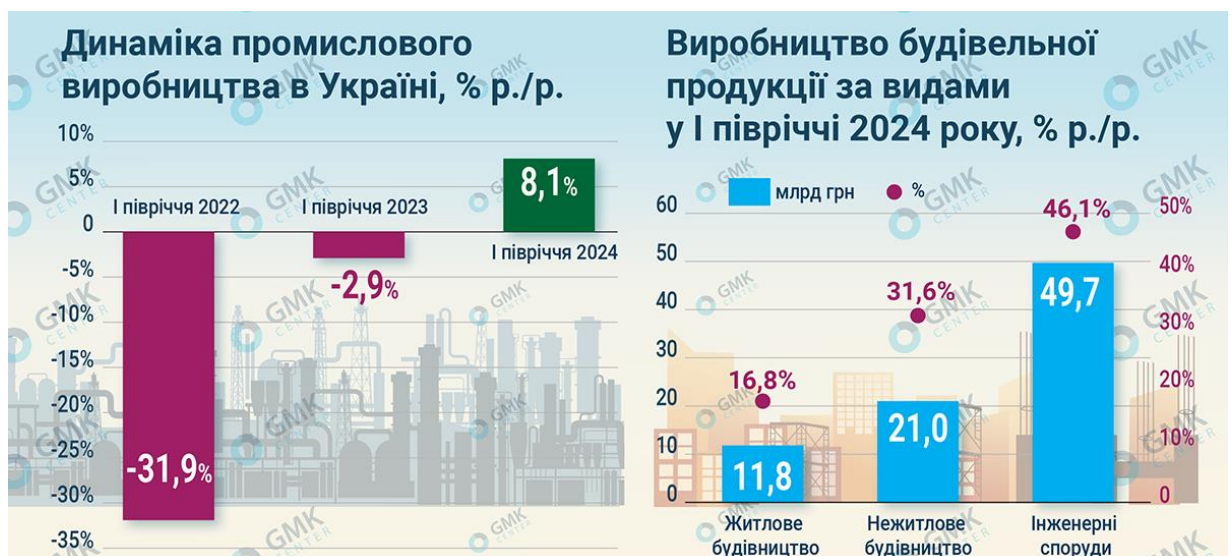

Рис. 4, рис. 5. Економічна активність в Україні в I півріччі 2024 р.
Джерело [4].

Серед основних галузей переробної промисловості, що мають найбільший вплив на виробництво, спостерігається така динаміка:

- Металургія – зростання на 29,8%
- Харчова промисловість – зростання на 15,9%
- Видобувна промисловість – зростання на 9,3%
- Енергетика – зростання на 1,5%
- Машинобудування – падіння на 0,9%

Досить високу динаміку за рахунок відновлення пошкодженої бойовими діями інфраструктури показує будівництво. За підсумками I півріччі 2024 року обсяг виконаних будівельних робіт в Україні зріс на 37,1% (до 82,4 млрд грн). Позитивна динаміка була такою:

- Інженерні споруди – на 46,1% (до 49,7 млрд грн)
- Нежитлове будівництво – на 31,6% (до 21 млрд грн)
- Житлове будівництво – на 16,8% (до 11,8 млрд грн)

Загалом економічна активність трохи покращилась після провалу в травні, спричиненого дефіцитом електроенергії. У вересні індекс очікувань ділової активності зріс з 48,4 до 48,7 (рис. 5).

Підсумовуючи, можна побачити, що інфляція, спричинена війною, стала серйозним викликом для економіки країни. Однак, ця криза також відкриває нові можливості для змін в економіці та її переходу на більш стійкий шлях розвитку. Для досягнення цієї мети необхідно:

- Зменшити залежність від окремих секторів економіки та експортних ринків
- Інвестувати в енергоефективність, відновлювані джерела енергії та екологічно чисті технології
- Активне використання цифрових технологій для підвищення ефективності виробництва та надання послуг.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Подолання наслідків інфляції та відновлення економічного потенціалу України є складним і тривалим процесом, який вимагає скоординованих зусиль уряду, бізнесу та міжнародного співтовариства. Реалізація зазначених заходів дозволить не лише подолати наслідки кризи, але й створити основи для сталого економічного зростання в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Мінфін. Індекси/Індекс інфляції. *Індекс інфляції в Україні 2024*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (14.11.2024)
2. Український інститут майбутнього. Макроекономічний дайджест України(серпень 2024 року). URL: <https://uifuture.org/dajdzhesty/makroekonomichnyj-dajdzhest-ukrayiny-2/> (15.08.2024)
3. Економічна правда. *Промислова та споживча інфляція – скуті одним ланцюгом?* URL: <https://epravda.com.ua/columns/2022/01/12/681369/> (12.01.2022)
4. GMK CENTER. *Інфографіка. Економічна активність в Україні в I півріччі 2024 року*. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/ekonomichna-aktyvnist-v-ukraini-v-i-pivrichchi-2024-roku/> (04.10.2024)
5. Фінансовий капітал. Канал “Мінфін”/Економіка України в 2025: Курс долара, інфляція, ВВП. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pQn8pwLUP-Q> (07.11.2024)

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗМІНИ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Цифрові технології сьогодні все більше стають основним драйвером змін у міській інфраструктурі, трансформуючи способи управління та функціонування міст. Від інтелектуальних транспортних систем до енергетичних мереж нового покоління, цифрові інновації мають потенціал для радикальної оптимізації ресурсів, зниження витрат та підвищення якості життя мешканців. Міста, як центри економічної, культурної та соціальної активності, стикаються з численними викликами - від перевантаження інфраструктури до проблем з екологічною стійкістю. Цифровізація міських систем дає можливість розв'язувати ці проблеми через впровадження технологій, таких як Інтернет речей (IoT), великі дані (Big Data), штучний інтелект та автоматизація.

Цифрові технології дозволяють значно вдосконалити ключові компоненти міської інфраструктури, такі як транспортні системи, енергетичні мережі, водопостачання, відведення стічних вод та управління відходами. Наприклад, розумні транспортні системи (smart transportation) використовують датчики і аналітику для оптимізації руху, зменшення заторів та покращення якості громадського транспорту. Це забезпечує більш ефективний та екологічно чистий транспортний потік, що важливо для міст з високим рівнем забруднення [1, 2].

Інтеграція Інтернету речей у міську інфраструктуру дозволяє в реальному часі відстежувати стан різних систем, таких як енергоспоживання, освітлення вулиць, рівень води в резервуарах або робота насосних станцій. Це дає можливість оперативно реагувати на неполадки, знижувати енерговитрати та підвищувати ефективність використання міських ресурсів.

Великі дані та штучний інтелект також сприяють поліпшенню управлінських процесів у містах, допомагаючи прогнозувати потреби в інфраструктурі, планувати будівництво нових об'єктів або модернізацію існуючих. Аналіз даних дозволяє створювати точні моделі розвитку міських територій, що допомагає уникати перенавантаження інфраструктури та забезпечує сталий розвиток міста [3, 4].

Впровадження зелених технологій та інноваційних рішень для енергетичної ефективності також має важливе значення для сучасних міст. Використання відновлювальних джерел енергії, автоматизовані системи управління споживанням електроенергії, а також вдосконалення системи освітлення та опалення можуть значно знизити витрати енергії та зменшити екологічний слід міста.

Цифрові інновації змінюють не тільки технічну складову міської інфраструктури, а й саму концепцію міста. Розумні міста стають не тільки комфортними і безпечними для життя, але й екологічно стійкими, з низьким рівнем

викидів, ефективним використанням природних ресурсів і мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище. Завдяки цифровим рішенням міста можуть більш ефективно управляти своїм розвитком, зменшувати витрати, покращувати якість послуг та створювати більш комфортні умови для мешканців.

Таким чином, вплив цифрових технологій на міську інфраструктуру є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку міст, що відповідають вимогам сучасного світу. Цифровізація дає можливість не тільки оптимізувати існуючі системи, а й створювати нові можливості для адаптації міст до майбутніх викликів, зокрема з урахуванням зростаючого населення, змін клімату та економічних перетворень.

Від використання великих даних до Інтернету речей (IoT) і штучного інтелекту, цифрові інновації дозволяють міським адміністраціям ефективно управляти ресурсами, оптимізувати транспортні потоки, знижувати витрати енергії та підвищувати якість послуг для громадян. Саме тому, в таблиці 1 представимо особливості впливу цифрових технологій на змінність міської інфраструктури.

Таблиця 1

Вплив цифрових технологій на зміни міської інфраструктури

Особливості впливу	Опис
Розумні міста та цифровізація інфраструктури	Цифрові технології сприяють розвитку концепції «розумних міст», де всі компоненти інфраструктури (транспорт, енергетика, вода, відходи) інтегровані через сенсори та комунікаційні мережі. Це дозволяє зменшити витрати на ресурси, покращити управління транспортними потоками та знизити рівень забруднення. За допомогою IoT та великих даних, міста можуть адаптувати свої інфраструктури до змінюваних умов та потреб мешканців у реальному часі
Транспортна система	Цифрові технології дозволяють створювати інтегровані та адаптивні транспортні системи, що оптимізують рух транспорту, знижують затори та покращують використання громадського транспорту
Енергетична ефективність	Цифровізація енергетичної інфраструктури дозволяє значно підвищити ефективність використання енергії в міських системах. Встановлення «розумних» лічильників енергії та інтегрованих систем управління дозволяє знижувати споживання енергії, оптимізувати навантаження на енергетичні мережі та зменшувати викиди CO ₂ . Використання відновлювальних джерел енергії в поєднанні з цифровими системами дає можливість створювати міста з низьким рівнем забруднення
Водопостачання та управління відходами	Цифрові технології допомагають у більш ефективному управлінні водопостачанням та відходами. За допомогою сенсорів можна контролювати рівень води в резервуарах, витрати води та виявляти витіки, що дозволяє значно знижувати втрати та покращувати доступ до чистої води
Моніторинг та безпека	Цифрові технології забезпечують покращений моніторинг і управління безпекою міста. Камери відеоспостереження, аналітика даних у реальному часі і автоматизовані системи

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

	реагування дозволяють швидко реагувати на надзвичайні ситуації, а також допомагають у зниженні рівня злочинності та підвищенні загальної безпеки мешканців
Управління будівництвом та плануванням	Цифрові інструменти, зокрема BIM (Building Information Modeling) та 3D-моделювання, дозволяють створювати точні плани забудови та прогнозувати потреби в інфраструктурі, що дозволяє зменшити витрати та час на будівництво. Цифрове планування допомагає оцінити вплив нових проектів на навколишнє середовище, що є важливим для сталого розвитку міста
Інклюзивність та участь громадян	Цифрові технології сприяють розвитку інклюзивних міських просторів, де мешканці мають можливість брати участь у процесах прийняття рішень. Платформи для збору громадської думки та інтерактивні інструменти дозволяють жителям висловлювати свої потреби та ідеї щодо розвитку міста. Це покращує зв'язок між урядом і громадянами, створюючи більш прозору та ефективну систему управління

Джерело: сформовано на сонові [1, 2, 3, 4]

Отже, цифрові технології мають потужний вплив на зміни в міській інфраструктурі, сприяючи створенню більш ефективних, стійких і комфортних міст. Їх використання дає можливість оптимізувати ресурси, зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище та покращувати якість життя міських мешканців, що є важливими аспектами сталого розвитку сучасних урбаністичних територій. Саме тому, нижче представимо окремі підсумовуючі тези:

впровадження цифрових технологій кардинально змінює способи управління міськими системами, зокрема транспортом, енергетикою, водопостачанням та відходами. Системи, засновані на Інтернеті речей (IoT), великих даних та штучному інтелекті, дозволяють міським адміністраціям ефективніше реагувати на проблеми, планувати розвиток інфраструктури та оптимізувати використання ресурсів;

цифрові технології сприяють зменшенню витрат енергії, покращенню управління транспортними потоками, зниженню викидів CO₂ та підвищенню якості послуг для громадян. Інтеграція таких технологій у міську інфраструктуру допомагає зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та забезпечити більш сталий розвиток міста;

завдяки цифровим трансформаціям, міста стають не лише більш ефективними у використанні ресурсів, а й комфортнішими для життя. Розумні транспортні системи, автоматизовані системи освітлення, енергозбереження та моніторинг екологічного стану сприяють підвищенню рівня життя мешканців;

цифровізація дозволяє створювати точні моделі розвитку міських територій, знижуючи ризики перенавантаження інфраструктури. Ці технології дозволяють більш ефективно прогнозувати потреби в інфраструктурі та будівництві нових об'єктів, а також підтримувати оптимальне планування для забезпечення сталого розвитку;

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

цифрові технології є основою для створення «розумних» міст, які здатні адаптуватися до постійно змінюваних умов. Вони відкривають нові можливості для розвитку більш інтегрованих, екологічно чистих і комфортних міських середовищ, що відповідають вимогам сучасного суспільства та забезпечують стійке майбутнє.

Список використаних джерел:

5. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

6. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

7. Кириленко С.В. Формування інноваційної екосистеми підприємництва в умовах цифрової економіки. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2024. Вип. 4 (284). С. 36-42. (Index Copernicus). DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-284-4-36-42>
<https://journals.snu.edu.ua/?journal=VisnikSNU>

8. Кириленко С.В. Система економічної безпеки в умовах цифрової економіки. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(18), 2024. - С.40-47
3. URL: <https://en.econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/2024/06/1-2024-4.pdf>

Кириченко Надія Олександрівна
здобувачка першого(бакалаврського) рівня вищої освіти IV курсу
Факультету економіки та управління
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: Артамонова Г.В.
м.Київ, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПРАКТИК УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЙ

У сучасних умовах господарювання не лише зовнішнє, а й внутрішнє середовище організації зазнає динамічного розвитку. Зокрема, методи менеджменту, принципи ухвалення управлінських рішень, організаційна структура, система стратегічного планування та комунікації потребують періодичних змін і вдосконалення. Постійний ріст конкуренції, зростання вимог споживачів і швидкий прогрес у науково-технічній сфері змушують менеджерів і власників організацій шукати нові способи вирішення проблем і досягнення конкурентних переваг, застосовувати сучасні управлінські підходи та вдосконалювати роботу з персоналом. Це зумовлює необхідність запровадження управлінських інновацій як ключового чинника розвитку організації. Інновації, властиві будь-якій професійній діяльності людини, стають об'єктом дослідження, аналізу та впровадження. Вони не виникають самі по собі, а є результатом наукових досліджень і передового досвіду окремих фахівців та колективів, і цей процес потребує керування, а не стихійного розвитку.

Питання сутності та особливостей інновацій, інноваційного розвитку організації, організації інноваційних процесів, сутності управлінських інновацій були і залишаються важливим елементом для досліджень та висвітлені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених: Ю. М. Бажала, Дж. Біркіншоу, П. Друкера, Т.Г. Дудара, М.І. Дяченко, С.М. Ілляшенка, В.І. Захарченка, О.В. Карлінської, А.Г. Латкіна, В.В. Мельниченка та ін. Дослідження цих науковців розкривають сутність і проблематику управління інноваційною діяльністю, підходи до класифікації інновацій, особливості процесу їх впровадження, а також важливість управлінських інновацій для ефективного розвитку суб'єктів господарювання[1].

Інновація — це складова підприємництва, що завжди існує у ринковій економіці. Вона поєднує раціональне й ірраціональне, тому що, з одного боку, зміни повинні забезпечувати матеріальний або соціальний ефект, а з іншого — рушієм інновації є талант і неординарність мислення. У широкому розумінні інноваційний процес не обмежується першою появою на ринку нового продукту, послуги або доведенням до проектної потужності нової технології. Із розповсюдженням інновація вдосконалюється, стає більш ефективною, набуває не відомих раніше споживчих властивостей. Це забезпечує нові сфери її застосування, ринки, нових споживачів. Такий феномен одержав назву дифузії, а інтегральний суспільний результат інновації є позитивним саме завдяки їй. Інновація завдяки комплексному

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

розгортанню утворює нову технологічно-соціально-економічну систему суспільства, яка складається з:

- галузей, які здійснюють інновацію;
- галузей, які поширюють нову технологію та поглиблюють її економічні переваги;
- галузей, що виникають унаслідок розвитку нових технологій.

Дифузія інновацій зумовлює тісний взаємозв'язок між науково-технічною, виробничою й інвестиційною діяльністю та свідчить про необхідність розгляду не лише інновації як окремого техніко-організаційного акту, а комплексу дій суб'єктів господарювання та складових національної інноваційної інфраструктури. Досягнення синергетичного ефекту інновації вимагає значно більшого обсягу дій та сукупних інвестицій, ніж потрібно, щоб отримати локальний економічний ефект від звичайних капіталовкладень. На рис. 1.1 подано різні напрями трактування інновацій залежно від виду організації [5].

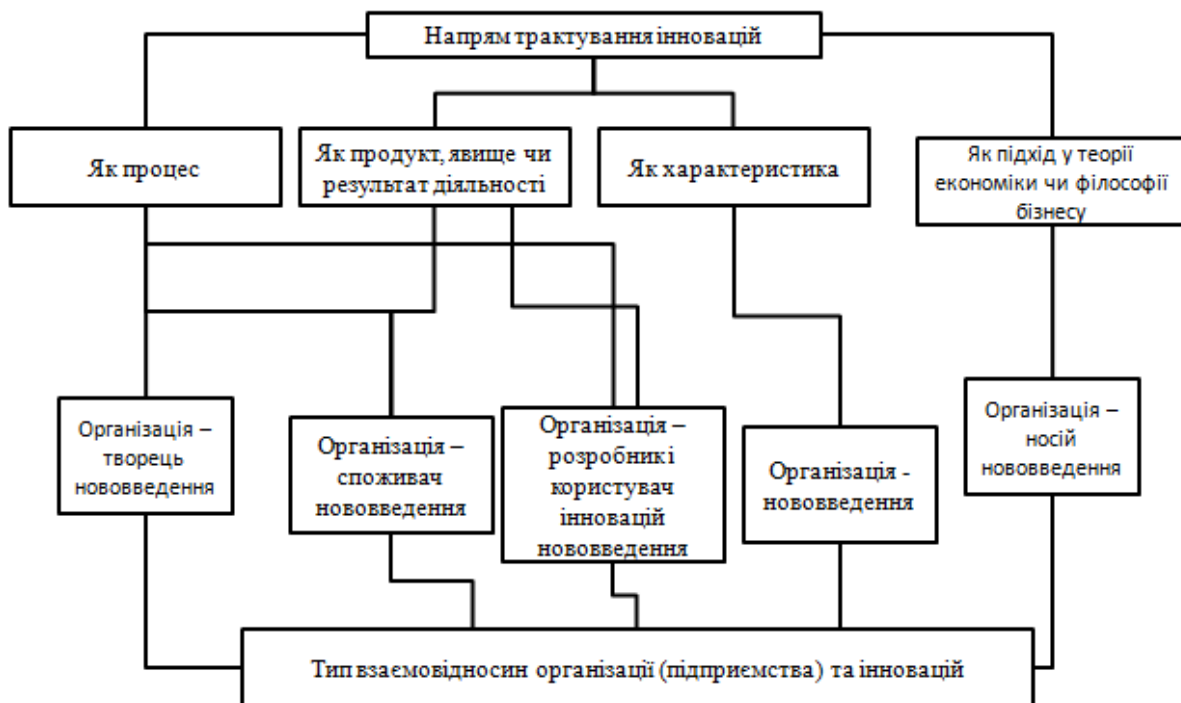

Рис. 1.1 Напрямки трактування інновацій залежно від виду організації

Аналізуючи погляди вітчизняних та закордонних науковців на сутність терміну «інновація», можна чітко виокремити три основні підходи до дослідження цієї проблеми. Один із підходів розглядає інновацію як результат творчого процесу, що виявляється у вигляді нової чи вдосконаленої продукції (технології). Прихильники процесного підходу стверджують, що інновація — це процес впровадження, освоєння і застосування нових рішень; тобто процес змін та вдосконалення продукту в певній господарській сфері. Ще один популярний підхід — еволюційний, згідно з яким інновація розглядається як оновлення чи зміна, що відбувається в продукті, технології, системі або методі. У ході інноваційної

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

діяльності організація може досягати високої результативності, орієнтуючись на конкретний об'єкт та враховуючи максимальну кількість внутрішніх і зовнішніх факторів [2-3].

Різні види інновацій тісно взаємопов'язані. Наприклад, технічні та технологічні інновації створюють умови для управлінських рішень, оскільки змінюють організацію виробництва. Різноманіття класифікаційних ознак інновацій свідчить про те, що форми організації впровадження інновацій, масштаби і способи впливу на економіку, а також методи оцінки їх ефективності повинні відрізнятися різноманіттям. Класифікація інновацій дозволяє організації визначити найбільш ефективну інноваційну стратегію і механізм управління інноваційною діяльністю.

Запроваджуючи інноваційні зміни та розвиваючи інноваційний управлінський механізм, підприємство повинно враховувати закони та закономірності розвитку навколишнього середовища і, з огляду на це, створити чітку систему принципів і методів розробки та реалізації інноваційних управлінських рішень. Соціологічні дослідження показують, що продуктивні та непродуктивні керівники витрачають час на різні аспекти: перші зосереджуються на завданнях, пов'язаних із побудовою ефективних процесів у діяльності організації, тоді як другі основний час відводять на контроль, координацію та коригування повсякденних задач, часто змінюючи процеси для досягнення короткострокових цілей. Продуктивні керівники постійно вдосконалюють систему діяльності організації, створюючи більш ефективні та оптимально функціонуючі процеси.

Організація управлінських інновацій вимагає вирішення питань методичного забезпечення інноваційного процесу. При розробці та реалізації управлінських інновацій використовуються різноманітні методи та засоби. Окрім методів підготовки проєкту змін і впровадження, необхідно належним чином організувати процес управління цим впровадженням, застосовуючи науково обґрунтовані методи, які показали свою ефективність у подібних умовах.

В сучасній економічній ситуації в Україні управлінські інновації значною мірою визначаються галузевими або організаційними інтересами, що обмежені формами економічної влади на трьох рівнях:

Перший рівень представляє вплив глобального фінансового капіталу, що формує керуючі параметри, такі як валютний курс, банківський відсоток та впровадження інновацій, забезпечуючи глобальну координацію.

Другий рівень — це рівень державної економічної політики, на яку впливає глобальний фінансовий капітал і яка спрямована на підтримку конкуренції, контролюючи процеси злиття та поглинання компаній.

Третій рівень стосується адаптації організаційних інтересів у межах глобальної та національної координації. Лише деякі великі компанії досягли стадії інноваційно-технологічного розвитку [4].

Для прискорення процесу необхідні економічна стабільність і активна державна підтримка інноваційної сфери. Основні стадії інноваційного розвитку включають:

1. **Управлінські інновації:** налагоджуються відносини між підрозділами, запроваджується планування і бюджетування, оновлюються кадри, впроваджується комп'ютеризація обробки управлінської інформації.
2. **Ринкові інновації:** формуються збутові та розподільні мережі, налагоджуються логістичні ланцюжки, встановлюється маркетингова стратегія, можливе створення вертикально інтегрованих холдингів; змінюється упаковка і дизайн продукції, оновлюється та розширюється асортимент.
3. **Модернізація:** оновлюється обладнання, закупаються готові технологічні лінії та технології, створюються дослідницькі підрозділи для розробки оригінальних продуктів на основі запозичених технологій, досліджуються нові ринкові ніші, впроваджуються системи автоматизованого проектування.
4. **Інноваційно-технологічний розвиток:** створюються корпоративні та венчурні фонди, залучаються наукові колективи, відбувається скупівля малих інноваційних компаній, диверсифікація спрямована на високотехнологічні, швидкозростаючі ринкові сегменти, реалізується активна патентно-ліцензійна політика [6].

У зарубіжній практиці широкого поширення набули інтегровані системи управління інноваційною діяльністю, суть яких полягає в тому, що підрозділи, що займаються реалізацією інноваційної політики та управлінням інноваціями, розподілені по різних рівнях управлінської структури, але мають чіткі канали взаємодії і систему координації. Така організація інноваційного процесу дозволяє досягти гнучкості структур управління інноваційною діяльністю, що використовують в тому числі і горизонтальні зв'язки між підрозділами.

За допомогою інноваційних розробок та нових знань країна може збільшити продуктивність економіки, а отже, і підвищити свою конкурентоспроможність на світових ринках. Саме це стимулює економічне зростання, що одночасно забезпечує і підвищення зайнятості населення. Розвиток та запровадження інновацій фактично забезпечують наукові дослідження та технічні розробки. Витрати на наукові дослідження та технічні розробки є основним показником, який відображає рівень докладених країною інноваційних зусиль [7].

Впровадження управлінських інновацій є необхідним кроком для підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасному динамічному середовищі. Ефективна реалізація інноваційних змін вимагає не лише адаптації внутрішніх процесів, а й гнучкості в реагуванні на зовнішні виклики, такі як зміни в ринкових умовах та технологічні новації. Системний підхід до управлінських інновацій, що включає етапи від управлінських та ринкових інновацій до модернізації та інноваційно-технологічного розвитку, дозволяє підприємствам значно поліпшити свої організаційні структури, оптимізувати процеси і зрештою підвищити свою ефективність.

Оцінка результатів впроваджених інновацій повинна ґрунтуватися на чітких показниках, які дозволяють аналізувати зміни у фінансових результатах, ринковій позиції та загальному розвитку організації. Лише за умови постійного моніторингу та адаптації управлінських практик до вимог часу підприємства можуть досягти стабільного зростання та сталого розвитку. У підсумку, управлінські інновації є ключовим чинником успіху для організацій, які прагнуть не лише вижити, а й процвітати в умовах сучасної економіки.

Список використаних джерел

1. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. - Київ: ЦУЛ, Фенікс, 2003. - 440 с.
2. Бистров А.Г. Особливості та зміст організаційно-управлінських інновацій / А.Г. Бистров // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. - Луганськ: вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2011. - № 2 (38). - С. 49-53.
3. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. — К. : КНЕУ, 2003. — 394 с.
4. Гриньов А.В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А.В. Гриньов // Проблеми науки. - 2013. - № 12. - С. 12 - 17.
5. Федішин І.Б. Етимологічне походження та теоретичні засади категорії «інновація» та її класифікаційні ознаки / І. Б. Федішин // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2012. – № 3. – С. 42-47.
6. Anthony, Scott D.; Johnson, Mark W.; Sinfield, Joseph V.; Altman, Elizabeth J. (2008). Innovator's Guide to Growth. "Putting Disruptive Innovation to Work". Harvard Business School Press. ISBN 978-1-59139-846-2.
7. Freeman C. The Economics of Industrial innovation. – 2 nd edn. – London : Frances Pinter, 1982.

Козлов А.С.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Транспортна інфраструктура є важливим елементом економічного та соціального розвитку будь-якого регіону. Вона не тільки забезпечує мобільність населення та ефективність перевезення товарів, але й безпосередньо впливає на сталий розвиток, сприяючи збереженню екологічної рівноваги, підвищенню якості життя громадян та зменшенню нерівності між різними територіями. В умовах глобалізації та урбанізації транспортна інфраструктура стає не лише інструментом економічного зростання, а й важливим чинником, що визначає рівень доступності та зручності для мешканців віддалених районів.

Спираючись на теоретичний базис [1-7] зауважимо, що транспортна інфраструктура представляє собою систему споруд, шляхів, об'єктів і засобів, яка забезпечує переміщення людей та вантажів різними видами транспорту. Вона включає в себе всі елементи, необхідні для функціонування транспортних систем, від доріг і залізниць до транспортних терміналів і логістичних центрів. Транспортна інфраструктура є важливою складовою частиною економіки, яка сприяє розвитку бізнесу, полегшує доступ до ресурсів та послуг і підтримує мобільність населення.

Крім того, розвиток транспортної інфраструктури має безпосередній вплив на соціальну сферу. Зручні та доступні транспортні зв'язки сприяють покращенню мобільності населення, знижують рівень соціальної ізоляції в віддалених районах, дають можливість доступу до медичних, освітніх та культурних послуг, що, в свою чергу, позитивно впливає на рівень життя мешканців. Транспорт також є важливим фактором для розвитку туризму та залучення інвестицій, що сприяє економічному зростанню регіону.

Однак, розвиток транспортної інфраструктури пов'язаний з рядом викликів, зокрема необхідністю збалансувати інтереси різних зацікавлених сторін, враховуючи обмеженість ресурсів та потребу в інтеграції екологічних, економічних і соціальних аспектів. Тому важливо застосовувати комплексний підхід до планування та реалізації транспортних проєктів, що включає не тільки технічні та економічні, але й екологічні та соціальні фактори.

Отже, вплив транспортної інфраструктури на сталий розвиток регіону є багатограним і вимагає всебічного підходу до його оцінки та планування. Тільки через розумну і зважену політику можна досягти оптимального поєднання економічної ефективності, екологічної стабільності та соціальної інтеграції в процесі розвитку транспортної інфраструктури, що стане основою сталого розвитку регіонів.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Транспортна інфраструктура складається з кількох основних складових, кожна з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування транспортних систем та забезпеченні сталого розвитку. До основних складових транспортної інфраструктури належать окремі складові, що наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Складові транспортної інфраструктури

Складова	Елементи, що входять до її складу
Транспортні мережі та маршрути	Автомобільні дороги. Залізничні лінії, аеропорти та аеродроми, морські порти та гавані, річкові порти.
Транспортні засоби	Автомобільний транспорт, залізничні транспортні засоби, повітряний транспорт, морський та річковий транспорт
Транспортні термінали та станції	Автостанції та автовокзали, залізничні вокзали, аеропорти, морські порти та річкові термінали
Інженерні споруди	Мости та естакади, тунелі, кільцеві розв'язки та транспортні розв'язки
Системи управління та моніторингу	Інтелектуальні транспортні системи, навігаційні та інформаційні системи
Транспортна логістика та послуги	Кур'єрські служби та вантажоперевезення, пасажирські перевезення, інфраструктура для зберігання вантажів
Екологічні та енергетичні складові	Екологічні зони та зони обмеження руху, інфраструктура для альтернативних видів пального

Джерело: систематизовано на основі джерел [2, 6, 7]

Таким чином, транспортна інфраструктура є складною та багатогранною системою, яка включає не лише фізичні елементи (дороги, вокзали, термінали), а й технологічні, організаційні та екологічні компоненти, що забезпечують ефективну роботу транспортної мережі в цілому.

Вплив транспортної інфраструктури на сталий розвиток регіону є багатограним процесом, що охоплює різні аспекти економічної, соціальної та екологічної сфер. Складові цього впливу можна розглядати через кілька ключових факторів, кожен з яких важливий для забезпечення збалансованого і стійкого розвитку території (табл. 2).

Таблиця 2

Складові впливу транспортної інфраструктури

Вид впливу	Характеристика
Економічний вплив	Покращення доступу до ринків та ресурсів, створення нових робочих місць, залучення інвестицій
Соціальний вплив	Покращення доступності послуг, зменшення соціальної нерівності, підвищення мобільності населення
Екологічний вплив	Зниження рівня забруднення, управління природними ресурсами, інфраструктура для альтернативних видів транспорту
Інноваційний і технологічний вплив	Інтелектуальні транспортні системи, автоматизація і цифровізація транспорту

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Інфраструктурний вплив	Модернізація інфраструктури, інтеграція різних видів транспорту
Туристичний вплив	Розвиток туристичної привабливості, залучення туристичних інвестицій
Стійкість до змін клімату та адаптація	Розвиток інфраструктури з урахуванням змін клімату, резервні системи та маршрути

Джерело: складено на основі [1-7]

Вплив транспортної інфраструктури на сталий розвиток регіону є комплексним і багатограним. Для досягнення сталого розвитку важливо враховувати всі ці аспекти і розвивати транспортну інфраструктуру таким чином, щоб вона сприяла не лише економічному зростанню, а й соціальному прогресу та екологічній стабільності.

Таким чином, вплив транспортної інфраструктури на сталий розвиток регіону є вирішальним фактором для досягнення довгострокового економічного зростання, соціальної інтеграції та екологічної стійкості. Розвинута транспортна мережа забезпечує ефективний зв'язок між різними регіонами, що сприяє зростанню торгівлі, мобільності населення та доступу до важливих послуг, знижуючи рівень соціальної ізоляції. Водночас, правильне управління транспортною інфраструктурою дозволяє зменшити навантаження на навколишнє середовище, знизити викиди забруднювальних речовин та оптимізувати використання природних ресурсів.

Ключовими аспектами є інтеграція екологічно чистих технологій, інноваційних рішень для управління транспортними потоками та розвиток альтернативних видів транспорту, що сприяють збереженню екосистем та підвищенню якості життя в регіонах. Розвиток транспортної інфраструктури також має безпосередній вплив на залучення інвестицій, створення нових робочих місць і сприяє розвитку туристичної привабливості регіону.

Сталий розвиток регіону безпосередньо залежить від стратегічного підходу до планування, інвестування та модернізації транспортної інфраструктури. Тільки при комплексному підході, що враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти, можна досягти балансу між розвитком транспортної системи та сталим розвитком регіону.

Список використаних джерел:

1. Shevchenko, I., Haraev, M., Krysovaty, I., Kurtsev, O. (2024). The Digital Investment Platform as a Means of Forming and Implementing an Investment Project of a Railway Company. In: Yang, X.S., Sherratt, S., Dey, N., Joshi, A. (eds) Proceedings of Ninth International Congress on Information and Communication Technology. ICICT 2024 2024. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 1014. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-97-3562-4_36
2. Бондар Н. Розвиток транспортної інфраструктури України на засадах державно-приватного партнерства: Монографія. Київ: НТУ, 2014. 336 с.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

3. Дмитрієва О.І. Транспортна інфраструктура як об'єкт державного регулювання. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2020. №24. DOI: [https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2020.24.0.52C.52 - 63](https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2020.24.0.52C.52-63)
4. Кириленко С.В. Система економічної безпеки в умовах цифрової економіки. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(18), 2024. - С.40-47
3. URL: <https://en.econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/2024/06/1-2024-4.pdf>
5. Крисоватий І.А. Сучасна ринкова інфраструктура України. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany. Pp. 87-88. URL: <https://eu-conf.com/events/research-work-in-the-system-of-training-teachers-in-technological-fields/>
6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
7. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232-/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА УРБАНІСТИКУ

Урбаністика, як наука про організацію і планування міських територій, традиційно охоплює питання розвитку інфраструктури, житлового будівництва, транспорту та економічної активності в містах. Однак із розвитком цифрових технологій урбаністика переживає значні зміни, оскільки сучасні цифрові трансформації створюють нові можливості для управління міським середовищем, покращення якості життя та оптимізації процесів урбанізації.

Цифрові трансформації, зокрема впровадження інтелектуальних систем управління містами, технологій Інтернету речей (IoT), аналізу великих даних та штучного інтелекту, дозволяють створювати «розумні міста» (smart cities), які ефективно реагують на виклики урбанізації, знижують навантаження на інфраструктуру та підвищують рівень комфорту для мешканців. Вони відкривають нові горизонти для інтеграції різних технологій у процеси планування та управління міським середовищем, зокрема в таких сферах, як енергетика, транспорт, екологія та безпека [1, 2, 3].

Цифрові трансформації в урбаністиці мають потужний вплив на різні аспекти міського життя. Завдяки технологіям великих даних та аналітиці, міста отримують можливість краще розуміти потреби своїх мешканців, прогнозувати розвиток інфраструктури, зменшувати рівень забруднення та покращувати якість послуг. Дані, що збираються через датчики, камери спостереження, мобільні додатки та інші цифрові платформи, дозволяють приймати більш обґрунтовані рішення щодо оптимізації міських процесів.

Розумні транспортні системи (Smart Mobility), що базуються на цифрових технологіях, допомагають знизити рівень заторів на дорогах, поліпшити ефективність транспорту, зменшити витрати пального та негативний вплив на довкілля. Це включає інноваційні рішення, такі як самокеровані автомобілі, електричні транспортні засоби, інтегровані системи для управління рухом, а також застосування технологій для моніторингу та управління транспортними потоками в реальному часі.

Системи розумного енергоспоживання дозволяють знижувати витрати енергії в будівлях, освітленні вулиць і громадських місцях, а також управляти енергетичними мережами так, щоб вони були більш ефективними і стійкими до різних змін. Впровадження зеленої інфраструктури та технологій для моніторингу якості повітря, води та відходів сприяє формуванню екологічно чистих і сталих міст.

Також варто зазначити, що цифрові інструменти дозволяють урбаністам та міським адміністраціям приймати більш прозорі та ефективні рішення щодо планування забудови, використовуючи 3D-моделювання, аналіз впливу на

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

навколишнє середовище та прогнозування соціально-економічних ефектів від нових забудов.

Таким чином, цифрові трансформації в урбаністиці відкривають нові можливості для розвитку сучасних міських територій, роблячи їх більш ефективними, комфортними та безпечними для життя. Вони дозволяють не тільки поліпшити якість міського середовища, але й забезпечити сталий розвиток міст, підвищити їх конкурентоспроможність на глобальному рівні. У майбутньому цифрові технології стануть невід'ємною частиною стратегічного управління містами, що дозволить створювати адаптивні, інклюзивні та екологічно стійкі міські простори для нових поколінь.

Цифрові трансформації значно змінюють підходи до планування, розвитку та управління міськими територіями. Міста все більше стають інтелектуальними та адаптивними завдяки новітнім технологіям, які дозволяють ефективно реагувати на потреби населення, оптимізувати використання ресурсів та забезпечити сталий розвиток. Цифрові інновації сприяють не лише модернізації інфраструктури, а й зміні самого підходу до урбаністичних процесів. В таблиці 1 наведемо особливості впливу цифрових трансформацій на урбаністику.

Таблиця 1

Вплив цифрових трансформацій на урбаністику

Особливості впливу	Характеристика
Розумні міста (Smart Cities)	Цифрові технології є основою концепції розумних міст, де використання Інтернету речей, сенсорних мереж та штучного інтелекту дозволяє створювати інтегровані системи управління міським середовищем. За допомогою цих технологій міста можуть оптимізувати споживання енергії, зменшувати забруднення навколишнього середовища, покращувати транспортну інфраструктуру, надавати громадянам швидкий доступ до адміністративних послуг і забезпечувати безпеку
Аналіз великих даних	Завдяки розвитку аналітики великих даних, урбаністи отримують можливість краще розуміти динаміку міського розвитку, потреби населення та прогнозувати зміни. Дані, зібрані з різних джерел (сенсори, мобільні додатки, соціальні мережі тощо), дозволяють не лише виявляти проблеми в реальному часі, а й розробляти стратегії для довгострокового розвитку міст
Цифрове планування та моделювання	Інструменти для цифрового планування та моделювання, зокрема 3D-моделі та будівельні інформаційні моделі (BIM), дозволяють створювати віртуальні моделі міських територій. Це дає можливість не тільки візуалізувати забудову, а й аналізувати вплив нових проектів на навколишнє середовище, ефективність інфраструктури та життєдіяльність мешканців. Такі технології дозволяють ухвалювати обґрунтовані рішення на всіх етапах розвитку міста, знижуючи ризики помилок і забезпечуючи кращу адаптацію до потреб суспільства
Інтелектуальні транспортні системи	Цифрові трансформації значно покращують транспортну інфраструктуру міст. Використання розумних транспортних систем (Smart Mobility), таких як інтегровані платформи для

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

	моніторингу та управління транспортними потоками, дозволяє зменшити затори, підвищити ефективність громадського транспорту та знизити витрати на паливо. Важливими елементами таких систем є також використання електричних та автономних транспортних засобів, що знижує рівень викидів і створює більш чисте та комфортне середовище для мешканців
Енергетична ефективність і сталий розвиток	Цифрові технології активно сприяють розвитку енергоефективних будівель і об'єктів інфраструктури. Системи для моніторингу та оптимізації енергоспоживання дозволяють зменшити витрати енергії в містах, зробити будівлі більш стійкими до змін клімату та знизити викиди парникових газів. За допомогою аналізу даних можна виявляти найефективніші шляхи використання енергетичних ресурсів і оптимізувати їх споживання на рівні будівель, кварталів і цілих районів
Покращення управління ресурсами та екологічні ініціативи	Системи для моніторингу якості води, повітря та відходів допомагають своєчасно виявляти проблеми, а також прогнозувати можливі зміни, що дозволяє оперативно реагувати на екологічні загрози
Покращення взаємодії з громадянами	Цифрові технології також змінюють способи комунікації між міськими адміністраціями та громадянами. За допомогою мобільних додатків та онлайн-платформ мешканці можуть отримувати актуальну інформацію про стан міської інфраструктури, подавати запити на обслуговування чи вирішення проблем, а також брати участь у процесах міського планування. Це сприяє розвитку більш відкритого і прозорого управління містом, що є важливим фактором для підвищення якості життя мешканців

Джерело: сформовано з урахуванням [1, 2, 3]

Таким чином, цифрові трансформації мають значний вплив на розвиток урбаністики, змінюючи традиційні підходи до планування, управління та функціонування міських територій. Впровадження інноваційних технологій, таких як Інтернет речей, великі дані, штучний інтелект, розумні транспортні системи та енергетичні рішення, дозволяє створювати більш ефективні, стійкі та комфортні міські середовища. Ці технології сприяють зменшенню навантаження на інфраструктуру, підвищенню якості послуг для мешканців і оптимізації витрат ресурсів.

Завдяки цифровим інструментам, урбаністи можуть більш точно прогнозувати розвиток міста, поліпшувати управління транспортними потоками, зменшувати вплив на навколишнє середовище і підвищувати рівень безпеки. Однак, для того щоб ці трансформації мали стійкий ефект, необхідна адаптація на рівні управлінських структур, інтеграція нових технологій на всіх етапах міського розвитку, а також забезпечення належної кібербезпеки.

Враховуючи швидкість технологічних змін, майбутнє урбаністики неминуче буде тісно пов'язане з цифровими інноваціями. Вони створюватимуть нові можливості для розвитку розумних міст, що відповідатимуть вимогам сталого розвитку та покращення якості життя. Цифрові трансформації, таким чином,

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

відкривають нові горизонти для урбаністики, дозволяючи створювати міста, які не тільки відповідають вимогам сьогодення, але й є готовими до викликів майбутнього.

Список використаних джерел:

8. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

9. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

10. Крисоватий І. А. Особливості урбаністики в умовах цифрової економіки. Бізнес Інформ. 2024. №2. С. 105–110. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-2_0-pages-105_110.pdf

Малашенко Д.В.,
здобувач ступеня бакалавра ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Лойко В.В.,
професорка кафедри міжнародної економіки, доктор економічних наук, професор,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ТА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО ТРАНСПОРТУ В КИЄВІ

Урбанізація, як процес зростання значення та розміру міст є дуже важливим фактором розвитку економіки будь якої країни. Однак чи приносить вона користь пропорційно розміру – доволі складне та цікаве питання. Ця теза поглибиться в питання розвитку громадського транспорту як частини розвитку міст та проаналізує сучасні виклики для міста Києва.

Якщо метафорично підійти до структури міста, то її можна порівняти з людським тілом, де кожна будівля, вулиця та район є частиною єдиного організму. Громадський транспорт в цьому описі чудово виступає у ролі крові. Кров транспортує кисень та корисні речовини так само, як громадський транспорт забезпечує мобільність людей по всьому місту, і чим краще побудована ця система, тим краще та ефективніше можна перевозити як людські, так і інші ресурси по всій його території. Під час активної урбанізації та нерівномірному розвитку транспортної системи, або взагалі її відсутності, поганий стан громадського транспорту негативно впливає на якість життя мешканців міста, створює труднощі у пересуванні та стрес для всієї економіки.

Наразі понад 50% населення проживає саме в містах, і ці 50% людей генерують понад 80% усього ВВП, цей надзвичайно високий показник вказує на те, що урбанізація є майбутнім рушієм інновацій та економіки в цілому.

Якщо в звичайного мешканця Києва спитати, які проблеми транспорту його хвилюють найбільше, то з великою вірогідністю це будуть затори. У 2021 році мер Києва Віталій Кличко заявив, що приріст автомобілів за 5 років склав 400 тис, і тепер це число досягає 1 млн активних транспортних засобів, така кількість становить загрозу для всієї транспортної системи міста, а також для екології та рівня забрудненості повітря.

Проаналізуємо пасажирообіг за видами транспорту в Україні, щоб зрозуміти обсяг навантаження на кожеш вид транспорту та зрозуміти, який вид транспорту є популярнішим.

Пасажирообіг за видами транспорту

	(млн.пас.км.)							
	Залізничний	Морський	Річковий	Автомобільний	Авіаційний	Трамвайний	Тролейбусний	Метрополітенівський
2016	36839,2	17,8	12,6	34555,3	15532,6	3994,8	5896,5	5350,5
2017	28075,0	10,8	19,5	35509,1	20346,0	3923,5	6017,4	5507,3
2018	28685,2	2,1	25,5	34560,3	25889,3	3925,4	5804,8	5553,4
2019	28413,5	1,3	24,5	33879,9	30241,8	3729,2	5407,0	5477,8
2020	10696,2	0,7	3,3	19092,2	10106,9	2541,0	3452,9	3141,6

Згідно табл. 1 видно, що найпопулярнішим видом транспорту за пасажирообігом є автомобільний і досягає 19092,2 млн.пас.км, що в 7,5 разів більше за трамвайний транспорт, в 5,5 разів більше за тролейбусний та у 6 разів більше ніж метрополітенівський.

Головною причиною зросту попиту на приватні автомобілі є недостатньо розвинена транспортна система міста. Це може бути недостатня кількість громадського транспорту, не ефективне планування маршрутів та застарілий стан громадського транспорту.

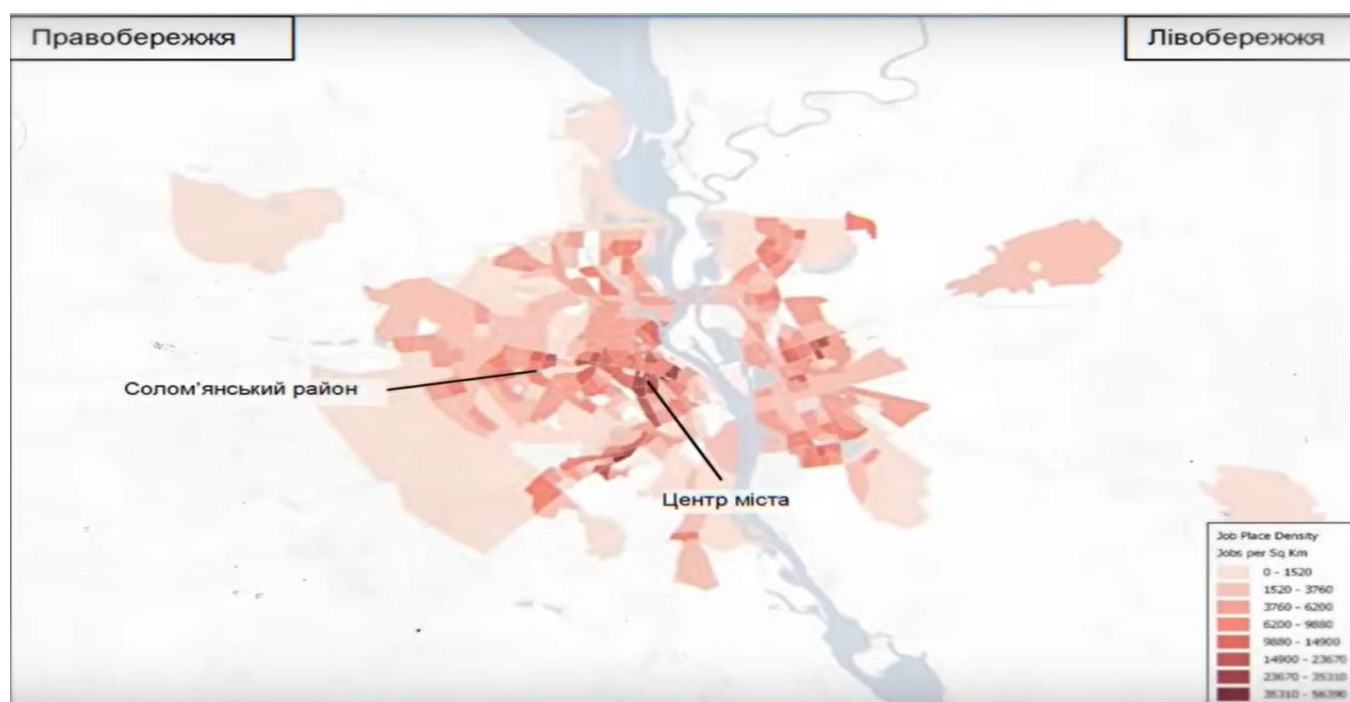

Рис.1. Мапа кількості робочих місць у Києві. Джерело: [3].

Згідно цієї мапи можна побачити, що основна кількість робочих місць зосереджена саме в центрі Києва на правому березі, попри те, що лівий берег має більшу густину населення. У результаті люди з лівого берега мають долати величезні відстані щоб дібратися на роботу, а з урахуванням величезної переваги автомобілів над іншими видами громадського транспорту, у місті утворюються величезні затори. В середньому людина, яка живе на лівому березі Києва, витрачає від 45 хв до 1,5 год тільки на шлях до роботи, і цей застій негативно впливає на пересування містом, та, як наслідок, його економіку.

Громадський транспорт є невід'ємною частиною усього життя міста, і вкладання коштів у його рівномірну оптимізацію, розвиток інновацій у сфері транспортних послуг буде основою для успішної та екологічної урбанізації міста Києва. Як казав Кріс Гетгард – «Громадський транспорт схожий на збільшуваче скла, яке дозволяє побачити цивілізацію зблизька».

Список використаних джерел:

1. Стаття URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2022/10/31/investing-in-public-transit-systems-can-empower-workers-and-transform-urban-economies>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> -
3. Додаткова інформація з інтернет-ресурсу YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dXYd97AeCEo> –

Науменко В. М.,
здобувач ступеня магістр,
Івашенко О. А.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Тіньова економіка є серйозним викликом для України, який значно впливає на бюджетні надходження, соціально-економічний розвиток та фінансову стабільність країни. Тіньова економіка включає в себе нелегальну економічну діяльність, яка не відображається в офіційній статистиці та не підлягає оподаткуванню. Метою цього дослідження є аналіз впливу тіньової економіки на податкові надходження України у 2023 році [1].

Дослідження визначає тіньову економіку як економічну діяльність, що не враховується офіційною статистикою та спрямована на ухилення від оподаткування. Правове регулювання протидії тіньовій економіці здійснюється через низку нормативних актів, включаючи Податковий кодекс України, закони "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" та інші підзаконні нормативні акти [2-3].

Тіньова економіка включає різні форми незаконної або нерегульованої економічної діяльності, зокрема ухилення від сплати податків, нелегальну зайнятість, контрабанду та корупційні схеми. Основні причини розвитку тіньової економіки в Україні включають високий рівень корупції, складність податкової системи, низький рівень правової культури та недостатню ефективність державного контролю [4].

Тіньова економіка значно зменшує податкові надходження до державного бюджету. Ухилення від сплати податків, нелегальна зайнятість та інші форми тіньової економічної діяльності призводять до втрат, які мають негативний вплив на фінансову стабільність країни та можливості реалізації державних програм [5].

Зменшення податкових надходжень через ухилення від сплати податків зменшує обсяги надходжень до бюджету, а нелегальна зайнятість призводить до втрат від соціальних внесків і податків на доходи фізичних осіб. Підприємства, що працюють в офіційному секторі, змушені нести більше податкове навантаження, що створює нерівні умови порівняно з тіньовими суб'єктами.

Методологію оцінки тіньової економіки досліджували багато науковців, серед яких В. Дубровський, О. Гетман, В. Черкашин. У межах дослідження [6] авторами було виокремлено три основні підходи до кількісної оцінки рівня тіньової економіки:

— монетарний метод: базується на аналізі грошової маси та швидкості її обігу;

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

- метод збитковості підприємств: враховує частку збиткових підприємств та обсяги їх фінансових результатів;
- електричний метод: передбачає порівняння обсягів спожитої електроенергії з офіційними економічними показниками.

Результати застосування цих методів демонструють стійку тенденцію до зростання рівня тіньової економіки в Україні протягом 2021-2023 рр. (табл.1):

Таблиця 1

Кількісна оцінка рівня тіньової економіки

Рік	Монетарний метод (%)	Метод збитковості підприємств (%)	Електричний метод (%)	Рік	Монетарний метод (%)	Метод збитковості підприємств (%)	Електричний метод (%)
2010	38	34	36	2017	31	25	29
2011	34	29	28	2018	32	23	27
2012	30	31	28	2019	30	24	26
2013	29	31	30	2020	31	27	24
2014	33	35	38	2021	32	23	27
2015	33	30	35	2022	30	31	30
2016	33	25	31	2023 (прогноз)	30	24	26

Джерело: систематизовано автором за даними [9, 10]

Помітно, що на 2023 рік прогнозується зменшення рівня тіньової економіки, що підтверджується дослідженням Куца О., що стверджує що нинішня війна в Україні, на відміну від попередніх криз, більше вдарила по тіньовій економіці, ніж по офіційній. Це пов'язано з падінням платоспроможного попиту, логістичними проблемами та зростанням апетитів контролюючих органів. Однак існує ризик повернення до рівня 40% у разі відсутності ефективних заходів детінізації. [11]

Також дослідження, проведене В. Дубровським, О. Гетманом і В. Черкашиним, аналізує фіскальний ефект від застосування різних інструментів ухилення від оподаткування. Дані свідчать про значні втрати для державного бюджету через недоотримання податків (табл.2).

Таблиця 2

Втрати державного бюджету через ухилення від оподаткування

Схема	Податки (платежі), яких вона дає змогу уникати	Приблизні обсяги	Приблизні втрати бюджету	Примітки
порушення митних правил, контрабанда та корупція на кордоні	ПДВ+акцизи+ мита	380–540	120–167	стійке зростання втрат бюджету
офшорні схеми та BEPS	офшорні схеми та BEPS податок на прибуток (далі –	50–60	9–11	значне зменшення, зокрема внаслідок військових валютних обмежень та активного

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

	ПП), податок на репатріацію			впровадження інструментів боротьби з BEPS, КІК, ТЦУ
контрафакт, нелегальна торгівля підакцизними товарами	ПП+ПДВ+ акцизи	117–120	35–40	позитивна динаміка
конвертаційні та/або транзитні центри, податкові ями, «міскодинг», «дропи»	ПП+ПДВ+ ЄСВ+ПДФО+ військовий збір (далі – ВЗ)	200–308	30–60	зростання у 2022–2023 рр.
формування схемного податкового кредиту («скрутки»)	ПДВ	90–108	15–18	стримане зменшення
схеми з оподаткуванням землі та нерухомості	ПДФО+ПП+ ЄСВ+ВЗ	230–460	115–230	зростання
Заробітні плати в конвертах	ЄСВ+ПДФО+ ВЗ	230–460	115–230	зростання

Джерело: систематизовано автором на даними [6]

Вагомим негативним впливом тіньової економіки є вплив на надходження з Європи. Надходження з ЄС є важливим компонентом фінансової підтримки України. У 2021-2023 рр. щорічні надходження до бюджету України з Європи становили близько 1,5 млрд євро. Це включає надходження з легальної діяльності українських підприємств за кордоном, інвестиції, фінансова допомога та гранти. Такі надходження можуть частково компенсувати втрати від тіньової економіки, але не вирішують проблему систематично [7].

Вагомим негативним впливом тіньової економіки є вплив на імпортування з Європи в Україну. Імпортування з ЄС є важливим компонентом підтримки економіки України. Великою проблемою України з ЄС є сірий імпорт та контрабанда, які потрапляють на територію України – реалізуються через низку каналів, без сплати податків або з частковою сплатою податків. Щорічні обсяги потенційної контрабанди та порушення митних правил становлять 380–540 млрд грн з відповідним втратами бюджету 120–167 млрд грн на рік.

Розбіжності статистичних даних країн-експортерів і ДМС щодо імпорту товарів в Україну за 2019–2022 р. (табл.3)

Таблиця 3

Порівняння надходжень з ЄС та втрат від тіньової економіки

Країна-імпортер	2019	2020	2021	2022
Польща	1169,2	1530,9	2074,7	4154,1
Німеччина	-275	130,7	474,6	641
Китай	-1772,7	-1441,1	-1567,2	-5374,8
Туреччина	-176,4	-322,3	-2502,2	-297,7
Угорщина	814,3	960,4	850,1	1102,9
Румунія	45,2	-11,1	43,2	93,4

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Словаччина	-612,4	-491	-136,4	-368,2
Чехія	407,6	459,8	124,2	-28,8
Італія	-97,8	-187,6	-177,7	-305,2
США	-898,9	-1223,4	-748,5	-733,2
Болгарія	-77	-30,3	-62,1	-847,5
Литва	62	206,9	261,3	-145,4
Нідерланди	481,9	502,5	491,8	60,1
Франція	-424,5	-308,5	-263,4	-388,6
Молдова	-10	-4,4	-19,2	569,3
Латвія	34,1	101,5	62,9	312,4
Австрія	59,5	44,5	-125,6	55,4
Велика Британія	-50	-217,4	-275,8	-292,9
Іспанія	-143,7	-153	-165,7	-223,7
Бельгія	-25,4	-42,4	-64	-112,7
Швейцарія	-535,1	-290,9	-1173	-348,4
Греція	-72,3	-96,6	-91,9	-406,7
Азербайджан	-30,1	24,5	-227	-142
Швеція	-76,1	-31,6	-163,9	-200,5
Норвегія	-72,6	-99,8	-68,7	5,4
Данія	48,4	60	86,3	36,6
Японія	-413	-568,6	-643,5	-373,1
Словенія	-0,8	-9,5	1,1	7,5
Казахстан	311	1,8	-270,1	-272,7
Грузія	75,8	82,7	105,8	128,1
Естонія	60,6	31,7	25,2	122
Індія	-271,2	-281,4	-449	-1487,9
Фінляндія	-34,9	-32,5	-26	-86,3
Сербія	-27,2	-40,4	-13,7	-17,7
Канада	-67,1	-78,3	-85,5	-51,2
Гонконг	161,8	184	261,4	81,4
Бразилія	-107,3	-129,7	-156	-141,5
Хорватія	-5,1	13,2	-0,1	13,1
Узбекистан	0,9	11,3	-46,7	-79,8
Ізраїль	-18,9	-32,8	-19	-220,4
Ірландія	-96,8	-128	-123	-105,5
Марокко	-29,4	-35,7	-40	-13,1
Пн. Македонія	-3,8	-4	-4	13,1
Португалія	-46,2	-33,1	-46,7	-25,2
Єгипет	-28,2	-11,1	-15,6	-142
ПАР	-38,9	-68	-65,5	-41,8
Вірменія	8,2	7,9	2,1	0,5
Австралія	-41,1	-17,9	-42	-210,4
Мексика	-150,3	-198,5	-287,7	-150
Йорданія	-3,7	-4,4	-2,3	-108
Пд. Корея	-107,3	-103,2	-112,5	дані відсутні
В'єтнам	-183	-175,9	-229,5	дані відсутні

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Саудівська Аравія	-105,9	-61,8	-62,7	дані відсутні
Малайзія	-111,5	-107,8	-95,5	дані відсутні
Індонезія	-39,7	-54,1	-14,9	дані відсутні
Тайланд	-96,1	-91,9	-119,4	дані відсутні
Еквадор	1	-12,6	-32,4	дані відсутні
ОАЕ	123,4	120,7	182	дані відсутні
Пакистан	-26,6	-29,8	-31,1	дані відсутні
РФ-агресор	-331,9	1748,4	1474,7	дані відсутні
Білорусь	418,1	256,4	-3598,2	дані відсутні
Баланс	-3452,9	-782,6	-7943,5	-6346,6

Джерело: розраховано автором за даними [6]

З переліку можна виділити групу країн, сума офіційного експорту з яких значно перевищує задекларовану в Україні суму імпорту. До цього переліку переважно належать країни, які мають спільний кордон з Україною (Польща, Угорщина, Молдова), а також деякі інші країни (Нідерланди, Литва, Латвія, Чехія, Німеччина, ОАЕ, Гонконг). Загальна сума перевищення становить 2021 р. 6,52 млрд дол., 2022 року – 7,4 млрд дол. США.

Проводячи дослідження теми тіньової економіки можна дійти до висновку про основні механізми мінімізації податкових зобов'язань. Так, до основних механізмів належать:

- офшорні схеми виведення капіталу;
- штучне заниження об'єкта оподаткування;
- створення фіктивного документообігу;
- неповне декларування реальних доходів.
- зловживання пільговими режимами оподаткування.

Для вирішення зазначених проблем необхідно вжити комплекс заходів. По-перше реформувати податкову систему. Це має включати спрощення податкового законодавства, зниження податкового навантаження та впровадження прогресивної шкали оподаткування, що може сприяти зменшенню тіньової економіки. Прозорі та справедливі податкові умови разом з підвищенням ефективності державного контролю знизять стимули для ухилення від сплати податків. Також варто удосконалити механізми контролю за виконанням податкових зобов'язань, впроваджувати сучасні автоматизовані технології для моніторингу економічної діяльності та впроваджувати справедливу відповідальність за порушення податкового законодавства.

Окремо варто зазначити впровадження ефективних політик боротьби з корупцією, а саме результативну роботу антикорупційних органів, підвищення прозорості державного управління, залучення громадськості до контролю за діяльністю державних органів. Системи нагляду та оцінки державних службовців разом з інформуванням і підвищенням правової культури населення та проведення інформаційних кампаній щодо негативних наслідків тіньової економіки та

важливості сплати податків, підвищення правової культури серед населення сприятимуть зниженню рівня ухилення від податків [8].

Отже, тіньова економіка має значний негативний вплив на податкові надходження України, скорочуючи бюджетні доходи та створюючи нерівні умови конкуренції. Для зменшення масштабів тіньової економіки необхідно здійснювати комплексні заходи, спрямовані на реформування податкової системи, підвищення ефективності державного контролю та боротьбу з корупцією. Це дозволить забезпечити стабільність бюджетних доходів і створити умови для сталого економічного розвитку країни. Надходження з Європи можуть компенсувати частину втрат, але лише системні зміни в податковій та економічній політиці допоможуть вирішити проблему тіньової економіки в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки: Наказ Міністерство економіки України від 18.02.2009 № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0123665-09#Text>
2. Податковий кодекс України: Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (редакція від 01.10.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX (редакція від 23.09.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
4. Доходи. Офіційний моніторинговий портал «Ціна держави». URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/>
5. Філо М.М. Податкові втрати: теоретичний аспект. *Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2003. № 17. С. 162–168.
6. Дубровський В., Гетман О., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/унікнення оподаткування в Україні. 2024. URL: <https://iset-ua.org/images/Shemi-2024-final.pdf>
7. Космарова Н.А. Тіньова економіка у країнах ЄС. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 113. Ч. II. С. 57-61.
8. Давиденко Н.М. Вплив тіньової економіки на фінансовий потенціал регіонів. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 09–10 квітня 2020 року). Полтава: ПУЕТ, 2020. 167 с.
9. Внесок у неформальний сектор економіки - ПОРТАЛ ДАНИХ ВИДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ. URL: https://eiti.gov.ua/ekonomichni-ta-socialni-efekti/vnesok-v-ekonomiku-ukrayini/vnesok_u_neformalnij_sektor_ekonomiki/
10. Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні - ТОВ «ІА Слово і Діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/07/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-tinovoyi-ekonomiky-ukrayini>
11. Куш О. Якими є розмір тіньової економіки України та її вплив на наш розвиток. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/jakimi-je-rozmir-tinovoji-ekonomiki-ukrajini-ta-jiji-vpliv-na-nash-rozvitok.html>

Осипов Л.А.
здобувач ступеня магістра,
Марухленко О.В.,
д.держ.упр., завідувач кафедри управління,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Стратегічне планування є ключовим елементом сучасного управління підприємством, що забезпечує його стійкий розвиток, адаптацію до змінного зовнішнього середовища та підвищення конкурентоспроможності. В сучасних умовах глобалізації, технологічного прогресу та економічної нестабільності стратегічне планування стає доступним інструментом для досягнення довгострокових цілей, управління ризиками та максимізації прибутковості.

Однією з основних цілей стратегічного планування є визначення напрямків розвитку, що базуються на його місії, бачення та цінностях. Місія відображає основне призначення компанії, її роль у суспільстві, тоді як бачення формує уявлення про те, яким підприємство планує стати у майбутньому. Цінності, в свою чергу, виступають базовими принципами, що керують діяльністю організації та забезпечують єдність корпоративної культури. Відповідно до цих засад, стратегічне планування починається з аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на діяльність підприємства.

Аналіз зовнішнього середовища є ключовим етапом стратегічного планування, у той час як самі зовнішні фактори створюють можливості та загрози для бізнесу. Використання моделі PESTEL дозволяє оцінити політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та правові чинники, які впливають на діяльність підприємства. Наприклад, зміни в законодавстві можуть створити нові умови для функціонування, тоді як розвиток технологій відкриває можливості для інноваційного зростання. Водночас підприємству важливо оцінити дії конкурентів, потреби клієнтів та загальні тенденції ринку [1].

Аналіз внутрішнього середовища дає змогу оцінити ресурси, можливості та слабкі сторони підприємства. Використання SWOT-аналізу дозволяє виявити сильні сторони, такі як унікальні компетенції, технологічна база чи фінансова стійкість, а також слабкі сторони, які потребують покращення. Наприклад, низька ефективність управління або застарілі технології можуть знизити зростання підприємства, тоді як сильна команда та інноваційна культура є основою його конкурентної переваги.

Після завершення аналізу середовища підприємство переходить до формування стратегічних цілей. Важливо, щоб ці цілі були конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та обмеженими у часі (SMART). Наприклад, замість загального формулювання «підвищити прибутковість» стратегічна мета може звучати як «збільшити прибуток на 15% протягом наступних трьох років шляхом збільшення зростання збуту та оптимізації витрат».

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Формування стратегії підприємства є наступним етапом стратегічного планування. Стратегія включає в себе загальні підходи щодо досягнення поставлених цілей та забезпечує ефективність дій на всіх рівнях організації. Залежно від ринкових умов, ресурсів та конкурентного середовища підприємства можна вибрати різні стратегії. Наприклад, стратегія диференціації забезпечує створення унікальних продуктів чи послуг, які забезпечують конкурентні переваги, тоді як стратегія лідерства за витратами спрямована на зниження собівартості продукції.

У розробці процесу стратегії є процес врахування ризиків та невизначеностей. Управління ризиками включає ідентифікацію наявних загроз, оцінку їх впливу та розробку планів щодо мінімізації негативних наслідків. Наприклад, підприємство, яке працює в нестабільних економічних умовах, може використовувати стратегії диверсифікації, які зменшують залежність від одного сегмента ринку або одного виду діяльності [2].

Важливу роль у реалізації стратегічного планування здійснює організаційна структура підприємства. Ефективна структура чітко розподіляє обов'язки, координацію дій та забезпечує прозорість управлінських процесів. Залежно від розміру підприємства та його стратегічних цілей можуть використовуватися різні види організаційних структур, такі як функціональна, матрична чи дивізійна. Наприклад, матрична структура є ефективною для великих підприємств, які реалізують кілька проєктів одночасно, оскільки вона дозволяє координувати дії різних підрозділів.

Крім того, успіх реалізації стратегічного плану залежить від людського капіталу підприємства. Висококваліфіковані працівники, мотивовані досягати стратегічних цілей, є основним ресурсом для забезпечення довгострокового зростання. Інвестиції в навчання та розвиток персоналу, створення системи стимулювання та залучення працівників до процесу рішень підвищує ефективність діяльності підприємства. Наприклад, компанія Google активно інвестує в розвиток своїх працівників, створюючи сприятливе середовище для реалізації їхнього потенціалу.

Контроль і моніторинг є завершальними етапами стратегічного планування. Вони оцінюють досягнення цілей, відхилення та коригування стратегій у разі потреби. Використання системи ключових показників ефективності (KPI) дозволяє підприємствам відстежувати прогрес у реальному часі та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Наприклад, для компаній, які працюють у сфері електронної комерції, такими показниками можуть бути обсяги продажів, відсоток повторних покупок чи середній чек клієнта [3].

Розвиток стратегічного планування на підприємстві також включає впровадження сучасних цифрових технологій. Використання програмного забезпечення для аналізу даних, прогнозування та моделювання дозволяє підприємствам приймати більш точні та обґрунтовані рішення. Наприклад, системи бізнес-аналітики (BI) дозволяють збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги даних, що ускладнює ідентифікацію трендів та виявлення нових можливостей.

У сучасних умовах важливу роль у стратегічному плануванні відіграє сталий розвиток. Підприємства, що інтегрують екологічні, соціальні та економічні аспекти у свої стратегії, підтримують конкурентні переваги та створюють додаткову вартість для своїх стейкхолдерів. Наприклад, впровадження енергоефективних технологій, розвиток корпоративної соціальної відповідальності та використання відновлених джерел енергії сприяють покращенню репутації підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності.

Таким чином, стратегічне планування є комплексним процесом, який включає аналіз середовища, формування цілей, розробку стратегій, їхню реалізацію та контроль результатів. Ефективне стратегічне планування забезпечує підприємству стійке зростання, дозволяє адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та досягти довгострокових цілей. В сучасних умовах глобалізації та цифровізації підприємствам важливо використовувати інноваційні підходи до стратегічного планування, інтегрувати принципи сталого розвитку та активно залучати персонал до реалізації стратегій.

Список використаних джерел

1. Ковальова В.І., Глебова Н.В. Проєктно-орієнтований підхід в системі менеджменту організації. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. Випуск 2 (35). С. 99-103.

2. Kozhemiakina, S., Lutay, L., Marukhlenko, O., Oklander, T., Zhus, O., Serohina, N. Perspectives of Human Resources Professionals on AI's Role and Impact in the Recruiting Process. In: *Khamis, R., Buallay, A. (eds) AI in Business: Opportunities and Limitations. Studies in Systems, Decision and Control*. 2024. Vol 515. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-48479-7_32.

3. Mieczysław Morawski. National Styles of Enterprise Management in Central European Countries: Conceptualization of Research. *Universal Journal of Management*. 2014. Vol 2(4). Pp. 145-150. <http://www.hrpub.org> DOI: 10.13189/ ujm.2014.020401

ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА СУЧАСНУ ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Під час стрімкого розвитку людських технологій та економічної глобалізації криптовалюти набули значної популярності та стали невід’ємною частиною фінансового середовища. З моменту появи біткоїнів у 2009 році криптовалюти зазнали значних змін і трансформацій, перейшовши від нішевого продукту для ентузіастів технологій до глобального явища з потенціалом кардинально змінити традиційну фінансову систему. Ставлення до цієї зміни неоднозначне: одні в захваті від нових можливостей, а інші серйозно стурбовані потенційними ризиками, пов’язаними з децентралізацією. У цій статті я детально проаналізую економічну природу криптовалют, висвітлю їхній вплив на фінансову систему та переоціню загальні ризики та можливості.

Економічна суть криптовалют та основні характеристики. По-перше, необхідно зрозуміти термінологію криптовалют. Криптовалюти – це цифрові активи, які використовують різні технології шифрування для захисту транзакцій і контролю за створенням нових одиниць. Розглядаючи криптовалюти з економічної точки зору, їх можна визначити як нову форму валюти або засіб обміну, який не контролюється урядами та центральними банками. Вони базуються на технологічних інноваціях і соціальному консенсусі, а не на довірі до державних інституцій.

Основні та незамінні характеристики криптовалют.

- Відсутність центрального емітента або регулятора. Це значно знижує ризик монетарної політики, яка може призвести до інфляції.
- Обмежений випуск криптовалют створює дефляційні властивості та збільшує її загальну вартість у довгостроковій перспективі.
- Технологія блокчейн, на якій базується більшість криптовалют – це розподілені вузли, які забезпечують незмінність і прозорість даних.

Потенційні можливості криптовалют для фінансової системи:

Ефективність та інновації. Криптовалюти можуть значно підвищити загальну ефективність усіх фінансових операцій, скоротивши транзакційні витрати та час обробки платежів. Розподіляючи вузли, технологія блокчейн дозволяє проводити транзакції без посередників, одночасно знижуючи ризик помилок і суми комісій. Крім того, смарт-контракти автоматично виконують угоди, коли виконуються певні умови, охоплюючи нові можливості у страхуванні, торгівлі та кредитуванні. Додаткові криптографічні механізми, такі як цифрові підписи, дозволяють перевірити справжність і цілісність цифрових даних, що забезпечить безпеку транзакцій і мінімізує ризик шахрайства.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Фінансова інклюзія. Криптовалюти можуть замінити звичну банківську систему, забезпечуючи спрощену версію всіх типів онлайн – банківських послуг, доступних через мобільні пристрої та Інтернет. Завдяки цьому люди зможуть зберігати та збільшувати свої активи, не звертаючись до центральної банківської установи.

Глобалізація фінансових ринків. Завдяки децентралізації та механізмам довіри та безпеки криптовалюти сприятимуть покращенню вільних ринків, глобалізації фінансових ринків та усуненню бар'єрів між країнами. Міжнародні грошові перекази стануть простішими та дешевшими, що особливо популярно та затребувано серед мігрантів, які відправляють гроші додому.

Потенційні ризики криптовалют для фінансової системи. Волатильність та можливі спекуляції над активами. Котирування криптовалют схильні до значних коливань, що робить їх небезпечним активом для інвестування. Така волатильність і ризик найчастіше викликані спекулятивною торгівлею і ринковими настроями (відомими як тенденції на ринку криптовалют). Цей аспект істотно ускладнює використання криптовалют в якості стабільного засобу підтримки вартості, одиниці для заощаджень та інвестиційного інструменту.

Відсутність регулювання та захисту інвесторів. Складні механізми криптовалют не мають чіткої нормативної бази, що створює правову невизначеність. Для інвесторів завжди існує ризик ураження в результаті хакерських атак, банкрутства біржі і шахрайства. Це справедливо підриває довіру до криптовалютного ринку і фундаментально стримує його розвиток.

Виклики для монетарної політики. Центральні банки можуть зіткнутися з проблемою реалізації грошово-кредитної політики, якщо основна частина їх грошової маси перейде в криптовалюту. Це знижує ефективність традиційних інструментів економічного регулювання. Наприклад, контроль над відсотковими ставками та грошовою масою.

Використання у незаконній діяльності. Анонімність і децентралізація, властиві криптовалютам, роблять їх привабливими для незаконних операцій, особливо для відмивання грошей, кіберзлочинності та фінансування тероризму. Це викликає серйозне занепокоєння і вимагає прийняття важливих управлінських заходів.

Перспективи зміни фінансової системи шляхом впровадження криптовалют. ЦВЦБ (Цифрові Валюти Центральних Банків). ЦВЦБ можуть поєднувати в собі переваги криптовалют та довіру до урядових інституцій, що забезпечить контроль над грошовою масою та стабілізацією фінансової системи.

Можливі сценарії розвитку. Майбутнє криптовалюти усипане багатьма варіаціями розвитку.

- Криптовалюти інтегруються та стануть частиною фінансової системи, доповнюючи традиційні інструменти управління та контролю.
- Криптовалюти повністю відійдуть на другий план, адже втратять довіру та охопляться регуляторним тиском.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- Криптовалюти та технологія блокчейну суцільно замінять фундаментальні основи фінансової системи.

Криптовалюти – це проривна інновація для людства, яка може радикально змінити і трансформувати фінансову систему. У них є свої специфічні особливості, переваги і недоліки, але безумовно не слід випускати з уваги саме явище як "криптовалюта".

Щоб максимально використовувати переваги криптовалют і мінімізувати ризики, необхідно впровадити збалансовану і готову структуру. Основним важливим фактором успішного впровадження криптовалют в систему є міжнародне співробітництво. Саме вона вирішує, чи буде криптовалюта інтегрована в сучасне суспільство і державні системи або ганебно програє у фінансовому секторі.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ ВІДБУДОВИ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ МІСТ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Відбудова житлового фонду міст України після війни є одним із найважливіших завдань для відновлення країни, яке потребує комплексного підходу. Для цього необхідно не лише відновити зруйновані будівлі, але й створити стійкі, енергоефективні та екологічно чисті міські середовища, здатні витримати виклики майбутнього, такі як зміни клімату, економічні та соціальні зміни. Одним із ключових аспектів успішної відбудови є залучення інвестицій, як внутрішніх, так і міжнародних, які дозволяють інтегрувати інноваційні рішення та впроваджувати сучасні підходи в будівництві, урбаністичному плануванні та розвитку інфраструктури. Залучення таких інвестицій є необхідною умовою для реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР), особливо Цілей 9, 11 та 12, які можуть стати основою для відновлення житлового фонду та розвитку міст України.

Ціль 9 "Індустріалізація, інновації та інфраструктура" є важливим орієнтиром для відбудови міст, оскільки саме через інновації в будівництві, енергозбереженні та відновлювальних джерелах енергії можна забезпечити сталий розвиток міської інфраструктури. Під час відновлення житлового фонду міста мають можливість впроваджувати новітні будівельні технології, що сприяють енергоефективності, зменшенню викидів парникових газів і зниженню витрат на експлуатацію будівель.

Одним з ключових напрямків є застосування новітніх будівельних матеріалів і технологій. Наприклад, використання термоізоляційних панелей, енергозберігаючих вікон, систем опалення та кондиціонування, що мають високі показники енергоефективності. Застосування технологій, які дозволяють використовувати відновлювальні джерела енергії, таких як сонячні панелі, вітрові турбіни або теплові насоси, стане важливою складовою процесу відновлення житла. Встановлення таких технологій дозволяє значно знизити енергоспоживання та зменшити залежність від традиційних джерел енергії, що є важливим для економії ресурсів і зменшення негативного впливу на довкілля.

Також важливим є розвиток інфраструктури міст, зокрема відновлення комунальних систем водопостачання, водовідведення, електропостачання, а також інтернет-зв'язку. Модернізація цих систем за допомогою інноваційних технологій дозволить значно покращити їх ефективність і забезпечити сталий розвиток міських територій.

Ціль 11 "Сталий розвиток міст і громад" безпосередньо пов'язана з відновленням та розвитком інфраструктури міст України після війни. Після численних руйнувань важливо створити інклюзивні, безпечні та екологічно чисті міські середовища, де кожен громадянин, незалежно від соціального статусу або фізичних можливостей, може комфортно жити та працювати.

Один із основних напрямків у досягненні цієї Цілі — це розробка комплексних планів відновлення міських територій, які враховують не тільки відновлення житлового фонду, але й розвиток громадських просторів, таких як парки, сквери, спортивні майданчики, пішохідні зони та велосипедні доріжки. Створення таких просторів дозволить знизити рівень забруднення повітря, покращити здоров'я громадян і забезпечити доступ до природних ресурсів.

Залучення інвестицій до розвитку інфраструктури міського транспорту є ключовим фактором для сталого розвитку міст. Відновлення та модернізація транспортної інфраструктури з акцентом на екологічність — важливий крок для зменшення викидів CO₂ та покращення мобільності населення. Впровадження електричного транспорту, таких як електричні автобуси, тролейбуси та трамваї, дозволить знизити забруднення атмосферного повітря та забезпечити комфортні умови для пересування мешканців.

Не менш важливим є створення доступного житла для різних категорій населення. Міста мають бути інклюзивними і забезпечувати рівні можливості для всіх громадян. Залучення інвестицій у будівництво доступного житла допоможе вирішити проблеми бездомних і малозабезпечених сімей, які постраждали від війни. Відновлення та створення соціального житла повинно бути на першому місці в програмі відбудови міст.

Ціль 12 "Відповідальне споживання та виробництво" має надзвичайно важливе значення для сталого розвитку міст України. У процесі відбудови житлового фонду важливо враховувати принципи циркулярної економіки, які сприяють збереженню природних ресурсів і зниженню негативного впливу на навколишнє середовище. Замість того, щоб просто вивозити будівельні відходи, потрібно створити систему для їх переробки та повторного використання. Використання перероблених будівельних матеріалів, таких як бетон, метал та дерева, допоможе знизити витрати на нові ресурси і скоротити обсяги відходів.

Інвестиції в екологічно чисті технології є важливим кроком до досягнення цієї цілі. Встановлення сонячних панелей, теплових насосів, геотермальних систем опалення допоможе забезпечити будівлі стійким та екологічним енергозабезпеченням. Це також зменшить викиди парникових газів та покращить енергетичну незалежність будівель. Крім того, важливо сприяти заохоченню використання енергоефективних побутових приладів серед громадян і підприємств, що також зменшить споживання енергії та допоможе покращити екологічну ситуацію в містах.

Важливим аспектом є також підтримка бізнесу, який займається виробництвом екологічних матеріалів і технологій. Інвестування в "зелені" стартапи і підприємства дозволить створити нові робочі місця та забезпечити стійкий розвиток економіки країни.

Отже, залучення інвестицій для відбудови житлового фонду міст України в контексті Цілей сталого розвитку є важливим фактором для забезпечення сталого і економічно ефективного відновлення. Реалізація Цілей 9, 11 та 12 дозволить не лише відновити зруйновані будівлі та інфраструктуру, але й створити міста, які будуть

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

стійкими до змін клімату, соціальних і економічних викликів. Важливо забезпечити інклюзивний підхід до планування та відбудови, а також враховувати інтереси різних категорій населення. Залучення інвестицій у інноваційні та екологічно чисті технології забезпечить сталий розвиток міст, зменшить навантаження на природні ресурси і покращить якість життя громадян.

Список використаних джерел

1. UN General Assembly. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations.
— Офіційний документ ООН, що містить Цілі сталого розвитку (ЦСР) та їх глобальний контекст. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення: 30.11.2024)
2. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2020). *Housing and land management in the context of sustainable urban development*. UNECE.
— Погляд на стратегії сталого розвитку міст, важливі для відбудови житлового фонду. URL: [IEA – International Energy Agency - IEA](#) (дата звернення: 30.11.2024)
3. International Energy Agency (IEA). (2019). *Energy Efficiency in Buildings*.
— Дослідження енергоефективності в будівництві та її роль у сталому розвитку міського житлового фонду. URL: [IEA – International Energy Agency - IEA](#) (дата звернення: 1.12.2024)

Розумний О.М.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Птащенко О.В.,
д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА РОЗВИТОК ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ

Цифрові трансформації сьогодні стали ключовим фактором, що визначає розвиток сучасних економічних процесів. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, застосування цифрових рішень є необхідним для підвищення ефективності бізнес-процесів, оптимізації виробництва та розвитку нових продуктів і послуг. Особливий вплив ці зміни мають на високо технологічні галузі, де інновації та технології займають центральне місце у створенні конкурентних переваг.

Цифровізація не лише сприяє впровадженню нових технологій у виробничі процеси, але й забезпечує гнучкість та адаптацію до змінюваних умов зовнішнього середовища. Завдяки використанню таких інструментів, як великий обсяг даних, штучний інтелект, Інтернет речей та автоматизація, високо технологічні галузі отримують змогу підвищувати продуктивність, знижувати витрати, а також створювати інноваційні рішення для задоволення потреб споживачів [1-4].

Цифрові трансформації в сучасному світі значною мірою змінюють структуру високо технологічних галузей, стимулюючи розвиток нових підходів і моделей ведення бізнесу. Вони дозволяють значно поліпшити якість продукції та послуг, зменшити витрати на виробництво та обслуговування, а також прискорити виведення інновацій на ринок. Прогрес у сфері автоматизації, обробки даних і роботизації є одним із найбільш важливих етапів цифрової трансформації, що відкриває нові горизонти для розвитку таких галузей, як машинобудування, енергетика, фармацевтика, інформаційні технології та інші.

Одним із важливих аспектів цифрових трансформацій є інтеграція різноманітних технологій, які дозволяють створювати «розумні» виробничі ланцюги та екосистеми. Цифрові трансформації також стають основою для розвитку нових моделей бізнесу, таких як цифрові платформи та екосистеми, що інтегрують різноманітні послуги й продукти, дозволяючи організаціям здійснювати безперервний процес інновацій. У свою чергу, це сприяє формуванню глобальних інноваційних центрів, де дослідження та розробки взаємопов'язані з новітніми цифровими технологіями, що дає можливість країнам і компаніям зберігати конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Таким чином, цифрові трансформації не лише змінюють існуючі галузі, але й відкривають нові можливості для розвитку високо технологічної сфери. Вони визначають майбутнє технологічних індустрій, дозволяючи досягти значних

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

зрушень у виробництві, управлінні, обслуговуванні та розробці нових рішень, що має важливе значення для економічного зростання та прогресу суспільства в цілому.

Вплив цифрових трансформацій на розвиток високо технологічної сфери має кілька ключових складових, кожна з яких сприяє значним змінам у виробничих процесах, бізнес-моделях та інноваціях. Основні складові цього впливу представимо в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові впливу цифрових трансформацій на високотехнологічну сферу

Складова впливу	Характеристика
Автоматизація та роботизація	Цифрові трансформації активно включають в себе автоматизацію виробництва, що дозволяє знижувати витрати, підвищувати точність та ефективність виробничих процесів. Роботи та автоматизовані лінії допомагають забезпечити високу продуктивність, зменшити людський фактор і скоротити час на виробництво товарів
Великі дані	Цифрові технології дозволяють збирати величезні обсяги даних, що отримуються з різних джерел, таких як сенсори, пристрої IoT, системи управління підприємствами. Обробка та аналіз цих даних допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації бізнес-процесів, передбачення попиту, розвитку нових продуктів і покращення обслуговування клієнтів. Використання алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту для аналізу даних дозволяє створювати інтелектуальні прогнози щодо ринку, витрат, ефективності виробництва, що значно підвищує точність планування та оперативне управління
Штучний інтелект	Штучний інтелект дає змогу автоматизувати складні процеси прийняття рішень, що раніше вимагали участі людини. Машинне навчання дозволяє системам "вчитися" на основі історичних даних, розпізнавати патерни і робити прогнози для майбутнього
Інтернет речей	Забезпечує підключення фізичних об'єктів до Інтернету через сенсори і пристрої, що дозволяє отримувати реальну інформацію про стан обладнання, виробничі процеси, використання ресурсів. Це створює можливості для моніторингу та управління з високою точністю
Хмарні технології та обчислення	Хмарні платформи дозволяють компаніям високо технологічних секторів зберігати і обробляти великі обсяги даних без необхідності в дорогих локальних серверах і інфраструктурі. Це значно знижує витрати і дає можливість швидко масштабувати бізнес. Хмарні рішення забезпечують доступ до інноваційних інструментів і технологій, що дозволяють швидше втілювати нові ідеї, розвивати стартапи та запускати нові продукти без великих початкових інвестицій
Блокчейн-технології	Блокчейн забезпечує високий рівень безпеки, прозорості та довіри в цифрових системах. Це важливо для високо

	технологічних сфер, де потрібно гарантувати захист даних, контролювати ланцюги постачання та управління активами
Кібербезпека	Оскільки високо технологічні галузі активно використовують цифрові технології, питання захисту інформаційних систем і даних стає критичним. Впровадження передових технологій кібербезпеки дозволяє забезпечити захист від кіберзагроз, що стає важливою складовою цифрових трансформацій.
Цифрові платформи та бізнес-екосистеми	Цифрові трансформації сприяють розвитку цифрових платформ, які об'єднують постачальників, споживачів, розробників і інші зацікавлені сторони. Це дозволяє створювати нові бізнес-моделі, такі як платформи для спільного споживання, цифрові ринки та інші моделі взаємодії

Джерело: систематизовано на основі [1, 2, 3, 4]

Цифрові трансформації створюють умови для розвитку та вдосконалення високо технологічної сфери, стимулюючи впровадження новітніх технологій, підвищення ефективності бізнес-процесів і сприяння розвитку інновацій. Інтеграція технологій, таких як штучний інтелект, IoT, великий обсяг даних та блокчейн, дозволяє створювати нові можливості для зростання і досягнення високої продуктивності в галузях, що базуються на передових технологіях.

Таким чином, вплив цифрових трансформацій на розвиток високотехнологічної сфери є надзвичайно важливим для забезпечення сталого розвитку, покращення інноваційної спроможності та підвищення ефективності виробництва і управління в умовах глобалізації та постійно змінюваного технологічного середовища. Цифрові трансформації значно змінюють ландшафт високотехнологічних галузей, сприяючи їх розвитку та модернізації. Завдяки впровадженню новітніх технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей, великі дані та хмарні обчислення, високотехнологічні сектори здатні підвищити ефективність своїх процесів, знизити витрати та збільшити швидкість інновацій. Ці технології відкривають нові можливості для автоматизації виробництва, покращення якості продукції та персоналізації послуг.

Цифровізація дозволяє створювати нові бізнес-моделі, розвивати цифрові платформи та інтегровані екосистеми, що сприяє не тільки зростанню економіки, а й підвищенню конкурентоспроможності компаній на міжнародному ринку. У той же час цифрові трансформації створюють нові виклики, зокрема у сфері кібербезпеки, управління даними та захисту конфіденційності, що вимагає постійного вдосконалення інфраструктури та стратегій захисту.

Список використаних джерел:

1. Krysovatty, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>, URL: <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries

3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.

4. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf>. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

Simavin P.,
Postgraduate Student,
Ivashchenko O.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

INTELLECTUAL CAPITAL AS A KEY RESOURCE FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT IN THE MODERN ECONOMY

With the globalisation of the economy and increased competition in the market, intellectual capital is becoming an important resource for ensuring the sustainability and competitiveness of enterprises. The ability of companies to accumulate, use and capitalise knowledge, experience and intangible assets is crucial for their long-term development. The relevance of the study of intellectual capital is driven by the growing role of the knowledge economy, which is based on the generation of new knowledge, innovation and human development.

Intellectual capital is interpreted as a set of intangible assets that enterprises accumulate and use to increase their competitiveness and make a profit. In particular, Y. Kondratiuk [1] defines it as a combination of knowledge, experience, skills, competences, creativity, social relations and intellectual products with economic value used in the production, distribution and exchange of products.

The authors identify three main components of intellectual capital: human, organisational and relationship capital [2].

According to Partin, G. O. and Zagorodnyi, A. G., it is a complex of intangible resources and knowledge that generate innovations and affect the company's efficiency [3].

Further, the authors emphasise its integrative nature, emphasising the synergy of human, emotional, structural and organisational capital that stimulates the innovative development of an enterprise [4].

Sobko, O. M. considers intellectual capital through the prism of economic relations between employees and entrepreneurs aimed at creating and using knowledge for capital growth [5].

The authors emphasise the role of intellectual abilities of people and the means they create in the processes of intellectual labour [6].

At the same time, Shulga, O. V. defines intellectual capital as a set of intangible assets that create added value, increase revenues and competitiveness of companies [7].

To summarise, the intellectual capital of an enterprise can be defined as a set of intellectual capabilities of employees and intangible assets created or acquired by a company that have economic value, contribute to the generation of innovations and ensure the generation of profits or the achievement of social results.

This type of capital has a number of specific characteristics, including: integrative nature, inextricable link with the human factor, loss of value without active use, rapid

dissemination, difficulty in quantifying and evaluating, and susceptibility to obsolescence due to knowledge obsolescence.

Thus, intellectual capital is a complex multi-component category that combines knowledge, experience, skills, innovative potential and intangible resources of an enterprise. Its effective management contributes to increasing the competitiveness, innovation and financial sustainability of enterprises in the modern economy. In addition, the use of intellectual capital allows companies to adapt to dynamic changes in the market environment, build unique competitive advantages, expand opportunities to enter new markets, increase customer and partner satisfaction, and ensure sustainable development in the long term.

References:

1. Кондратюк Ю. В. Оцінювання умов розвитку інтелектуального капіталу будівельних підприємств в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2021. Вип. 2 (88). С. 31-34
2. Могилевська О. Ю., Павловський С. А., Ціпоренко С. Ю. Розвиток інтелектуального капіталу в стратегії розвитку міської території. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 5. С. 101-107.
3. Партин Г. О., Загородній А. Г. Інтелектуальний капітал суб'єкта господарювання: сутність, складники, методи оцінювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Випуск 45. С. 30-41.
4. Пунда О. О., Арзянцева Д. А., Захаркевич Н. П. Теоретична сутність та компонентна структура інтелектуального капіталу підприємства. *Наука, технології, інновації*. 2021. № 3. С. 10-19.
5. Собко О. М. Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація–функціонування–розвиток. Монографія. Тернопіль: Крок, 2014. 360 с.
6. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М. та ін Нематеріальна економіка: управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу/ за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2014. 404 с.
7. Шульга О. В. Інтелектуальний капітал: сутність та напрями використання. *Economics Bulletin*. 2023. № 4. С. 28-34.

Сичинська М.О.,
студентка 4 курсу бакалаврату спеціальності "Економіка"

Ушенко Н.В.,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки,
Київський столичний університет ім. Б. Грінченка*

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ: ВОЄННИЙ СТАН ЯК ТЕСТ НА ГНУЧКІСТЬ

Сучасні кризові реалії, зокрема військові конфлікти, створюють складні умови для функціонування бізнесу, вимагаючи від підприємств швидкої адаптації та гнучкості. Економічна нестабільність, зростання цін на ресурси та енергоносії, порушення логістичних ланцюгів і ризики безпеки стали головними викликами для бізнес-середовища в Україні одночасно із введенням воєнного стану в країні. Окрім цього, трудова міграція (як внутрішня, так і зовнішня) зумовила дефіцит трудових ресурсів, що значно впливає на стабільність операційних процесів підприємств.

Економічне напруження та соціальна поведінка населення в умовах військового конфлікту обумовила ключові виклики для підприємств, що актуалізувало потребу адаптації бізнесу в цих умовах, в багатьох випадках - до релокації на іншу територію чи зміни форми функціонування. Зростання цін на енергоносії, дефіцит сировини, логістичні перебої та інфляція значно впливають на собівартість продукції та прибутковість бізнесу [1]. У таких умовах підприємства змушені переглядати свої операційні моделі та шукати шляхи оптимізації, щоб забезпечити стабільність і подальший розвиток. Одним із ефективних підходів є перехід на локальних постачальників. Такий крок дозволяє не лише скоротити логістичні витрати, а й зменшити залежність від міжнародних поставок, які часто стають нестабільними у періоди кризи. Крім того, локалізація допомагає підтримувати економіку регіонів, що створює додаткові соціальні переваги.

Логістичні виклики, спричинені сучасними кризами, зокрема воєнним станом, змушують компанії оперативно адаптуватися до нових реалій. Зруйнована інфраструктура, обмежений доступ до окремих регіонів, затримки у доставці та зростання витрат на транспортування кардинально змінюють підходи до організації ланцюгів постачання. У цих умовах бізнес переглядає свої логістичні моделі, впроваджуючи інноваційні рішення та використовуючи нові можливості для оптимізації процесів. Одним із ключових напрямів стає цифровізація логістики, яка допомагає підвищити ефективність та знизити вплив зовнішніх ризиків.

Міграція працівників, спричинена кризою та воєнними діями, а також скорочення кількості робочої сили, створюють серйозні кадрові проблеми для багатьох підприємств [2]. Це значно ускладнює процеси найму, підвищує конкуренцію за працівників та призводить до дефіциту необхідних спеціалістів у різних галузях. Такі умови вимагають від компаній гнучкості та адаптації до нових соціальних реалій.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Один із найбільш ефективних способів боротьби з кадровим дефіцитом – це впровадження програм навчання та розвитку для існуючих працівників. Такі програми дозволяють не тільки підвищити кваліфікацію персоналу, але й забезпечити компанії надійних та лояльних співробітників, розширити здатність до інших видів діяльності. Компанії все більше інвестують у розвиток своїх кадрів, надаючи доступ до онлайн-курсів, тренінгів, сертифікацій та менторських програм. Це дозволяє працівникам розвиватися в нових напрямках, що відповідають потребам конкретних підприємств, і підвищує їхню адаптивність до змінних умов.

Значний вплив на кадрову ситуацію мають також соціальні програми підтримки працівників, які включають медичне страхування, психологічну підтримку, програми допомоги при адаптації до нових умов та навіть програму тимчасової зайнятості для осіб, які втратили роботу через воєнні дії. Це дозволяє зберігати мотивацію працівників та створювати атмосферу підтримки у складні часи.

Воєнний стан став справжнім тестом для українського бізнесу, перевіряючи його здатність адаптуватися до нових, складних умов. Бізнеси, які змогли швидко пристосуватися, не тільки пережили кризу, але й знайшли нові можливості для розвитку. Гнучкість у таких умовах є критично важливою, оскільки підприємства повинні реагувати на зміни миттєво, пристосовувати свою стратегію і виробничі процеси до нових реалій.

Стратегічне планування є основою виживання підприємства в умовах нестабільності. Орієнтація на довгострокові цілі навіть у кризовий період дає компаніям можливість не тільки пережити труднощі, але й розвиватися на основі нових пріоритетів. Постійне оцінювання ризиків і можливостей дозволяє вчасно коригувати стратегію, щоб зберегти конкурентоспроможність на ринку.

Гнучкість у бізнесі — це не просто здатність реагувати на зміни. Це також уміння проактивно створювати нові можливості та застосовувати нестандартні рішення для забезпечення стабільного функціонування у складних умовах [2]. Ті підприємства, які сприймають зміни як шанс для розвитку, мають більший потенціал для подолання кризових ситуацій і досягнення успіху в довгостроковій перспективі.

Завдання підприємств в умовах воєнного стану в Україні стало справжнім випробуванням для їхньої гнучкості та здатності адаптуватися до нових реалій. Повномасштабне вторгнення Росії змусило бізнеси швидко реагувати на зміни, що супроводжувалися масовою міграцією, зміною ринкових потреб та скороченням виробничих потужностей. Підприємства, що продовжували свою діяльність, зіткнулися з необхідністю впровадження нових моделей роботи, що вимагали гнучкості, зокрема у використанні віддалених форм зайнятості та скороченні персоналу [3]. Багато компаній почали переводити працівників на дистанційну роботу, зменшуючи таким чином витрати на утримання офісів та забезпечуючи безпеку співробітників. Одночасно постала потреба у нових способах комунікації та координації роботи, що вимагало швидкої цифрової трансформації.

На ринку праці значно змінилася структура попиту та пропозиції. Збільшилась кількість безробітних, а також зросла потреба в робочих спеціальностях. Багато підприємств були змушені вивести частину співробітників на неповний робочий

день або знайти гнучкі форми зайнятості для адаптації до нових обставин [3]. Також спостерігалось значне зростання попиту на робітників у таких сферах, як сільське господарство, торгівля, охорона здоров'я, а також на волонтерів і працівників, які готові працювати в умовах воєнного часу. Це стало можливістю для тих, хто мав навички, що були затребувані у кризовій ситуації, швидко знайти нові варіанти працевлаштування.

Уряд України швидко відреагував на усі зміни та прийняли спеціальні закони, що врегулювали трудові відносини під час воєнного стану. Зокрема, було введено спрощену процедуру найму та звільнення, гнучкіший підхід до робочого часу та заробітної плати, а також надано можливість підприємствам адаптувати свої графіки під час невизначеності. Ці заходи дозволили зберегти робочі місця та підтримати бізнеси в умовах воєнного часу. Однак, питання адаптації та збереження гнучкості залишаються актуальними для підприємств, які прагнуть не тільки вижити, а й розвиватися в умовах воєнного часу.

Тим часом, одним із найбільших викликів стала проблема збереження кадрового потенціалу. З огляду на воєнну ситуацію, підприємства почали надавати додаткові можливості для працівників, що перебували в зонах активних бойових дій або були змушені евакуюватися до більш безпечних регіонів. Часто йшлося про гнучкий графік роботи або підтримку працівників, які не могли працювати через обмеження, пов'язані з безпекою.

Воєнний стан, незважаючи на численні труднощі та загрози, є не лише випробуванням, а й можливістю для українських підприємств переосмислити свою стратегію та адаптуватися до нових умов. У часи глобальної нестабільності й швидких змін гнучкість стає ключовим фактором, який визначає здатність компаній не лише виживати, а й розвиватися. Бізнеси, які сприймають ці виклики як шанс для покращення та інновацій, знаходять нові шляхи до зростання, розширення ринків і вдосконалення виробничих процесів.

Адаптація до сучасних реалій також означає здатність компаній змінювати свої бізнес-моделі, взаємодіяти з державою, міжнародними донорами і партнерами для забезпечення стабільності та розвитку. В умовах воєнного стану взаємна підтримка між різними секторами та організаціями стає важливим ресурсом для забезпечення економічної безпеки та стійкості бізнесу.

Отже, здатність підприємств гнучко реагувати на зовнішні зміни, підтримувати інновації та використовувати нові можливості для розвитку є основними складовими їхнього успіху в умовах глобальної нестабільності та дестабілізації, спричиненої військовим конфліктом. Успішні компанії, що активно адаптуються до нових умов, мають усі шанси не лише зберегти свої позиції, але й стати лідерами в новій економічній реальності.

Список використаних джерел:

1. Вплив війни на соціально-економічні системи: безпековий аспект: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. М.І. Копитко., д.ю.н., проф. З.Р. Кісіль [Електронний ресурс]. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 394 с. URL: <http://surl.li/avghez>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

2. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демограф. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. [Електронне видання]. Київ, 2023. 189 с. URL: <http://surl.li/swtnbv>

3. Ушенко Н.В., Ушенко О.П. Трансформації на ринку праці в умовах воєнного часу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (м. Кропивницький, 7-8 грудня 2023 р.). Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С. 354-355. URL: <http://surl.li/yiiwhs>

Ступаренко М. С.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Пархоменко Н. О.

*д.е.н., професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки
бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Глобальна турбулентність - це процес швидких і непередбачуваних змін у світовій економіці, політиці та соціальних структурах, що супроводжуються високим рівнем невизначеності і ризиків. Вона проявляється через кризові явища, політичні зміни, фінансові потрясіння, а також через нові технологічні та соціальні трансформації, які впливають на глобальну стабільність. У такій ситуації підприємства стають вразливими до різноманітних ризиків, пов'язаних із зміною економічних умов, валютними коливаннями, політичними кризами [1].

Сучасний глобалізований світ знаходиться в такому стані свого розвитку, коли подальше посилення глобалізації та інтеграції все більше призводять до так званого «глобалізаційного парадоксу» описаного Д. Родриком [2]. Це неминуче створює специфічні виклики і загрози для економічної безпеки підприємства, зокрема для економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності.

Загострення глобальних економічних кризових явищ, посилення конкуренції на міжнародному ринку та швидкий розвиток цифрових технологій визначають необхідність поглибленого дослідження питань забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

В процесі дослідження наслідків глобалізації для підприємств неможливо уникнути впливу від реалізації концепції Четвертої промислової революції, яка на думку її автора сприяє підвищенню ефективності бізнесу та глобальної інтеграції, але одночасно підвищує ризики кіберзагроз та інших негативних впливів на економічну безпеку підприємств [3].

Виходячи з того, що економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності підприємства полягає в управлінні ризиками, загрозами, можливостями та ресурсами підприємства в частині його співпраці із іноземними суб'єктами господарювання, які мають місце як на території України так і за її межами, можна зробити висновок, що основний напрям її забезпечення полягає в створенні такої системи, яка буде спрямована на виявлення, оцінку і нейтралізацію потенційних загроз для економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Використовуючи в якості основи законодавче тлумачення поняття «зовнішньоекономічна діяльність підприємства» [4], розуміючи, що її реалізація пов'язана із перетином кордону товарами або послугами, можна припустити, що основні ризики і загрози для неї виходять із:

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

1. Політичної нестабільності – ризики і загрози для економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності які призводять до закриття кордонів, блокування бізнесу, підвищення вартості торгівлі та інш.

2. Фінансової турбулентності – фінансові ризики є основними при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, коливання валютних курсів може не тільки знизити прибутковість підприємства але і призвести до збитків.

3. Цифрових технологій – більшість підприємств в сучасному світі активно використовують цифрові технології при реалізації своїх бізнес-процесів, що призвело до того, що кіберзагрози стали однією із найсерйозніших загроз для економічної безпеки підприємства.

4. Міжнародної конкуренції – міжнародний конкурентний ландшафт сам по собі вже є викликом для підприємства, особливо для тих, які тільки починають здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, і пов'язано це в з наявністю на ринку крупних гравців, які мають значно більші фінансові можливості.

Спираючи на вищенаведене, забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства полягає у формування такої стратегії безпечного розвитку, як дозволить створити більш стійку та адаптивну модель реалізації господарської, та зокрема зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Можна виділити декілька основних заходів, комплексна реалізація яких допоможе знизити вплив негативних чинників на реалізацію зовнішньоекономічної діяльності і на загальну систему економічної безпеки підприємства:

1. Розробка та впровадження системи управління ризиками – в сфері забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства така система спрямована на моніторинг та прогнозування потенційних ризиків: фінансових, політичних, валютних, операційних та на формування відповідного інструментарію для недопущення або боротьби із ними. Наприклад для нівелювання фінансових ризиків можна використати метод хеджування валютних ризиків. Також дієвим є страхування від ризиків в процесі укладання контрактів.

2. Диверсифікація зовнішньоекономічних операцій – стратегія спрямована на формування резерву постачальників, постійний пошук нових ринків збуту з метою зниження залежності підприємства від окремих партнерів або ринків.

3. Цифрова трансформація – цифрові технології з однієї сторони призводять до підвищення ризику втрати інформації (кіберзагрози), з іншої сторони створюють можливості для зниження собівартості продукції (через переведення частини бізнес-процесів в онлайн формат, використання штучного інтелекту та інших рішень). Проте цифрові технології постійно розвиваються, і вже сьогодні будь-яке підприємство може використовувати блокчейн технології для забезпечення фінансових транзакцій, або системи штучного інтелекту для прогнозування ринкових, валютних, соціальних та інших змін.

Узагальнюючи вищенаведене, треба підкреслити, що сьогодні глобальна турбулентність набирає обертів. Сьогодення можна охарактеризувати високим рівнем міжнародної невизначеності, з яким зіштовхуються підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Кризові явища політичного,

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

економічного, соціального характеру не тільки впливають на глобальну стабільність, але і створюють нові загрози і ризики для економічної безпеки підприємств особливо для їх зовнішньоекономічної діяльності. В таких умовах для підприємств, які виходять або вже працюють на міжнародних ринках важливо розробляти стратегії забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності, які будуть спрямовані не тільки на мінімізацію ризиків в зовнішньоекономічній діяльності а і на посилення адаптивних можливостей підприємства.

Список використаних джерел:

1. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton, 2002 283p. URL: <http://digamo.free.fr/stig2002.pdf>
2. Rodrik D. *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. New York and London: W.W. Norton, 2011. 368 p. URL: <https://tinyurl.com/kqj4ta3> (дата звернення: 23.11.2024).
3. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Crown Currency, 2017. 192 p. ISBN 978-1-5247-5886-8. URL: <https://www.penguinrandomhouse.com/books/563397/the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-schwab/> (дата звернення: 23.11.2024).
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Документ 959-XII, чинний, поточна редакція — Редакція від 07.02.2019, підстава - 2473-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. (дата перегляду: 22.11.2024)

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ВИКЛИК РЕГУЛЮВАННЮ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Анотація: криптовалюти, як новий фінансовий інструмент, створюють значні можливості для економічного зростання, але водночас породжують виклики для регуляторних органів. У тезі розглядається вплив регулювання криптовалют на економічний розвиток України. Зроблено аналіз поточного стану регуляторної політики в Україні, вивчено міжнародний досвід, а також визначено основні ризики і переваги криптовалютного ринку. Запропоновано рекомендації для вдосконалення законодавчої бази України, що сприятиме зниженню ризиків та забезпеченню прозорості фінансової системи.

Ключові слова: криптовалюта, регулювання, економічний розвиток, фінансові технології, FinTech, Україна, законодавство, виклики, інновації

Криптовалюта вже стала важливим елементом глобальної економіки, змінюючи традиційні підходи до фінансів, інвестицій і обміну цінностями. Їхнє поширення сприяло розвитку фінансових технологій, які забезпечують швидкий обіг коштів, мінімізацію транзакційних витрат і підвищення ефективності фінансових послуг. Водночас криптовалюти створюють значні виклики для державного регулювання, включаючи можливість відмивання коштів, ухилення від податків і фінансування незаконної діяльності.

Для України, яка прагне інтегруватися у глобальну економіку, важливість ефективного регулювання криптовалют зростає. З прийняттям закону «Про віртуальні активи» відкрито можливість для легалізації криптовалютного ринку, проте його імплементація вимагає подальшого вдосконалення законодавчої бази. Метою даного дослідження є аналіз впливу регулювання криптовалют на економіку України та розробка рекомендацій для ефективної інтеграції криптовалют у фінансову систему країни.

Україна знаходиться на початковому етапі регулювання криптовалютного ринку. Прийнятий у 2021 році закон «Про віртуальні активи» став важливим кроком до легалізації криптовалют, але його практична реалізація потребує детальних підзаконних актів. Основними викликами залишаються:

1. Відсутність чіткої податкової політики щодо криптовалютних операцій.
2. Недостатній захист прав інвесторів.
3. Відсутність механізмів моніторингу транзакцій із криптовалютами.

Міжнародний досвід демонструє, що ефективне регулювання базується на балансі між контролем та стимулюванням розвитку ринку. Наприклад, Естонія використовує ліберальний підхід до регулювання, що сприяє розвитку FinTech-

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

стартапів, тоді як США забезпечують суворий контроль, аби запобігти незаконним операціям. Україна може взяти за основу досвід цих країн для формування власної моделі регуляторної політики.

Економічний вплив криптовалют.

1. Позитивні аспекти:

- Інноваційний розвиток: Криптовалюта стимулює розвиток FinTech, сприяють створенню нових робочих місць у сфері інформаційних технологій.
- Залучення інвестицій: Легалізація ринку криптовалют може привернути увагу міжнародних інвесторів.
- Податкові надходження: Створення податкової бази для криптовалютних транзакцій дозволить збільшити доходи державного бюджету.

2. Негативні аспекти:

- Ризик фінансової нестабільності: Висока волатильність криптовалют може негативно вплинути на макроекономічні показники.
- Можливість ухилення від податків: Анонімність транзакцій ускладнює моніторинг.
- Ризики відмивання коштів: Відсутність належного регулювання може сприяти фінансуванню незаконної діяльності.

Рекомендації.

- Прозора податкова політика: Встановлення єдиної ставки податку для криптовалютних операцій.
- Захист прав інвесторів: Впровадження механізмів страхування криптовалютних активів.
- Освітні програми: Підвищення фінансової грамотності серед населення щодо переваг і ризиків криптовалют.
- Створення незалежного регулятора: Орган для моніторингу криптовалютного ринку та забезпечення прозорості операцій.
- Інтеграція міжнародних стандартів: Співпраця з міжнародними організаціями для розробки регуляторної політики.

Висновки: дослідження показало, що криптовалюта має потенціал для значного економічного впливу на Україну, але цей вплив залежить від ефективності регуляторної політики. Легалізація та чітке регулювання криптовалютного ринку сприятимуть залученню інвестицій, зростанню фінансових технологій та збільшенню доходів державного бюджету. Водночас недостатній контроль може призвести до фінансових ризиків та нестабільності. Рекомендації, запропоновані у цьому дослідженні, є основою для вдосконалення регуляторної політики України.

Список використаних джерел:

1. Богиня Д., Бурлицький С. Домогосподарство: гомеостатичний підхід. Економічна теорія. 2014. № 3. С. 60–71.
3. Бонецький О. О. Показники рівня економічної довіри до гривні з позицій функцій грошей. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2010. № 2 (8). С. 22–26.
4. Борисюк О. В. імперативи розвитку фінансового ринку України в умовах цифровізації. Економічний часопис Волинського національного університету імені

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Лесі України. 2020. Т. 2, No 22. С. 168-176. URL: <https://echas.eenu.edu.ua/index.php/echas/article/view/593>. (дата звернення: 01.12.2024).

3. Мащенко С. ТОП приголомшуючих та потужних інцидентів у блокчейні, пов'язаних із хакерськими атаками. URL: <https://www.h-x.technology/ua/blog-ua/top-blockchain-incidents-involving-hacking-attacks-ua> (дата звернення: 01.12.2023)

4. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. 2008. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).

5. Gans J. S., Halaburda H. Some Economics of Private Digital Currency. Cambridge: University of Chicago Press, 2015. 257–276 р. URL: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c12992/c12992.pdf> (дата звернення: 08.12.2024).

6. European Central Bank. Virtual currency schemes – a further analysis. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2015. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).

7. Chen Y. Cybersecurity Risks in Cryptocurrency Transactions: Implications for Regulation. Proceedings of the International Symposium on Cybersecurity, 2021, 45-56. URL: <https://www.cybersecurity-symposium.org/proceedings/2021/45-56> (дата звернення: 08.12.2024).

8. Financial Conduct Authority (FCA). Cryptoassets and Regulation in the UK. London: FCA, 2023. URL: <https://www.fca.org.uk/publication> (дата звернення: 08.12.2024).

9. United States Congress. Cryptocurrency and Blockchain Regulations: The U.S. Perspective. Washington D.C.: U.S. Government Publishing Office, 2021. URL: <https://www.gpo.gov/cryptoregulations> (дата звернення: 01.12.2024).

СЕКЦІЯ 3. ТРАЄКТОРІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Алієв Е.Ш.,

здобувач ступеня доктора філософії,

Птащенко О.В.,

д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі,

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасному глобалізованому світі економічна безпека стає важливим чинником для забезпечення стабільного розвитку держав та компаній. З розвитком цифрових технологій та стрімким переходом до цифрової економіки виникають нові виклики та загрози, які вимагають перерозподілу акцентів у традиційному розумінні економічної безпеки. Цифровізація економіки, з одного боку, відкриває нові можливості для бізнесу, підвищує ефективність і знижує витрати, з іншого - призводить до появи нових ризиків, таких як кіберзагрози, шахрайство, витік інформації та інші.

Цифрова економіка, яка ґрунтується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення бізнес-процесів, змінює не лише способи ведення економічної діяльності, але й саму структуру загроз для економічної безпеки. Інтернет-ризики, проблеми кібербезпеки, конфіденційність даних та захист інтелектуальної власності стають ключовими аспектами для забезпечення економічної стабільності в умовах цифровізації.

У умовах цифрової економіки традиційні методи забезпечення економічної безпеки потребують суттєвих змін. Якщо раніше основною увагою приділялися фізичним активам, інфраструктурі та ресурсам, то тепер на перший план виходять цифрові активи, інформаційні системи та дані. Зростання залежності економік від технологій створює нові можливості для розвитку бізнесу, але водночас виникають загрози, які можуть мати далекосяжні наслідки. Це включає в себе не лише кіберзагрози та можливість витоку конфіденційної інформації, а й проблеми з управлінням великими даними, захистом інтелектуальної власності, а також необхідність боротьби з кіберзлочинністю та тероризмом [1-4].

Один із головних викликів цифрової економіки - це проблема кібербезпеки, адже саме через Інтернет і цифрові мережі передаються більшість економічних і фінансових операцій, дані про підприємства та особисту інформацію користувачів. Загрози з боку хакерів, шахраїв та інших зловмисників можуть призвести до значних економічних збитків, порушення функціонування критичних інфраструктур та серйозних репутаційних втрат для бізнесу і держави. Тому забезпечення безпеки інформаційних технологій стає важливим аспектом економічної безпеки.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

З іншого боку, цифрова економіка створює нові можливості для удосконалення та автоматизації процесів у сферах управління, виробництва та обслуговування, що підвищує ефективність і конкурентоспроможність. Але це вимагає постійної адаптації до змінюваного технологічного середовища, розвитку відповідних стандартів і правил, а також удосконалення політики безпеки на рівні як окремих підприємств, так і держав.

Таким чином, забезпечення економічної безпеки в умовах цифрової економіки потребує комплексного підходу, що включає не лише розробку технологічних рішень для захисту даних і цифрових систем, а й нормативно-правове регулювання, підтримку інновацій та розвиток стратегій управління ризиками. Важливими аспектами є також розвиток людського капіталу, підготовка кадрів, здатних реагувати на нові загрози та можливості цифрової трансформації, а також створення умов для інтеграції нових технологій в економічну практику.

Цифрова економіка трансформує традиційні уявлення про економічну безпеку, впливаючи на її складові та підходи до управління ризиками. В умовах глобалізації, цифровізації та швидкого розвитку новітніх технологій виникають нові виклики і загрози для економічної безпеки, що потребують адаптації політик, стратегій і інструментів на всіх рівнях економічної діяльності. Саме тому у таблиці 1 представимо особливості економічної безпеки в умовах цифрової економіки.

Таблиця 1

Особливості економічної безпеки в умовах цифрової економіки

Особливість	Характеристика
Кібербезпека	В умовах цифрової економіки основними загрозами для економічної безпеки стають кіберзлочинність, хакерські атаки, крадіжка даних і злом інформаційних систем. Оскільки більшість економічних операцій та процесів переміщуються в цифрову сферу, важливість захисту даних та інфраструктур від кіберзагроз зростає. Утримання інформаційних систем від зовнішніх і внутрішніх атак є ключовим елементом економічної безпеки в цифровому середовищі
Захист персональних та конфіденційних даних	Одним із важливих аспектів цифрової економіки є постійний обмін великими обсягами даних між державами, компаніями та індивідуальними користувачами. Збільшення обсягу даних підвищує ризики їх несанкціонованого доступу, витоків або зловживань. У зв'язку з цим захист персональних, фінансових і комерційних даних стає пріоритетом для забезпечення економічної безпеки. Наявність сучасних інструментів захисту даних і впровадження ефективних політик конфіденційності є важливою складовою боротьби з новими загрозами в цифровому середовищі
Інтелектуальна власність і патентування	Цифрова економіка стимулює розвиток нових технологій, програмного забезпечення та інновацій, що вимагає нового підходу до охорони інтелектуальної власності. Оскільки цифрові продукти та послуги можуть бути легко скопійовані та розповсюджені в Інтернеті, захист інтелектуальної власності і патентування технологій набувають важливого значення для підтримки конкурентоспроможності та інноваційної активності

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Економічні ризики і фінансові загрози	Цифровізація економіки змінює структуру фінансових операцій, що, в свою чергу, збільшує ймовірність виникнення нових фінансових загроз, таких як шахрайство з цифровими платіжними системами, криптовалютами та іншими новими інструментами. Регулювання фінансових операцій у цифровому середовищі, а також боротьба з нелегальними фінансовими потоками стають важливими складовими забезпечення економічної безпеки
Інноваційні технології та автоматизація	Впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, роботизація, великі дані та блокчейн, може сприяти значному зростанню економічної ефективності. Однак це також створює нові ризики, пов'язані з автоматизацією прийняття рішень, зниженням потреби в людському ресурсі та потенційними соціальними наслідками. Водночас ці технології можуть бути використані для підвищення прозорості економічних процесів та зменшення корупційних ризиків
Залежність від цифрових платформ і глобальних мереж	Перехід до цифрової економіки також створює залежність від глобальних інформаційних мереж та цифрових платформ, таких як Amazon, Google, Facebook, які мають значний вплив на ринки та економіку. У разі виникнення технічних збоїв або проблем з безпекою на цих платформах можуть виникнути серйозні економічні наслідки для компаній і навіть цілих країн
Регулювання та правова відповідальність	У цифровій економіці виникає потреба в нових підходах до регулювання економічних процесів, зокрема у сфері захисту прав споживачів, фінансових операцій, захисту даних та боротьби з кіберзлочинністю. Уряди повинні створювати та впроваджувати нормативно-правові акти, що відповідають вимогам цифрового середовища і забезпечують необхідний рівень захисту економічних інтересів

Джерело: сформовано з урахуванням [1, 2, 3, 4]

Особливості економічної безпеки в умовах цифрової економіки вимагають значних змін у підходах до управління ризиками. Зміни у фінансовій сфері, нові загрози для інформаційних систем, захист інтелектуальної власності, а також адаптація законодавства до нових умов цифрової економіки стають основними аспектами забезпечення економічної безпеки. Важливими напрямками є також розвиток технологій для автоматизації, захисту даних, а також боротьба з новими формами кіберзлочинності.

Таким чином, в умовах цифрової економіки економічна безпека набуває нових вимірів, що зумовлено стрімким розвитком технологій, зростанням залежності від цифрових платформ та інфраструктур, а також появою нових загроз, таких як кіберзлочинність, витоки даних та технологічні збої. Традиційні підходи до забезпечення економічної безпеки вже не відповідають вимогам сучасного цифрового середовища, тому необхідна розробка нових стратегій і заходів, орієнтованих на захист цифрових активів, даних та інтелектуальної власності.

Ключовими аспектами економічної безпеки в умовах цифрової економіки є кібербезпека, захист конфіденційної інформації, управління великими даними та адаптація правових і нормативних механізмів до нових технологій. Боротьба з

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

кіберзагрозами, захист інформаційних систем та забезпечення надійності цифрових платформ є необхідними умовами для сталого економічного розвитку та збереження конкурентоспроможності держав і підприємств у глобальному цифровому середовищі.

Цифровізація відкриває нові можливості для розвитку економічних процесів, покращення ефективності та інновацій, проте одночасно вимагає активного реагування на нові ризики. Тому для забезпечення економічної безпеки в умовах цифрової економіки важливо враховувати не тільки технічні аспекти, але й правові, організаційні та стратегічні питання, спрямовані на створення стійкої, прозорої та безпечної цифрової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Krysovatty, A., Desyatnyuk, O., & Ptashchenko, O. (2024). Digital Innovations and their Ramifications for Financial and State Security. AFRICAN JOURNAL OF APPLIED RESEARCH, 10(1), 431–441. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.713>, URL: <https://ajaronline.com/index.php/AJAR/article/view/713/441>
2. Rüßmann M. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. The Boston Consulting Group. Inc. 2015. URL: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries
3. Крисоватий А. Четверта промислова революція : зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків [Електронний ресурс] : монографія / А. І. Крисоватий, О. М. Сохацька, І. В. Скавронська [та ін.] ; за наук. ред. А. І. Крисоватого та О. М. Сохацької. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. - 480 с.
4. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 3(14), 2023. - С. 93-102. URL: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf>. DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10

Баранов Є.М.
здобувач ступеня доктора філософії ОНП «Економіка»
Лойко В.В.,
професор, доктор економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Процеси урбанізації та глобалізації в світі значно прискорили розвиток міських агломерацій. Спостерігається світова тенденція зростання загальної кількості населення, яке мешкає в агломераціях, чисельністю більше 1 млн. осіб і зменшення кількості населення, яке мешкає в інших містах світу, чисельністю менше 1 млн. осіб, що підкреслює, що розвиток агломерацій є більш доцільним для проведення наукових досліджень.

В Україні питома вага міського населення у 2021 р. склала 69,8 % від загальної кількості населення. За проведеним аналізом статистичних даних більшість міського населення України мешкає у містах з чисельністю менше 1 млн. осіб, проте статистичні дані за 2022 р. свідчать про те, що в Україні спостерігається тенденція зростання чисельності мешканців міст, населення яких складає більше 1 млн. осіб: питома вага кількості населення, що мешкає у містах України з чисельність менше 1 млн. осіб незначно зменшилась на 0,12 % з 56,72 % у 2003 р. до 56,60 % у 2022 р. та питома вага кількості населення, що мешкає у містах України з чисельність більше 1 млн. осіб за цей же період часу зросла на 3,61 % з 10,71 % у 2003 р. до 14,32 % у 2022 р.

Підтверджений зв'язок між FDI та зростанням ВВП. Велика кількість наукових досліджень підтверджує сильну позитивну кореляцію між прямими іноземними інвестиціями (FDI) та зростанням ВВП. Приплив іноземного капіталу, технологій і експертизи має прискорити економічне відновлення України.

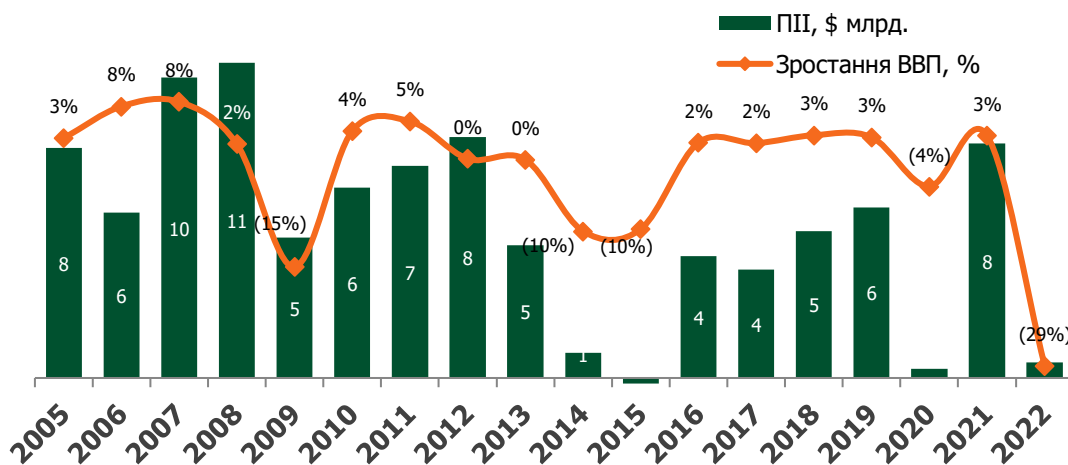

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій та зростання ВВП України, 2005 – 2022. Джерело: складено авторами за даними [1]

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Значуще відновлення економіки - необхідна амбіція для відновлення країни. У 2008 році обсяги FDI досягли рекордного значення у \$10.7 млрд. Проте, в контексті перспективи інтеграції України до ЄС та пост-воєнного відновлення, ця цифра вже не виглядає значною на фоні майбутньої відбудови країни. Для досягнення значущого відновлення, надзвичайно важливо ставити та досягати більш амбітних та сміливі цілей.

Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року, а переговори про вступ розпочалися у грудні 2023 року. Експерти прогнозують членство в ЄС до 2030 року.

План кандидата в ЄС, Програма фінансової допомоги у розмірі 50 млрд євро, Програма розширеного фінансування МВФ у розмірі 15,6 млрд доларів США – все це передбачає комплексну програму реформ, яку має впровадити Україна, яка, як очікується, значно покращить місцевий інвестиційний клімат.

До вступу до ЄС такі країни, як Болгарія та Румунія, спостерігали помітне зростання прямих іноземних інвестицій за попередні п'ять років. І у випадку з Україною це буде ще більше посилено зусиллями з післявоєнної відбудови (рис.2).

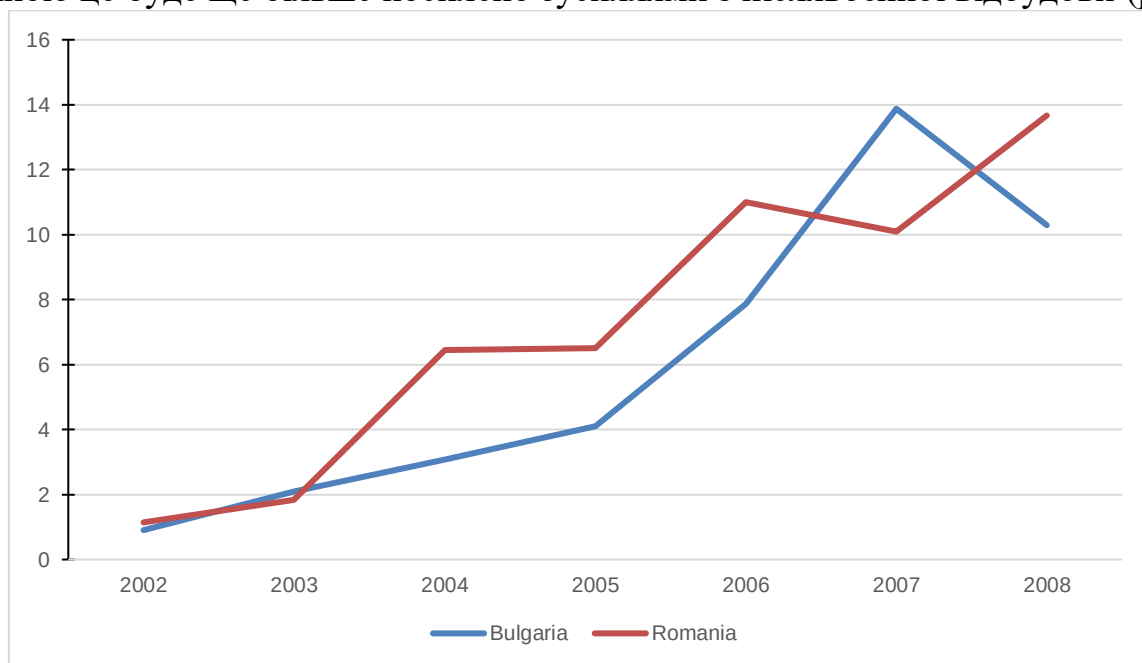

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій Болгарії та Румунії в 2002-2008 роках, \$ млрд. Джерело: складено авторами за даними [1]

До негативних чинників, які впливають на збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України можна віднести наступні. Зусилля з покращення інвестиційного клімату, такі як інвестиційна підтримка ("інвестиційні няні"), податкові пільги та інше, передусім направлені на спонукання вже присутніх інвесторів збільшити свої інвестиції в Україну. Хоча ці дії можуть бути корисними, вони збільшують потенційні переваги для тих, хто вже має присутність в Україні та вміє працювати в поточних умовах. Щоб максимізувати ПІІ, важливо розширити коло потенційних інвесторів.

До позитивних чинників, які сприяють зростанню прямих іноземних інвестицій в Україну можна віднести наступні. Питання зниження ризиків є більш важливим для потенційних інвесторів, в момент коли вони розглядають можливість входу на український ринок.

Держава має визначити яким чином можна захистити інвестора від ризиків минулих періодів, особливо у випадках коли держава є продавцем активів. Проблема є релевантною для великого кола активів, що пропонуються для інвестування

Надзвичайно важливо, щоб держава ретельно оцінила стратегії зниження можливих ризиків для повного використання потенціалу прямих іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Official site of the World Bank. URL:
<https://databank.worldbank.org/home.aspx>

Bahmach I.,
Master's Student,
Ivashchenko O.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

MOTIVES FOR ESTABLISHING JOINT VENTURES IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION AND ECONOMIC INTEGRATION

Multinational companies (MNCs) play a key role in the development of the global economy. Their activities cover a wide range of economic processes, from production to distribution of goods and services, and have a significant impact on the structure of international trade and investment. Today, MNCs are important players that determine economic, political and social trends in the countries where they operate. One of the main tools for expanding their influence in international markets is the creation of joint ventures, which allows them to effectively integrate new technologies, resources and management practices.

The relevance of considering the motives for establishing joint ventures by multinational companies is due to the current trends in globalisation and integration of world economies. In times of rapid economic change, such as political and economic crises, as well as technological revolutions, companies are looking for new strategies to support their development and increase their competitiveness. In the global economy, joint ventures are an important mechanism not only for entering new markets, but also for reducing risks, optimising costs and attracting necessary resources.

In particular, for transition economies such as Ukraine, this issue is extremely important. The involvement of MNCs through joint ventures can be an important factor for economic development, innovation and employment. At the same time, it is necessary to take into account possible negative aspects, such as dependence on foreign investment and influence on national economic policy.

As noted by N. Reznikova, O. Ivashchenko and M. Rubtsova [1], global issues, including international economic security and sustainable development, are significant factors that influence the economic policy and strategic decisions of MNCs. While attracting foreign capital through joint ventures contributes to the development of national economies, it also threatens the independence of states in terms of economic and political security. Thus, consideration of the motives for establishing joint ventures by transnational companies is important for understanding the current processes of the international economy and the economic policies of countries attracting foreign capital.

The main motivations of MNCs that are key to establishing joint ventures include several strategic factors that help them grow internationally. Here are the main ones:

1. *Market expansion and access to new markets.* MNCs are actively looking for opportunities to capture new markets and increase sales of their products. Joint ventures

allow them to quickly enter new geographical markets where local partners have established relationships and cultural understanding.

2. *Access to new technologies and resources.* By partnering with local companies, MNCs gain access to new technologies, production facilities, natural resources and other important resources that may be lacking in their home country.

3. *Improving production efficiency.* MNCs are actively looking for ways to optimise their production processes by reducing costs, improving technological processes, and using the latest management methods, which allows them to remain competitive in the global market.

4. *Risk mitigation.* Interaction with local partners allows MNCs to reduce risks associated with market instability, political or economic crises. Local partners have better knowledge of the specifics of the local market, which allows MNCs to better adapt to changes.

5. *Attracting investments and qualified personnel.* Through joint ventures, MNCs can attract foreign investment, which allows them to expand their operations, as well as use local labour, which may be skilled and less expensive than in other countries.

6. *Taking advantage of the benefits of internationalisation.* TNCs can take advantage of the benefits offered by different countries where they have business interests. This may include tax incentives, government support, access to cheap resources, and the benefits of locating production facilities in low-cost countries.

7. *Improved corporate governance.* Participation in joint ventures allows MNCs to introduce advanced management practices that may not be available in local companies, thereby increasing the efficiency of management processes at the local level.

Thus, the main motivations of MNCs are to expand markets, optimise production, reduce risks, attract investment and skilled labour, and obtain new technologies and benefits from globalisation. These factors help MNCs to become strong players in the global market and ensure their competitive position.

References:

1.Reznikova N., Ivashchenko O., Rubtsova M. Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 24–31. URL: <http://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.7.24>

2.Chi D. The role of joint ventures in international business. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research and Studies*. 2023. Vol 3(1). URL: https://www.researchgate.net/publication/366714608_The_role_of_joint_ventures_in_international_business

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

У сучасних умовах міжнародний капітал стає ключовою силою, що визначає розвиток світового економічного процесу. Збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій у світовій економіці створює нові перспективи для розвитку національних економік. Це включає розширення можливостей працевлаштування, впровадження іноземних управлінських практик, доступ до сучасних технологій, зміцнення конкурентних позицій і зростання потенціалу експорту. Дослідження міжнародного переміщення капіталу та аналіз сучасних тенденцій його географічного й секторального розподілу є важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Міжнародний рух капіталу відіграє ключову роль у світовій економіці, стимулюючи розвиток торгівлі, інвестицій, впровадження технологій і забезпечуючи економічне зростання. У 2023 році міжнародний рух капіталу демонстрував зростання, попри виклики, спричинені пандемією COVID-19 та російсько-українською війною. За інформацією Світового банку, обсяг прямих іноземних інвестицій у світовій економіці досяг 1,65 трильйона доларів США, що перевищило показник 2022 року на 8% [3].

Головними напрямками руху капіталу залишалися розвинені країни та держави, що розвиваються, з особливим акцентом на інвестиції у технологічний сектор і сферу охорони здоров'я. У таблиці 1 наведено дані щодо обсягів прямих іноземних інвестицій в Україні та низці інших країн у 2022 році.

Таблиця 1

Обсяги прямих іноземних інвестицій окремих країн світу у 2022 році

Позиція в рейтингу Світового банку	Країна	Фонд ПІІ (млн дол. США)	Чистий приплив, % ВВП
1	США	388 078,000	1,524%
2	Китай	180 166,881	1,003%
3	Сінгапур	140 844,052	30,173%
4	Гонконг	120 951,629	33,613%
5	Франція	105 424,958	3,788%
6	Бразилія	91 502,104	4,765%
7	Австралія	67 118,916	4,006%
8	Канада	53 705,242	2,510%
123	Україна	366,000	0,228%
199	росія	- 40 043,500	-1,787%

Джерело: складено автором на основі [3]

Згідно з аналізом прямих іноземних інвестицій у різних країнах світу, лідером є США, де обсяг фонду прямих іноземних інвестицій становить 388 078,000 млн доларів США, а чистий приплив у відсотках до ВВП дорівнює 1,524%. Україна посідає 123 місце, із фондом прямих іноземних інвестицій у 366,000 млн доларів США та чистим припливом на рівні 0,228% від ВВП.

Сучасні прямі іноземні інвестиції здебільшого орієнтовані на розвинені країни, а не на держави, що розвиваються. Їхнім основним результатом є не надмірна експлуатація чи «підкорення слаборозвинених країн», а створення тісніших економічних зв'язків і взаємодії між капіталами, з фокусом на підвищення ефективності, а не на отримання надприбутків. Щодо інвестицій у цінні папери, то глобалізація капіталу через діяльність транснаціональних корпорацій та безперервний рух фондових і валютних ринків, а також фінансових установ, ускладнюють розмежування або оцінку внутрішніх і іноземних інвестицій. Грошові потоки на світовій арені в умовах швидкого зростання цін на ринках капіталу [2].

Сьогодні прибутки від експортованого капіталу все частіше спрямовуються на розвиток виробництва в країнах-одержувачах, а не повертаються до країни-відправника. Це створює низку проблем, що вимагають значних перетворень. Адже ефективність економіки України безпосередньо залежить від рівня її інтеграції у світову економіку та глобалізації міжнародних відносин, що, у свою чергу, впливає на її позиції у світових рейтингах і сприяє стабільному розвитку [1].

Згідно з інформацією Світового банку, у 2023 році темпи зростання розвинених економік сповільнилися до 0,5% [3]. З огляду на глибину рецесії останніх двох десятиліть, це може свідчити про початок глобальної рецесії. Проте у 2024 році спостерігається незначне прискорення економічного зростання, яке досягло 1,6%.

Економіка США продовжує залишатися лідером серед розвинених країн і ключовим двигуном світової економіки, тому її розвиток отримує особливу увагу. Очікується, що у поточному році макроекономічна політика в США стане більш жорсткою з метою контролю за інфляцією, що також буде пов'язано з наслідками підвищення процентних ставок у 2022 році. Ці зміни позначатимуться на рівні економічної активності, а також на ринках праці та зарплат. Розвиток економіки країн Єврозони також має велике значення, оскільки Світовий банк знизив прогноз економічного зростання на 2023 рік на 1,9 %, що може призвести до нульового зростання. Основними чинниками, які впливають на економіку Єврозони, є труднощі з енергоресурсами та суворість монетарної політики. Однак до кінця року очікується стабілізація економічної ситуації та зниження рівня інфляції завдяки зменшенню попиту на енергоресурси та на ринках праці. За рахунок заходів, вжитих у 2024 році, передбачається відновлення економічного зростання в Євразоні на рівні 1,6%. Прогнозується, що у 2024 році міжнародний рух капіталу продовжить свій ріст, і цей процес буде зумовлений кількома ключовими чинниками.

1. Очікується, що глобальне економічне зростання у 2024 році становитиме приблизно 3,5%.

2. Тенденція до деглобалізації, що спостерігається останнім часом, може призвести до зростання інвестицій у країни, що розвиваються, роблячи їх більш привабливими для інвесторів.
3. Цифрова трансформація, яка охоплює всі сфери економіки, відкриває нові перспективи для інвестицій.

На міжнародний рух капіталу у 2024 році можуть негативно вплинути такі фактори:

1. Геополітичні напруження, зокрема російсько-українська війна та зростаюча конфронтація між Китаєм і США, можуть спричинити зниження інвестицій у країни, що знаходяться в регіонах з високими геополітичними ризиками.
2. Зростання інфляції у світі також може призвести до зменшення інвестиційної активності, оскільки інвестори можуть обирати більш стабільні активи для захисту своїх капіталів від інфляційних втрат [1].

Міжнародний рух капіталу має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, він сприяє економічному зростанню, підвищенню ефективності виробництва та стимулює інновації. З іншого боку, цей процес може призводити до фінансової нестабільності та посилення нерівності між країнами. Для подолання кризи та залучення інвестицій можна розглянути такі напрямки:

- покращення інвестиційного клімату;
- реалізація інфраструктурних проєктів;
- розвиток людського капіталу;
- підтримка інновацій та досліджень;
- підтримка малого та середнього бізнесу.

Раціональне використання інвестиційного капіталу для формування сприятливого середовища розвитку економіки може допомогти подолати економічну кризу та забезпечити сталий прогрес у майбутньому. Для того, щоб міжнародний рух капіталу був корисним для розвитку всіх країн, необхідно вжити конкретних заходів для подолання цих проблем.

Прямі іноземні інвестиції є ключовим елементом міжнародної фінансової системи, і Україна активно залучена до цих інвестиційних потоків. Хоча на даний момент частка прямих іноземних інвестицій порівняно з іншими джерелами капіталу не є великою, вони все ж відіграють важливу роль у забезпеченні економічного розвитку. Ці інвестиції сприяють мобілізації капіталу, оптимізації міжнародного поділу праці та реалізації конкурентних переваг. Вони також можуть сприяти впровадженню нових технологій, покращенню управлінського досвіду та залученню іноземних компаній, що позитивно впливає на економічне зростання та прогрес.

Оскільки світові інвестиційні процеси мають динамічний характер, важливо, щоб науковці відслідковували новітні тенденції у географічному та галузевому розподілі прямих іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк І. Світові тенденції міжнародного руху капіталу. Економіка та суспільство, 2024. № (61). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-35>
2. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org>
3. Офіційний сайт Світового банку (The World Bank). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Bondarchuk V.,
Master's Student,
Shlapak A.,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

THE MARSHALL PLAN AS A MODEL FOR POST-WAR RECONSTRUCTION: LESSONS FOR UKRAINE

The study of the historical experience of post-war recovery in different countries is important for understanding the main mechanisms of this process in Ukraine after the war, and for using this experience in creating a Ukrainian model of post-war development of the national economy. At the same time, it is clear that a complete transfer of foreign experience to Ukrainian realities is impossible for several reasons. First, there has never been a similar war in human history, and each war differs in its scale, scope of destruction, and number of human victims. Secondly, each national economy had its own development model before the outbreak of hostilities, which was not similar to others, and thirdly, 'the recipe for the recovery of each country depends on its geopolitical and even cultural characteristics in the pre-war period' [1].

Let us consider the experience of post-war economic recovery of different countries, in particular within the framework of the Marshall Plan, which can serve as important lessons for Ukraine in the context of its future post-war recovery.

The Marshall Plan for the Postwar Reconstruction of Europe (1948-1951). The Marshall Plan (European Recovery Programme) consisted of US financial assistance to 17 European countries, but about 70% of the funds were allocated to the UK, France, Italy, and West Germany (UK - 25%, France - 20%, Germany and Italy - 11% each) [2].

The amount of aid at that time was USD 17 billion, with free aid accounting for 80% or USD 13.6 billion, and the remaining 20% of funds came in the form of cheap loans. The UK received the largest amount of funding (USD 3189.8 million). This was one of the factors behind the country's rapid post-war recovery.

The UK's recovery strategy included the following areas:

- nationalisation of power plants, coal and gas companies in order to reduce prices for their products and tariffs for services rendered;
- adoption of a special programme to increase agricultural production to reduce imports and increase food exports;
- improving the healthcare and social insurance systems.

By the end of the 50s of the XX century, the volume of industrial production in the UK was equal to the pre-war level [3, p. 17].

The second position in the list of countries by the amount of funding under the Marshall Plan was occupied by France, which received USD 2713.6 million, the third place

in terms of funding was taken by Italy (USD 1508.8 million), and the fourth place was occupied by West Germany with the amount of funding of USD 1390.6 million.

At the first stage of the Marshall Plan, the United States supplied food, raw materials and equipment to Europe free of charge. Later, the aid mechanism consisted of the US government purchasing goods from American producers and sending them to Europe. European governments sold them domestically for local currency. The proceeds were kept in special funds of European countries and spent on the construction of large industrial enterprises, railways and power plants.

The supply of American goods to European markets made it possible to reduce commodity deficits in Europe, restore (through the availability of raw materials) manufacturing industries, and establish a balanced market. The results of the Marshall Plan can be assessed as impressive: between 1948 and 1953, Western European GDP grew by more than 30%, industry by 40%, agriculture by 11%, and trade volumes in the European market by 40%. [2].

Thus, based on the results of the study of the theoretical and historical foundations of strategic planning for the post-war recovery of the country, the following conclusions can be drawn.

Post-war reconstruction is a set of organisational, legal and financial measures aimed at overcoming the consequences of the war, accelerating economic recovery, modernising the country, transforming the socio-economic system, and creating conditions for improving the livelihoods of the population and the activities of business entities.

The objective of the post-war recovery strategy is to determine the strategic directions for rebuilding the country destroyed by the war and laying the groundwork for sustainable development of the country in the post-war period.

References:

1. Железняк Я. 5 історій економічного успіху після війни: світовий досвід для України. 2022. URL: https://lb.ua/economics/2022/04/13/513199_5_istoriy_ekonomichnogo_uspihu_pislya.html.

2. Пивоваров С., Коберник К. 76 років тому план Маршалла допоміг Західній Європі оговтатись від війни й протистояти комуністам. 2024. URL: <https://babel.ua/texts/105633-76-rokiv-tomu-plan-marshalla-dopomig-zahidniy-yevropi-ogovtatis-vid-viyni-y-protistoyati-komunistam-skilki-za-ce-zaplatili-y-otrimali-shtati-rahuyemo-chuzhi-groshi>

3. Вітер О., Килин О., Стручок Н. Європейські стратегії післявоєнної відбудови економіки. *Таврійський науковий вісник*. 2023. № 16. С. 15-21.

Величко Ю.І.,
здобувач ступеня бакалавра ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Лойко В.В.,
професорка кафедри міжнародної економіки, доктор економічних наук, професор,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ЕНЕРГЕТИЧНА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Електроенергія в сучасному світі є основою розвитку економіки та технологій. Вона забезпечує функціонування промисловості, транспорту та комунікацій. Зростає попит на відновлювані джерела енергії, такі як сонячна та вітрова, що сприяє зменшенню викидів вуглецю та покращенню екології. Важливим є також впровадження нових технологій зберігання енергії, що дозволяє ефективніше використовувати відновлювані ресурси. Інвестиції в інфраструктуру електромобілів і розширення мережі електропостачання сприяють сталому розвитку міст і регіонів.

Україна, в свою чергу, має проблеми з електроенергією, які загострилися через війну та руйнування інфраструктури. Часті відключення, зниження виробництва та зростання цін на енергоресурси створюють труднощі для населення та промисловості. Це призводить до зниження якості життя, збільшення витрат на енергію та загального економічного спаду. Люди змушені шукати альтернативні джерела енергії, що може бути фінансово обтяжливим в нинішніх умовах життя. Багато сімей переходять на сонячні панелі або інші відновлювальні джерела, сподіваючись зменшити залежність від централізованих постачань. Проте, такі рішення вимагають значних початкових інвестицій, що не завжди доступні для середнього класу населення. Також, нестабільність енергетичного ринку підриває довіру до інвестицій в нові технології з боку іноземців чи містян.

За даними Міжнародного валютного фонду (МВФ), середній дефіцит електроенергії в Україні у 2024 році становитиме близько 10%, а під час пікових навантажень (особливо у зимовий період) може сягати 30% від загального споживання. Прогнозують, що взимку дефіцит потужності становитиме 3-4 ГВт, що загрожує частими плановими відключеннями як для промислових, так і для побутових споживачів.

Якщо розібрати причини дефіциту детальніше, то їх буде декілька. Перша з причин, всім відомі часті атаки по інфраструктурі, адже внаслідок них втрачені 9 ГВт генеруючих потужностей. Особливо постраждали теплоелектростанції, гідроелектростанції та лінії передач, а також атомні електростанції, що є основою енергетичної системи. Через часті обстріли вони потребують технічного обслуговування, яке тимчасово знижує їх продуктивність, а це в свою чергу впливає на енергетичний стан мережі.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Ще одна причина – залежність України від імпорту електроенергії з Європи. Однак тут виникає інша проблема - інфраструктурні обмеження сусідніх країн дозволяють імпортувати лише до 2 ГВт, що не покриває пікові потреби.

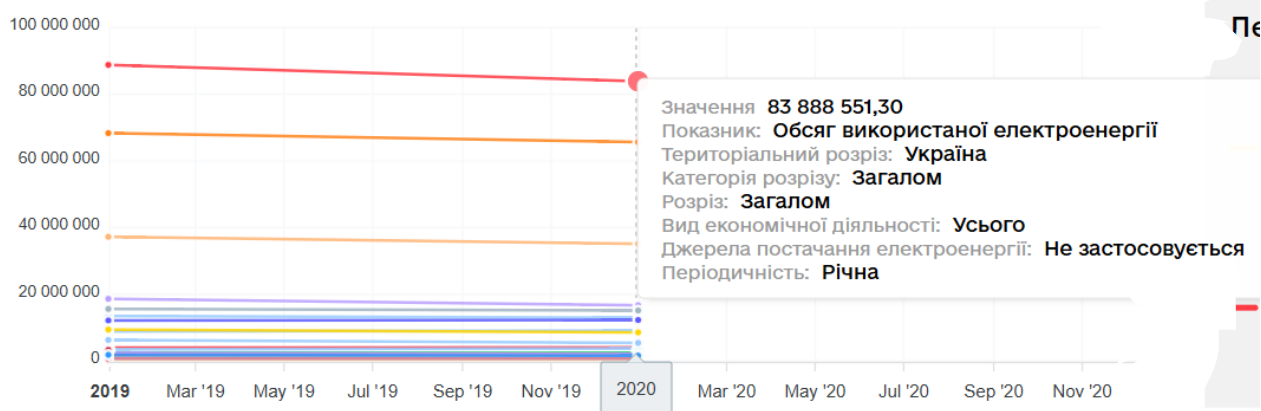

Рис. 1. Обсяги використаної електроенергії.

Графік

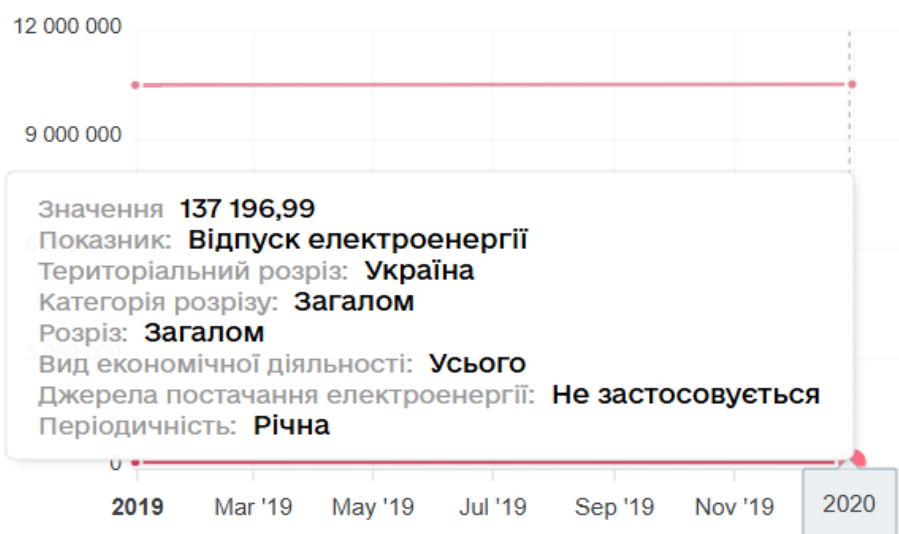

Рис. 2. Обсяги відпуску електроенергії.

Завдяки цим двом графіками, ми можемо побачити очевидний дефіцит електроенергії в Україні, адже споживання значно перевищує відпуск електроенергії. З цієї причини Україна планує нарощувати імпорт електроенергії з ЄС, але різкого зростання обсягів у короткостроковому періоді не передбачається. Також планують запуск додаткових потужностей від теплових електростанцій.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Тож, як висновок, потрібно зазначити, що для забезпечення стабільності необхідні інвестиції у відновлення та альтернативні джерела енергії. Крім того, важливо впроваджувати енергоефективні технології, щоб зменшити споживання ресурсів і знизити навантаження на енергосистему. Розвиток сонячної та вітрової енергетики може стати ключовим фактором у подоланні цих викликів. Залучення міжнародних партнерів і технологій також є важливим кроком для модернізації енергетичного сектору, що дозволить Україні зменшити залежність від імпорتنих енергоресурсів.

Список використаних джерел:

1. Ukraine could have average energy deficit of 10% rising to 30% at peak hours in 2024 - memorandum with IMF. URL: <https://interfax.com/newsroom/top-stories/103885/>
2. The IMF assessed the electricity deficit in winter. URL: <https://ua-energy.org/en/posts/21-10-2024-b7ee3e4e-e49e-4a2e-b8b7-57fe3c6b5e4f>
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Загороднюк Є.В.,
здобувач ступеня доктора філософії
Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

DIGITIZATION AS A KEY FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF THE BUSINESS SECTOR OF UKRAINE

In modern conditions of the functioning of business entities, digital technologies are implemented as part of business processes. The use of digital technologies reduces costs and increases labor productivity and improves the efficiency of management decisions in business. Thanks to the rapid and widespread distribution of digital technologies, the cost of their use in business is affordable, and some services are completely free. Digital technologies provide the opportunity to create unique products in accordance with the client's preferences.

New digital solutions help business companies increase the efficiency of their own activities. Cloud technologies provide scaling and cost reduction, as well as the possibility of geographical distribution and remote work. Data analysis is used for research, decision-making and building business strategies. Automation and artificial intelligence increase productivity and free up human resources.

Digitalization also carries certain risks, such as threats to cybersecurity. Business companies have to respond to such challenges, implement security measures, conduct training, invest in additional equipment and software. The growing role of artificial intelligence also causes concern among industry specialists. It is already capable of replacing many designers, copywriters, analysts, and in the future may leave a significant number of other employees of business companies without work. At the same time, its development can lead to unpredictable consequences, for example, getting out of human control. Along with opportunities, digitalization also requires constant updating of knowledge and competencies of employees in business, adaptation to new business models and technical requirements.

Positive impact of digitalization on the business sector of Ukraine.

1. Growth of the IT services and export market. One of the key positive effects of digitalization is business expansion. Thanks to digitalization, Ukrainian companies have the opportunity to work internationally, offering outsourcing services, software development, cybersecurity and consulting services. Ukraine's IT services exports are constantly growing, and according to experts, by 2025 they may reach significant figures, which will strengthen the country's economy [1].

2. Attracting investments. Digitalization makes Ukraine more attractive to foreign investors. Technology startups and business companies are able to attract venture capital from around the world. For example, Ukrainian startups such as Grammarly and GitLab have become international leaders in their fields and have attracted hundreds of millions of dollars in investment. This has a positive impact on economic development.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

3. Development of innovations. Digitalization stimulates innovation and promotes the development of new products and services. Ukrainian business companies are actively implementing artificial intelligence, machine learning, big data and blockchain in their developments. This increases the competitiveness of Ukrainian companies in the global market and contributes to the creation of new jobs.

4. Increase in the number of jobs and salary growth. Digitalization allows expanding employment opportunities in the information technology sector. The demand for specialists in programming, testing, cybersecurity and other technological areas is growing. In addition, digitalization contributes to an increase in salaries in this sector. The average salary of IT specialists in Ukraine is one of the highest among other sectors of the economy [2].

Negative impact of digitalization on the business sector of Ukraine.

1. Competition for talent. The growing demand for IT specialists leads to significant competition for talented employees. Ukrainian companies face difficulties in retaining talented specialists due to high demand for their services both in the local and international markets. This can cause a drain of personnel abroad, where more favorable working conditions are offered.

2. Lagging behind in the development of infrastructure and regulatory standards. Despite the rapid development of the IT sector, Ukraine faces problems in the field of digital infrastructure. Low internet speed in remote regions, lack of proper digital education and lack of support from the state hinder the development of the digital economy. In addition, the regulatory framework often does not keep up with rapid changes in technologies, which creates legal uncertainty for IT businesses.

3. Dependence on international markets. Ukraine's IT sector is largely dependent on international clients, which makes it vulnerable to changes in the global economy. Changes in international legislation, currency fluctuations or political instability can negatively affect the financial performance of Ukrainian IT companies.

4. Cybersecurity risks. With the spread of digital technologies, cybersecurity threats are growing. The high level of digitalization leads to an increase in cyberattacks, from which both state organizations and private companies suffer. This risk requires significant investments in data protection and the implementation of advanced cyber protection methods.

Digitalization is a key factor in the development of the business sector of the Ukrainian economy, creating new opportunities for growth and innovation. It allows Ukrainian companies to compete globally, attract investments and develop new technologies. However, digitalization also brings a number of challenges, such as competition for talent, infrastructure lag and cybersecurity threats. To maximize the positive impact and minimize risks, it is necessary to implement strategies for the development of the digital economy, invest in education and digital infrastructure, and promote regulatory support for the industry.

References:

1. Kyiv Post. (2021). Ukrainian IT services market continues to grow despite global crisis. Retrieved from <https://www.kyivpost.com>
2. Deloitte. (2022). Global Outsourcing and Shared Services Survey. Retrieved from <https://www2.deloitte.com>
3. Global Outsourcing 100. (2021). Retrieved from <https://www.iaop.org>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні

аспекти»

Лойко Є. М.,
*здобувач ступеня доктора філософії ОНП «Економіка»,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна*

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Застосуванні цифрових технологій у бізнес-процесах суб'єктів господарювання у сучасних умовах господарювання значно підвищує ефективність роботи.

Цифровізація виробничих процесів передбачає, що налаштування та узгодження виконання виробничих операцій виконується за допомогою спеціально налаштованого програмного забезпечення. Перевірка якості продукції також налаштовується за допомогою спеціального обладнання. Це надає можливість зменшити вплив людського фактору на процеси виробництва та перевірки якості продукції, що значно підвищує ефективність, запобігає виникненню помилок та оптимізує час виконання операцій.

Найбільшу увагу суб'єкти господарювання приділяють питанню формування надійних та ефективних каналів збуту продукції. Найефективнішими каналами збуту є онлайн площадки продажу. В Україні можна відзначити таких онлайн операторів ринку як Rozetka, Епіцентр, Eva, Makeup, Maudau тощо. Для реклами своєї продукції та взаємодії з клієнтами суб'єкти господарювання використовують і соціальні мережі, які довели свою ефективність у здійсненні комунікацій зі споживачами. Реалізація продукції робіт та послуг суб'єктів господарювання через соціальних мережі, зокрема, такі як TikTok, Instagram, Telegram, Facebook та розміщення таргетованої реклама у цих мережах, набувають все більшого розповсюдження не тільки у торговельних підприємств та у фізичних осіб-підприємців, а все більше промислових підприємств також застосовують цей інструмент. Комунікація через соціальні мережі значно скорочує витрати підприємств у порівнянні з тими витратами, які б суб'єкти господарювання мали б, використовуючи для реклами телебачення, друковану рекламу або бігборди.

Процеси управління суб'єктами господарювання також змінюються і підвищують свою ефективність під впливом цифровізації. Основними елементами корпоративної культури багатьох компаній стали діджитал-інструменти для комунікації, такі як, Zoom, Slack, Teams, Google Meet та спільної роботи Google Docs, Trello, Asana.

Бізнес-комунікації із зовнішніми стейкхолдерами також змінились під впливом цифровізації [1]. Важливою цифровою технологією є електронна звітність підприємства, бухгалтер або керівник підприємства звітує онлайн через особистий податковий кабінет платників податку візуючи документ електронними ключами або електронним підписом порталу Дія. Якщо суб'єкт господарювання здійснює зовнішньоекономічну діяльність, то у теперішній час в Україні можна скористатися послугами електронного митного кабінету, за допомогою якого уповноважена особа

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

підприємства може надсилати електронні декларації на митне оформлення імпорتنих та експортних вантажів, слідкувати за процесом розмитнення або замитнення товарів не відвідуючи митні органи особисто. Також удосконалений сервіс Нової пошти дозволяє скористатися онлайн послугами оформлення та відправлення вантажів і, зараз, у окремі країни Європи також, що дозволяє не витратити на це час безпосередньо в місці відправки.

Для фінансових розрахунків значну ефективність мають послуги онлайн банкінгу, за яким внутрішні та міжнародні платежі можливо робити в офісі з ПК або навіть мобільного телефону в будь-якій точці світу. Для здійснення фінансових операцій важливі спеціалізовані додатки, електронні кабінети, токени та платформи банків для здійснення розрахунків, платежів, валютних, кредитних та депозитних операцій та електронний цифровий підпис. Великий потенціал у сфері безпеки, фінансів та дистрибуції даних має технологія блокчейн, яка дозволяє створювати прозорі і захищені системи для зберігання та передачі інформації без потреби у посередниках. Це відкриває нові можливості для зменшення витрат і підвищення рівня довіри в транзакціях.

Для ведення бухгалтерського обліку суб'єкти господарювання можуть використовувати сучасну облікову систему BAS:ERP (замінник 1С), платформу для подання звітності, податкових накладних систему МедОк. Зручне зберігання документації в електронному вигляді допомагає здійснити хмарні сховища зберігання даних та ін. Перехід на хмарні платформи (наприклад, AWS, Microsoft Azure, Google Cloud) дозволяє суб'єктам господарювання зменшити витрати на інфраструктуру, а також отримувати доступ до високопродуктивних обчислювальних ресурсів за моделлю оплати «по мірі використання».

Для суб'єктами господарювання, які територіально розташовані у місті Києві у перелік цифрових інструментів діяльності варто додати додатки (програми), за допомогою яких можна отримати послуги, які надає держава (державні органи, органи місцевого самоврядування): Дія, Резерв+, 1551, Helsi, Київ Цифровий та ін.

З нарощуванням інтенсивності та обсягів використання цифрових технологій у діяльності суб'єктів господарювання зростає й кількість загроз для безпеки даних та інфраструктури, що змушує компанії постійно адаптуватися до нових викликів у кібербезпеці. Технології захисту стають все більш складними, застосовуються біометрія, багатофакторна аутентифікація та криптографія, а також розробляються нові стратегії захисту, які є ключовими аспектами сучасних ІТ-розробок.

Список використаних джерел:

1. Лойко Є.М., Загороднюк Є.В. Економічні аспекти цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання в Україні в умовах війни. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. Том 1. № 11. С. 218 - 227.

Любимов Д. М.,
здобувач ступеня магістр,
Мариупольський державний університет,
м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах зростаючої нестабільності економічного середовища, посилення конкурентної боротьби та появи нових викликів, пов'язаних з цифровою трансформацією економіки, особливої актуальності набуває проблематика забезпечення економічної безпеки підприємства. Теоретико-методологічне осмислення сутності економічної безпеки вимагає системного підходу до аналізу її концептуальних засад та структурних елементів.

Аналіз наукової літератури свідчить про різноманітність підходів до трактування поняття "економічна безпека підприємства". Так, З. Варналій розглядає економічну безпеку як "стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз" [1, с.43].

Л. Овчаренко трактує економічну безпеку як "стан найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства" [2, с.38].

Автори Т. Васильців, В. Волошин, О. Бойкевич та В. Каркавчук акцентує увагу на здатності підприємства до розвитку, визначаючи економічну безпеку як "стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку". [3, с. 123].

Узагальнюючи існуючі підходи, можна виділити чотири основні концептуальні напрями у трактуванні сутності економічної безпеки підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Систематизація підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства

Підхід	Сутність підходу	Переваги підходу	Обмеження підходу
Ресурсно-функціональний	Розглядає економічну безпеку як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам	Комплексність охоплення різних аспектів діяльності підприємства; акцент на ефективності використання ресурсів	Складність кількісної оцінки рівня безпеки; розмитість критеріїв ефективності

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Захисний	Трактує економічну безпеку як стан захищеності від загроз	Чітка спрямованість на протидію загрозам; конкретність у визначенні об'єкта захисту	Переважає реактивний характер; недостатня увага до розвитку підприємства
Стійкісний	Визначає економічну безпеку як здатність економічної системи до стабільного функціонування та розвитку	Акцент на динамічному характері безпеки; врахування аспектів розвитку	Складність визначення критеріїв стійкості; суб'єктивність оцінок
Конкурентний	Розглядає економічну безпеку через призму конкурентних переваг	Зв'язок з ринковим положенням; орієнтація на конкурентоспроможність	Недостатня увага до внутрішніх аспектів безпеки

Джерело: систематизовано автором на основі: [3;4; 5; 6]

На основі аналізу наукової літератури та узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства, можна здійснити їх систематизацію за чотирма основними концептуальними напрямками, які відображають еволюцію наукової думки та багатоаспектність досліджуваного поняття.

Ресурсно-функціональний підхід розглядає економічну безпеку через призму ефективності використання корпоративних ресурсів підприємства. Перевагою даного підходу є його комплексність, що дозволяє охопити різні функціональні сфери діяльності підприємства та зосередити увагу на оптимальному використанні наявного потенціалу [3,4]. Проте, складність кількісної оцінки ефективності використання ресурсів та відсутність чітких критеріїв створюють певні обмеження для практичного застосування цього підходу [5, с. 126].

Захисний підхід, який набув розвитку в дослідженнях вітчизняних науковців, акцентує увагу на здатності підприємства протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам. Його перевагою є чітка спрямованість на ідентифікацію та нейтралізацію загроз, що особливо актуально в умовах зростаючої нестабільності бізнес-середовища. Однак, як відзначають дослідники, реактивний характер даного підходу може обмежувати можливості превентивного управління безпекою та стратегічного розвитку підприємства.

Стійкісний підхід розглядає економічну безпеку як характеристику здатності підприємства до стабільного функціонування та розвитку в умовах впливу дестабілізуючих факторів. Цінність даного підходу полягає у врахуванні динамічного характеру економічної безпеки та її взаємозв'язку з процесами розвитку підприємства. Проте складність формалізації критеріїв стійкості та суб'єктивність їх оцінювання створюють певні методологічні обмеження [6, с. 302].

Конкурентний підхід, який активно розвивається в сучасних дослідженнях, пов'язує економічну безпеку з конкурентоспроможністю підприємства та його здатністю ефективно функціонувати в ринковому середовищі. Перевагою даного підходу є його орієнтація на ринкові позиції підприємства та конкурентні переваги,

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

однак недостатня увага до внутрішніх аспектів безпеки може призводити до неповного врахування всього комплексу загроз.

Забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання є одним з ключових завдань управління, що обумовлено зростанням рівня невизначеності бізнес-середовища, посиленням конкурентної боротьби та появою нових викликів, пов'язаних з процесами глобалізації та цифровізації економіки. В таких умовах формування ефективної системи економічної безпеки підприємства потребує дотримання певних фундаментальних засад, які виступають базисом для реалізації політики безпеки на стратегічному та тактичному рівнях управління.

На основі комплексного аналізу наукових джерел та систематизації теоретичних підходів можна визначити, що структурні складові економічної безпеки підприємства формують цілісну систему взаємопов'язаних елементів, які забезпечують захищеність підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз та створюють передумови для його сталого розвитку.

Ресурсна складова виступає базовим елементом економічної безпеки та характеризує стан ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, включаючи матеріальні, фінансові, трудові та інформаційні ресурси, що забезпечує оптимальне їх використання для досягнення цілей підприємства.

Захисна складова відображає здатність підприємства протистояти деструктивному впливу зовнішніх та внутрішніх загроз через формування системи захисних механізмів та превентивних заходів, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування підприємства.

Стійкісна складова характеризує спроможність економічної системи підприємства зберігати цілісність та забезпечувати безперервність розвитку в умовах динамічного бізнес-середовища, що досягається через підтримку ключових параметрів функціонування та адаптацію до змін зовнішнього оточення.

Конкурентна складова визначає здатність підприємства формувати та реалізовувати конкурентні переваги в ринковому середовищі, забезпечуючи стійкі ринкові позиції та розвиток конкурентного потенціалу. Інноваційно-технологічна складова відображає спроможність підприємства впроваджувати сучасні технології та інновації, забезпечуючи технологічну модернізацію та цифрову трансформацію бізнес-процесів, що особливо актуально в умовах цифровізації економіки.

Фінансово-економічна складова характеризує здатність підприємства забезпечувати фінансову стійкість, платоспроможність та економічну ефективність діяльності через управління фінансовими ресурсами та оптимізацію фінансових потоків.

Кадрово-інтелектуальна складова визначає спроможність підприємства формувати та розвивати персонал, зберігати інтелектуальний капітал та забезпечувати кадрову безпеку як основу стійкого функціонування. В сучасних умовах воєнного стану особливого значення набуває посилення захисних механізмів та забезпечення безперервності діяльності підприємства, що вимагає комплексного підходу до управління всіма складовими економічної безпеки.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Синергетична взаємодія зазначених структурних складових створює комплексну систему економічної безпеки підприємства, яка забезпечує його захищеність від загроз різного характеру та формує передумови для сталого розвитку в умовах нестабільного бізнес-середовища.

Отже, кожен з розглянутих підходів має свої переваги та обмеження, відображаючи різні аспекти багатогранного поняття економічної безпеки підприємства. В сучасних умовах найбільш доцільним видається інтеграційний підхід, який дозволяє синтезувати сильні сторони кожного з напрямів та забезпечити комплексне розуміння сутності економічної безпеки як складного економічного явища. Це створює теоретичне підґрунтя для розробки ефективних механізмів забезпечення економічної безпеки підприємства з урахуванням сучасних викликів та загроз.

Таким чином, структурні складові економічної безпеки підприємства та підходи до розуміння її сутності знаходяться в діалектичній єдності та взаємозв'язку. Кожен з елементів економічної безпеки відображає певні аспекти захищеності та стійкості підприємства, які в сукупності формують цілісне уявлення про дане явище з позицій різних концептуальних підходів. Комплексне врахування системних та синергетичних ефектів взаємодії структурних складових економічної безпеки дозволяє сформувати науково обґрунтоване підґрунтя для розробки дієвих механізмів управління безпекою підприємства в умовах невизначеності та динамізму зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення. Київ: Знання України, 2019. с.43.
2. Овчаренко Л. Конкурентні сили як фактор зміцнення економічної безпеки підприємства в умовах воєнного стану та напрями їх аналізу. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2023. 6(06), 36-40. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.6-7>
3. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Львів : Видавництво, 2018. с. 123-131.
4. Сосновська О.О. Житар М. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. №3. С. 124-132.
5. Ushenko N., Likhonosova G., Zahariev A., Shaulska L., Keşy M., Hurochkina V. Strategies for strengthening business economic security with account to global financial challenges. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2023, 6(53), С. 300–317. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.6.53.2023.4178>
6. Ushenko N., Metelytsia V., Lytovchenko I., Yermolaieva M., Sharmanska V., Klopov I. Development of digital infrastructure and blockchain in UKRAINE. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2023, (6), С. 162–168. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-6/162>

Пинзеник О.О.,
здобувачка ступеня доктора філософії ОНП «Економіка»,
Лойко В.В.,
професор, доктор економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЯХ КРАЇН ЄС ТА В УКРАЇНІ

У Європейських містах при плануванні та проектуванні нових будинків в містах та нових житлових районів робиться наголос на їх максимальну самодостатність та самозабезпеченість на випадок несприятливих ситуацій. При плануванні нового житла передбачається, що кожний багатоквартирний будинок буде енергонезалежним за рахунок сонячних батарей на даху будинку, мати можливість вирощувати овочі або інші рослини у теплицях, які також передбачені у цьому будинку і великий колективний офіс для дистанційної роботи мешканців (коворкінг). При проектуванні нових житлових районів розглядаються рішення, які сприяють екологічній безпеці мешканців міста. Принцип економічної відповідальності, який отримав назву «забруднювач-платить», схвалений в рамках декларації Ради Європейських Співтовариства та представників урядів держав-членів, що засідали в рамках Ради 22 листопада 1973 р., й послідовно реалізується європейськими країнами у їх податковій політиці [1]. У країнах Європи застосовують різні види екологічних податків. Часто вони мають спільний об'єкт, цільову мету й завдання, однак різняться за назвою. Транспортні податки, наприклад, можуть справлятися як збір за паливо (Данія), акциз на автомобілі (Великобританія), збір на автошляхи (Македонія), плата за реєстрацію транспортного засобу (Литва, Словенія, Хорватія, всього 18 держав-членів ЄС). До цієї ж категорії податків відноситься плата за утилізацію відпрацьованих мастил (Румунія), податок на затори (Гетеборг, Швеція). Ініціативи ЄС щодо уніфікації екологічних податків поки що не реалізовані. Окрім податків у країнах Європи застосовують також стимулюючі інструменти. Наприклад, У Бельгії відшкодовується 20 % вартості електромобіля для компаній через зниження податку на прибуток, і 30 % для фізичних осіб через зменшення податку для фізичних осіб. В Естонії при покупці електромобіля держава компенсує 50 % його вартості. Податкові обмеження та стимули надають можливість знизити викиди CO₂ в атмосферу. Програма «Достатність 2035» передбачає значне скорочення викидів CO₂ в атмосферу в європейських країнах до 2035 р. Міжнародний валютний фонд вважає, що податковий інструмент є найбільш ефективним для досягнення мети покращення екологічного стану міських агломерацій Європи. Цей досвід європейських країн доцільно запровадити в Україні у період післявоєнного відновлення.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Одним із інноваційних рішень міських агломерацій України є розвиток науково-технологічних парків (технопарків). Одним із провідних технопарків України є «UNIT.City» у Києві. UNIT.City — це найбільший інноваційний парк в Україні, який заснований у 2017 р. компанією UFuture, він є екосистемою для стартапів, технологічних компаній, інвесторів, дослідників та освітніх проєктів. Парк покликаний стати «українською Кремнієвою долиною», створюючи умови для зростання інноваційних підприємств. Основні напрями діяльності «UNIT.City» наступні.

1. Інкубація та акселерація стартапів. UNIT.City надає підтримку новим технологічним компаніям, забезпечуючи менторство, доступ до інвесторів та фінансування.

2. Освітні ініціативи. UNIT.City організовує хакатони, лекції, тренінги та воркшопи.

3. Міжнародна співпраця. Парк є платформою для інтеграції України у світовий інноваційний ринок.

4. Розвиток ІТ та високих технологій. Тут діють компанії, що займаються штучним інтелектом, робототехнікою, Big Data, IoT (Інтернет речей) та іншими передовими напрямками.

Основними досягненнями UNIT.City є наступні: створено понад 100 стартапів та проєктів, які отримали міжнародне визнання; у 2023 році UNIT.City увійшов до топ-10 інноваційних кластерів Східної Європи; партнерство з такими компаніями, як Microsoft, Google, Cisco.

UNIT.City допомагає: розвивати ІТ-сектор та технологічний бізнес в Україні, залучати іноземні інвестиції, зміцнювати зв'язок між наукою та бізнесом. UNIT.City є флагманом інноваційного розвитку України. Він сприяє інтеграції українських наукових та технологічних розробок у світовий ринок, створює умови для роботи талантів і підвищує престиж України як країни з потужним потенціалом у сфері високих технологій.

Список використаних джерел:

1. Рекомендація Ради 75/436/Євратом, ЄСВС, ЄЕС «Про розподіл витрат та участь органів державної влади в галузі навколишнього середовища» від 3 березня 1975 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_979

2. Офіційний сайт UNIT.City. URL: <https://unit.city/>

Постернак Є.О.

здобувачка вищої освіти ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,

Лойко В.В.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

СТИМУЛЮВАННЯ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ

Війна вимагає від бізнесу не лише адаптації до нових умов, а й турботи про своїх співробітників. Підтримка їхньої мотивації є ключовим фактором успіху в цей період. Щоб підвищити ефективність роботи, необхідно розуміти, що мотивує кожного співробітника. Дослідження в галузі мотивації, проведені такими вченими, як Маслоу, Герцберг та іншими, допомогли нам ідентифікувати ключові фактори, які впливають на мотивацію. До них належать: визнання досягнень, цікава робота, можливості для розвитку, справедлива оплата праці та сприятливий робочий клімат. Забезпечення цих факторів дозволяє підвищити задоволеність працівників та, як наслідок, їхню продуктивність. Для стимулювання роботи працівників у воєнний час необхідно застосовувати комплекс заходів, які охоплюватимуть як матеріальну, так і нематеріальну сфери.

- Гарантуйте стабільність доходів працівників шляхом своєчасної виплати заробітної плати, а також розгляньте можливість індексації доходів з урахуванням інфляції.

- Залучайте працівників до різних аспектів роботи компанії, пропонуючи їм різноманітні завдання, що дозволить їм відчувати свою важливість.

- Інвестуйте в добробут співробітників, надавши їм доступ до онлайн-платформ з медитаціями та іншими техніками для покращення емоційного стану.

- Демонструйте соціальну відповідальність компанії, залучаючи працівників до волонтерських ініціатив та благодійних акцій.

- Залучайте працівників до процесу забезпечення безпеки, проводячи регулярні інструктажі та навчання.

- Залучайте співробітників до життя компанії, регулярно інформуючи їх про поточні проекти та майбутні цілі.

- Створіть безпечне робоче середовище, в якому дотримуються всі необхідні норми та стандарти.

Війна змушує компанії переосмислити, що саме мотивує їхніх працівників. Змінюється ієрархія потреб, і на перше місце виходять внутрішні фактори, такі як безпека та психологічна підтримка.

Багато українських ІТ-компаній продемонстрували вражаючу згуртованість та адаптивність. Вони організовували збори для збору коштів на ЗСУ, надавали безкоштовні онлайн-курси для внутрішнього перекваліфікації, а також

забезпечували психологічну підтримку співробітникам. Прикладами можуть бути такі компанії, як *EPAM*, *SoftServe*, *MacPaw* та інші.

Компанії, такі як *Google*, *Microsoft* та *Meta*, запровадили спеціальні програми підтримки для своїх українських співробітників, включаючи фінансову допомогу, релокацію та психологічну підтримку.

Вагомість чинників, які мотивують персонал органів статистики до виконання поставлених керівництвом держави завдань.

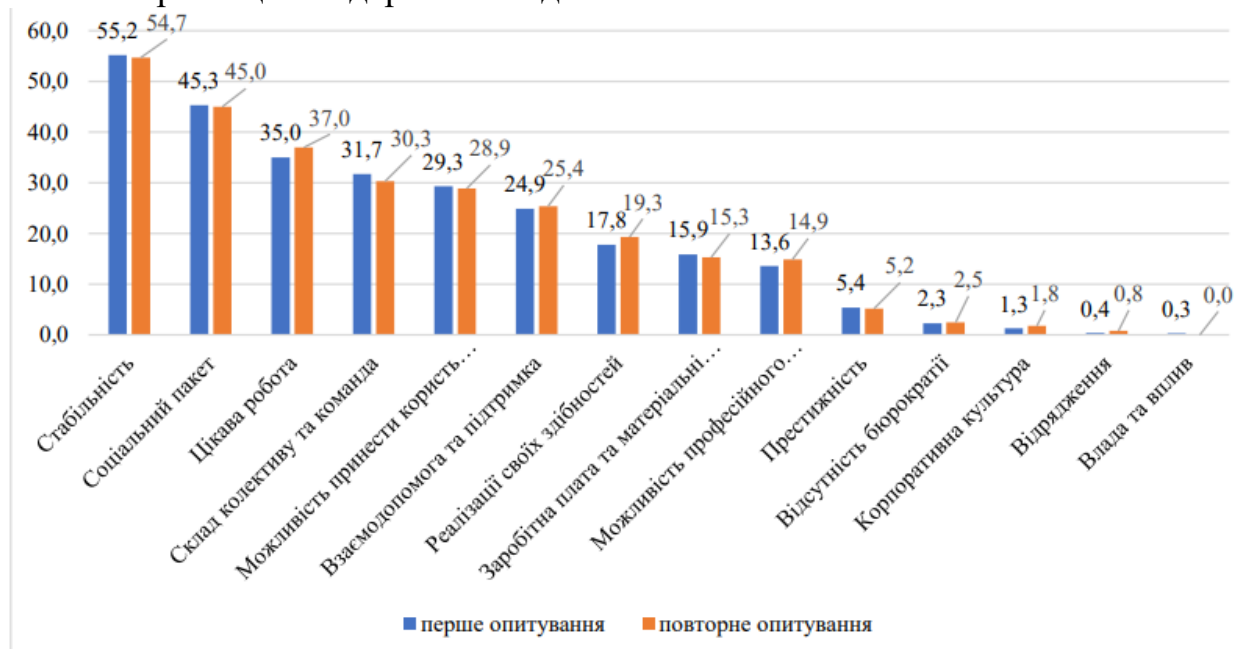

Рис.1. Відповідь на питання (зіставлення даних першого та повторного опитувань у відсотках до всіх опитаних): що мотивує вас у професійній діяльності?

Аналіз даних двох опитувань показав, що пріоритети працівників залишаються незмінними: стабільність, соціальні гарантії та цікава робота продовжують бути ключовими мотиваторами. Водночас, задоволеність заробітною платою, хоч і залишається на низькому рівні, демонструє незначне зростання. При цьому, гендерний розрив у задоволеності зарплатою зберігається: чоловіки дещо частіше висловлюють задоволеність своїм доходом, ніж жінки.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України.
https://ukrstat.gov.ua/putannia_gen_rivn/inf_mat/analit_2022.pdf
2. Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. Harper & Row, Publishers, Inc.
3. Herzberg, F., Mathapo, J., & Wiener, Y. (1974). Motivation-hygiene correlates of mental health: An examination of motivational inversion in a clinical population. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol 42(3), 411-419. doi:10.1037/h0036697
4. McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. N-Y.; Toronto And., 370

Рибальченко Д. А.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Воронюк Є. В.
*викладач кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки бізнесу,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

НІАРШОРИНГ ЯК ТРАЕКТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МЕКСИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ніаршоринг або англійською «nearshoring» - це концепція, яка передбачає, що компанії переносять свої виробничі процеси, послуги чи операції до країн, які географічно близькі до основного ринку або країни, де розташований головний офіс. Ця концепція є альтернативою оффшорингу «offshoring», коли бізнес-процеси переміщують у віддаленіші країни, зазвичай через нижчі витрати [1].

Ця концепція реалізується компаніями по всьому світу, а в рамках американського регіону демонструється перенесенням деяких бізнес-процесів різноманітних компаній зі Сполучених Штатів Америки (США) до менш розвинених країн Латино-Американського регіону, зокрема до Мексики [2].

Ніаршоринг, як інструмент розвитку економіки Мексики активно впроваджується на тлі глобалізації, яка змінює традиційні торговельні моделі. Розташування Мексики поблизу ринків США та Канади, її інтеграція у глобальні виробничі ланцюги та участь у міжнародних економічних угодах, таких як USMCA, роблять країну важливим учасником світової економіки. Вищенаведене обумовлює актуальність дослідження впливу цієї бізнес-стратегії на розвиток економіки держави, особливо в умовах глобалізаційних трендів сучасності.

Мексика розташована на півдні Північної Америки і є третьою за величиною країною Латинської Америки після Бразилії та Аргентини. Мексиканське суспільство характеризується крайнощами багатства і бідності, проте в теперішній час демонструється активне зростання так званого середнього класу (50% населення належить до середнього класу, а 30% - до вищого).

Географічне розташування країни, має свою специфіку і також робить Мексику цікавою країною для дослідження, оскільки вона є своєрідним мостом для торговельних та інвестиційних потоків, третина експорту всієї Латинської Америки має мексиканське походження.

Економіка країни суттєво розвинулась завдяки угоді між США, Мексикою та Канадою - USMCA, яка сприяла розвитку безперешкодної торгівлі між країнами шляхом зниження тарифів та полегшення безмитного імпорту. Угода також допомогла скоротити витрати на логістику до 30%, зробивши Мексику привабливим місцем для виробництва товарів на експорт до США.

Слід також зазначити, що окрім USMCA, Мексика є учасником інших міжнародних угод, зокрема угода про вільну торгівлю між Мексикою та Європейським Союзом обсяг якої дорівнює 22,9% світового ВВП. Угода про вільну

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

торгівлю з Тихоокеанським альянсом становить 41% ВВП Латинської Америки і Карибського басейну.

За даними Світового Банку ВВП Мексиці, станом на 2023 рік дорівнював 1788,89 мільярда доларів США, що становить 1,70 відсотка світової економіки [3]. Мексика посіла 2-ге місце за величиною економіки в Латинській Америці після Бразилії із загальним ВВП 1,268,870 мільярдів доларів.

Статистика торгівлі та інвестицій Мексики підкреслює її зростаючу роль у світовій економіці. У 2023 році експорт Мексики становив \$593 млрд, а у 2024 році ця цифра зросте до \$610 млрд. Понад 80% цього експорту припадає на Сполучені Штати Америки, зі значним внеском автомобільного та виробничого секторів [5]. Автомобільна та електронна промисловість домінують, отримуючи вигоду від близькості до ринку США та перебудови ланцюгів постачання, спричиненої динамікою глобальної торгівлі. Реалізація концепції ніаршоринга в Мексиці, коли компанії використовують переваги її географічного розташування, зокрема близькостю до США:

компанія Tesla збирається створювати виробничий центр в Монтерреї, що суттєво підвищить роль Мексики в автомобілебудуванні [3];

група виробників із Китаю, Тайваню, Японії та Південної Кореї перенесла заводи та виробничі лінії в такі міста, як Монтеррей, Сальтільйо та Тіхуана [4].

Перенесення виробництв та інших відділів іноземних компаній в Мексику спровокував підвищення попиту на індустріальні об'єкти. Так, зростаючий попит в Мексиці на складські приміщення стимулював розвиток індустріального будівництва. Такі міста як Монтеррей та Сальтільйо, стали основними центрами промислових операцій, що приваблюють компанії зі США, Китаю та Європи. Постачання електроенергії на ці нові об'єкти створює проблеми, але Мексика інвестує в реалізацію проектів в сфері «зеленої енергетики», щоб задовольнити майбутній попит [5].

Одним із аспектів реалізації ніаршорингу компаніями в латиноамериканському регіоні є доволі низький рівень заробітної плати в Мексиці порівняно із США, Канадою та Європою, що окрім іншого допомагає знизити виробничі витрати і підвищує привабливість країни для іноземного бізнесу. Крім того, уряд Мексики пропонує різні стимули для іноземних інвесторів, включаючи податкові пільги на дослідження та розробки, прискорену амортизацію та пільги на імпорт виробничого обладнання.

У 2023 році Мексика залучила 36 мільярдів доларів прямих іноземних інвестицій, що було рекордним на той час. Лише за перший квартал 2024 року прямі іноземні інвестиції досягли \$20,31 млрд, що становить 59% від загального обсягу минулого року. Найбільший донор - Сполучені Штати Америки (52% від загального обсягу), за ними йдуть Німеччина, Канада та Японія. Ключові сектори, які залучають інвестиції, включають автомобілебудування, технології та фінансові послуги. Найвищу частку прямих іноземних інвестицій у розмірі 59% отримало місто Мехіко, за ним йдуть Нуево-Леон і Нижня Каліфорнія [6].

Результат залучення інозменого бізнесу є розвиток економічних можливостей країни, зокрема в можливостях реалізації внутрішніх інвестицій. Зокрема Мексика інвестує 44 мільярди доларів в інфраструктуру до 2025 року, приділяючи особливу увагу підвищенню ефективності транспорту та перетворенню хабів на великі споживчі центри. В даний час країна управляє 77 аеропортами, 117 морськими портами і 27 000 км залізниць, пропонуючи надійну інфраструктуру для інвестицій.

. Фінтех-сектор у Мексиці також розвивається, особливо з акцентом на екологічну стійкість та зелені ініціативи. Закон Мексики про фінансові технологічні інститути [7] від 2018 року сприяв впровадженню інновацій у сфері фінансових технологій та створив сприятливе регуляторне середовище. Зараз Мексика налічує понад 500 активних фінтех-компаній і понад 770 локальних та 200 іноземних стартапів, що робить її найдинамічнішою екосистемою в Латинській Америці [8]. Поєднання інвестицій в інфраструктуру, попиту на нерухомість і зростання фінтеху, що є наслідком переміщення іноземного бізнесу (ніаршоринг), позиціонує Мексику як провідне місце для інвестицій у регіоні.

В якості узагальнення вищенаведеного можна сказати, що будучи 15-ю за величиною світовою економікою Мексика отримує вигоду від реалізації концепції ніаршорингу іноземним бізнесом, молодого населення, низьких витрат на робочу силу та сприятливих торговельних угод, таких як USMCA.

Інвестиції уряду в інфраструктуру в розмірі 44 мільярдів доларів до 2025 року, включаючи вдосконалення транспорту та промислових об'єктів, підвищують його привабливість для інвесторів у нерухомість, виробництво та логістику. Бурхливий фінтех-сектор країни, підкріплений сприятливим регулюванням, позиціонує Мексику як лідера в Латинській Америці за інноваціями, особливо в галузі зелених технологій. Завдяки постійному зростанню експорту, інфраструктури та секторів, що розвиваються, Мексика залишається найкращим напрямком для довгострокових інвестицій, пропонуючи потужний потенціал у різних галузях.

Таким чином проведене дослідження продемонструвало, що економіка країни пов'язана із бізнес-стратегіями, які реалізуються регіональними компаніями. Зокрема економічна привабливість Мексики для іноземного бізнесу (в рамках концепції ніаршоринг) спровокувала розвиток національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Nearshoring: Definition, Benefits, and Trends. *Globalization of Markets*. URL: <https://www.globalizationofmarkets.com/nearshoring-definition-benefits-and-trends>).
2. Nearshoring: Definition, Benefits and Examples. *Insights Sworkz Group*. URL: <https://insights.sworkzgroup.com>
3. Tesla to Build Plant in Mexico as Part of Global Expansion *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com>
4. Colliers Insight. Nearshoring in Mexico: A Game-Changer for Manufacturing Operations. *Colliers*. URL: <https://knowledge-leader.colliers.com>. – Назва з екрана.

5. Nearshoring Boosts Mexican Real Estate Development in 2023. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com>. – Назва з екрана.

6. Foreign Direct Investment in Mexico: A Look at 2023 and Beyond. *Mexico Business News*. URL: <https://mexicobusiness.news>

7. Law on Financial Technology Institutions. Mexico's Federal Legislation. Retrieved November 26, 2024, from <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2018-03-28/mexico-financial-technology-law-enacted/>

8. Mexico's Fintech Landscape Hosts. *Mexico Business News*. URL: <https://mexicobusiness.news>

Ushkalova K.,
Master's Student,
Shlapak A.,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of International Economy,
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

CHARACTERISTICS OF THE MAIN CONCEPTS OF INTERNATIONAL BRAND MANAGEMENT

The development of the company's brand is based on various brand management concepts that have been evolving since the early XX century. At the current stage of the global economy, under the influence of changes in the external environment, these concepts are changing, being modernised, and new approaches to brand creation are emerging. In order to understand promising trends in this area, it is necessary, in our opinion, to trace the evolution of methodological approaches to brand development.

The first concept of brand management was the management of promotion of a labelled product, applied in the 1930s by the American company Procter & Gamble. This company created marketing divisions based on the principle of separate management of each brand and for the first time in history created the position of brand managers (brandman), whose task was to coordinate all actions to promote goods of a particular brand.

Brand management according to this concept included analysing sales and profits in each market to identify sales problems, developing appropriate measures through advertising, pricing, promotions, in-store displays, salesperson incentives, packaging changes or product improvements.

In the 50s and 80s of the XX century, a concept known as «Brand Image Management» emerged. Here, the brand image was seen as its holistic image, including a set of associations that consumers form when they come into contact with a brand (brand name, advertising, price, merchandising, customer service, etc.).

There are a variety of tools available to build a competitive image of an enterprise. This includes both marketing tools and quality control, internal corporate aspects (e.g. management system), financial aspects (including financial stability and investment attractiveness of the enterprise) and others.

Analysing this concept, Zborovska O. M. and Krasovska O. Y. emphasise that the integrity of the brand image implies the consumer's desire to form a complete brand image, even if some of its elements are missing [1, p. 14].

According to the concept of «Brand Image Management», advertising agencies began to develop and promote unique and attractive brand images for consumers. The main criteria for successful branding were an increase in market share and market leadership.

The next concept was the concept of brand identity management, which emerged in the 80s and 90s of the XX century. This concept was first introduced by Kapferer J.-N. in 1986, considering brand identity to be a key concept of brand management.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Brand identity is defined by a system of features and characteristics that make a brand unique and distinguish it from others. It is the essence of a brand, its intended perception and assessment by its developers or owners. According to McKinsey experts, having an identity is a key criterion for a strong brand. According to this concept, the creation and development of a brand is about conveying the unique features of the brand to target consumers through marketing communications, such as advertising, PR, packaging and the branded product itself.

From the early 90s of the XX century to the present day, the concept of brand equity management has gained importance. According to this approach, the value of a brand is determined by its financial performance. Brand equity is the ability of a brand as an asset of a company to generate additional income by maintaining a sustainable relationship with the consumer.

The modern model of brand leadership was formulated within this concept. The main goal of brand management according to this model is to grow the company's main intangible asset - brand equity, which is determined by its value. Here, the brand image, the quality of customer relations, an increase in the number of regular customers and the degree of their loyalty are only tools for developing brand capital.

The innovativeness of the brand leadership model is manifested in the fact that in the field of branding, the emphasis is shifted from tactical tasks aimed at solving short-term situations to strategic ones that correspond to trends and long-term market forecasts. In the new economic environment, a brand manager should be involved in shaping the company's business strategy, not just in its implementation. According to the brand leadership model, a company's focus in branding should be not only on creating a brand image, but also on building brand equity as a strategic asset that characterises long-term competitive advantages and strategic business sustainability.

According to the new concept of brand management, the task of building the image can be delegated to marketing communications specialists, while the decision on the efficient use of brand capital assets should be the responsibility of the top management of companies. In this regard, brand management is based on a brand equity management strategy determined by its value. The main indicators of the strategy are not sales and market share (short-term financial indicators), but effective brand identity (brand equity indicators).

When entering foreign markets, companies use different approaches to developing their brand (Fig. 1).

Fig. 1. Approaches to brand development of companies in foreign markets
Source: compiled by the author based on [2]

The product-corporate approach implies that a company has both types of brands – product and corporate. This approach is widely used by global companies such as P&G, Kraft Foods, Nestle and Coca-Cola. It should be noted that there are two possible ways to implement this approach: 1) developing corporate and product brands under different brand names; 2) using a single brand name for both corporate and product brands.

The trademark approach is aimed at developing the product brand, leaving the corporate brand unknown to the target audience. An example of this is the «hidden» corporate name of the Italian concern Merloni with well-known product brands Ariston and Indesit in the household appliances industry.

The corporate-brand approach implies the existence of only a well-known corporate brand, excluding the presence of product brands. This approach is used, for example, by the Ukrainian manufacturer of construction materials Beton by Kovalska. The use of this approach is explained by the specificity of the goods, which implies that it is impossible to manipulate the consumer value, as the company's products are standardised.

The «noname» approach, which includes the lack of development of both product and corporate brands, is used by Chinese toy and clothing manufacturers. The company's cost leadership is ensured by the absence of additional costs for brand promotion.

Thus, the evolution of brand management concepts demonstrates a dynamic process, influenced by changing market conditions, consumer behaviour and technological advances. From the initial focus on market promotion and analysis in the 1930s to the development of brand image, identity and brand equity management in the second half of the 20th century, each stage has contributed to the understanding of how brands can be developed and maintained as valuable assets for companies.

Today's approach to brand management places a strong emphasis on long-term strategic goals, including the creation and growth of brand equity, which is seen as a key driver of competitive advantage and business sustainability. When companies enter foreign markets, they face the challenge of adapting their branding strategies to local preferences, economic conditions and the competitive environment. The choice of brand development approach - product-corporation, trademark, corporate brand or non-trademark - depends on various factors, including the nature of the product, the company's market positioning and cost structure.

For Ukrainian companies, understanding these evolving concepts and choosing the most appropriate branding strategy is essential to navigating both domestic and international markets. By focusing on brand equity and aligning their branding strategies with global trends, companies can strengthen their market position and ensure long-term success in an increasingly competitive and interconnected global economy.

References:

4. Zborovska O., Krasovska O. Systematization of existing scientific approaches to an enterprise brand development. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2019. Vol. 17. P. 12–16. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2019/4.pdf

5. Григораш М. О., Зозульов О. В. Підходи до розвитку брендів компанії. 2010. URL: http://economy.kpi.ua/files/files/30_kpi_2010_7.pdf

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Феоктістов Г.,
здобувач вищої освіти ОПП «Економіка міста. Урбаністика» ,
Бобер Л.П.,
викладач кафедри міжнародної економіки,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ І РОЗВИТОК ЕКОНОМІК КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Міжнародна торгівля є одним з основних факторів, що впливає на економічний розвиток країн, визначаючи їхню інтеграцію у світову економіку та сприяючи обміну товарами, послугами та капіталом. Однак, з огляду на сучасні глобальні виклики, такі як економічні кризи, політичні напруження, зміни клімату та глобальна цифровізація, міжнародна торгівля стає об'єктом трансформацій, що вимагають адаптації економічних стратегій та політик держав. Глобалізація, що передбачає посилення інтеграції країн у світову економічну систему, відкриває нові можливості для розвитку міжнародної торгівлі. Разом з тим, вона вимагає від країн значних змін у торговельних стратегіях та економічних підходах. Зокрема, в умовах глобальної економічної нестабільності, викликаній пандемією COVID-19 та геополітичними кризами, важливим завданням для держав стає забезпечення національної економічної безпеки та гнучкості зовнішньої торгівлі. Адаптація до нових умов вимагає зміни підходів до митної політики, регулювання зовнішньоекономічної діяльності та розвитку інфраструктури для підтримки торгівлі.

Міжнародна торгівля є важливим чинником розвитку національних економік, зокрема у контексті глобалізації та численних глобальних викликів, таких як економічні кризи, політичні нестабільності, зміни клімату та цифровізація. В умовах сучасних викликів роль міжнародної торгівлі не лише в економічному розвитку, а й у підтримці глобальної стабільності, інновацій та соціального прогресу стала важливою.

Згідно з дослідженням Акіфа Г., Шахли Б., Еміля А. та Мамедової Ж., сучасна теорія міжнародної торгівлі вказує на те, що глобальні економічні зміни вимагають адаптації торговельних стратегій країн. У свою чергу, розвиток глобальної економіки вимагає від країн розробки нових підходів до міжнародної торгівлі, що враховують не лише економічні, але й соціальні та екологічні аспекти. В умовах глобалізації важливо враховувати зміни у світових ланцюгах постачання, особливо на фоні економічної нестабільності та пандемічних викликів [1, с. 70].

Євроінтеграція, як важливий процес у розвитку міжнародної торгівлі, також стикається з новими викликами. Як зазначають Зубко Т. та Данченко Л., європейська інтеграція для України та інших країн Східної Європи означає не лише посилення економічних зв'язків, а й необхідність адаптації до нових міжнародних правил та стандартів. Трансформація торговельних відносин в умовах глобалізації та євроінтеграції вимагає значних змін у зовнішній політиці, економічній стратегії та

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

взаємодії з міжнародними партнерами [2, с. 6]. З іншого боку, цифровізація економіки впливає на міжнародну торгівлю через збільшення значення технологічних інновацій. Кононенко Л. М., Назарова Г. П. та Шишкіна Т. наголошують, що цифровізація трансформує не лише виробничі процеси, але й сферу послуг, що сприяє створенню нових форм міжнародної торгівлі, зокрема через електронну комерцію та інші цифрові платформи. Це дозволяє значно знижувати транзакційні витрати та забезпечувати швидший обмін товарами і послугами на глобальному рівні [3].

Регулювання міжнародної торгівлі є ще одним важливим аспектом для забезпечення стабільності економік країн. Курцев О. Ю. та Кошєєва Д. О. зазначають, що міжнародне регулювання торгівлі на основі різноманітних інструментів, таких як митні бар'єри, квоти, субсидії та інші, має вирішальне значення для забезпечення конкурентоспроможності національних економік. Однак у контексті глобальних викликів виникає необхідність модернізації системи регулювання торгівлі для підвищення її ефективності та гнучкості, що дозволить краще адаптуватися до змін [4, с. 34].

Незважаючи на всі переваги міжнародної торгівлі, вона також піддається певним ризикам, які загрожують економічному розвитку країн. Зокрема, Хаврилюк І. зазначає, що в умовах нестабільності, викликаній, зокрема, політичними конфліктами, торговельними війнами та кризами, міжнародна торгівля може зазнати серйозних негативних наслідків для розвитку економік країн. Це вимагає гнучкої політики та стратегій, спрямованих на мінімізацію ризиків та підвищення стійкості до зовнішніх шоків [5].

Цифрові технології сприяють розвитку нових форм торгівлі, таких як електронна комерція та використання цифрових платформ для обміну товарами та послугами. Згідно з дослідженнями, цифровізація дозволяє знижувати бар'єри, які існували раніше, забезпечуючи більшу доступність ринків для малих та середніх підприємств, а також скорочення витрат на транзакції. Водночас цифрові технології вимагають адаптації регуляторних норм, оскільки традиційні інструменти управління міжнародною торгівлею, як-от митні збори та квоти, вже не відповідають новим реаліям. Це ставить перед країнами завдання перегляду політики в сфері цифрових технологій і кібербезпеки для забезпечення ефективного функціонування цифрової економіки.

У відповідь на глобальні економічні виклики країни повинні розробляти стратегії для посилення конкурентоспроможності на світовому ринку. Це включає не тільки модернізацію виробничих потужностей та технологій, а й активну інтеграцію у міжнародні організації, що забезпечують стабільність торгових відносин. У цьому контексті важливою є роль міжнародних економічних організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), що сприяє забезпеченню рівних умов для країн, особливо в умовах економічних і політичних криз.

Крім того, в умовах глобальних викликів країни мають адаптувати свої торговельні стратегії до змінюваних екологічних та соціальних вимог. У відповідь на зміни клімату багато країн почали впроваджувати зелені стандарти у сфері

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

міжнародної торгівлі, що також впливає на розвиток економік. Наприклад, посилення екологічних норм та стандартів у міжнародній торгівлі призводить до змін у виробничих процесах та вимагає від держав забезпечення стійкості своїх економік до екологічних ризиків.

Початок війни в Україні у 2022 році створив надзвичайно складні умови для розвитку економіки країни та її інтеграції у міжнародну торгівлю. Війна значно порушила логістичні ланцюги, змусила змінити зовнішньоекономічні стратегії та призвела до значного падіння обсягів експорту та імпорту. У той же час, ці виклики створили можливості для пошуку нових ринків збуту та розвитку нових форм міжнародної торгівлі, зокрема через цифрові технології та електронну комерцію [6, с. 31].

Незважаючи на військові дії, Україна змогла зберегти частину своїх міжнародних торгових зв'язків. Завдяки стабільним партнерам, зокрема в Європейському Союзі та Сполучених Штатах Америки, країна отримала підтримку у вигляді фінансових інвестицій та економічної допомоги, що дозволило зберегти економічну активність на певному рівні. Водночас експортні поставки, зокрема агропродовольчих товарів, пережили значне скорочення через блокаду портів Чорного моря, що обмежило доступ до міжнародних ринків [2, с. 7].

Особливу увагу варто звернути на трансформацію логістичних шляхів під час війни. Оскільки традиційні морські шляхи були заблоковані, Україна була змушена відновити та розвивати альтернативні маршрути, зокрема через залізницю та автомобільний транспорт, що сприяло зростанню значення транзиту для міжнародної торгівлі. Водночас, відновлення портів на заході України та організація «зернових коридорів» дозволили продовжити експорт сільськогосподарської продукції, хоча й в обмежених обсягах.

Війна також вплинула на валютний курс, що створило додаткові труднощі для міжнародної торгівлі. Коливання валютних курсів ускладнили ведення контрактів і підвищили ризики для іноземних інвесторів, що вплинуло на зменшення іноземних інвестицій. Це призвело до необхідності посилення державної підтримки національних виробників і створення нових механізмів для залучення інвестицій, зокрема через міжнародні платформи та фонди допомоги.

Під час війни Україна також значно активізувала співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Світова організація торгівлі (СОТ), що стало важливим елементом підтримки експорту та зниження бар'єрів для торговельних операцій. Українська сторона активно використовує міжнародні санкції проти агресора для посилення своєї позиції на зовнішньоекономічних ринках і відкриття нових торгових можливостей, зокрема у країнах, які підтримують Україну в її боротьбі за суверенітет [4, с. 35].

Одним з важливих напрямків розвитку міжнародної торгівлі для України під час війни стало нарощування експортних поставок до країн Європейського Союзу. У цьому контексті важливими стали не тільки аграрні товари, але й продукція металургійної та хімічної промисловості, яка, попри складнощі, зберегла конкурентоспроможність на європейських ринках. Водночас експорт до країн Азії,

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Африки та Латинської Америки став можливим завдяки розвитку нових логістичних маршрутів та портових потужностей [2, с. 7].

Не менш важливим є розвиток цифрових технологій у міжнародній торгівлі України під час війни. В умовах обмеження традиційних шляхів транспортування товарів та послуг, Україна активно використовує онлайн-платформи та електронну комерцію для збереження зв'язків з міжнародними партнерами. Це дозволяє не тільки підтримувати торгівлю в складних умовах, але й знаходити нові ринки збуту, зокрема для продукції малого та середнього бізнесу.

Крім того, війна поставила перед Україною завдання з розвитку відновлюваних джерел енергії та забезпечення енергетичної безпеки. Це стало новим аспектом міжнародної торгівлі, де Україна, зокрема, збільшила експорт енергетичних ресурсів та послуг, пов'язаних з відновленням інфраструктури. Важливу роль у цьому відіграє співпраця з міжнародними партнерами, які надають фінансову допомогу та технології для відновлення енергетичних об'єктів.

Однак, війна також виявила і слабкі сторони української економіки, зокрема у сфері виробництва високотехнологічної продукції та інновацій. Це стало важливим стимулом для розвитку національної промисловості, зокрема через залучення інвестицій у високотехнологічні галузі та розробку нових товарів і послуг, орієнтованих на міжнародний ринок. Цей процес супроводжується створенням нових індустріальних кластерів та технопарків, що дозволяє Україні зберігати конкурентоспроможність у глобальній економіці.

В результаті війни Україна зіткнулася з серйозними економічними та соціальними викликами, але, незважаючи на ці труднощі, країна змогла адаптувати свою зовнішню економічну політику до нових умов. Система міжнародної торгівлі України в умовах війни трансформується в напрямку диверсифікації торгових партнерів, розвитку цифрових технологій і нових логістичних маршрутів, що дає надію на відновлення і зміцнення економіки в післявоєнний період.

У цілому, сучасні глобальні виклики значно впливають на розвиток міжнародної торгівлі та економік країн. Цифровізація, геополітична нестабільність, екологічні фактори та глобальні економічні кризи вимагають від держав розробки нових підходів до торгівлі та економічного розвитку. Успішна адаптація до нових умов стане основою для забезпечення стійкого розвитку країн на світовій арені та зміцнення їхніх економічних позицій у глобалізованому світі.

Отже, міжнародна торгівля має важливе значення для розвитку економік країн в умовах глобальних викликів. Врахування цих викликів та адаптація торговельних стратегій є ключовим для забезпечення стійкого розвитку національних економік у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

9. Акіф Г., Шахла Б., Еміль А., Мамедова Ж. Сучасна теорія міжнародної торгівлі, *Економічні науки*. 2023. (4), 67–72.

10. Зубко Т., Данченко Л. Євроінтеграція: виклики для зовнішньої торгівлі. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 3 (128). С. 4-13.

11. Кононенко Л. М., Назарова Г. П., Шишкіна Т. Трансформування міжнародної торгівлі в умовах глобалізації і цифровізації економіки. Наука і техніка сьогодні. 2022. URL: 10.52058/2786-6025-2022-5(5)-110-121 (дата звернення: 02.12.2024)

12. Курцев О. Ю., Кощєєва Д. О. Регулювання міжнародної торгівлі: види та інструменти. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2023. С. 31–36.

13. Хаврилюк І. Динаміка та тенденції розвитку міжнародної торгівлі в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: 10.32782/2524-0072/2023-47-33 (дата звернення: 02.12.2024)

14. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки*. 2024. № 2. С. 30-52.

Фесан О.А.,
здобувач ступеня магістр,
Іващенко О.А.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

МОТИВИ ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Злиття та поглинання (М&А) — це важливі зміни в діяльності бізнесу, які впливають на ринкову структуру та сприяють розвитку глобальної економіки. Ці процеси об'єднують активи, операції або власність кількох компаній для досягнення спільних стратегічних завдань. Злиття передбачає об'єднання компаній рівного масштабу, тоді як поглинання полягає у придбанні меншої компанії більшою. Такі угоди спрямовані на створення синергії, збільшення ринкової частки та зростання акціонерної вартості [1].

У сучасному світі, де глобалізація відіграє ключову роль, М&А стали невід'ємною складовою розвитку бізнесу та формування світового ринку. Ці угоди забезпечують компаніям можливість оперативно реагувати на зміни в міжнародній економіці, збільшувати присутність на нових ринках і ефективніше використовувати ресурси. Глобалізація, що зменшує бар'єри між національними економіками, істотно підвищила значущість М&А, інтегрувавши їх в структуру сучасного глобального бізнесу.

Мотиви злиття та поглинання є ключовим аспектом, який пояснює їх значимість у глобальному контексті. Для деяких компаній це шлях до зростання доходів, коли об'єднання дозволяє виходити на нові ринки та збільшувати частку ринку. Інші прагнуть до економії витрат за рахунок ефекту масштабу або оптимізації ресурсів. Наприклад, горизонтальні злиття часто здійснюються для усунення дублюючих функцій, що дозволяє знижувати витрати і підвищувати ефективність.

У таблиці 1.1 наведено взаємозв'язок основних мотивів М&А з їх практичним впливом на діяльність компанії, що дозволяє проаналізувати, як ці мотиви сприяють досягненню стратегічних цілей компаній.

Таблиця 1

Взаємозв'язок мотивів М&А та їхнього впливу на компанію

Мотив	Вплив	Обґрунтування
Ефективне використання капіталу	Диверсифікація, доступ до нових ринків	Завдяки злиттю компанія отримує нові знання та ноу-хау, що допомагає розширити клієнтську базу або продуктовий портфель без зайвих витрат на консалтинг.
Ефект масштабу	Скорочення витрат, прибутковість	Зменшення витрат на одиницю продукції через розширення виробництва або раціональне використання ресурсів веде до

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

		зростання прибутковості.
Мотив ліквідації дублюючих функцій	Скорочення витрат	Усунення дублюючих функцій у компаніях дозволяє зменшити накладні витрати та підвищити операційну ефективність.
Мотив зменшення відрахувань до бюджету	Фінансова стабільність	Зниження податкового навантаження дозволяє компаніям зменшити фінансові витрати, що сприяє стабільності та вивільненню коштів для подальших інвестицій.
Мотив підвищення кредитоспроможності	Фінансова стабільність	Зростання масштабу бізнесу завдяки злиттю може покращити доступ до кредитування та інвестицій, що підвищує стійкість до фінансових труднощів.
Мотив отримання крупних контрактів	Частка ринку, доступ до нових ринків	Консолідація компаній створює можливості для залучення великих контрактів, що збільшує частку ринку та сприяє розширенню присутності на нових ринках.
Мотив «too big to fail»	Ринкова довіра, стійкість до економічних шоків	Великі компанії мають підтримку з боку держави або ринкові переваги, що знижує ризик банкрутства.
Мотив монополії	Частка ринку, динаміка цін на акції	Створення монопольного становища дає змогу контролювати ціни та збільшувати прибутковість, що позитивно впливає на вартість акцій.

Джерело: побудовано авторкою за даними [2; 3]

M&A є ключовим інструментом для адаптації компаній до викликів глобального ринку. Вони приносять значні переваги для бізнесу, але водночас потребують цілісності та обережного підходу через можливі негативні наслідки. Часто супроводжуються низкою труднощів, зокрема через культурні відмінності, які перешкоджають ефективній співпраці. Проблеми інтеграції операцій і систем, а також недостатня комунікація можуть вплинути на моральний дух і продуктивність працівників. Утримання талантів стає складним завданням, а ризики для репутації та бренду можуть знизити довіру клієнтів. Крім того, недосягнення синергії і перебої в обслуговуванні клієнтів чи ланцюгу поставок можуть поставити під загрозу успіх угоди [2].

У результаті можна дійти висновку, що злиття і поглинання є невід’ємною частиною глобального бізнесу, яка стимулює економічний розвиток. Проте для забезпечення сталих результатів необхідно враховувати як їх переваги, так і можливі виклики.

Список використаних джерел:

1. A Guide to M&A – What is M&A. Legal Foundations. *Legal Foundations*.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

2024. URL: <https://legalfoundations.org.uk/guide/a-guide-to-ma-what-is-ma/>.

2. Muszynski M. How Mergers and Acquisitions Can Affect a Company – Acquinox. Acquinox. 2024. URL: <https://acquinoxadvisors.com/how-mergers-and-acquisitions-can-affect-a-company/>.

3. Хаустова В. Є., Колодяжна Т. В. Вплив процесів злиттів і поглинань на конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації: монографія. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2019. 416 с.